

Karel Poláček:

**MICHELUP
A MOTOCYKL**

1) ROBERT MICHELUP byl v Americe, ale ona Amerika jevila se mu jako vysoké dřevěné stavení, rozdělené přepážkami na množství malých komůrek. Účetní Michelup obdržel v Americe dva krajíce chleba s máslem úplně zdarma. Snědl je s chutí; tu však pozoruje, že zástup mladých mužů běží někam s aluminiovou miskou pro kávu, Michelup se připojil k zástupu; hrozně zatoužil po vřelé kávě. Běží po chodbě, vyptává se mladých mužů, kde je pojízdna kuchyně, která rozdílí kávu, běží divoce, ale vždycky narazí na dřevěnou přepážku. Dřevěná budova se hroučí, Amerika se rozplývá a účetní Michelup cítí, že se probouzí. Avšak chce lživě zadržeti sen a ještě v polospánku šeptá: „Jen co dostanu kávu, pak se mohu probudit...“ Potom zamlaskal a otevřel oči.

V slunečním paprsku kmitala se zrnečka prachu, zlostná vos, žalostně bzučíc, otloukala si hlavu o okenní tabuli. Jaro se dralo do dusné ložnice, jaro útočilo na zdi města, i zdálo se, že také temné a zasmušilé domy města Karlína se rozjasnily. Z věže blízkého kostela vyzvánějí zvony, z dálky neurčitě a bodře zvoní pouliční dráha a nějak obzvláště jasně je slyšet klepání ženských podpatků o dláždění. Účetní se protahuje na svém loži a shovívavě se usmívá pošetilému snu. Nikdo by nevěřil, jaké výstřednosti se mohou zdát dvačtyřicetiletému a vážnému člověku. Těší se, jak rozveselí svou manželku, až jí bude při obědě vypravovat, co se mu zdálo. Jenomže je svízelné vypravovat obsah snového příběhu. Má mnoho děje a není v něm rozumný pořádek. Avšak manželka se neusmívá žádnému snu. Jako každá řádná žena věří ve sny a znamení. Zamyslí se a počne si lámat hlavu, neobsahuje-

li zmatený sen nějakou věštbu. Nechystá snad závistivý osud nějaké úklady její rodině? „Raději jí nic neřeknu,“ umiňuje si účetní, „ona si pak dělá myšlenky.“

Bilo deset hodin a Michelup se pokáral, že tak dlouho leží v posteli. Řvavě zazíval a vklouzl do pantoflí. Bylo mu příjemně u vědomí, že dnes je neděle a že není třeba spěchat. Dnes jsou staženy závěsy u amerického nábytku v jeho kanceláři, nezvoní telefon a není slyšet, jak pod podlahou temně hlučí tiskařské stroje. V neděli sedí ve vratech tiskárny nahluchlý domovník, čte noviny a vedle něho leží šedý vlčák a vyplazuje jazyk.

Účetní vstal a přistoupil k oknu. Pod okny jeho příbytku rozkládal se chudobný, souměrně rozdělený park. Trávník se nesměle zelenal a forzýtie nasazovaly žluté květy. Po záhonech dováděli dva psi. Objevil se muž ve stejnokroji hlídače parku: rozzlobil se, zahulákal a zamával holí nad hlavou. Psi se polekali a prchli před hlídačem, jemuž je poddána městská příroda.

Paní Michelupová uslyšela, že manžel vstal, a nařídila své dceři: „Skoč tatínkovi pro noviny.“ Děvče vyletělo ze dveří. Jeho hubený obličejíček i nosík, stříknutý pihami, vyjadřují dychtivost po pohybu. Matka ji nutí, aby pomáhala v kuchyni. Nudná a strastiplná práce! V kuchyni není místa pro dobrodružství. Matka má ostrý hlas a nic jí neujde. A v ložnici jsou rozválené postele, a než se uklidí, možno si vymyslet zajímavou hru. Stůl se pokryje prostěradlem a tak se změní v stan. Pod stanem se sedí s koleny pod bradou a zpívají se táborové písně. Potom se popere se služebnou, která přichází, aby ustlala postele; bere prostěradlo a ruší stan. Matka vždycky najímá služby z německé krajiny, protože počítá s tím, že se děti od ní naučí německy a tím se ušetří honorář učiteli. Máňa vynakládá veškeré

úsilí na to, aby služku naučila česky. Avšak děvče z Kašperských Hor si nic nepamatuje a všemu se hloupě hihňá. A pořád si prozpěvuje: „Vaterland, deine Kinder weinen...“ Vždycky večer píše domů psaní a Máňa jí plivne do inkoustu.

Máňa jde pro noviny, ale nikoli jako jiní lidé; to by nebylo zajímavé. Skáče po jedné noze a vždycky po pátém schodu přestoupí z levé nohy na pravou. V každém poschodí nutno zastavit před zrcadlem. Máňa spatří svůj obraz a počne se pitvořit. V tom okamžiku se změní v učitelku, která říká: „Zuby jsou nejkrásnější ozdoba úst.“ Slovo „úúúst“ protáhne a vycení chrup. Mnoho prožije Máňa, než zazvoní u dveří pana Kafky, s kterým její si otec společně předplácí denní list.

Z jídelny ozývá se mručení. Účetní Michelup rozeznává slova: „Semeník spodní jest jednopouzdrý a nese vajíčka na dvou nástěnných semenících, skládá se tedy ze dvou plodolistů... ze dvou plodolistů... skládá se tedy ze dvou plodolistů, což poznáváme též podle toho, že čnělka... že čnělka jest vidličnatě rozdělena...“

Účetní potichu otevřel dveře a uviděl bledého hochs brýlemi na nose. Chlapec sedí ohnut nad knihou a mechanicky se klátí. Zpozoroval svého otce i vstal, políbil mu ruku a zpěvavě přál dobrého jitra.

Michelup mu pohladil hlavu a otázal se: „Učíš se, Jiříčku? To je dobře, chválím tě, hochu. Copak se to učíš?“

„Přírodák, tatínku,“ odvětil student, „zítra máme přírodák a já budu tasenej.“

Otec se zaškaredil: „Přírodák! Přírodák! Tasenej!“ reptal, „kolikrát jsem ti přikazoval, aby ses nevyjadřoval neuctivě o vyučování. Jak se to říká?“

„Prosím, tatínku, zítra máme přírodopis a já budu vyvolán,“ opravil poslušně chlapec.

„Tak se to patří. Vzdělaný člověk má se vyjadřovat podle pravidel. Proto jsem tě dal studovat, abych měl z tebe radost. Vzdělaného člověka poznáš, jakmile ústa otevře. Tak je to... O jmění můžeš přijít, ale vědomosti ti nikdo nevezme...“

Účetnímu se zachtělo tlachati. Nemá nic na práci a je dlouho do oběda.

„Když jsem já byl v tercií,“ vypravoval, „tak jsme měli na přírodák... totiž na přírodopis, kantora Korna... pana profesora Korna. Tomu jsme říkali ‚starej Kořen‘... To byl takový podivín. Když někoho táhnul... když někoho vyvolal, tak chtěl, aby se vypravovalo rychle, bez rozmýšlení. Tak vyvolaný žák něco rychle drmolil, profesor neposlouchal a napsal mu dobrou známku. Hlavní věc byla rychlost. Proto jsme se na přírodák... totiž na přírodopis, nikdy nepřipravovali...“

Chlapec se usmíval a se zájmem naslouchal.

„Vypravuj, tatínku,“ žebrnil, „co jste ještě prováděli kantorům.“

Tvář otcova rázem zvažněla. Zaškaredil se a pravil: „Ne abys... aby sis bral z toho příklad, co jsem ti vypravoval... Já jenom pro příklad, rozumíš? My jsme vždycky své učitele ctili, to nebylo jako dnes... Raději se uč, abych neslyšel na tebe stížnosti...“

Michelup se zdvihl a odešel do koupelny. A v jídelně se opět ozývá: „Semeník jest jednopouzdrý a nese vajčka na dvou nástěnných semenících...“

„Hodný hoch...“, mručí Michelup s uspokojením, „něco mu musím koupit. Ale co? Však já už na něco příležitostného a levného přijdu.“

Z koupelny proniká crkot tekoucí vody. Účetní prohlíží v zrcadle svůj obličej. Zjišťuje, že na tváři zhoustla síť fialových žilek. Váčky pod očima naběhly, rysy zhrubly.

S povzdechem si říká, že stárne... Otevřel ústa a rozveselil se. V ústech svítí dva zlaté zuby. Účetní přimhouřil oko a kochá se leskem zlata. Usmíval se poťouchle, když si vzpomněl, že lékař pracoval na zlatých zubech oddaně a pečlivě a netušil, že ošetřuje pacienta na účet nemocenské pokladny; pracoval svižně a bodře a obveseloval pacienta svými šprýmy. Teprve když bylo dílo skončeno, představil se účetní jako pacient nemocenské pokladny. Lékař se zasmušil a jeho slova byla strohá a úřední. Účetní si musí zaplatit materiál, jinak by lékař přišel ke škodě. Nato pacient odpověděl, že si beze všeho připlatí. Malý člověk musí užívat lsti, jinak by byl ustavičně utiskován.

Účetní se dal do zpěvu. „Je-li vůle Tvá, bych nevrátil se víc, ochraň mě milku moji, s níž duše má se pojí, ochraň ji horstva duch. Zdař Bůh! Zdař Bůh!“ Studující si zacpal uši a drmolí: „Pod pětilistým kalichem jest ještě kalíšek, jehož pět kopinatých lístků se střídá s lístky kališními...“ Michelup si vypočítal, že musí sedmkrát zazpívat hornickou píseň, než jeho tvář bude dokonale namydlena. Pak si připravil holicí strojek.

Vyšel z koupelny se svěžím pocitem a hladil si namodralou bradu. Chlapec se klaní jako pravověrný žid, hledí na strop a ševelí rty. Otec se u něho zastavil a děl: „Desetkrát jsem se oholil jedním želízkem. Vypočítej mi, studente, kolik bych za tu dobu musel zaplatit holičovi? Ano, kamaráde, to je vyšší matematika...“

2) KDYŽ služka přinese na stůl polévku, tehdy jako by vztyčený prst neviditelné ruky velel ticho. Nedělní oběd u Michelupu je jako smírná oběť bohům domácího krbu: pára, která stoupá z hrnců, lahodí lárům, kteří

s blahovolným úsměvem shlížejí na rodinnou pospolitost.

V čelo stolu usadili babičku, vysokou, zlou a svéhlaovou stařenu. Projevuje neobyčejnou žravost. Její černé, jedovaté oči závistivě odhadují porce, které paní Michelupová klade na talíř ostatním členům rodiny. Zejména soupeřsky měří Máňu, neboť se jí zdá, že děvčátko příliš rychle jí; je zmítána obavou, že na ni nic nezbude.

Michelup si babičky vážil jako odkazu po předcích, neboť vše, co mělo pečet' minulosti, účetního dojívalo a povznášelo. Vážil si jí, jako si malý člověk cení starobylé, červotočem prolezlé skříně, jejíž křídla se otvírají s krákoravým kvílením.

Babička žila zpočátku s rodinou ve společné domácnosti. Avšak naplňovala příbytek nářkem, že nemá klidu a že ji schválně chtějí utýrat hlukem. Najali jí v domě světnici, a babička žehrala na samotu. Chtěli se jí zbavit, to je jasné. Kdyby se jí něco stalo, nebude nikoho, kdo by jí podal vody. Ve slabomyslné duši doutnala urážka jako uhlík pod sazemi. Stařena se tetelí rozkoší při vzpomínkách, kolikrát byla v tomto domě uražena. Vyhrožuje, že odejde do chudobince, tam si najde koutek, ve kterém tiše zemře, proklínajíc nevděčné potomstvo.

Pro sekundána Jiřího je společný oběd utrpením. Brejlatý chlapec se neodvažuje zdvihnout oči. Vedle něho sedí babička. Studentovi se hnusí její veliké uši jako z vydělané jirchy; a když stařena pohybuje čelistmi, tu jí pod bradou skáče ohryzek jako tkalcovský člunek. Naproti sedí Máňa, která čeká na pohled svého bratra, aby zkroutila obličej do směšné grimasy. Student ví, že by se neudržel smíchy, a to by bylo hrozné. Otec nepřipustí, aby byl obřad oběda svévolně porušen.

Michelup pohlíží s rozjasněným obličejem na svou manželku. Líbí se mu její účes, rozdělený uprostřed rovnou cestičkou. Má rád její hnědé, dobrácké oči, kulatou bradu a měkká, chutná ústa. Je do ní zamilován, jako když ji spatřil poprvé. Dojat říká si v duchu: „Mám hodnou a chytrou ženu. A hezkou ženu, budiž jméno boží pochváleno!“

S chutí ohlodává kost a brada se mu leskne tukem. Manželka praví, že schválně vstala časně ráno, aby v tržnici získala levnou husu. Zvěstovala: „Mladá husa, a bude mít dva žejdlíky sádla. To by nikdo nevěřil.“

Účetní přikývl pochvalně hlavou, ale babička se zatetelila urážkou. Zaskřípala: „Se mnou se nikdo neporadí. Jenom peníze se vyhazují!“ Je v pokušení odejít okamžitě od stolu, kde si jí neváží; ale příliš se třese na moučník.

Při obědě posluhuje děvče z Kašperských Hor. Paní Michelupová ji provází očima, když odchází s prázdnými příbory. Když děvče zavřelo dveře, pronesla: „Jak ztloustla! Je jako měch. Musím ji dát pryč.“

V Michelupově rodině je přísný zákon, že na talíři nesmí zůstat zbytek jídla. Služce náleží, aby dojídala zbytky. Tím se tak vykrmí, že ztratí pohyblivost a upadne do strnulé lenosti. Nato se vypoví z domu, odjede do Kašperských Hor a pošle za sebe do služby vychrtlou sestru. Ta zůstane u Michelupů tak dlouho, až se vykrmí a je nehybná jako zakuklená ponrava.

Michelup přisvědčil: „Má sádlem zalité oči. Nejvyšší čas, aby byla z domu.“

Babička zachrochtala: „Služkám se nemá dávat tolik jíst. Zbujní a potom kradou. Já to vždycky říkám, ale to se ví, v tomto domě nikdo nedá na má slova.“

Lačně dojedla dort, a protože se jí zdá, že Máňa dostala větší porci moučnicku, urazila se, odstrčila talířek a zdvihla se od stolu.

„V tomto domě,“ zavřeštěla, „jsem odstrkována a ponižována.“ Přiložila k očím kapesník: „Mám já to stáří! Jakých časů jsem se dočkala!“ Tragicky se zapotácela a děvče z Kašperských Hor přiskočilo, podepřelo kolísající stařenu a odvedlo ji do její světnice.

Oběd skončil. Účetní se chopil novin a odebral se do ložnice. Student usedl nad přírodopisnou učebnicí a Máňa přemítá. Má mamince ukrást z hrnečku peníz a koupit za to čemeřici? Kýchacím práškem by posypala babičce kapesník. Zábava by to byla, což o to. Musí se to uvážit.

Michelup se odebral do ložnice, rozložil se na pohovce a chopil se novin s oním zasmušilým, ironickým pohledem, který praví: „Podívám se, jaké špatnosti provedl dnes tento svět.“ Četba novin působí účetnímu jakýsi sladký, trochu zlomyslný pocit; Michelup se povznáší, neboť noviny mu dokazují, že je řádný, prozíravý a vzdálen lehkomyšlnosti. Nikdy se omylem nenapije žíraviny a je vyloučeno, aby ze msty zapálil stoh.

Pro něho byl denní list seznamem hříchů, nepravostí, lehkomyšlných kousků a zvláštních nedorozumění. Bylo to křivé zrcadlo, které ukazovalo jen vady a nedostatky světa. Aby tak k Michelupovi přišel losový podvodník a chtěl ho napálit! Žádná síla by nepřinutila účetního, aby vraždil ze žárlivosti. Dumal: „Hle, také já platím na kriminál, ale nikdy ho neužiju.“ Malý člověk cítil nedůvěru ke konferencím státníků.

Mnoho se mluví a konce to nemá. Onehdy Mussolini pronesl řeč ke studentům. Jednou rukou mával knihou

a v druhé třimal karabinu. Uvidíme, co z toho vzejde. Kdyby měl účetní tu možnost, přistoupil by k italskému premiérovi a důrazně by promluvil. „Pane,“ řekl by mu, „málo-li béd a hoře jste uvalili na lidstvo? Pane, chovejte se skromně, my, malí lidé, nebudeme se na to pořád dívat, mlčet a platit.“ V republice Nikaragua bylo zemětřesení a zahynulo tisíce lidí. Je přirozené, že v zemi, která nese takové výstřední jméno, hynou tisíce lidí. Účetní příliš nevěří v Nikaraguu, není v okruhu jeho představa. Lhostejně přihlíží k tomu, že tam tisíce lidí zahynulo. Naproti tomu ho dojala zpráva, že zesnul po dlouhé trapné nemoci jistý Ferdinand Svoboda, prokurista závodu, který prodává potřeby pro lékaře. Podívejme se! Michelup ho dobře znal. Byl dojat a poslal za zesnulým dobrá slova.

Výbuch petrolejových nádrží v Argentině. Účetní zazíval. Bouře a zátopy na Slovensku. Oheň z neopatrnosti. Neznámý cizinec zemřel ve Znojmě. Vlakoví lupiči zatčeni. V pondělí večer, když se vrátil úředník Vilém Reich z kanceláře do svého bytu v Nových Pavlovicích, našel dveře uzamčené... Účetní zavřel oči a časopis mu vyklouzl z ruky. Zabručel: „V těch novinách zase nic není...“

3) V PŮL ČTVRTÉ odpoledne ho manželka vzbudila. V tu dobu se chodívá na nedělní procházku. Děti byly už ustrojeny a čekaly na otce. Máňa se mračila. Měla s přítelkyní smluveno, že půjdou spolu do biografu na představení dětem nepřístupné. Je to nuda, chodit s rodiči na procházku! Brejlatý student má ustaraný výraz. Jeho myšlení je připoutáno k přírodopisné knize. Už se domníval, že je připraven, a najednou mu nauky

vyrchaly z hlavy. Jaká svízel! A jeho profesor přikazuje, aby se úkol odříkával slovo od slova. Jiří ho podezírá, že si svévolně vymyslí ty blizny a semeníky, aby ztrpčil žákům život.

Služka hlásila, že rodina Kafkova je připravena a čeká před domem. Babička zírá z okna přízemní světnice jako sova z dutiny staré jívy. Pohybuje významně černým obočím a jedovaté oči měří nevraživě příbuzenstvo. Její myšlenky lze lehce uhodnout: „Vida je! Jdou užívat a mě, starou, neduživou ženu, nechají samotnou. Kdyby se mi něco stalo, není tu nikoho, kdo by mi podal sklenici vody.“

Cestující Kafka smekl klobouk a galantně políbil staré dámě ruku. Neučinil tak ze zdvořilosti, ale pro komický účinek, neboť Kafka je humorista.

„Jak se máte, milostivá? Jsem slepý, že se tak můžu ptát. Vidím, že kvetete jako růžička.“

„Pěkná růžička, pane Kafko,“ pravila stará dáma s povzdechem. „Jak mně může být, když mám kolem sebe lidi, kteří by mne nejraději viděli pod drnem. Jsou jistí lidé, pane Kafko, kterým jsem na obtíž, a ti lidé, máte vědět, pane Kafko, mne chtějí utýrat hladem. To vám říkám, pane Kafko, abyste věděl, jací lidé jsou moji příbuzní.“

Účetní Michelup chvatně přerušil tuto scénu.

„Babičko,“ děl omlouvavě, „my nebudeme dlouho venku. Vyšli jsme si trochu na zdravý vzduch. Hnedličko jsme zase doma.“

„Nechci nic vědět a nejsem na nic zvědava,“ houkla sveřepá dáma a přirazila okno.

Účetní pokrčil rameny a Kafka na něho mrkl, jako že rozumí.

Pohybovali se zvolna, často se zastavovali, aby počkali na paní Kafkovou, která trpěla na nohy. Byla to okrouhlá paní s malinkými ústy, které připomínaly květ japonského srdíčka. Vlekla velikou kabelu, zhotovenou z pestrých korálků.

Rodinu doplňoval chlapec se zřetelným chmýřím nad horním rtem, oděný v koverkotový kabátek; nohy vězelely v golfkách a odstávající uši podpíraly placatou čepici. Měl hranaté pohyby dospívajících výrostků. Matka se snažila ho přimět, aby pozdravil společnost, ale vynutila z něho pouze temné zahučení. Paní Kafková si zoufala. Viděl-li svět takového velkého studenta, který neumí pozdravit? Účetní ji těšil s účastnou tváří, s lehkým nádechem soustrasti. To se poddá, mínil. Až mladý muž dospěje, tehdy osvojí si slušné způsoby. Avšak v duši ho blažilo vědomí, že jeho děti vynikají v mravech nad hranatým výrostkem. Cestující Kafka uhodl jeho myšlenky a počal hlasitě velebiti svého syna.

„Nevidím, že by někdy vzal knihu do ruky,“ hlásal, „a přece všechno umí.“

„Mohl by býti ve škole první, kdyby se učil,“ doplnila jeho manželka.

Tomuto útoku musel účetní Michelup čelit; i otázal se brejlatého studenta: „Jiří, pověz, jaké jsou důkazy toho, že u nás byla doba ledová?“

„Důkazy toho, že u nás byla doba ledová,“ odpověděl chlapec rychle, „jsou tyto: Za prvé bludné balvany, jichž hojnost v našich krajinách nalézáme. Za druhé...“

Účetní se vítězně podíval na cestujícího.

„Jsem absolvent reálky,“ řekl, „ale nedovedl bych dnes už říci, jaké důkazy potvrzují, že byla u nás doba ledová...Ano, dnešní mládež se učí mnoho...“

Nato se cestující pochlubil, že jeho syn se zúčastnil plaveckých závodů za klub Hagibor a získal cenu juniorů. Paní Kafková se zasmála a pověděla, že jednou zastihla chlapce, jak se před zrcadlem učí kroulovat.

Účetní se zasmušil a prohlásil, že svým dětem nedovolí plavat. Horlil proti dnešnímu světu, který věnuje nesmírný zájem sportu, a stranil duchovnímu vzdělání.

Chlapec s knírem trpěl pod pochvalami svých rodičů. Mimoto měl za to, že sportsmanovi se nesluší chodit s rodiči na procházku. Zvolňoval krok a pásl po příležitosti, aby se mohl ztratit.

Rozpředla se rozmluva o výchově dětí. Účetní sdělil, že chlapce dal pokřtít a dceru posílá na židovské náboženství. Jeho manželka, ač křesťanka, chtěla, aby i Jiří byl vychováván po židovsku. Leč účetní odporoval. Dával přednost katolickému duchovnímu před rabínem. Velebníček, mínil, má univerzitní vzdělání, kdežto rabín bývá často člověk polovzdělaný. Mimoto rabíni bývají líní a děti od nich mnoho nepochytí. V hodinách izraelského náboženství se učí pouze Starému zákonu, kdežto katecheta za stejné výlohy vykládá i Nový zákon. Účetní jde vždycky tam, kde za své peníze obdrží největší výhody.

Na Poříčí se připojil k zástupu jistý Max Hájek s chotí. Pan Hájek byl čistý stařec; vrásky v levé polovině různého obličejce byly obráceny vzhůru. Také měl svislé víčko levého oka a napadal na levou nohu. Paní Hájková měla vrtivou, preciózní chůzi, jaká byla módní před čtyřiceti lety. Manželé byli si ostatně fyzicky velmi podobní. Z obou vanul jakýsi starobylý parfém, smíšený se zápachem staroby. Měli důstojný a melancholický vzhled lidí, kteří poznali lepší časy, což hlásal také tuhý

límeček a bělostné manžety pana Hájka a okrouhlý klobouk, plný květinových ozdob, jenž seděl na temeni jeho manželky.

Účetnímu bylo známo, že Max Hájek ztratil celé svoje jmění ve válečných půjčkách, a to zvyšovalo jeho zájem o staré manžele. Ztráta cizího jmění působila Michelupovi sladké trnutí a rozněcovala jeho obraznost, jako děti poutá a děsí vypravování strašidelných pohádek. Visel starému pánovi na rtech a doufal, že počne hrobovým hlasem vypravování o tom, jak býval bohatý, jak se těšil úctě a jak se jeho jmění nenadále rozplynulo. Avšak Max Hájek mlčel a jenom s přívětivým úsměvem naslouchal tomu, co říkají jiní. Jak se může usmívat muž, jenž přišel o všechno, divil se účetní. A představoval si, že se kolem takového člověka rozprostřela věčná tma.

Paprsky mladého slunce hrály na okenních tabulích, vrabci rozčileně hovořili, na římsách se nadýmali holubi a z komínů stoupal dým přímo k čistému nebi. Mezi domy se zmateně potácela pestrá babočka, kterou vítr zanesl do města.

Hej! jdi mi z cesty, loudavý tvore! zavřeštěla znenadání automobilová trubka. Účetní odskočil na chodník. Kolem zafrčel automobil. Michelup zesinal. Cítil, že se mu zastavilo srdce. Postřehl, že řidič vozu učinil pohrdlivý posunek. Slečna, která seděla vedle volantu, usmála se povýšeně. Účetní nabral dechu a počal spílat. Cítil vřelou nenávist vůči samolibým, nadutým automobilistům a jejich průvodkyním, kteří pohrdavě shlížejí na temný, utlačený zástup pěších. V této době se svět rozdělil na tábor Loudavých a tábor Rychlých, kteří odňali bohům sílu a snesli ji na zem. Rod Rychlých zahaluje rod Loudavých oblaky prachu a nutí je k překotným

pohybům. Každý Rychlý má po boku dámu, která zbožňuje pána, jenž se povýšil na vládce prostoru.

Michelup mával rukama a označil automobilisty za lupiče a vrahy, útočníky na veřejný pořádek. Zavřít je, všechny zavřít, křičel. Dřít z nich kůži zaživa! Nebude pokoje, pokud poslední automobilista nebude zahlazen. Cestující Kafka se smál. Také na tvářích manželů Hájkových zašvelil vetřchý úsměv.

„Vy se smějete?“ horlil účetní. „Věru, není se čemu smát. Četli jste dnešní noviny? Šofér jel zakázanou rychlostí a nedával znamení. Povalil školačku a smrtelně ji zranil. Dostal šest měsíců vězení. To je toho! Takového by měli na místě pověsit. Kdo vrátí rodičům dítě?“

Došli k nábřeží. Zástup lidí se opíral o zábradlí a zádušně pohlížel do vody. Po široké a mírné řece supal veselý parníček a unášel shluk výletníků. Pod vyšehradskou skalou se bělaly plachetnice a vrčely motorové čluny. Všechno hlásilo příchod bujného a ztřeštěného jara. Zdáli bylo slyšet zvuk kolovrátku. Kvílivá a dudlavá melodie zněla kupodivu jasně. Z barrandovských skal vanul horký dech, předzvěst brzkého léta. To účetnímu připomnělo, že se mu bude starat o letní byt. Společnost se oživeně rozhovořila. Vynořily se vzpomínky na loňské letovisko; přírodní krásy a ceny pokrmů a bytů byly podrobeny zkoumání.

Max Hájek na dotaz účetního vyjevil, že tráví svůj letní pobyt každoročně v Išlu. „Byli jsme tam velmi spokojeni,“ podotkla jeho manželka. Letos však neví, protože pro valutní potíže lze nyní velmi těžko cestovat do ciziny.

Účetní vyslechl toto sdělení se zájmem a počal se dotazovat, jaké slevy se poskytují v lázních Išlu. Max Hájek pokrčil rameny. Neví nic o nějakých slevách. Mi-

chelup užasl. Snad tedy vymohli si aspoň sniženou jízdenku na dráhu? Paní Hájková objasnila, že jeli za plnou cenu. Účetní zavrtěl hlavou a podotkl, že to nemůže pochopit. Vyměnil si se svojí manželkou pohled, který pravil:

„Hříšní, lehkomyšní manželé! Jedou do cizozemských lázní a nepostarají se o slevu. Věru, pak mají něco mít...“

4) VEČER sestoupil na Michelupovu rodinu, děti políbily rodičům ruce a šly spat. Máňa se svinula do klubíčka a okamžitě usnula, ale brejlatý student uložil do lůžka zkormoucené srdce, obtížené neblahým myšlením na přírodopisnou hodinu. Účetní seděl u stolu a probíral se v časopise *Über Land und Meer*. V předsíni měl několik svázaných ročníků tohoto časopisu, který získal od obchodníka za cenu starého papíru. Prohlížel si podobizny německých knížat a obrazy význačných budov; výjevy ze života barevných národů a podoby divokých zvířat; usmíval se žertům na Francouze, kteří prohráli tažení s Prusy, a zkoumal módy z let osmdesátých. Četl již poněkolkáté milostný příběh pastorovy dcery, kterou pojal za manželku major od granátníků, a mír se rozhostil v jeho duši.

Potom zhasl a uložil se vedle manželky. Venku šeptal laskavý jarní vítr a zdálky bylo slyšet zakvílení autobusové brzdy. Ložnicí se míhaly světelné stíny. To vítr pohyboval lampami.

Účetní zíral do hebké tmy a velebil den, který právě uplynul, i žádal osud, aby mu dopřál prožít ještě nesčíslnou řadu takových dnů, ustavičnou pohodu, bez vzrušení a bez dobrodružství. Byl ctitel stálosti, neměnnosti a nepřítel překotných pohybů.

Avšak stává se, že nevydrží klidně ležet; znepokojuje ho myšlenka, zda děti klidně spí a zda něco neohrožuje jejich spánek. Vstal a odkradl se do dětského pokoje. Máňa leží, ponořena obličejem do podušky, svinutá do kotoučku jako kočka. Student má otevřená ústa, jako by nechápavě naslouchal nesrozumitelné řeči. Mysl ho zanesla několik roků zpět; i vidí své děti jako vrásčité, červené kojence, řvoucí a hltavé. S dojetím je vláčí po světnici, bručí neumělou písničku a ustavičně mluví a vypravuje, přesvědčen, že mu nemluvňata rozumí.

Odkradl se k oknu a pohlédl na náměstí. Dva strážníci spolu hovořili. Jakýsi muž s hudebním nástrojem v pouzdře spěchá k domovu. Naslouchal poryvům větru, který spěchal neklidně ulicemi ztichlého města.

Potom se uviděl, jak vede chlapce poprvé do školy. Koupil mu penál, ozdobený pestrým barvotiskem. Hošík užasl nad obrázkem a zdá se mu, že na světě není nic krásnějšího než ono pouzdro s barvotiskem. Máňa dostala zástěru z černého klotu. Byla velmi pyšná a udatně vykročila z domova. Jakmile uviděla školní budovu, začala brečet. Rodiče s ní vedli marný zápas a museli ji odvést domů.

Spí město Karlín, odpočívajíc na solidním geologickém základě; v ničem se nepodobá Nikaragui, kde je divoký lid a řádí zemětřesení. Proto zřídkakdy přijde Karlín do novin. Strážníci patrolují ulicí a na štaflu hrají šoféři orel - panna, pokřikující sípavými hlasy.

Opět ulehl a opatrně se obrátil na bok, dbal na to, aby se manželka neprobudila. Zaslouží svůj odpočinek, tato rázná, čilá žena. Vyvolil si ji mezi všemi ženami a nikde

se nenajde jí rovné. Má hnědé, přítulné oči a smavá ústa; vždycky je dobré míry. Příbuzenstvo žehralo, že si bere křesťanku, jako by nebylo dost nevěst mezi židovkami. Příbuzenstvo šumělo jako rákosí, ale on provedl svou. Nechte si své nevěsty, já vím, co dělám.

Příbuzenstvo vrtělo hlavami, vzdychalo a prorokovalo účetnímu zkázu. Toť se ví, peněz s ní nedostal. Ona byla členkou spolku pro vybavování nevěst, ale ten spolek přišel do konkursu a žena přišla o věno. Je to škoda, ale i jiní přišli o peníze.

Myšlenky mu přeskočily na manžele Hájkovy, kteří ztratili velké jmění ve válečných půjčkách. Michelup by rád věděl číslici. Již několikrát obmyslně začal řeč o tom, ale Max Hájek mlčel. Účetní viděl v obraznosti mnohómístnou cifru, kterou zanesl na účet ztrát. Rozněcovalo ho to a naplňovalo nepokojem. Byl přitahován mystickou mocí číslic jako vyznavač černé magie.

Manželé Hájkovi by měli být pokořeni ranou osudu, ale nejsou. Měli by být zdeptáni a ranění nevyléčitelným smutkem. Měli by se žalem seschnout a rozpadnout v popel. Avšak oni dýchají, hovoří a smějí se jako jiní lidé. Jiný by trávil život o suchém chlebě a kvílel by za ztraceným jměním. Oni však si klidně jedou na letní byt do Išlu a nepostarají se o to, aby získali nějakou slevu. Lehkomyslní, hříšní manželé!

„Ráda bych věděla,“ ozvala se nenadále paní Michelupová, „z čeho Hájkovi žijí? Jak si můžou dovolit nákladnou cestu do ciziny? Mně tohle nejde na rozum. Oni tam v Išlu musejí mít nějaké příbuzné, jinak to přece nejde.“

Naslouchali, jak venku mumlá vítr a jak zdálky zahoukala píšťala vlaku.

Účetní zabručel: „Já se o nikoho nestarám. Každý ať si žije podle svého...“

Manželka odpověděla: „Já že bych se starala, to se nestarám. Já čistě jenom se divím...“

Na okenní tabule zabubnoval déšť.

5) DŮM, do něhož účetní denně vstupoval za svým zaměstnáním, se vyznačoval ctihodnou zchátralostí a barokní střechou. Šlo se podjezdem, který se podobal tunelu. V tom podjezdu, zahaleni šerem, sedávali u stolů zelináři nad talířem dršťkové polévky, kočí s měděnými obličejí a s modrými zástěrami. V pondělí se naplnila chodba venkovskými výrostky, kteří pili černé pivo a hlučně smlouvali termíny na fotbalové zápasy. Podjezd ústil ve dvoře, jež uzavírala novostavba, připomínající továrnu. Budova zvučela jako telegrafní drát, okna se třásla, neviditelné stroje lomozily.

Domovník, který seděl za vraty, zíral na dvůr prázdnýma očima a přežvykoval bezzubými čelistmi. Setrval ve strnulém klidu; vzrušoval ho jenom pohled na kluky, kteří se přikrádali na dvůr, aby sbírali barevné ostřížky papíru. Jeho pes se připlížil, aby čichl k nohavicím účetního. Rozeznal zápach olova, lhostejně ulehl a počal si olizovat mokvající tlamu. Také pes stářím zmalomyslněl a jevil lhostejnost ve službě. Jeho čich otupěl; nemohl-li rozeznat příslušníka závodu, tedy, nedívaje se na příchozího, dvakrát lhostejně zaštěkal.

Kancelář, ve které účetní pracoval, byla prostorná a zalitá světlem. U moderních psacích stolů, u strojů a telefonu seděly slečny, jež jako by vyšly z dílny jednoho výrobce figurín. Všechny nosily zvlněný, stříbřitý účes,

měly mléčnou pleť a nehybné rysy. Dotýkaly se pěstěnými prsty klávesnice psacích strojů; zdálo se, že je znepokojuje jediná obava. Neleskne se jim nos? Nezachytila se saze na mléčné tváři? Stříbřité slečny se pohybovaly v bludném kruhu. Pracovaly v kanceláři, aby měly prostředky na zlepšení pleti, jež vadla seděním v kanceláři. V prsou hýčkaly jediné přání, aby si je oblíbil starší továrník, který by jim platil náklady, spojené s udržováním platinové barvy vlasů a mléčné pleti. Hladoví ze zásady, aby si udržely linii. V každé kanceláři však se vyskytuje slečna, která má přirozeně zbarvený vlas a zasmušilou pleť. Zasmušilá slečna hladoví z nutnosti, protože jí plat nestačí. Zasmušilé slečny pěstují naději, že je z kanceláře vysvobodí starší řemeslník.

Účetního vyhledal v kanceláři cestující Kafka. Rozložil se v židli, hlaholil, vyřizoval pozdravy a neměl se k odchodu. Michelup na něho zíral s podezřením. Nepřišel si vypůjčit? Avšak cestující zahnal jeho obavy a neustále hovořil. Vzdychal, že jsou špatné obchody; zřejmě ho mučila dlouhá chvíle a namáhal se zabít čas. Lelkoval a snažil se s jakousi křečovitou veselostí uplatnit anekdoty. Šilhal po stříbřitých slečnách a toužil je rozveselit svými šprýmy. Avšak slečny zachovaly vážnost, dobře věděly, že smích varhaní pleť.

Abyste ho zbavil, nabídl mu účetní, že ho provede závodem. Cestující se zdvihl. Michelup ho měl k tomu, aby se podíval na zařízení telefonní centrály, kde vyskakují barevná světla a kde slečny hbitě přehazují kolíčky. Vedl ho do sazárny, kde typografové vybírají litery z přihrádek a souhlasně s pohyby rukou kývají hlavou, jako by něčemu přisvědčovali. Účetního se zmocňovalo nadšení při pohledu na sázecí stroje, které neúnavně pohybovaly pákami. Toužil po tom, aby s ním Kafka sdílel jeho

nadšení. Účetní prýštil horlivostí, když vysvětloval zařízení strojů. Cítil k nim náklonnost, jako by ony stroje sám vynalezl a vdechl jim život. Cestující nešetřil chválou a Michelup se rděl nadšením jako zanícený rodák, před nímž cizinci chválí jeho rodné město.

Sestoupili do podzemní místnosti, kde jednotvárně hlučela rotačka; z jejích útroeb vycházel pruh potištěného papíru jako z úst varietního kouzelníka. Nejnovější německý stroj, vysvětloval účetní. Stál nás horentní peníze. Mnoho práce, mnoho práce, vzdychal. Čím větší hospodářská tíseň, tím více se vyrábí potištěný papír.

Potom vyvedl cestujícího na dvůr. Tam stál křiklavě žlutý automobil, připomínající obrovitou želvu. Pan Kafka, který také patřil k rodu Loudavých a s účetním sdílel nenávisť k domýšlivým vozům, které ohrožují veřejnou bezpečnost, nemohl potlačit zálibu při pohledu na přepychový stroj. Oděl se v tvářnost znalce, dotýkal se chladiče a tiše si popískával s výrazem zájemce.

„Pěkná věc,“ řekl s uznáním.

Účetní se zaškaredil. Přál si, aby cestující nechválil automobil.

„Komu to patří?“ chtěl vědět pan Kafka.

„Našemu šéfovi,“ zamumlal Michelup. Z jeho hlasu zněla nelibost. Stával se nevraživým satirikem, když přišla řeč na majitele závodu.

„Ptáte se, čí je to vůz,“ skřípěl, „máte vědět, že je to auto pana Artura Hahna...“

Účetní byl přírodou určen k tomu, aby ctil své představené, ale tohoto pana Hahna ctít nemohl. Jak by mohl ctít pána, který se zařadil mezi světáky; kteří se těší z toho, když ho stříbřité slečny důvěrně oslovují „Turl“. Majitel velkého závodu, a podpisuje se Turl Hahn jako agent s pohlednicemi. Nemiloval toho pána, protože

na něho pokřikoval He! a že k němu mluvil příliš hlasitě, jako by byl nedoslýchavý a nechápavý. Kdo je u tebe He!? Účetní je absolvent reálky, kdežto Turla vyhodili z obchodní akademie. Byl pobouřen a přál Turlovi zkázu.

S povzdechem si vzpomněl na Turlova otce. Byl to slavný muž. S holýma rukama vybudoval velký závod. Vidí ve vzpomínkách velkého muže, jenž v polední přestávce s hlavou skloněnou slídí po dvoře. Hůlčičkou šátrá v hromadě odpadků. Někdy objevil hřebík nebo zrezivělou podkovu. Nalezené věci odnáší do své kanceláře a ukládá na psací stůl. Číhal na dělníky, kteří odcházeli z práce, a ohmatával jim kapsy, aby se přesvědčil, zda neodnášejí kousek olova. Ctil zboží a peníze se mu odvděčovaly svou přízní. Svého syna poslal do Anglie, aby se rozhlédl po světě a nabyl vzdělání. Avšak Turl objevil i v Londýně kmen Turlů a z Anglie si odnesl pouze zálibu ve whisky, anglickém sukně a krvavém bifteku.

Cestující přisvědčoval, tak, tak, zcela správně, to jinak nejde, teď jsou jiné časy. Michelup zvěstoval, že jeho paní slaví příští týden narozeniny; doufá, že Kafka ho poctí návštěvou. Cestující přislíbil.

6) DVAKRÁT týdně vycházel Michelup z domova mezi lidi. Vyhledával kavárnu, kde měl sídlo klub šachistů. Jako hráč neslynul věhlasem. Prohrával i se slabým soupeřem. Avšak byl vážen jako obětavý a horlivý spolkový pracovník. Kdo opatřil šachistům klubovní místnost? Kdo vyjednával meziklubové turnaje? Účetní získal také členům spolku legitimaci, která jim zajistila slevu při nákupu v některých obchodech. Sám pro sebe si vymohl na kavárníkovi slevu při účtování za útratu.

Procházíje kavárenskou místností, seznával ke svému uspokojení, že se těší hlaholivé popularitě, která se projevuje štoucháním do břicha, poplácáváním po zádech, chlemtavými řečmi a pochechtáváním. Střežil a rozmnožoval svou oblíbenost. Měl šťastný dar uzavírat užitečné známosti a odpuzovat škodlivé lidi. Vplížil se do přízně státních úředníků, přirozených nepřátel malého člověka. Na úřední půdě se pohyboval bezpečně; mnohý zápas se sveřepou úřední mocí rozhodl ve svůj prospěch.

Kavárník poručil šachisty odstranit do zastrčené místnosti, kde by nebyli na očích světu. Nepovažoval je za ozdobu své živnosti. Na šachistech není nic, co by je řadilo mezi světáky. Jsou to zamklí problematikové a málo utratí. Při sklence minerální vody dovedou strávit nesčetné hodiny.

Michelup zavedl svou paní do klubovní místnosti. Tam seděli nad šachovnicemi zasmušilí pánové, kteří ševelili rty, pohybovali prsty nad figurkami a vesty posypávali tabákovým popelem. Účetní nabídl jim svou ženu jako sladký zákusek; přál si, aby se šachisté rozjařili při pohledu na ženské půvaby a aby pochválili její svěžest. Ale šachisté se řadí duševním ustrojením mezi vegetariány, sektáře a lidi se špatným zažíváním. Přivítali paní Michelupovou mdle a roztržitě. Byli odvráceni od světa a jeho radostí, ženské vnady jimi nepohnuly.

Účetní způsobil poplach mezi číšníky, kteří zavířili vzduchem, aby obsloužili paní Michelupovou kávou a módními časopisy. Michelup usedl k šachovnici a paní se zadumala nad literaturou. Obkreslovala stříhy, zkoumala, čím může jídelníček přispět k osvěžení její kuchyně. Rozjímalala nad dopisy zneuznaných a oklamanych žen, i velebila své spořádané manželství. Vstřebávala

romány, ve kterých si krásný letec oblíbí chudou prodavačku, a historie, ve kterých nejrozpuštěnější studentka pojme za chotě rozpačitého, ale hezkého profesora. Toto písemnictví ji vzněcovalo a dojímalo.

Čas od času ji vyrušil účetní poznámkou: „A zase jsem prohrál. Co tomu říkáš, Růženko?“

„Musíš dát pozor,“ napomenula ho manželka. Nerada viděla, když měl někdo nad účetním vrch.

„Přehlédl jsem, že mám ohroženou věž,“ omlouval se Michelup, „už jsem měl partii vyhranou. Co dělat, hrají to na mě ostře.“

Čas pokročil a Michelup zavolal číšníka. Potvrdil na účtence, že mu byla poskytnuta desetiprocentní sleva, a opatrně vybíral mince z tobolky, aby zaplatil řád.

Doma je vítala vůně domácího krbu, složená z výparů jídel, plyšové pohovky a čehosi, čím páchnou domácnosti malého člověka. Paní Michelupová nahlédla do spižírny, aby zjistila, nemlsalo-li děvče z Kašperských Hor cukr a nesnědlo-li zbytek sýra. Účetní zkoumal, je-li plynový kohoutek řádně uzavřen, a pak se odplížil do dětského pokoje, aby se přesvědčil, že nic neruší spánek dětí. Potěšil se pohledem na děvčátko, jež snilo, stočeno do kotoučku, a na studenta, který mumlal a skřípal zuby. Upravil dětem pokrývku a kradmo se vzdálil.

7) ÚČETNÍ vyslal děvče z Kašperských Hor do přízemní komůrky se vzkazem, aby se babička účastnila hostiny na oslavu narozenin paní Michelupové. Služebná zastihla divokou stařenu v posteli. Byla zasažena novým nevděkem, jehož se na ní dopustili příbuzní,

kteří ji nevzali s sebou na nedělní procházku. Prohlásila, že čeká na smrt.

„Zeptá-li se vás někdo,“ vyzvala děvče z Kašperských Hor, „kdo je vinen mou smrtí, pak řekněte, že vlastní lidé mne připravili do hrobu.“

Služebná se vrátila, přinášejíc divokou kletbu rodině. Michelupovým se ulevilo. Obávali se, že stařena se dostaví k slavnosti a že bude urážet hosty. Paní Michelupová vyslala děvče z Kašperských Hor podruhé k babičce a dívka se dostavila s podnosem obtíženým lahůdkami. Byla to oběť zlostnému bůžku domácího krbu.

Seděla na lůžku, pohybovala černým obočím a přemívala čelistmi. Pronášela vzrušená a zmatená slova. Sprádala fantastické příběhy o nevděku a křivdách. Přítomnost se jí zbortila a prolнула do minulosti. Byla osamělá jako sova v dutém stromě a jejími jedinými společníky byly přízraky.

Zákusky posupně odmítla.

„Jsou falešní a nechci jejich mlsky,“ brumlala. „Ať se sami nacpou. Ať puknou!“

Nicméně neodolala a žádostivě se vrhla na lahůdky. Byla žravá jako larva. Polykala pokrm a třásla se dychtivostí. Spěchala s jídlem, jako by se obávala, že jí někdo vyrve kořist.

Huhlala: „Odbyli jste mě zbytky, darebové...! Sami hodujete a necháte babičku o hladu. Budete litovat, až se dovíte, že jsem majetná. Mám jmění, ale nic vám neodkážu, když jste takoví. Lenorka je jiná, Lenorka dá babičce najíst.“

Rozmlouvala s přízrakem, který nazvala Lenorkou, a tomuto přízraku slibovala, že mu odkáže dědictví. Děvče z Kašperských Hor odnášelo prázdný podnos a divoká stařena stále zpívala jednotvárnou píseň o křivdách.

První se ke slavnosti dostavili manželé Hájkovi. Max Hájek podal se starodávnou poklonou paní domu kytici růží. Paní Hájková přinesla dětem krabici cukrovinek. Paní Michelupová přijala dary a její pohled se zkrřížil s pohledem manželovým. Její oči pravily: „Přišli o jmění, a dělají si takovou škodu.“ Oči účetního: „Lehkomyslní, hříšní manželé! Zase vyhodili houf peněz. Pak mají něco mít.“ Manželka: „Kdyby si to raději schovali na stará kolena.“ Nahlas řekla: „Ale, ale, to přece nemuselo být.“ Manželé Hájkovi stydlivě odmítli chválu a usedli vedle sebe, tiší, usměvaví, s čist'ounkými, růžovými obličejí.

Potom se dostavil cestující Kafka s manželkou. Nepřinášeli žádné dary a účetní je za to v duchu pochválil. Pohled, vyslaný k paní Michelupové, pravil, že muž, utiskovaný chudobou, má jevit pokoru a nevychloubat se okázalými dary. Paní Kafková zato pomáhala hostitelce v úpravě slavnostní tabule.

Pak přišli ještě dva mladí mužové, ale zanedbaní a neohrabaní. Byla to deputace šachistického klubu. Zanedbaní mladíci vyslovili blahopřání a pak usedli a zamklle čekali na jídlo.

Naposled se přihnal dětský lékař dr. Hugo Geschmay. Malý zavalitý mužík měl vzhled učence, částečně pak herce a obchodníka. Na čele měl napsáno: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Zavalil byt západem éteru a lyzolu. Přinesl účetnímu darem bedničku importovaných doutníků, neboť ve své roztržitosti nevěděl, koho zde oslavují, zda pána či paní domu. Doutníky obdržel od prezidenta obchodní komory, jemuž s úspěchem léčil děti. Bojoval krutý boj, než se od nich odloučil, neboť lačnil po nikotinu, ale bál se kouřit. Věřil, že má angínu pectoris, i polykal jakési kapky a ustavičně se zkoumal.

Byl přijat s okázalými poctami. Účetní si vážil toho učného muže, vyhledávaného lékaře, jenž měl mnohé a užitečné známosti. Šachisté vstali a zasmušile se uklonili, manželé Hájkovi se mírně usmívali a cestující Kafka se pitvořil a chechtal.

Lékař se posadil a na jeho čele zřetelněji vyvstala písmena, která dávala větu: „Já to těm lidem nemohu udělat, abych nepřišel.“ Roztržitě se podíval na hodinky. I když nepohnutě seděl, vypadalo to, jako by se řtil po návštěvách.

Michelup přivedl brejlatého studujícího a postavil ho před lékaře se žádostí, aby chlapce prohlédl. Hoch si nestěžoval na žádnou nemoc, ale účetní si myslil: „Ať. Když už je doktor tady, ať ho prohlédne. On za to nic nevezme.“

Dr. Geschmay se zmocnil chlapce několika navyklými hmaty, a hněvivě bručel, velel mu, aby otevřel ústa.

Účetní si stýskal, že hoch má nepokojné spaní a že často vykřikuje ze sna. Obává se, aby to nebyla vážná choroba. Lékař posvítil si kapesní lampičkou chlapci do hrtanu a potom zamumlal: „Nic to není. Trochu chudokrevný. Něco mu předepíšu.“

„Velmi vám budu děkovat,“ blahořečil Michelup.

Avšak chlapec věděl, že to není neduh, který plaší jeho spánek, ale že je to semeník spodní jednopouzdrý, který se každé noci plíží do jeho snů; že je to Rostlinopis pro nižší oddělení středních škol, který na sebe bere nevýslovnou a děsivou podobu a postává u jeho lože, aby přinášel mámení a bludy. Nerad uléhal na lože a s bázni očekával chvíli, ve které se dostaví semeník spodní jednopouzdrý, jenž nese vajíčka na dvou nástěných semenících...

Michelup si přál, aby se chlapec před lékařem významenal vědomostmi; avšak dr. Geschmay se odvrátil, svažtil obočí a zkoumal si tep.

Studující se způsobně uklonil a chtěl se poroučet. Avšak lékař ho znenadáni zachytil svou chlupatou rukou. Hleděl na něho přes brýle svýma roztržitýma očima; najednou se otázal: „Jezdíš rád autem?“

„Prosím, ano,“ odpověděl chlapec.

„Pojedeš se mnou příští neděli na výlet.“ Stříhl prudkým pohledem po účetním a dodal: „Zvu vás.“

Michelup zaševalil, že ho to velmi těší.

Protože večere nebyla ještě připravena, rozhodl se účetní, že se pochlubí svým zařízením. Hosté se namáhavě prodírali mezi nábytkem. Příbytek manželů Michelupových byl přeplněný jako krám starožitníka a fantastický jako smetiště. Stály zde těžké a bachraté skříně, nehybné, jako by nikdy nemínily opustit vykázané místo. Účetní se láskyplně dotýkal každého předmětu a vykládal hostům jeho historii. Tento taburet koupil z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze. Ona pohovka náležela kdysi baronce Aspahsové. Je vycpána pravými žíněmi, nikoli mořskou travou, račte se přesvědčit. Hosté ohmatali pohovku. Nábytek čpěl naftalínem a dýchal melancholickou vůní minulosti.

Účetní ctil minulost, jejíž obrazy trčí na jednom místě, pokojné a mírumilovné. Nemiloval přítomnost s jejím vzrušením a svárlivým hlukem. Minulost je souměrná a zaokrouhlená jako císařovy licousy na stříbrném zlatníku, kdežto přítomnost nemá solidního tvar.

Michelup se narodil roku 1892, ale nosil v sobě mírnou a pokojnou duši měšťáka z osmdesátých let. Tehdy dřímá posluha na Václavském náměstí u ručního vozi-

ku; bosí kluci se honili na Můstku; drožkář skrýval tvář v haveloku; a mezi dlažebními kostkami bujela tráva. Účetní cítil náklonnost k hedvábným vestám a škrabe-nému prádлу; nejraději by nosil cylindr, kdyby se nebál, že vzbudí pozornost.

Také obrazy, které zdobily stěny, dosvědčovaly záliby účetního. Pastevec s rozhaleným krkem a romantickým účesem snil uprostřed stáda ovcí. Komický obraz nezkušeného jezdce. Rytina, která představuje biblický výjev; pod obrazem je nápis: Agar présentée a Abraham par Sara. Rokokoví kavalíři a dámy v krinolínách si hrají na slepou bábu. Alpy, snivé jezero, unylý západ slunce. Účetní se zardívá vzrušením a vypráví, za jakých okolností získal tyto obrazy. A když mluví o ceně, kterou zaplatil za milovaný předmět, tehdy mhouří rozkoší oči a lišácky se usmívá. Ať každý zví, jak výhodně dovede Michelup nakupovat! Byl lovec příležitostných koupí, který bezpečně dovedl svou kořist vystopovat v houštině denních cen. Ctil zboží jakéhokoli druhu, barvy a tvaru; pro cenu, která je ve zboží obsažena, a pro částku, již dovedl usmlouvat.

„A rámy k těm obrazům jsem pořídil zdarma,“ hlásil vítězně svým hostům. Vysvětlil, že mu rámy zhotovil jeden řemeslník z vděčnosti za to, že mu opatřil místo bankovního sluhy.

Hosté mdle naslouchali. Zasmušilí šachisté mysleli na jídlo, manželé Hájkovi se usmívali prázdným a neúčastným úsměvem, cestující se pitvořil a lékař se řtil po návštěvách.

Konečně zvala hostitelka s paní Kafkovou k tabuli. Šachisté se lačně vrhli na obložené chlebičky. Dr. Geschmay jedl roztržitě a chvílemi si ohmatával tepnu. Paní Hájková uvázala svému manželovi ubrousek kolem krku

a dbala na to, aby si nepotřísnil oděv. Šprýmař Kafka mával ubrouskem a dělal číšníka. Paní Kafková se zajímavě smála a říkala: „Ten můj muž sní ještě hodně krajíců chleba, než dostane rozum.“

Účetní dával k lepšímu svoje vzpomínky z války. Dovedl výmluvně líčit vražedné bitvy, hromadné umírání, nevýslovné útrapy jako každý, kdo prožil válku u zásobovacího sboru. Dámy vzdychaly a hrozily se. Michelup polkl sardinku a spokojeně pronesl: „Hlavní že to máme za sebou a že jsme vyvázli živi a zdraví.“ Lékař, nakloněn k obličejí Maxe Hájka, žehral, že ho lidé budí několikrát za noc, že pacienti jsou zdraví, ale on je těžce nemocen, to však mu nikdo neuzná; a nejhorší je, že lidé dneska neplatí. Podivil se, když odpověď vyšla z úst paní Hájkové; teprve nyní si všiml, že si celou dobu stěžoval této paní.

K těmto řečem připíjeli hosté domácí šípkové víno a čokoládový likér. K čaji se přikusovaly doma upečené sušenky; domácí paní byla té zásady, že se nemá kupovat nic, co se může doma vyrobit. Michelup se s rozkoší díval na její buclaté, zardělé tváře, mírné oči a chutná ústa a říkal k šachistům: „Kamarádi, mám já to ženu, co? Že byste chtěli mít také takovou bytost kolem sebe?“

Šachisté se odtrhli od pokrmu a přikývli. Účetní rozjařen počal hlasitě velebit manželku. To je žena, jakou by nikde nenalezl. Pravda, nepřinesla s sebou věno, ale bez krejcaru také není. Hosté musí vědět, že paní Michelupová bývala dříve poštovní úřednicí a nyní dostává penzi. Není to sice mnoho, ale dneska, páni, je každý příspěvek dobrý. Účetní si blahořečí, že získal manželku s výhodou.

Hodina pokročila a hosté se počali loučit. Dámy objaly paní Michelupovou a přály jí s mlaskavým polibkem: „Dušinko, buďte hodně zdráva a mnoho užíjte!“ Šachisté několikrát klopýtli, než se dostali do předsíně. Lékař stál, držel svrchník v ruce a dumal, že toho neměl na noc tolik jíst. „Podkopávám své zdraví,“ řekl si hořce.

Michelup mu úslužně pomáhal do kabátu a dr. Geschmay nenadále vybafl: „Tak v neděli! Rozumíte? V neděli pro vás přijedu s autem. Děti musejí trochu na vzduch, rozuměl jste? To nejde, aby pořád trávily svůj věk mezi starožitnostmi. Vzduch, hodně vzduchu! Větrat a ty starožitnosti vyhodit! Ta veteš ubírá dětem vzduch!“

„Jsem vám díky zavázán, pane doktore,“ děl účetní, „s radostí uijeme vaší laskavosti.“

Odkašlal si a připojil: „A při té příležitosti bych vás o něco prosil...“

„A!“ zaštěkl lékař.

„Kdybyste se svým vozem laskavě zastavil na rohu. Já bych nerad, abyste předjel až před dům.“

„Proč?“

„Já bych nechtěl, aby se babička dověděla, že jedeme na výlet. Ona by totiž chtěla s sebou a to se jaksi nehodí... Musíte vědět, že ona je trošku dětinská... jinak je to ctihodná paní. Dejž Bůh, aby ještě dlouho s námi přebývala... ale ona by nadávala, kdyby se dověděla, že jsme odjeli bez ní...“

8) PŘÍŠTÍ neděli zastavil šestisedadlový vůz lékaře dr. Geschmaje v jisté vzdálenosti od domu, kde bydlela rodina účetního. Klakson vyrazil tři úsečné skřeky, což bylo smluvené znamení. Michelupova rodina byla shro-

mážděna za přivřenými dveřmi a napjatě poslouchala. Když se ozval signál, zdvihl účetní ruku a přidušeným hlasem zavelel: „Ted!“

Podle předem uváženého plánu první vyrazila Máňa. Dostalo se jí napomenutí, aby po schodech nehlučela. Děvčátko proklouzlo jako myška; sjelo po spirále zábradlí. Pak následoval brejlatý student. Sestupoval po schodech po špičkách a tajil dech. Pod oknem přízemní komůrky se sklonil a pak upaloval k automobilu.

Účetní vzrušeně naslouchal, a když zanikl zvuk kroků, s úlevou si oddechl. Zašeptal vroucně: „Chválabohu, nic se neděje.“

„Doufejme, že to dobře dopadne,“ odpověděla manželka.

Přijala ponaučení, že má dobře uzamknout a pak tiše následovat svého muže.

Očekával je lékař, oděný v kožený kabátec; hlavu měl pokrytou plochou čapkou. Zdálo se, že je změněn. Z obličeje se vytratila únava a roztržitost; dýchala z něho bodrá svěžest a dobrý rozmar. S rukama na kyčlích obešel vůz; pobzukoval si falešným hlasem jakousi melodii. Zněžnělý pohled jeho očí zálibně pohladil lesklou karoserii. Skvrnitý teriér útočil na dvířka vozu a zaléval se nadšeným štěkotem. Lékař ho získal od jisté slečny, kterou páni často vozili v automobilu; i psík zbožňoval auto: nenáležel k oněm psům, kteří se vrhají za jedoucím vozem s hlasitým zlořečením; teriér byl stoupenec rodu Rychlých.

„Račte, panstvo, nasedat,“ velel lékař.

Vtom rozlehl se křik. Divoká stařena se vyřítla z domu a klusala k vozu. Mávala pěstmi nad hlavou a její tvář byla zrůzněna zlostí.

„Babička,“ zaúpěl účetní.

„Honem do vozu!“ zařval lékař.

Paní Michelupová vtlačila děti do auta a přibouchla dvířka. Lékař spustil motor.

„To jsme to vyvedli!“ brebtal zmateně účetní, „a přece jsme byli tak opatrní...“

„Kdo to mohl babičce prozradit?“ pátrala paní Michelupová a pohlédla s podezřením na Máňu.

„Máňo!“

„To já ne, maminko!“ bránilo se děvčátko.

A přece to byla Máňa, která vydala tajemství nepříteli. Věděla, že babička na ni nevraží, a Máňa jí oplácela s onou mírou zlomyslností, která je v dětech. Babička stářím oslábla na duchu a propadla se do dětského věku; i dívala se na Máňu jako na sokyni.

Máňa si často představuje, že chodí s babičkou do školy. Babička sedí ve škamně vedle ní, ruce na lavici, a pozorně sleduje vyučování. Máňa pitvorně kroučí obličej, aby se babička musela smát. Babička se neudrží a učitelka ji postaví na hanbu. Máňa se zajímá rozkoší, když si představí, jak babička stojí čelem ke zdi. Na cestě ze školy strhne z babičky kabelu a kluci do ní budou kopat jako do mičudy.

„Ta bude zase vyvádět,“ vzdychal účetní.

„Nevídáno,“ reptala manželka, „kvůli ní aby jeden seděl pořád doma!“

„Nemluv!“ pokáral ji Michelup, „je sice trochu dětinská, ale je to dobrá, ušlechtilá žena, která mnoho zkusi-la...“

Máňa si pevně vtiskla v paměť podobu stařeny-výtržnice, která stojí uprostřed ulice, mává rukama a kráká jako poděšená slípka. Až přijde domů, postaví se před zrcadlo a pokusí se pohybovat obočím a mlít čelistmi

jako babička. Proto jí prozradila, že se dnes pojede na výlet. Chtěla ji vidět rozhorlenou a bouřící.

Umiňuje si: „Ve škole budu holkám dělat babičku. To bude legrace!“

Sedí vedle lékaře, který řídí, a pozoruje jeho tvář. Lékařův obličej má velitelský, hrdopyšný výraz, jak se sluší na člověka, který ovládá stroj. Máňa objímá hrdlo skvrnitého teriéra. Pes vystrkuje hlavu z okna a dychtivě lapá vítr.

Auto supí ulicemi a trubka úsečně a břeskně udílí chodcům napomenutí a výstrahy. Mnohý z Loudavých směšně uskakuje. Jiný schválně zvolňuje krok, aby dal automobilu najevo své plebejské opovržení.

Michelup reptal: „Jak ti lidé chodí, to je k neuvěření. Já se nedivím, že se každou chvílí stane neštěstí!“

„Ba, pražští chodci nemají žádnou disciplínu,“ přisvědčil lékař, „člověk musí mít oči jako ostříž.“

„Policie by na to měla dbát,“ bouřil účetní, „a každého hned pokutovat. Však oni by se naučili chodit!“

Klakson zařval, jeden stařec chvatně uskočil. Bylo vidět, jak mává deštníkem a zlostně povykuje.

„Kde máš oči, ty moulo!“ zahoukl účetní z okna.

Město klouže dozadu, již se zjevují zelinářské zahrady, svahy porostlé chudými křovisky, barákové kolonie, kde se na napjatých motouzech třepetá pestré prádlo. Pohlédneš-li zpět, uvidíš tovární komíny a v dáli petřínskou rozhlednu v modré páře.

Ve vzduchu je cítit jaro. Stříbrně se blyští lepkavé pupence kaštanů a zlaté jehnědy vrb. Nad fotbalovými hřišti pleskají vlajky. Pod dotekem jarního slunce se probudili flašinetáři k novému životu. A pod nebeskou bání, kde za starých časů táhlo hejno čápů, vrčí letecká eskadra.

Podél řeky ubíraly se proudy pestrých, nedělních lidí. Pohybovali se velmi zvolna; i zdálo se, že trčí na jednom místě. Když účetní spatřil na tento dav, usmíval se útrpně.

„Ubozí lidé,“ dumal, „jaký strastiplný jest jejich život, jaká svízelná jejich cesta! Horko je dusí a krmí se prachem silnic!“

Přál si, aby ho spatřili přátelé z rodu Loudavých. Zamával by jim kloboukem na pozdrav a oni by za ním hleděli se závistí a úctou.

Zakvílela brzda automobilu a cestující poskočili na sedadlech. Mimo ně smýklo se auto s nákladem prázdných lahví od sodovky. Z oken vozů vyklonily se zarudlé, říčné obličejy.

„Kam koukáš, ty náno?“ sípal šofér.

„Nauč se jezdit, mamute!“ burácel lékař.

Rozvinula se prudká rozmluva, při které oba soupeři hýřili v nadávkách. V lékařově hlase se ozývalo ono drsné sípání, kterým je zabarven hlas řidičů z povolání. Tak na sebe sípali před dávnými věky služebníci, kteří v nosítkách vlekli dámy v krinolínách.

Soupeři si navzájem nabídli všechny urážlivé výroky, kterými se označují neopatrní řidiči; avšak v oněch potupných výrazech ozývalo se přátelství silnice, které zahlašuje třídní rozdíly a které pojilo i lékaře s mužem z lidu.

Osvěžili se vydatnými nadávkami a rozloučili se se zpěněnými ústy, ale příjemně rozjaření a spokojení.

Uá! Uá! řvala trubka. Topolová alej se rozestupovala, milníky ožily a utíkaly zpět. V očích obou dětí bylo blouznivé nadšení z rychlé jízdy. Pes dychtivě lapal ve vzduchu stopy lidí a zvířat. Také účetního se zmocnilo

uspokojení. Jenom z tváře paní Michelupové nezmizel napjatý, starostlivý výraz.

Lékař se obrátil k účetnímu.

„Slyšíte, jak ten motor zpívá?“ zeptal se nadšeně. „Poslouchejte, jak zpívá ten stroj... Všechny kopce bere na přímý záběr. Moji kolegové by už dávno na to museli vzít trojku. Má dobré srdce a zdravý dech. A to, prosím, má už skoro sto tisíc kilometrů...“

Michelup cítil, že musí něco podotknout.

„Dáváte tomu dobrý olej?“ otázal se s účastí.

„Hochu, kde bych byl, kdybych nemazal?“ zvolal dr. Geschmay .

V hlase lékařově se zachvěly lyrické struny.

„Prvotřídní olej tomu dávám,“ řekl dojatě, „já nejsem takový, abych tomu ubližoval. Já tomu dávám to nejlepší a stroj to ví... Já se strojem cítím a stroj cítí se mnou. Nejsem jako někteří moji kolegové... Jsou takoví, a těch je mnoho, že jsou na stroj tvrdí. A pak mají z vozu starou řehtačku...“

„Pěkný stroj,“ děl účetní uznale.

Lékař junácky posunul čapku do týla.

„A koukněte se – ten lak, co? Jako by to byl nový vůz. A co už zkusil! Ten by mohl vypravovat...“

„Dělal jste už generálku?“ pátral účetní.

V odpovědi lékaře bylo slyšet rozhořčení.

„Copak amerika potřebuje generálku?“ opáčil s opovržením. „I toto! Amerika udělá svých dvě stě tisíc kilometrů a pak se koupí nová.“

Účetní uctivě zmlkl.

9) JE JEZÍRKO s betonovou hrází a nad jezírkem se terasovitě rozkládá restaurace. U zahradních stolků,

pokrytých bílými ubrusy, nad kávou a nad grenadinou sedí sváteční, křičící a nepokojný dav. A mezi stoly zmítají se číšníci, s hlavami úslužně nakloněnými na stranu, pikolové v bílých kabátcích, s odstávajícíma ušima. A nad tím hlučícím a klábosícím množstvím řve truhlíčka rádiového přístroje jakousi operní melodii.

Účetní pátral po volném stole a při té příležitosti s uspokojením zjistil, že i zde má řadu známých. Z mnoha stran vstávají páni ze svých míst, aby potřásli Michelupovi pravicí.

Jsem někdo, říká si účetní s hrdostí. Mám mnoho užitčných známostí. Já se, panečku, nedám prodat a všude se vyznám.

Rodina se umístila u stolu a účetní zakřičel junácky. „Uděláme bílou kávu. Pane vrchní, čtyři bílé kávy! A koláče! Dobré koláče!“

Manželka ho zatahala za rukáv.

„Zákusky mám s sebou z domova,“ děla polohlasem, „není třeba utrácet.“

Avšak účetní byl rozjařen a nakloněn k hýření.

„Ženo,“ řekl s výčitkou, „ty by ses nestyděla před společností rozkládat svoje zásoby? Já to nedovolím. Já tady poručím, já platím. Budeme užívat.“

Paní Michelupová si tichounce vzdychla a umlkla.

„Kde máme pana doktora?“ ptal se starostlivě Michelup.

Lékař se zdržel, protože se musel rozloučit se svým vozem. Mírně se kolébaje v kyčlích, obešel automobil, ohmatal pneumatiky a láskyplně pohladil stroj. Chvilí postál rozkochaně, zádumčivě si vzdychl a odebral se za společností. Při vstupu do restaurace byl přepaden matkami, které mu strkaly svá děcka. Lékař jimi cloumal navyklými pohyby, rozkládal rukama a vyrážel

úsečná, učená slova. Když se mu podařilo ze sebe setřást matky a jejich děti, vyhledal stůl rodiny Michelupovy, zasmušilý a nemluvný. Objednal si sklenku minerální vody a polkl pilulku. Vytáhl hodinky a starostlivě si zkoumal tep. V hlavě mu šumělo; v duchu se řítil po návštěvách.

„Co je vám, pane doktore?“ zeptal se Michelup s účastí.

„Jsem chorý muž,“ zasténal lékař.

„Jděte! A přece tak dobře vypadáte.“

Lékař se rozveselil.

„Opravdu? Že dobře vyhlížím?“ dorážel dychtivě, „nemýlíte se?“

Účetní ho ujišťoval na svou čest, že viděl málo pánů v jeho věku, kteří by se těšili tak kvetoucímu vzezření.

Dr. Geschmay sál žíznivě jeho slova. Avšak brzy opět poklesl na duchu.

„Jsem chorý muž, můj stav je beznadějný. Srdce mi vynechává... A nikdo mně nepomůže. Ich bin geliefert. Jeden kolega říká to, jiný zase ono. Dohromady nic nevědí...“

Truhlička rádiového přístroje drnčela nad jejich hlavami vojenský pochod. Vanul milostný větřík a čečral odbarvené kadeře. Stříbřité slečny plnily popelníčky červeně zbarvenými zbytky cigaret. Potom, jaty náhlým nepokojem, zkoumaly v kapesním zrcátku, neleskne-li se jim nos. Jinoši v pestrých svetrech se řehonili. Izraelští obchodníci zoufale okřikovali svá nepokojná děcka.

Účetní se náhle zamračil. Mezi stoly si brázdil cestu Artur Hahn, zvaný Turl, následován Turlem podřízeného významu a dvěma stříbřitými slečnami. Oba Turlové byli oděni v golfové kalhoty, měli srkavé, mlaskavé rty a v hrdle jim klokotala pražská němčina.

Turl odhalil mezi davem účetního a zavřeštěl:

„He! Pan Michelup? Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup? Jak se vede, pane Michelup?“

Účetní sklopil oči a zavrčel. Postřehl však, že Turl šťouchl do boku Turla podřízeného významu a tento méně významný Turl se hlasitě zařehonil.

Michelup zesinal a pravil k lékaři: „O tom pánovi budeme ještě číst v novinách. Pamatujte si, že jsem vám to dneska řekl.“

Avšak lékař ho neposlouchal; vytřeštěně hleděl na hodinky a ševalil rty.

Truhlička rádiového přístroje nyní chrochtala komický popěvek; účetní pokyvoval hlavou a klepal do taktu kávovou lžičkou; jeho tvář říkala: „Jsme venku, daleko za Prahou, jsme čilí a zdraví, budiž Bohu chvála.“ A množství se zmítalo a hlučelo a lidé na oslavu slíčného jarního dne polykali koláče.

Náhle se účetní zarazil a pohlédl tupě před sebe.

„Kde jsou děti?“ zakřičel.

„Před chvilkou zde byly,“ odvětila manželka, „právě se musely vytratit...“

Michelup vyskočil.

„Kde jsou děti? Můj Bože, kam se poděly děti?“

Zbledl a počal dorážet na manželku.

„Proč nedáváš pozor? Kde máš oči?“

„Já...,“ počala manželka.

„Ty... ty...,“ supěl Michelup, „jsi lehkomyšlná žena... je tady jezero... já musím mít oči všude... jestli se dětem něco stane... jsem nešťastný, nešťastný člověk...“

„Počkej, vždyť...“

Avšak účetní neposlouchal a odběhl.

Pobíhal kolem hotelu a vyrážel zoufalé volání:

„Máňo! Jiříku! Kde jste? Už ať jste tady! Sem, ke mně... Pojdte k tatínkovi...!“

Na dvoře v půlkruhu parkuje řada automobilů. Kolem vozů lelkovali všelijací lidé, měšťané s doutníky v ústech, očumovali tu mladíci v pestrých pulovrech, přírodní světáci v golfkách a s dýmkou v ústech; i venkovští mladíci v neohrabaných svátečních šatech, zkornatělí a s modrýma, prázdnýma očima. Všichni tito lidé se pohledem vpíjeli do lesklé limuzíny, zádumčivě se dotýkali strojů, světáci v golfkách obcházeli vozy, lehce se kolébajíce v kyčlích; i zdálo se, že všichni tito lidé celebrowali tichou bohoslužbu na oslavu bůžka Rychlosti a klaněli se jeho obrazům v podobě limuzín, kabrioletů a sportovních vozů.

A zde spatřil Michelup brejlatého chlapce s děvčátkem. Slyšel, jak chlapec povídá: „Tohle je správněj osmiválec!“

„Hlupáku,“ horlí děvčátko, „to není osmiválec, to je náhodou šestiválec, abys věděl...“

„Ty seš hloupá! Podívej se na tu dlouhou kapotu... To přece nemá žádný šestiválec.“

„Raději to před nikým neříkej, nebo se blamuješ,“ posmívá se Máňa, „to je šestiválec s předním náhonem, proto má tak dlouhou kapotu...“

Student se poddává. Děvče má pravdu. Aby si úplně nezadal, připojuje znalecky: „Ale bourák je to pěkněj...“

„Bourák je to pěkněj,“ uznává Máňa, „ale žere...“

„Spotřebu má velikou,“ dumá Jiří, „a to je chyba...“

Objevil, že je to cizozemský vůz, protože má řízení na levé straně, a tímto poznatkem stoupl ve vážnosti své sestry .

Účetnímu se ulevilo, když uviděl, že děti jsou bez úhony. Vyslechl jejich poznámky o automobilech a projevil, že nemá rád, když si děti zacpávají hlavu hloupostmi. V mozku musí zůstat místo především

pro nauky placené. Dlužno dávat přednost vědění koupenému.

„Kdybyste si raději vzali knížku a učili se,“ reptal, „já tadyhle musím kupovat drahé učebnice... a vy se obíráte zbytečnostmi...“

V duchu však plesal, že má všímavé a bystré děti.

„Jsou to mudrcové, o to nic... Všudybylové... Všechno vidí, oči mají jako myšky...! To jsou moje děti! Něco jim musím koupit, až se nahodí pěkná příležitostná koupě...“

„U nás v boudě,“ řekl chlapec, „si dělají někteří kluci sbírku z evidenčních značek. Vede Krejza Josef z naší klády. Ten má v notýsku zaznamenáno nejvíc čísel. Zato však Mikyška Zdeněk má celý CD.“

Účetní chtěl vědět, co je to CD.

Studující mu vysvětlil, že to je evidenční značka vozů diplomatického sboru.

„To nic není – CD,“ vykládá brejlatý chlapec, „jeden kluk od nás, nějaký Steinbach Karel, má velkou sbírku cizozemských vozů. Podařilo se mu ulovit i značku vozu siamského krále. To je, panečku, co říct...“

„A jak se učí ten Steinbach Karel?“ zkoumal účetní.

„Měl napínáka z frániny,“ doznal Jiří.

Účetní se rozhorlil.

„Jak to mluvíš, uličníku? Říká se: Byl napomínán z francouzského jazyka... Už jsem ti to jednou řekl, aby ses o učení nevyjadřoval neuctivě... Takovou ti dám, až se otočíš! Styď se! To jsi vzdělaný hoch? Děláš tatínkovi pěknou radost... A opovaž se s tím Steinbachem chodit...!“

„Já s ním nechodím...,“ hájil se student.

„No, proto! Ten by tě naučil pěkným věcem. Máš se přátelit s těmi, kteří ve škole prospívají, a vyhýbat se špatným studentům...“

10) STÍNY se prodloužily, krajina potemněla i zavrtěl se chladný větrík. Měšťané popudlivě a s mnohým povykem dávali najevo, že chtějí platit. Mezi stoly poletovali číšníci, hlavu úslužně na stranu, a sčítali řád. Piko-
lové s odstávajícíma ušima sbírali ze stolů mince. Lid se zdvíhal a hlomozil.

Lékař spouštěl motor a z jeho tváře opět zmizela roztržitost; povadlý obličej se napjal a oči zazářily bodrostí. Z neduživého muže se proměnil v podnikavého světáka, pána nad prostorem a vládce času.

„Škoda,“ litoval účetní, „že babička nebyla s námi. Celý den sedí doma a nikam nevyjde. Nic neužije, ubohá... Je třeba, aby občas se nadýchala svěžího vzduchu a naplnila se novými dojmy...“

Paní Michelupová neodpověděla, ale myslila si: „To tak! Málo jí užijeme doma?“

Hle, v dědinách zaplanula světla a také na nebi se rozsvítily hvězdy. V polích vržou cvrčkové a odkudsi zdálky je slyšet harmoniku. Uzounký srpek měsíce si klestí cestu mezi rozedranými obláčky. Vytrvale, jednotejně hučí stroj a lékař dojatě naslouchá jeho písni, i říká si: „Ta moje amerika! Kdo se jí vyrovná? Každému se postaví...“

Motocykly sledují dlouhý, lesklý vůz jako žraloci koráb. Ctižádostivé slečny podněcují své milence, aby předháněli všechny vozy. Motocyklisté napínají síly a snaží se, aby se před svými milenkami vyznamenali.

Lékař nevraživě zírá na motocykly a opovržlivě mručí: „Silniční vši! Moc si dovoluujete. Troufáte si na ameriku. Já vás naučím!“

Přidal plynu a motocykly letí dozadu.

„Aáá!“ říčel lékař, „všechny vezmu! Všechny pokořím!“
Také účetní se rozjařil.

„Aáá!“ říčel, „ber ho! Vem ho!“

Uá! Uá! třestila trubka, z cesty, vy dýchavičné drndy.
Dozadu, vy staromódní košatiny! Volnou cestu zpupné
americe!

Topolové aleje se rozestupují a vůz se řítí do temnot
jako do hluboké studny. Fiu! Fiu! probuzený víchř
se snaží přeřvat hučení motoru.

Kdykoliv americký vůz přemůže soupeře, obrací
se Michelup zpět, pošklebuje se a strouhá mrkvičku: „Sta-
rá košatino! Jaká jsi, řehačko?“

„Všechny kopce bereme na jednu zápřež!“ jása lékař,
„ať to někdo dokáže! A pořád devadesátkou! Neslevím
ani čárku!“

„Devadesátkou! Stovkou!“ blouzní Michelup, „jedeme
jako páni!“

Odložil všechnu rozšafnost a mírnost malého člověka.
Proměnil se v chlapce, jímž lomcuje náruživá touha
po pohybu.

„Pane doktore!“ zaúpěla paní Michelupová, „mějte
rozum! Ne tak rychle, ne tak rychle, pro Kristovy dra-
hé rány! Máme s sebou děti... Vy byste z člověka duši
vyděl... Prosím vás... stane se neštěstí...“

Dr. Geschmay zchladl a zmírnil jízdou.

„Máte pravdu, paní,“ hučel zahanbeně, „já nevím, co
mne to posedlo. Vždycky jsem se domníval, že už jsem
tak blazeovaný, že bych mohl být šoférem z povolání.
Mám vůz přece už několik let a zvykl jsem si. A najed-
nou si počínám jako chlapec...“

Uá! Uá! volají dohánějící vozy. Lékař vystrkuje ruku
z okna na znamení, že jim dává přednost. „Prosím, rač-
te,“ mluví jeho ruka, „my nemáme naspěch...“

Motocykly dohánějí americký vůz a slečny se posměšně šklebí. Účetní sklápí jako zavírák a sveře-pě zírá za nimi. Mručí nevraživě: „Prosím, když vás to baví... My máme čas. Nespícháme. My bychom mohli, ale nechceme...“

Silnice se zdvíhala v pozvolné vlně. Za obzorem vytryskla oslnivá záře.

„Co je to?“ podivil se účetní, „vypadá to jako požár.“

„To jsou ty malinké vozy,“ zabručel lékař v odpověď, „malé vozy rády hodně svítí...“

Mimo ně se přehnal s náramným hlukem miniaturní vozík.

„Vidíte ho, uličníka!“ vztekal se lékař, „a neztlumí světla a neztlumí. A rámus dělá jako autobus!“

Malé vozy, rozjímal lékař, se rády nechávají vidět. Dě-lají hluk na celý svět. Rády se dávají slyšet. Oslňují svět-lem, aby nebylo vidět jejich nepatrnost. Hlukem se snaží zamluvit svou chudobu. Velké vozy kloužou neslyšným letem nočních motýlů. Nemusí na sebe upozorňovat; jsou si jisty svou velikostí a silou; nic neohrožuje jejich sebevědomí. Kolem bohatce se rozprostírá zamklý klid; avšak chudoba se naparuje a hlučí.

U pohraniční čáry města se všichni sešli. Mohutné li-muzíny, elegantní kabriolety, skromné a starobylé vozí-ky, ctižádostivé dvouválce a tandemy. Závody skončily a vozy stojí pěkně v řadě a čekají, až se přiblíží zříze-nec, aby vybral dlažebné.

„Lumpárna je to...“, žehrá lékař a obrací se na Michelupa: „Víte, nač mě to zastavení přijde? Na deset korun. Efek-tivně na deset korun! To máte zvýšenou spotřebu benzi-nu, opotřebování brzd a pneumatik. Garanci a umořování ani nepočítám. To bych se musel zjevit...“

„Deset korun jenom zastavení...“ ševelí účetní s úctou, „to se dá slyšet...“

Pohltily je ulice nesmírného města. Tramvaje se s těžkopádným kvílením rozjíždějí, na stupátkách visí hrozny lidských těl. Mladíci s pitvornými čepičkami, s kytarou zavěšenou kolem plecí; ženy s haluzemi kvetoucí střemchy v náručí; ospalá, kňučící děcka, hartusící živnostníci, chechtavé dívky. Z věží lkavě zaznívají zvony a z výčepů řinčívá hudba, chraptivý zpěv opilců. Služky běží po ulici se sklenicí piva. Ve výšinách obchodních paláců se mihotají pohyblivé nápisy, červená, modrá, zelená písmena. Z otevřených oken zírají na ulici starci a psi. Někde chraptí gramofon píseň o tom, že mé oči to poznaly...

Vůz zastavil a rodina účetního se loučila s lékařem. Dr. Geschmay se zamyslel, posunul čapku do týlu, potom se zahleděl na účetního a pronesl: „Nač myslíte, že mě přijde takový výlet? Spotřeba benzínu, oleje, umořování stroje...! Já, ne abyste myslili... Bůh uchovej...! já jenom pro zajímavost...!“

Účetní hledal odpověď, avšak lékař se podíval na hodinky a zabědoval: „Propána! Mám nejvyšší čas! Nikdy nemám pokoj...“

„Opravdu, nač takový výlet přijde?“ dumal účetní. „Já si to musím vypočítat. To by byla zajímavá kalkulace. Víím, že to může stát hrozné peníze...“

Ať! Takhle jsme levně užili. Mám mnoho známostí, mám samé užitečné známosti...

Kdyby se to rozpočítalo,“ rozjímá účetní, „může na každého z nás přijít čtyřicet korun. To si musím poznamenat...“

„Babička bude asi vyvádět,“ pronesla paní Michelupová.

„Však ona se upokojí,“ odpovídá účetní roztržitě a v duchu dále počítá: „Kolik je to asi kilometrů? Opravdu, dnes jsme ušetřili hodně peněz...“

Uá! Uá! zavřeštěla náhle trubka. Z cesty, loudavý tvoře! Tady jedou páni!

Účetní uskočil a zatetelil se leknutím a zlostí. Mimo ně švihl automobil, obsazený rozjařenými pány.

Michelup zdvihl pěst a zazuřil: „Máš naspěch, rošťáku? Vrahové! Všechny vás pozavírat! Tady jde o život!“

Jeho hlas nebyl bodře sípavý; byl to přiměřený, plačtivý hlas maloměšťáka, jenž brojí proti zlořádům.

11) MYŠLENKA, kterou nejčastěji pronáší malý muž, je, že ten čas utíká. Střídání času vzbuzuje v malém muži ustavičně svěží, naivní podiv.

Michelup viděl z okna svého bytu, že v parku rozkvetly šeříky; potom povadly hrozny bezu a keře zrezivěly. Čas zažehl svíčky kaštanů; uvadly květy kaštanů a na nábřeží rozkvetly akáty a jejich květy dýchaly mdlou, starodávnou vůní. Slunce na své dráze stoupalo stále výše a výše. Dělníci rozkopali ulice a navršili stavební kostky. Z otevřených jam čpí odporný zápach svítiplynu. Před kavárnu vynesli číšníci bílý nábytek a pro ozdobu rozestavili kořenáče s oleandry. U stolků sedávají obyvatelé velkého města, pijí limonádu, čtou večerníky a těžce oddychují. A když soumrak vystřídá těžký, dusný den, tehdy je ze všech stran slyšet ševelení houslí a bečení saxofonu.

Příchod slunovratu se oslavuje v domácnosti malého muže hlomozným úklidem. Rozčilení lomcuje příbytkem. Paní Michelupová a děvče z Kašperských Hor s hlavou ovázanou šátkem pobíhají po schodech na dvůr,

ze dvora na půdu a vynášejí předměty, které v domě navršil čas a ustavičná, bdělá shánivost účetního. Vyprazdňují se zásuvky, které odhalují svoje polozapomenuté zásoby. Chuchvalce vaty, prázdné krabičky od pilulek, trosky dětských hraček, manžety a kravaty s vyhaslým, hedvábným leskem. Od žádného z předmětů, který tvořil jeho domácnost, se nechtěl účetní odloučit. Malému muži nikdy nepřišlo na mysl, aby uvažoval o nesmrtelnosti duše; ale určitě věřil v nesmrtelnost zboží. Nemohl pochopit, že šněrovačka, kterou zhotovil dovedný řemeslník z dobré látky, by mohla úplně pozbýt svou cenu.

Obnažené dráty slunečnicku se pokryjí novým hedvábím a slunečnick bude opět konat službu. V předsíni je kout, kde odpočívají krabice s rajčím peřím, celuloidovým ovocem, které zdobilo starodávné klobouky; zažloutlé časopisy, balicí papír, svazky motouzu a vysoké šněrovací botky. Na skříních se povaluje osleplé zrcadlo, pásky na vousy a vosk na knír, na němž lpějí ještě štětiny předků.

Zboží sní v temných koutech, v zásuvkách a na skříních, před svátky se pak vytáhne na světlo, očistí se a opět uloží. Děvče z Kašperských Hor leští petrolejovou lampu a přitom zpívá: „Vaterland, deine Kinder weinen...“ Účetní se zálibou pozoruje její práci a myslí si: „Pěkná lampa. Solidní kousek práce. Takové se dnes nevyrábějí. Je vyvedená z broušeného skla a z bronzu. Má krásné růžové stínítko. Ať mi někdo řekne, že to nemá žádnou cenu...“

Manželka čistí stříbrné přibory, svatební dar, který po mnohé měsíce odpočívá nepovšimnut v sametovém pouzdře. Stříbro se v domácnosti malého muže nepoužívá, ale ctí se pro vzpomínky na významnou chvíli. Z vitríny

vytáhne čajový příbor, dar šachového spolku. Konvice je v podobě hradu s cimbuřím a šálky jsou obrazem domečků. „Znamenitá práce,“ žasne Michelup, „může se ještě někdo pochlubit takovým kouskem?“ A nabádá manželku i děvče z Kašperských Hor, ať opatrně a jemně zacházejí s těmito poklady. Je oddán onomu zboží, k němuž se váže historie rodu malého muže. Na denním světle se objeví starodávná hebrejská kniha s utrženými deskami. Paní Růžena nedovolí, aby se kniha zmařila, neboť se z ní modlíval dědeček při světle voskovic.

Nad městem zaplanul červenec a skončil školní rok.

Michelup se vydal na návštěvy, aby se pochlubil vysvědčením svých dětí. Manželé Hájkovi blahopřejí účetnímu k šťastnému ukončení školního roku. Velebí Máňu, která si přinesla samé jedničky. Bystré dítě, znamenitá hlava! Michelup se zardívá a jeho srdce trne rozkoší. Věru, Máňa má dobrou hlavu, jenom je poněkud neposedná. Paní Hájková ji omlouvá. „Prosím vás, děti! My jsme nebyli v jejím věku lepší.“ Jiřík má také pěkné vysvědčení, jenom z přírodopisu má dostatečnou. Ten profesor nemá srdce, takhle zkazit chlapci radost. Hoch naříká a běduje.

„Neřekl bych nic,“ praví účetní, „kdybych neviděl, že se chlapec učí. Celé večery seděl nad přírodákem... nad přírodopisnou knihou. Opravdu, to nám ten profesor neměl udělat...“

Manželé Hájkovi ho chlácholí. Co se stalo, to se stalo – nevidáno. Však on se chlapec přičiní, aby udělal rodičům radost. Účetní ukládá školní zprávy do kapsy a jde ke Kafkovým. Tam se Michelup dožil zklamání a hoře. Kafka si dal předložit školní zprávu brejlatého studenta a pokrytecky pochválil vysvědčení. Pak zavolal svého syna a přiměl ho, aby i on ukázal svou školní zprávu.

Výrostek s černým chmýřím se vzpouzel; Michelup se domníval, že se stydí za špatné známky. Ukázalo se, že Kafkův student je s vyznamenáním. Obličej účetního se protáhl; vzchopil se a kysele blahopřál. Výrostek zbrunátněl a bouchl dveřmi. Cestující se pitvořil a Michelup brebtal: „Tak vida... a pořád, že nic... to je radost, když se má takového syna... přijměte mou gratulaci, pane Kafko... kdo vám to nepřeje, ať praskne, já jsem poslední, který by vám to nepřál...“

Nemohl snést pohled na samolibý úsměv šťastného otce a kvapně se poroučel. Jasný den pohasl a účetní cítil v srdci trpkost.

„Víte, co jste, pane Kafka?“ oslovil v duchu svého nepřítele, „u mě jste šmok, pamatujte si to. Vy s tím vaším vyznamenáním... Na mě se nebudete šklebit, za to vám ručím. Co jste vy, to jsem já už dávno. My můžeme být také s vyznamenáním, to je dneska to nejmenší... Já dobře viděl, že jste se chechtal... No, vždyť... Budeme si to na vás pamatovat...“

A ten kluk,“ hučel, „ten mohl také koukat, aby se vyznamenal. Jak já teď vypadám? Kdyby byl trochu přitáhl, mohl by být tak daleko jako ten Kafkův. Ale on má v hlavě samé hlouposti, to je to... Vidím, že nesmím už být takový dobrák...“

V bytě dr. Geschmaje musel účetní čekat celou hodinu, než vyhlášený lékař ukončil své návštěvy. Přišel unaven a zachmuřen. Roztržitě pohlédl na návštěvníka a příkře vybafl: „Co je?“

Michelup se vytasil s vysvědčením brejlatého studenta. Lékař si nasadil brýle. Potom složil školní zprávu a tiše začal bědovat. Nemá chvíli volnou. Každý podomek se má lépe. V noci ho burcují nesvědomití lidé. Je chorý muž, sám potřebuje ošetření. Ale to nikdo neuzná.

Účetní uctivě vyslechl vyhlášeného lékaře a potom počal opět o vysvědčení. Má velkou starost, že se jeho chlapec tak špatně učí, zatímco ten Kafkův syn je s vyznamenáním.

„Co s vyznamenáním?“ zaskřípal lékař, „Já nikdy nebyl s vyznamenáním!“

„Jak? Co to slyším, pane doktore?“ podivil se Michelup, „vy že jste nebyl nikdy s vyznamenáním?“

„Co na tom?“ bručel lékař, „co bych dnes z toho měl? Nevídáno! Mnohý si nosí domů samá vyznamenání a pak z něho nic není. Takových případů já znám...“

Chytil se za srdce a tiše bědoval.

„Jaké já už můžu mít vyznamenání... Celé dni a celé noci jsem v jednom kole. Nemám chvíli pro sebe. Jiný na mém místě pověsil by praxi na hřebík a pomyslí by si: Mějte mě všichni rádi...“

„Tak vy jste nikdy nebyl s vyznamenáním...“, žasl Michelup.

„Opakuji vám, že já o žádné vyznamenání nestojím,“ huhlal doktor, „já chci mít pouze klid, rozumíte? Jednoho dne se svalím, a bude! Mám zvýšený krevní tlak. Dal jsem se vyšetřit, ale kolegové nic nevědí. Jeden říká to, jiný zas ono. Tomu se říká medicínská věda! Jděte mi k šípku, fušeři! Já dobře vím, na čem jsem...“

Ať vás nenapadne dát svého syna na medicínu!“ har-tusil, „je nás už na každém rohu deset. A pacienti neplatí. Kdybych měl ty své pohledávky, tak jsem bohatý muž. Takhle jsem neduživý muž, člověk nad hrobem. To je moje vyznamenání...“

Účetní ho začal těšit, ale vyhlášený lékař ho neposlouchal. Smáčkl si tepnu, vytřeštěně zíral před sebe a ševlel rty.

Když se Michelup ocitl opět na ulici, tu se mu vyjasnil zrak a pozvedla mysl.

Usmíval se a takto k sobě hovořil: „No, pane Kafko, co tomu říkáte, pane Kafko? Tak váš syn je s vyznamenáním. Dobře. Můj syn není s vyznamenáním. Taky dobře. Vy se domníváte, že se trudím, že se rozčiluji. Vůbec se nerozčiluji, pane Kafko...

Zbytečně se šklebíte, pane Kafko. Zním ten váš úsměv, ale já si myslím své. Nejsem tak žádostivý na vyznamenání, pamatujte si to, pane Kafko.

Slyšel jste, že vyhlášený lékař nebyl nikdy s vyznamenáním. Co tomu říkáte, pane Kafko? Vyhlášený lékař povídal, že ze studentů, kteří domů nosili vysvědčení s vyznamenáním, zřídka kdy co bývá. No, pane Kafko! Teď máte slovo vy, pane Kafko! Šmok jste, pane Kafko, s tím svým vyznamenáním. Já se bez vyznamenání také obejdu, pane Kafko!“

Zářil, mluvil k sobě a rozhazoval rukama. Svého hochu kárat nebude. Je to hodné dítě a jistě tatínkovi udělá radost. A když bude chtít studovat medicínu, dá ho na medicínu. Nebude litovat nákladů. Celému světu se zjeví, kdo je Michelupův syn...

12) NAZÍTRÍ nesl školní zprávy svých dětí do kanceláře. Přemítal, má-li se pochlubit také stříbřitým slečnám. Zavrhl tu myšlenku. Slečny nevěří v sílu vzdělání; nekoří se naukám a o vědě nemají žádného mínění. Jsou starostlivé o lakované nehty a porculánovou pleť. Ustavičně zápolí s proudem času a bojují proti plíživé chorobě stárnutí.

Vstoupil do kanceláře a svažil obličej, jako by se napil něčeho nechutného. Spatřil Turla v jezdeckých kalho-

tách a ve vysokých, lesklých botách. Mladý muž pošvihával bičíkem o holínky, houpal se v bocích a ukazoval se stříbřitým slečnám z profilu. Vanulo z něho sebevědomí a bezstarostnost. Byl sražený a zapadlých prsou; ale sám sebe pokládal za sportovní zjev a byl přesvědčen, že je nejméně o dvě hlavy větší než ve skutečnosti. Jeho jezdecké kalhoty vykřikovaly. „Jsem decentní. Jsem fashionable. Jsem dernier cri.“ „My sportovci! My světáci!“ vykřikovaly vysoké boty.

Turl vypravoval stříbřitým slečnám anekdotu; a když vyrazil pointu, tu po způsobu kabaretních komiků hloupě se zatvářil a odběhl stranou. Slečny se chechtaly a na odulých rtech mladého světáka hrál sebevědomý úsměv.

Spatřiv účetního, zakřičel: „He! Pan Michelup! Co je, Michelup? Co se děje, Michelup? Máme se, Michelup?“

„Několikrát jsem vás žádal, pane Hahne,“ odpověděl účetní nespokojeně, „abyste na mě nepokřikoval. Pokřikujte si na své přátele. Já nejsem kolega od vás...“

Avšak Turl ho neposlouchal; odvrátil se od něho a švihácky si nasadil jezdeckou čapku. Nato objal jednu ze stříbřitých slečen, vtiskl jí mlaskavý polibek a vzdálil se tanečním krokem, jenž naznačoval, že mladý muž zná svět a jeho radosti a že dovede pít, jak se říká, plnými doušky z poháru rozkoše.

„No ne! Takový protiva!“ vykřikla stříbřitá slečna a starostlivě si zapudrovala místo, kam přilnuly srkavé a mlaskavé rty.

„Ničemný, prázdný člověk...“ šeptal účetní pobouřen.

Psací stroje klapaly, Michelup skloněn nad účetní knihou psal číslice a občas poodstoupil, aby se pokochal svým krásným písmem.

Po chvíli odložil péro a zdušeným hlasem se otázal jedné slečny, je-li pan ředitel volný. Slečna pokynula hlavou. Účetní sáhl si na kravatu a stáhl vestu; shrbil se a zaklepal.

Ředitel Pazderník seděl za psacím stolem a psal. Když uslyšel kroky, sňal brýle a zadíval se na příchozího.

„Ano...“ pronesl tichým hlasem, „pan Michelup... áno... co mi nese pan Michelup?“

Ředitel pracoval v závodě za starého Hahna jako dělník. Byl však inteligentní, houževnatý a plebejsky ctižádostivý. Za úzkým čelem sídlila svéhlavá neústupnost, dychtivá touha se povznést. Po práci navštěvoval večerní kurzy, sedával v lavici jako žáček a žíznivě sál vědomosti. Starý šéf, který sám začal jako typografický dělník, ho bedlivě pozoroval a byl mu nakloněn, i svěřil mu vedení firmy. A ještě nyní navštěvovali ho učitelé, aby ředitele vyučovali cizím jazykům.

„Ano...“ opakoval ředitel a vyčkávavě se zahleděl na účetního.

Michelup sáhl do kapsy a předložil Pazderníkovi školní zprávy.

„Vysvědčení mých dětí...“ zabrebtal, „dovoluji si předložit...“

„Ano... vysvědčení... děkuji za pozornost...“

Nasadil si brýle a zahleděl se do školních zpráv. Michelup ulpěl pohledem na obličej, kde sídlil smáčkнутý nos a pod úzkým čelem hrála malá, šedá očka. Od té doby, co ředitel stoupal na dráze úspěchu, zbytněla mu dolní čelist a stala se čtverhrannou. To bylo od toho, že si ředitel navykl stiskat zuby, aby mu neproklouzlo zbytečné slovo. Přestal být dělníkem a vzdal se výřečnosti malého člověka, který plýtvá slovy, jediným jménem, které má.

Ředitel složil papíry, sňal brýle a s přívětivým úsměvem obrátil se na Michelupa.

„Áno...“ počal svým rozvláčným způsobem, „pěkná vysvědčení... áno... blahopřeji... rád vidím dobrý prospěch... no, potěšil jste mne... áno, děkuji vám, příteli...“

Vstal a podal účetnímu ruku.

„A rodina zdráva, zdráva...?“

„Děkuji, pane řediteli,“ zardíval se Michelup, „všecko je v pořádku...“

„To rád slyším... áno...“ a ředitel se odmlčel. Nevěděl, co by ještě řekl; nebyl mistr společenské konverzace.

Michelup se neměl k odchodu. Odkášlal si a počal: „Měl bych jakousi stížnost, pane řediteli...“

„Áno?“

„Totiž takovou stížnost... Prosil bych o zastání...“

„Mluvte, příteli, rád vyhovím... áno... stížnost máte, jakou?“

„Pan Hahn se ke mně nezdvořile chová,“ mluvil žalostně účetní, „on na mne pokřikuje, a už jsem ho několikrát prosil, aby přestal. Vypadá to, jako by si tropil ze mě šprýmy, a to, prosím, nejde, já jsem už starší člověk a on je proti mně cucák, že to mám tak sprostě říci...“

Ředitelova tvář potemněla.

„Áno...“ zaskřípal, „mladý pan Hahn... áno... oblíbil si komickou roli... áno... zbytečný človíček... tanečník... whisky and soda... známe, známe... allround sportovec, ale v obchodě nepotřebný... áno...“

Přistoupil k účetnímu a pokračoval: „Jeho otec výtečný, pracovitý, šetrný... synáček hejsa-hopsa... to tak nejde... nestrpím... áno... já ho zdtím, zruším... špatný příklad ostatním... vytrhnu s kořenem, zašlápnu...“

Položil účetnímu ruku na rameno a tlačil ho ke dveřím.

„Odejděte s pokojem... áno... bez starosti... otcovský podíl se mu ztenčil... brzy nebude nic... vyrazím, vyrazím s ním dveře... vy-ra-zím... a památky po něm nezbude...“

„Vyrazí s ním dveře,“ opakoval Michelup s rozkoší u účetnického pultu. „Vyhodí, vyrazí, a jaký jste, pane Turl? Už nebudete pokřikovat, pane Turl. Vyrazí, áno, zruší, áno, zdrtí, áno, ředitel je chlapík. Ředitel je pašák, dej mu pánbůh zdraví!“

13) PANÍ Michelupová a děvče z Kašperských Hor sbalily koberce a sňaly obrazy ze stěn. Vypraly prádlo a uložily je do skříní. Nábytek pokryly novinovým papírem. Příbytek zpustl a podobal se skladišti. Rodina se chystala na letní byt.

Dostavil se cestující Kafka se zprávou, že vyhledal letní byt pro sebe a své přátele. Jsou to malé klimatické lázně v severních Čechách. Velebil ono místo. Jsou tam lesy, koupání a klid. Účetní přerušil jeho zurčivou řeč. Chtěl vědět, je-li v oněch lázních bezpečno. Nepotulují se tam škodliví lidé? Nemohou tam děti přijít k úrazu?

Paní Kafková se vmísila do řeči; pravila skoro uraženě: „Jedou tam také Hájkovi. Ti by se přece vyhnuli místu, kde je něco v nepořádku.“

Michelup se zamyslel a pak děl: „Hájkovi? To je ovšem něco jiného...“

Avšak znovu se vrhl na cestujícího a chtěl znát přesné číslice. Vyptával se na ceny potravin a bytu, cestující byl zasvěcen do každé podrobnosti. Rozpředla se vášnivá debata; číslice poletovaly vzduchem a duněly v prázdných prostorách vyklizeného bytu.

Paní Michelupová toužila vědět, předkládají-li se v ta-
mějších hostincích dobrá a výživná jídla; zejména je
důležité, může-li pro děti objednat poloviční porci. Děti
se totiž ponimrají v pokrmu a je to škoda, vyhodit tolik
peněz za nic.

Cestující horlivě pokřikoval: „Jsou to lázně bez soutě-
že! Obsluha je prvotřídní. Já jsem Kafka – za všecko
ručím. Nebudete-li spokojeni, pak nejsem Kafka!“

Vynořily se vzpomínky na letní pobyt v minulém roce.
Paní Michelupová řekla snivě: „My byli v Letohradě. Bylo
tam krásně. Dostávali jsme porce, že jsme to nemohli
ani sníst. A denní penze dělala třicet korun. Já vám ří-
kám – to byla pohádka!“

„A my,“ povzdychla si paní Kafková, „byli v Nových
Mlýnech. Penze se vším všudy čtyřicet korun. Bydlili jsme
ve vile. Krásná vyhlídka. To byla pohádka, říkám vám...“

„Byla to pohádka...“, zaševelil účetní zádumčivě. Nic-
méně nerad se vrací tam, kde byl. Děti rády poznávají
cizí místa. Otec podporuje tuto zálibu. Chce, aby děti
rozšířily své zeměpisné vědomosti.

Okamžik, okamžik, prosím... Paní Michelupová by ráda
věděla, je-li v oněch lázních společnost.

„Ano, společnost, to je důležité,“ připojil se účetní,
„my bychom neradi byli sami. Máme rádi společnost.
Je třeba navazovat užitečné známosti...“

Cestující vyrazil nadšený výkřik. Společnost? Ó já! Že
se může účetní tak hloupě ptát. Společnost je tam pr-
votřídní. Loni tam meškali Korecovi, Kantorovi, Košerá-
kovi, Kominíkovi, Koralkovi, Neviklufovi, pan doktor Bi-
šický s chotí, pan doktor Hasterlo s chotí, Sinkovi, Polá-
kovi, Vohryzkovi, pan doktor Štědrý s chotí, Orenstein
se svým bratrem panem Orlickým a Morgenstern
se svým bratrem panem Monterem...

„Běda!“ vzdychla paní Michelupová, „to tam panuje asi velká paráda...“

„Jaká paráda, paní?“ opáčil cestující, „v tomhle bodě můžete být klidná. Vždyť tam jezdí i státní úředníci. Loni tam byl odborový rada Krosnař, ministerský tajemník Pilař s chotí, revident Peyer, finanční komisař Dlask, dva úředníci zemského výboru Uxa a Srnec, docent dr. Homan, sekční šéf Knobloch... prosím vás, jaká paráda? Můžete chodit docela po domácku, na moje odpovídání, paní Michelupová...“

Rozloučili se pozdě večer unaveni, ale příjemně rozjaření. Dali si slovo, že se společně vypraví do oněch lázní.

Leč odjezd na letní byt nebyla pro Michelupovi jednoduchá a všední záležitost. Pro účetního to byl projekt, a to projekt nesmírně složitý. Michelup, vášnivý sběratel slev a výhod, nemínil ani za letní byt zaplatit plnou a předepsanou cenu. Hvozdy, lučiny, potůčky, celá příroda nemá pro něho ceny, nemůže-li užívat jejích půvabů s výhodou. Krása v jeho očích zvětrá, není-li poskytnuta se slevou.

Lázně mu nemohou poskytnout zotavení, má-li za to platit tolik jako jiný.

Druhý den lovec výhod naplnil hrud' chrabrostí, opásal se odhodláním a vydal se na výboj. Michelup neztratil ducha ani na půdě úřadu a dovedl čeliti každému nepříteli za stahovacím okénkem. Jeho zbraň byla trpělivost s výmluvností a neochvějná zdvořilost. Takto vyzbrojen vyhledal budovu nemocenské pojišťovny.

Byl to moderní betonový palác v podobě kostky, ale vládla v něm sveřepá kyselost jako ve starých, zvětralých tereziánských budovách, kde straší duchové dávno zesnulých aktuárů. Účetní vyhledal v kanceláři

pro styk se stranami úředníka, aby mu přednesl svou žádost. Byl to ještě mladý muž, ale sveřepost z něho čišela, jako by se vykoupal v kyselině. Mladý muž vyslechl s pohrdáním žádost účetního a poučil ho, že nemůže dostat lázeňskou slevu, protože není nemocen. Mladý úředník se domníval, že po tomto vysvětlení se Michelupa zbaví. Byla to pošetilá představa. Účetní začal znovu přednášet svou žádost; mladý úředník znovu a znovu vysvětloval, účetní ho zdvořile vyslechl a spustil opět svou jednotvárnou píseň. Mladý úředník ochabl a rozhodl se uvést žadatele k referentovi pro povolování lázeňské léčby.

Účetní čekal hodinu, než ho pozvali do kanceláře. Seděl klidně jako fakír, bez hnutí a rozehvění, jako muž, jenž zná své dobré právo.

Referent ho zdvořile vyslechl s hlavou trochu nakloněnou ke straně. Pak se marnivě pousmál a jal se zdvořile vykládat, že účetnímu vyhovět nelze, protože není nemocen. Michelup mu vpadl do řeči a zopakoval svoji žádost stejnými slovy jako úředníkovi v přijímací kanceláři.

Referent pokrčil rameny a počal žadateli citovat příslušná zákonná ustanovení. Michelup s úctou sledoval tento výklad, vzdal zákonům svoji poctu, ale znova začal přednášet svou žádost. Referent zrudl a počal křičeti. Účetní nepohnul brvou. Když se referent vykřičel, tu znovu počal svou jednotvárnou píseň. Jeho slova hučela jako tkalcovský stroj. Bez vzrušení huhlal svou žádost. Referent složil svou hlavu do dlaní a řeč účetního hučela a hučela... Potom vstal a prohlásil, že této žádosti může vyhovět pouze ředitel pojišťovny.

Dlouhé, předlouhé hodiny uplynuly, než účetní pronikl těžkými dveřmi, než mu bylo dopřáno rozhrnout plyšový

závěs a stanout tváří v tvář řediteli pojišťovny. Avšak jeho bojechtivost byla neztenčena a odhodlání vyřídit svou věc bylo svěží.

Ředitel pojišťovny vyslechl účetního s chladným klidem, který vyznačuje vysoké úředníky. Potom nespěchaje, rozvláchnými slovy odmítl prosebníka s tím, že jeho žádost postrádá zákonného podkladu. Účetní stejnými slovy opakuje svou žádost. Vysoký úředník zrudl a počal vrískat. Slova účetního hučela, hučela jednotvárně jako tkalcovský stav. Ředitel vraštil tvář a chtěl žadatele přerušit; ale účetní hučel, hučel... ředitel si hladil čelo a vzdychal; účetní šuměl s vytrvalostí podzimního deště. Konečně ředitel zvadl a pokořil se.

Nato byla mezi ústavem a Michelupem uzavřena úmluva, podle níž má účetní dát písemný závazek, že zaplatí výlohy vzniklé ubytováním, jestliže pojišťovna vydá poukaz k ubytování na její vlastní účet. Michelupovi byla vydána písemnost na správu lázní a podle této písemnosti bude rodina účetního ubytována na účet pojišťovny. Lázně vyúčtují ústavu ubytovací výlohy s dvacetiprocentní srážkou a účetní pojišťovně tento snížený náklad zaplatí.

„No tak, vidíte, že to šlo,“ prohodil Michelup k betonovému paláci. „Rozumní lidé se vždycky dohovoří. Je třeba mít jenom trochu dobré vůle...“

Leč jeho tažení za výhodami nebylo skončeno. Téhož dne se vydal do kanceláře ředitelství státních drah, aby si vymohl slevu jízdného. Dostalo se mu poučení, že cestu do lázní musí plně zaplatit a snížení jízdného získá tím způsobem, když správě lázní předloží poukaz nemocenské pojišťovny na povolení pobytu; při návratu předloží pokladně dráhy potvrzení lázní o pobytu a pak zaplatí jen polovici jízdného.

„Dobrá...“ mručel účetní, „to by šlo... Jenomže, jak můžete ode mě žádat, abych cestu tam platil v plné hodnotě? Zdá se, že neznáte Michelupa.“

Rozumí se, že Michelupa ani nenapadne, aby platil za něco plnou cenu. Z toho důvodu přihlásil se i s manželkou k turistickému spolku, jehož členové mají nárok na slevu jedné třetiny jízdného. Připočítáme-li mezi ztráty za členský příspěvek spolku a turistický odznak, pak zjistíme, že jsme přece jenom získali. Ovšem získání této slevy předpokládá, že se musí cestovat v sobotu.

„Beze všeho pojedeme v sobotu,“ prohlásil účetní. „Nám je to jedno.“

Vracel se do svého příbytku znaven, jako by celý den okopával řípu, ale nezdeptán, s hrdým čelem vítěze.

Oznámil manželce výsledek své výpravy a barvitě líčil, jak pokořil betonový palác. Pohládl svou družku po tváři a vítězně se otázal: „Co tomu říkáš? Jsem někdo?“

Objala ho a pravila: „Jsi moudrý muž. Takového bych nenašla, kdybych lán světa prochodila.“

14) NYNÍ ŠLO o to, oznámit babičce, že rodina pojedě na letní byt. Michelupovi připadl úděl vstoupit do jámy lvové a šetrně připravit stařenu na tuto zvěst.

Prudce mu bilo srdce a jeho údy spoutala mdloba; sešchl a zmenšil se, když předstoupil před strašlivou stařenu.

Seděla v lenošce jako slípka v kukani. Černé obočí se prudce pohybovalo a jedovaté oči jí hrály.

Účetní si odkašlal, aby si pročistil stísněné hrdlo, a tichounce počal. Ujistil babičku svou úctou. Nic, ujíš-

řoval, neleží mu tak na srdci jako starost o její blaho. Je zvykem, že rodiny s nastávajícím létem opouštějí své příbytky, aby se zotavily v přírodě –

Divoká stařena spustila pokřik.

Ó, zná dobře své lidi, jí se nemusí nic povídat. Ona by mohla vyprávět, kdyby chtěla. Bylo by jí lépe, kdyby strávila zbytek svého života v chudobinci. Cizí lidé mají více uznání než vlastní.

„Babičko,“ kvílel účetní, „my přece... my vás máme všichni rádi... My vás neradi opouštíme, ale když...“

„Mlč, bídáku!“ osopila se divoká stařena, „mám tě prohlédnutého skrz naskrz. Tebe i tvoji ženu. Chcete, abych tu sama bez pomoci zahynula. Má se stát po vašem. Brzy umřu a nebudu vás obtěžovat. Dočkáte se!“

„Babičko!“ Ikal Michelup, „to je hřích, jak vy mluvíte... Kdopak čeká na vaši smrt? Co bychom si bez vás počali? Růženka vždycky říká...“

„Dej mi pokoj se svojí ženou!“ zaburácela divoká stařena, „přede mnou nevyslovuj jméno té osoby! Já ji dobře pozoruji... jak ona mastí, co se u vás másla spotřebuje... Huby se vám lesknou mastnotou, ale bába u vás trpí hlady. Všichni lidé se mě ptají, proč tak špatně vypadám. Co jim mám odpovědět? Nedají mi najíst. Bůh mne potrestal necitelnými příbuznými...“

Černé obočí se prudce pohybovalo, a jak mlela bezzubými čelistmi, poskakoval na vyschlém krku ohryzek jako tkalcovský člunek.

Účetní teskně mávl rukou a vzdálil se. Zazněly poslední povely k odjezdu. Vstrčili do předsíně rohožku a spustili závěsy v oknech. Rodina se pohnula. Napřed supěl otec, obtížený dvěma kufry. Matka vlekla příruční brašnu. Chlapci vtiskli do ruky aktovku a Máňa nesla pletenou kabelu se zásobou potravin.

Nádražní dvorana hučela jako mlýn. Našim cestovatelům zjevil se obraz zmatku. Rozjaření, znepokojení, rozčilení lidé poskakovali a hlučeli. A do toho povyku zoufale řval vrátný, vyvoláváje jména stanic. Před zamčenými dveřmi, které vedly na peron, tlačil se nesmírný dav. Selky s nůsemi, děvečky s pletenými koši, batohy, modré bandasky, uzlíčky, mandolíny, svetry trampů a jejich dívky v lodenových kazajkách, kněz s deštníkem, aktovky úředníků, drubež v koši, kojenci v peřinkách, vojáci s balíky... A toto množství čekalo, až zřízenec odemkne dveře, aby se s pokřikem vrhlo do vlaku.

Paní Michelupová si při pohledu na tento hrozivý zástup zazoufala.

„Pro boha věčného, jak se dostaneme do vlaku?“

Účetní ji uchlácholil sebevědomým posunkem. Všeccko uspořádá. Jenom žádné rozčilení. Ať to manželka svěří jemu.

Michelup myslí na všechno. Všeccko přesně uváží.

A proto doma otevřel bedničku doutníků, kterou dr. Geschmay uctil svátek jeho manželky. Tyto doutníky zamkl do psacího stolu a umínil si, že je nabídne pouze význačným návštěvám. Sám by si nedovolil kouřit importované doutníky; je to příliš drahé kouření pro malého muže.

Z krabice vyňal jeden doutník, zabalil ho do hedvábného papíru a takto vyzbrojen odebral se do čekárny druhé třídy. Tam stál zřízenec a střežil vchod na peron. Účetní ho znal z vojny. Zřízenec měl nízkou hodnost, ale Michelup ho zařadil do sbírky užitečných známostí.

Účetní na něho zaútočil, aby pustil jeho společnost druhou třídou do vlaku. Zřízenec zaváhal a tu mu Michelup nabídl importovaný doutník.

Zřízenec prozkoumal dárek a pak řekl: „Nejsem doutníkový. Ale já si to cigáro nacpu do dýmky.“

Vložil doutník do čapky a pak poradil účetnímu, aby nenápadně dopravil svou rodinu do čekárny druhé třídy. Michelup vyšel a spatřil svou manželku v rozčileném rozhovoru s paní Kafkovou a cestujícím. Zdvihl ruku a zavelel: „Za mnou!“

Na tento rozkaz chopila se společnost zavazadel a řítla se do čekárny druhé třídy. Zřízenec je očekával a odemkl dveře.

Vtrhli do kupé, kde u okna seděl pouze jediný cestující, seschlý, vráscitý stařík. Zdálo se, že kmet je pobouřený a rozhořčený při pohledu na tu nepokojnou společnost, která hlučela a lomcovala zavazadly. Snad se starý muž v celém životě nedopustil přestupku proti zákonům lidské společnosti. Než nyní, podle nevraživého pohledu, kterým vítal vetřelce, dalo se soudit, že by byl ochoten spáchat sedminásobnou vraždu. S lehkým srdcem utratil by Michelupa s manželkou, cestujícího a jeho paní, brejlatého studenta a jeho sestru i výrostka s černým chmýřím na hořejším rtu. Spáchal by tento do nebe volající zločin a pak by s uspokojením zjistil, že je v oddělení sám. Kmet však nikoho nezavraždil, jenom rychle zažvýkal bezzubými čelistmi a nesrozumitelně hučel hněvivé věty.

Účetní umístil zavazadla, usadil společnost, utřel si říčnou tvář a řekl spokojeně: „Tak, to bychom měli.“

„To bychom měli,“ opakoval cestující.

„Sedíme jako páni,“ pravila paní Michelupová.

Zasmáli se.

„Haló, kde jsou Hájkovi?“ znepokojil se účetní.

„Manželé Hájkovi,“ vysvětlil cestující, „pojedou druhou třídou.“

Michelup vyměnil si s manželkou užaslý pohled: „Lehkomyslní manželé! Ztratili jmění ve válečných půjčkách, ale musejí jezdit druhou třídou...“

Předložil tento názor cestujícímu. Ten pokrčil rameny.

„Čím jsou starší, tím jsou lehkomyslnější,“ žehral.

„Měli by myslet na zadní kolečka,“ připojila se manželka.

Společnost viděla budoucnost manželů Hájkových v černých barvách.

„Ty konce!“ hrozili se. „Jaká může být budoucnost lidí, kteří nemají krejcar úspor. Ach! Jejich stáří bude bědné! Budou litovati toho, že si nic neodepřeli, ale to už bude pozdě...“

Ve vagónu zadunělo; ozvalo se dusání, výkřiky, kletby rozčileného množství. Lidé vtrhli do vlaku.

Ustavičně nahlížel někdo do oddělení, kde seděla Michelupova společnost. Účetní mával rukama a křičel: „Všecko obsazeno!“

„A my sedíme jako páni,“ děla blaženě paní Kafková.

Vlak se pohnul. Scvrklý stařec schoulil se do kouta a okamžitě usnul.

Účetní oznámil, že musí navštívit ve druhé třídě manžely Hájkovy, aby se přesvědčil, jsou-li dobře umístěni; považoval se za vůdce výpravy, cestovního maršála.

Manželé Hájkovi seděli osamělí v kupé druhé třídy. Max Hájek měl nohy zabaleny v pestrém plédu. Na hlavě mu seděla cestovní čapka. Paní Hájková seděla naproti němu, obličej zahalený do šedého závoje. Loupala svému muži hrušku. Max Hájek se přívětivě zatvářil a přivítal účetního pokynem ruky, oděné do kožené rukavičky.

Michelup se otázel po jejich zdraví. Dostalo se mu uspokojující odpovědi. Na další dotaz odvětili, ano, díky, jede se jim velmi příjemně. Účetní vyzvídal, jak to, že

jedou druhou třídou. Paní Hájková mu s lehkým podivem odvětila, že jsou zvyklí jezdit pouze druhou třídou. Na stará kolena nebudou měnit své zvyky. Účetní hájil třetí třídu; i tam se jede docela pohodlně; není třeba plýtvat penězi. Paní Hájková mínila, že ve třetí třídě je hluk a kouř; cestující třetí třídy jsou nepokojní a dotěrní.

Účetní se odmlčel a po chvíli oznámil, že získal slevu jízdného. Když viděl, že toto odhalení neučinilo na manžele Hájkovy žádný dojem, poněkud se zamrzl a rozloučil se. Max Hájek mu přívětivě pokynul rukou, oděnou do hladké rukavičky.

Michelup se prodíral zástupy cestujících, kteří se tísnili na chodbě, a vzpomínal na manžele Hájkovy, říkal si mstivě: „Však si to jednou povíme!“

V oddělení třetí třídy byla družná zábava. Cestující žertoval, paní Kafková pištěla a říkala: „Ne, ten můj! Ten si odpočine, až dostane rozum!“ Paní Michelupová rozdělila mezi děti tabulku čokolády. Výrostek s černým chmýřím na horním rtu dostal také svůj díl. Přijal a mračně zahuhlal. Matka ho pokárala: „Nevíš, jak se říká? Také bys mohl hezky nahlas poděkovat. Styd' se, takový velký hoch!“

Paní Michelupová se ho ujala: „Však on Zdeněček se to jednou naučí.“

Rozhovořili se o budoucnosti dětí. Michelup přál si mítí ze svého chlapce advokáta. Je to vážený stav a nechte být, advokáti si přijdou na své. Cestující popleskával hranatého výrostka po zádech a hovořil: „A tenhle bude jednou velký učenec, uvidíte! Něco vynalezne a udiví celý svět. Kdepak! To je hlava!“

Na hlavu zasmušilého chlapce se sesypala hlučná chvála, které se účastnil i účetní s manželkou. Kníratý výrostek se zardíval; trpěl pod přívalem pochval a mučivě se hanbil.

Odvracel tvář a v jeho prsou se rojila hněvivá slova: „A právě ne! Žádný badatel ze mne nebude! Žádnou radost vám neudělám za to, že mne chválíte! Samou hanbu, samou neplechu natropím. Uprchnu z domova a připojím se k bandě komediantů. Uvidím, budete-li se potom mnou vychloubat...“

Máňa přilnula nosem k okenní tabuli a počítala telegrafní tyče, které pádily dozadu. Kdykoli někdo v poli zamával vlaku na pozdrav, vyplázla jazyk. Brejlatý student si přičinlivě zaznamenával do zápisníku jména stanic. Otec ho za to pochválil.

Vlak se ocitl v zatáčce, vagon se prudce zakymácel a scvrklý stařec se probudil. Rozzlobil se a počal spílat židům. Třetí třída a výčepy jsou místo, kde malý muž provozuje vysokou politiku. Kmet sočil na vládu, kterou posílal k čertu. Zmatenými slovy dokazoval, že drahota je dílem svobodných zednářů a židů.

Paní Michelupová se bojovně naježila.

„Co máte proti židům?“ zaútočila na vrásčitého antisemitu.

Účetní, který nemiloval hádky, se pokusil zprostředkovat.

„Hlavní věc je svornost,“ prohlásil.

Avšak scvrklý stařec nevráživě na něho pohlédl a zavisťtěl: „Možná že jste také zaprodanec židů!“

„Nechte si to!“ osopila se na něho paní Michelupová, „my si vás nevšímáme a vy nám dejte pokoj!“

Kmet bublal: „Byl jsem tu sám a teď je vás tu plno... A pokoj nebude a nebude... Není tu k hnutí a pořád někde táhne... Mělo by to vzít už jednou důkladný obrat...“

Společnost umlkla. Všechny pojila jedna myšlenka: „Musíme být opatrní na slova. Nevíme, s kým sedíme.“

A účetní si říkal: „Pořád jsem se na toho starce díval a ještě jsem si myslel, že by to snad mohla být užitečná známost. A on se tak vybarvil...“

15) NA OBZORU se zdvíhaly obrysy hor, podobné nehybným mračnům. Krajina potemněla a vlak hulákal mezi vysokými náspy a často se vnořil do tunelů. Zavanulo vlhkem, pryskyřicí a čerstvě oloupanými kmeny. Na silnicích bylo vidět muže se slaměnými klobouky kuželovitého tvaru a ženské v černých jupkách. Dědiny byly čistší, domky se tulily k sobě a ve smrčinách svištěla parní pila. Tmavozelené, svěží lučiny, prorvané hlučnými potůčky. Místo hostinců se zjevovaly gasthausy v gotickém písmu. Máňa, s nosem přitisknutým k okenní tabuli, pozorovala, jak se vynořují a opět klesají v plavných vlnách telegrafní dráty. Brejlatý student si zaznamenával do zápisníku české a německé názvy stanic.

Vynořila se opuštěná, rzí rozežraná továrna, zpusťlá jako rozvaliny loupežnického hradu. Zmizela za obnaženou skalou, pokrytou ostružinami. Vlak vypouštěl černá oblaka mouru a těžce supal do vršků; žalostně hvízdal a znepokojené hvozdy odpovídaly. Mezi rozeklanými skalami se zabělelo městečko s nevládnou kostelní věží. Vily se sráznými štíty a švýcarské domky s černě natřenými trámy. Městečko zmizelo, pohlceno kotlinou, a zjevilo se z druhého konce; píšela vlaku zasténala, lokomotiva zavalila kouřem nádražíčko, zarostlé řeřichou.

Na nádraží se rozloučila rodina Kafkova s rodinou účetního. Cestující již napřed opatřil byt. Michelup byl opatrný. Chtěl se vlastníma očima přesvědčit o jakosti obydlí.

lí, které hodlal najmout. Rozkázal své rodině, aby počkala u zavazadel na nádraží, a sám se vydal na obchůzku.

Cesta ho vedla na obecní úřad; v hlavě, plodné na objevování výhod, vynořila se myšlenka, jak by si na správně městečka vymohl slevu lázeňské taxy. V duchu si sestrojil řeč, kterou mínil omámit úředníky. Bude jimi cloumat tak dlouho, až z nich vytřeše prominutí lázeňské taxy.

Úředník vyslechl jeho přání a potom vyjevil, že lázeňská taxa se promíjí pouze novinářům. Účetní zachytil pouze zvuk slov úřednickových a ani se nesnažil si uvědomit jejich smysl.

Počal hučet svoji jednotvárnou, bublavou píseň. Úředník mával rukama a odmlouval. Michelup byl připraven udávit ho svou řečí, když tu jeho zrak utkvěl na stěně, kde visel plán městečka. Přistoupil k obrazu a zamyslel se. Na plánu byly hranice lázní vyznačeny červenou čarou. Za tou hranicí bylo několik domků.

Otázal se úředníka, zda povinnost platit lázeňskou taxu náleží také hostům, kteří se usídlí mimo obvod lázní. Úředník odpověděl, že tito hosté přirozeně nepodléhají tomuto ustanovení. Michelup zjasnil tvář a poroučel se.

Účetní vyhledal za městským pomezím jeden domek, který na štítě nesl název Villa Weidmannsheil. Nebyla to vila, ale jakýsi přechod mezi městským domkem a hospodářským stavením. Na první pohled bylo zřejmé, že v tomto obydlí má dobytek a drůbež převahu nad lidmi. Účetní vstoupil do dvorku a byl uvítán ohlušivým hýkáním hus, které se máváním křídel snažily zapudit cizince. Poděšené slepice se rozprchly. Kohout vyletěl

na zídku, nadmul se a zakokrhal. Na řetěze se zmítal usmolený pes, dusící se chraptivým štěkotem.

Michelup narazil na šlachovitého, žilnatého muže se svislým knírem a otázal se ho, má-li byt k pronajmutí. Šlachovitý muž odpověděl řečí, které bylo těžko rozumět. Pes nepřestával chraptět. Šlachovitý muž se na něho osopil, pes se polekal, zalezl do boudy a odtud si nedůvěřivě měřil cizince. Michelup se znova pokusil navázat rozmluvu, ale z hrdla šlachovitého muže vycházely jenom zvuky jako „hulda-mulda“. Účetní poklesl na duchu, když tu na dvůr vyšla hospodyně, panička se skřípcem na nose, pravá německá Mütterchen. Paní oslovila účetního spisovnou němčinou. Když Michelup obnovil svou snahu najmout v tomto domě byt, zašvitořila a vedla účetního do stavení.

Ukázala mu pokoj, vyzdobený barvotisky svatých, místnost s nízkým stropem, kde dřímaly mouchy, které se při šramotu paprskovitě rozletěly a opět usedly na svá místa. Bylo tam dusno, jak tomu bývá ve všech staveních, kde dobytek má početní převahu nad lidmi. Účetní prohlásil, že se mu příbytek zamlouvá, a ptal se na výši nájemného. Paní vyslovila cifru; Michelup se postavil na odpor; zdvořile se na sebe usmívali, podávali a vraceli si číslice; účetní projevil větší odhodlanost v tomto zápase; provedl svou a paní přijala závdavek.

Vrátil se na nádraží se zprávou, že našel byt. Paní Michelupová ho přijala se zkormouceným, pokleslým výrazem. Cestující Kafka asi lhal. Zpozorovala, že v těchto lázních panuje velká paráda a elegance.

„A já jsem si nic nepořídila,“ zavzdychala, „jak budu vypadat?“

Účetní ji upokojil.

„Nebudeme si nikoho všímat,“ rozhodl, „budeme si žít sami pro sebe. Co je nám do lidí?“

Odmítl výrostka, který se klackoval po nádraží, a sám se ujal vaků. Zpocený dovlekl zavazadla do nového obydlí.

Volbou bytu zavděčil se Michelup všem členům rodiny. Jiříkovi a děvčátku zalíbilo se nové místo pro klády, které byly navrženy na dvorku. Nic nedovede rozčeřit tak dětskou obraznost jako klády. Na kládách je možné se houpat. Za kládami si lze hrát na skrývačku. Po kládách lze chodit po jedné noze. Klády jsou hrad, tvrz, loupežnická skrýše, klády jsou všecko.

Paní Michelupová zase našla zalíbení v paní se skřipcem a tato žena si oblíbila novou nájemnici. Promluvily spolu několik slov a už seznaly, že mezi nimi se utvořilo pouto nehynoucího přátelství. Sblížil je fanatický zájem o domácí hospodářství. Jenom odborníci dovedou pro sebe tak zahorovat. Rozhovořily se o nakládání ovoce, o šatech, dětech, ručních pracích, nemocech, o uklízení, služkách, o rzivých skvrnách na prádle, a tváře jim zrůžověly. Účetní se rozradoval, když viděl na svou manželku.

„Nalezl jsem si ženu k sobě,“ vynášel se, „není druhá taková žena. Každému se dovede postavit. Každému se vyrovná. Znameníť žena! Není druhé paní Michelupové!“

Povolil si límeček, oblékl si zelenou kazajku a nasadil si bílou čapku; tak se proměnil v letního hosta. Vyšel před vrata, ruce za zády, obrátil se napravo, obrátil se nalevo a s rozkoší sál do sebe svěží vzduch.

„Ten vzduch!“ mluvil s nadšením, „to je vzduch! A já jsem ho získal se slevou...“

Paničky švitořily, husy kýhaly, kury kdákaly, jenom muž se svislým knírem si nevšímal cizinců a klátil se po dvoře. Nikdo nerozuměl jeho řeči, jenom dobytek ho chápal a on zase rozuměl mluvě zvířat.

Máňa se přiblížila k psovi, který se zběsile zmítal na řetězu. Pes umkl a zastavil se vyčkávavě. Děvčátko ho pohladilo po hlavě. Pes strnul a pak s hlasitým blahorečením převalil se na záda a u vytržení zatřepal všemi čtyřmi okončetinami ve vzduchu. Takové pocty se usmolenému a blechatému zvířeti nedostalo za celý život. Hospodář, šlachovitý muž s knírem, ho neuznával; ctil pouze užitečný dobytek. Příležitostně ho kopl do boku nebo po něm hodil polínkem. Život zneuznaného psa se jevil ve vzpomínkách jako řada létajících polínek, věčného hladu, těžké nudy na řetězu a žravých blech.

Pes si umínil, že od nynějška bude uznávat pouze Máňu, jí se bude kořit, jenom jí bude vzývat a na ni myslit. Vzepřel se na řetězu a snažil se olíznout tvář zbožňované bytosti.

Jiřík zase objevil kozla v chlívku a vyzkoumal, že jeho tvář připomíná profesora přírodopisu. Také kozel má pod bradou štětku a na rtech zlomyslný, úskočný úsměv. Tak se tváří profesor, když vyvolá nepřipraveného žáka a píše do zápisníku nedostatečnou. Jenomže, dumal, kantor nemá rohy a kozel postrádá zápisník.

Paní Michelupová složila věci, upravila příbytek a potom rodina vyšla, aby se porozhlédla po městečku.

Obraz lázeňského místa se skládal z vilových domů s norimberskými štíty; v průčelí nesla každá vila ženské jméno, napsané švabachem. Byla vila Elfriede, Liselotte, Kathe, Toni... Každá vila měla balkon a na tom balkoně seděl pán v domácím pyžama, zádumčivě míchal v šálku

černou kávu a četl noviny. Naproti němu seděla dáma v koupacím úboru a pletla džempr.

Cukrářství s kavárenskou zahrádkou, kde slečny lízaly zmrzlinu, starší dámy hrály karty a páni starostlivě četli noviny. Hostince, kde před vchodem stál ohebný číšník s rukama v kapsách. Za oknem bylo vidět pány, kteří zamračeně četli noviny.

Obraz doplňovaly ošatky s ovocem, kádě s okurkami, stojany s pohlednicemi, otevřené okno fotografa, kde se sušily filmy, salámy a konzervy ve výkladních skříních lahůdkářského obchodu; v oknech pletence nakrájených hub; z okenních rámců visely vlhké plavky; červená stanice na čerpání benzínu; obchody s plovacími pásy a zvířaty z gumy; nápisy „scharfer Hund“ a „bitte klingeln“...

Uviděli Maxe Hájka, který seděl na balkoně, zarostlém petúniemi. Měl přes plece přehozený plášť a na tváři jednotvárný, mdlý úsměv. Paní Hájková spočívala ve skládací židli a pohybovala dráty na pletení. Max Hájek zpozoroval rodinu účetního a přívětivě pokynul rukou v šedé rukavičce.

Balkon s petúniemi náležel ke grandhotelu. V každém letním sídle nalezneme grandhotel s petúniemi, s otáčecími dveřmi, které obsluhuje hoch v livreji; bývá tam vyvýšený parket a každého večera hraje hudba; schodiště bývá pokryto červeným běhounem a zdi poskytují pohled na tapety s divokými vzorky; vedle kuchyně bývají umístěny dveře s nápisy Messieurs a Dames; stoly zdobí vázy s umělými květinami.

Paní Hájková zavolala z balkonu: „Máme zde krásnou vyhlídku!“

„Jak jste spokojeni s ubytováním?“ optal se účetní.

Paní na balkoně poděkovala účetnímu za zdvořilost. Ano, jsou velmi spokojeni. Personál je tak pozorný. Manžel doufá, že se zotaví. A vyhlídka je rozkošná.

Účetní zkřížil pohled s manželkou; tento pohled vyslovoval nedůvěru lehkomyšlným manželům, kteří plýtvají penězi a bezstarostně se ubytují v nejdražším hotelu.

Michelup smekl čapku a přál manželům Hájkovým dobrého dne. Max Hájek pokynul rukou a jednotvárně se usmíval.

„Co tomu říkáš?“ zeptal se Michelup.

Manželka pokrčila rameny a odpověděla hlasem, ve kterém kypěla nevole: „Já už tomu neříkám nic!“

Účetní vrtěl hlavou a obracel oči k nebi.

„Potřebují bydlet v grandhotelu, jako by byli multimilionáři... Odkud jenom berou ti lidé peníze? Tohle přece nejde...“

Proti nim se pohybovala rodina Kafkova. Cestující oznámil, že se ubytovali ve vile Elfriede, a dodal: „Máme krásnou vyhlídku!“

Paní Michelupová poskytla mu zprávu, že i oni mají krásnou vyhlídku. Účetní se zajímal o to, kolik Kafkovi platí. Zazurčely číslice. Ponořili se v rozčilený hovor o ubytování, cenách a výhodách. Ukázalo se, že si účetní vybojoval nejvíce výhod.

Cestující pohlédl na něho s úctou a velebil jeho zdatnost. Účetní se rděl jako umělec, jemuž pochválili dílo.

16) KLIDNÉ jezero, vklíněné mezi nevysoké, kuželovité pahorky, porostlé borovicemi. Nad hladinou s pronikavým pokřikem krouží elegantní rackové, věčně hladoví a v neustálém shonu. Tento pokojný, utěšený obraz mohl by zdobit obal švýcarské čokolády. Je

vidět, že se zřídka kdy vzruší hladina tohoto mírumilovného jezera; a ustavičně ukazují tvář zářící pohodou, družností a jasnou myslí.

Zato však pláž je naplněna pokřikem jako tržiště.

V horkém písku se válejí bílá a tučná těla, připomínající moučné červy. Nohaté a opálené slečny provozují rytmiku. Kolem gramofonu sedí soukromí úředníci a zpívají s přístrojem šansony z německých filmů. Černooká a ušatá děcka pobíhají mezi ležícími těly a pokřikují: „Mutti! Pappi!“ Obchodníci sedí ve skládacích židlích, vyhřívají své křečové žíly na slunci a čtou s mračným, starostlivým výrazem noviny. Někdy sejmou skřípec a zahledí se vytřeštěně na jezero. Tehdy odhodí noviny a ozve se zoufalý, nervózní křik: „Gerti! Pa..... aufaufdie Kinder! Um Gotteswillen, podívej se, co to dítě dělá... kolikrát jsem říkal, ať nelezou do té hloubky... ich will es nicht, já to nechci!“

Slunce stoupá výše a výše a ženy rozkládají mastné papíry, svolávají děti a podělují je krajícem chleba s máslem. Pláž se proměnila ve stovky žvýkajících čelistí; a sluneční paprsky si hrají s kousky staniolu, které se blýskají v písku.

Paní Michelupová s paní Kafkovou přivlekly pestré plédy a cestující zhotovil stan z plachtoviny. Sedí před stanem a účetní vzdychá: „Krásná, krásná krajina...“

„Opravdu, romantická krajina,“ přitakává cestující.

„Věru, dobře jsme volili!“

Za nimi se ozývá hlas. Nějaká paní vypravuje lázeňskému dozorcí: „Loni jsme byli v Klášterci. Měli jsme tam lesy, koupání a všechno. Bydleli jsme ve vile od našich známých, měli jsme krásnou vyhlídku. A platili jsme všeho všudy třicet korun. Já vám říkám – to byla pohádka. Fabelhaft! Das war ein Märchen!“

Ve vodě skotačí státní úředníci se svými manželkami. Drží se za ruce a zpívají: „Kolo, kolo mlýnský!“

Výrostek s černým chmýřím nad hořejším rtem rozpažil ruce a spustil se do dřepu. Pak vztyčil své bronzové tělo, na němž hrál každý sval. Rozběhl se ke břehu, vyšplhal se po žebříku na můstek, předpažil a pak v půvabném oblouku vskočil do vody.

„To je kluk, co?“ chlubil se cestující, „hotový atlet... kdyby uměl všechno, jako umí plavat... co je vám, pane Michelupe?“

Účetní vyskočil a vytřeštěně zíral, jak výrostek mohutnými rozmachy míří k ostrůvku uprostřed jezera.

Zbledl a utíkal k vodě, lomě rukama. Pobíhal podél břehu jako kvočna, které uplavala kachňata, a zoufale hulákal: „Zdenku! Zden-kúúú! Hned ať se vrátíš! Utopíš se! Ať jsi tady! Slyšíš? Ať jsi tady! Slyšíš? Já to nebudu dvakrát opakovat! Propánaboha, co ten hoch dělá...! Pane Kafko, poručte mu, ať se vrátí!“ dorážel na cestujícího.

Cestující se smál.

„Kdepak, tomu se nic nestane! Kdybychom my dva uměli tak plavat jako ten chlapec, ó jé! Je první mezi dorostenci plaveckého odboru Hagiboru, má rekord na vytrvalost a všechno...“

„Pane Kafko, já to nemůžu vidět, mně se dělá špatně, vždyť tady jde o život...“

„Co si to tak berete, pane Michelupe?“ divil se cestující, „kdyby to byl váš hoch, to bych nic neřekl...“

Paní Kafková se připojila k účetnímu.

„Opravdu, to nemusí být,“ řekla káravě, „je to hezké, když se něco umí, ale nemá se to přepínat. Ono se neví, co se může jednou stát. Já to také nerada vidím, pane Michelupe, věřte mi to...“

Odběhla a bylo slyšet, jak volá: „Zděno! Jdeš mi z té hloubky ven? Nebo na tebe vezmu prut!“

Starší, rozložitě dámy poskakují v písku a vyhazují gumový, pestře zbarvený míč. Jedna paní dojedla chléb s máslem, zahodila papír a běžela k osobní váze, umístěné před kabinami. Zahleděla se na číslici, kde se zastavila ručička, vzdychla a dala se do vzrušeného hovoru se svou přítelkyní.

Obchodníci dočetli noviny, podívali se na hodinky a teskně počítali chvíle, které chybí do oběda. Bylo slyšet, jak jedna paní domlouvá plešatému pánovi s kosmatou hrudí: „Alfréd, pojď do vody!“

„Nech mne být!“ vřískal kosmatec.

„Alfréd, voda je teplá...“

„Nech mne být, povídám!“

„Alfréd, voda je jako louh, voda je jako v lázni...“

„Jdi si sama. Já nejsem na to naložený.“

„Alfréd, abych tak zdráva byla...“

„Jdi pryč!“

„Alfréd, já jsem přísahala...“

Paní vedla kostnatého muže ke břehu; muž dotkl se bílýma nohama vody a bolestně zasykl. Paní mu nepřestávala domlouvat a zarostlý muž znenadání zařičel a se zoufalým odhodláním se ponořil. Potom bylo vidět, jak ho manželka tře ručníkem a kostnatý muž vykládá přátelům o svém dobrodružství. Usmívá se, drkotá zuby a praví: „Opravdu, voda je teplá. To bych býval nevěřil. Měli byste jít také do vody...“

Příbuzní odmítavě mávají rukama, ale kosmatý muž jim důrazně domlouvá: „Měli byste jít do vody, když už jste jednou tady. Povídám vám, že tak se nejlépe zotavíte. Čestné slovo!“

Kníratý výrostek vylezl z vody a udělal několik přemetů. Účetní říkal: „Hochu, tys mi dal. Ještě teď mi bije srdce!“

Zdeněk se usmíval a odpověděl: „To přece nic nebylo, pane Michelupe. O mě nemusíte mít strach...“ A opět odběhl.

„Je to divoch, ale moc hodné dítě,“ pravila paní Kafková s pýchou.

„Mutti! Pappi!“ vřiskají černoooká, ušatá děcka.

„Truderle! Buberle!“ pokřikují nervózní obchodníci.

A pokojné, mírumilovné jezero, smavé pahorky, pokryté borovými lesy, vracejí zmatený pokřik nepokojné a vzrušené pláže.

Stíny se zkrátily, přiblížila se polední hodina a lidé se zdvíhají. Sbírají se v dlouhý průvod širokých boků, kosmatých prsou, koupacích pláštěů, ušatých děcek, pestrých plédů, kbelíčků a lopatek, míčů a gumových zvířat, skříněk s gramofony, skládacích židliček...

Pomalou, za překotného švitoření šine se průvod do hostinců. Slunce opírá se žhavými paprsky o střechy verand, pod nimiž sta čelistí žvýká oběd.

17) ÚČETNÍ stál u stánku s ovocem a podezíravě hleděl prodavače na prsty. Bába naplnila sáček hruškami, klepla na misku se zbožím a chystala se sáček zabalit.

„Neklepat, paní. Já chci správnou míru!“ napomenul ji Michelup.

Tato ovocnářka poslouží mu vždy dobrým ovocem a levnějším než jinde. Ale to ji Michelup nemohl odnaučit, aby mezi řečí nenápadně neřukala do misky, takže vždycky aspoň trošku ošídila na váze.

Dnes měla ovocnářka zarudlé oči a byla zamklejší než jindy.

„Já dávám dobrou míru,“ hájila se žena.

„A posledně byla polovina jablek červivá,“ reptal účetní.

„Co dělat, já do zboží nevidím,“ hájila se ovocnářka, „jak koupím, tak prodám...“

Zavzdychala a utřela si zástěrou oči.

„Co je vám, paní?“ otázal se Michelup s účastí.

Ovocnářka se rozeškala a nemohla odpovědět.

„Můj hoch...“ pronesla přerývaně, „můj hodný hoch, chudák...“

Její syn minulého týdne zemřel. Nenadále se roznemohl, dostal horečku, ulehl a už nevstal.

„Měl tak dobré místo... páni si ho chválili... on se vyučil umělému zámečnictví... pěknou práci dělal... i nevěstu si našel, hodné, pořádné děvče... maminko, říkal, necháš všeho a odstěhuješ se k nám, potřebuješ si taky odpočinout... ještě něčím posloužím, pane? Vezmou ty ryngle. Koupějí si sladké, medové ryngle. Jsou zralé – jen se vypijí. Budou mně děkovat...“

„Zatím nic nepotřebuji,“ odmítl účetní a dodal s účastí: „Tak hoch vám umřel? Ale to vás moc lituji, paní. A copak, copak?“

Bába zaplakala.

„Volala jsem doktora a ten poručil obklady. Celou noc jsem u něho seděla, chlapec byl rozpálený, oči mu svítily, pořád chtěl vstávat, volal mámu, copak, hochu, maminku voláš? ona u tebe sedí... k ránu se utišil a usnul...“

„Každý máme svoje soužení,“ poučil ji účetní, „a všichni jsme hosty na této zemi. Starý musí, mladý může, jak se říká... No, no, paní, už neplačte, já to nerad vidím...“

„Koupil si motocykl,“ kvílela ovocnářka, „tak měl ten stroj rád... Pořád ho čistil a přitom si zpíval. V noci nespím a pořád vidím hochu svého zlatého, jak se dívá na ten svůj motocykl a oči mu radostí září...“

„Nu, nu...“ bručel účetní, „jenom se už, matičko, uklidněte... Děláte mi těžké srdce. Co je pryč, to je pryč, jákáž pomoc...“

„Nevěstu si vozil na výlety... tak se měli rádi... zaplatil poslední splátku a zemřel...“

Michelupovi bylo těžko u srdce i cítil, jak se mu hrdlo svírá. Uchopil sáček s ovocem a zamumlal: „Pánbůh vás potěš, matičko, víc vám nemůžu říci...“

„Pane, pane!“ zavolala za ním ovocnářka, „nevědí někoho, kdo by koupil motocykl? Je to úplně nový stroj.“ Účetní se obrátil.

„Zatím nevím. Ale já se poptám,“ slíbil.

„Moc jim budu děkovat,“ blahořečila ovocnářka, „stroj stál osmnáct tisíc, ale já bych ho dala za tři tisícovky. Jen abych to měla z domu...“

„Jak jsem pravil. Já se vám po někom ohlédnu...“

Došel na dvůr svého obydlí. Břejlatý student s Máňou šplhali po kládách, skákali a pokřikovali.

„Kolikrát jsem vás napomínal,“ mrzel se otec, „abyste po těch kládách neběhali. Můžete přijít k úrazu a potom budu doktorovat.“

„My si, tatíčku, hrajeme na školu,“ zvěstovalo děvčátko.

„Nu, což... a to se ve škole běhá a skáče?“

„My teď máme hodinu těláku,“ objasnil Jiří.

„Neříká se tělák, ale tělocvik,“ reptal otec, „kdy se už naučíte pořádně mluvit?“

Zašel do domu, aby vyhledal manželku. Paní Michelupová byla v kuchyni a krájela nudle s paní domácí. Obě

ženy s tvářemi zanícenými vášnivě si vykládaly názory o nakládání brusinek.

„Měla by ses podívat, jak si ty děti krásně hrají,“ děl Michelup. „Tak si ti krásně hrají, hodnou chvíli jsem je pozoroval...“

„Můj muž chtěl ty klády odklidit,“ pravila Mütterchen se skřipcem, „ale já jsem nedovolila. Dokud ty děti tady jsou, musejí klády zůstat na dvoře.“

„Celý den by chtěly být na těch kládách,“ reptala paní Michelupová, „ani mi k obědu nechtějí. Vždycky je musím honit.“

„To jinak nejde,“ vece paní se skřipcem, „děti jsou děti. Já to znám.“

Účetní chvíli postál, a když sebral, že si ho ženy ne všímají, vyšel opět na dvůr. Připadla mu na mysl ovocnářka, i zasmušil se.

„Je to neštěstí,“ rozjímal, „jediný syn a ona teď nikoho nemá... A o čem to ještě mluvila? Teď si nevzpome- nu, kdyby mě zabili...“

Nahlédl do chléva; ovanul ho teplý, dusný zápach; pře- žvykující kráva upřela na něho lesklé oko. Chtěl pohla- diti kozla, ale zvíře bojovně sklonilo hlavu.

„Kuš ty...!“ ulekl se Michelup.

„Mají pěkné hospodářství. krávu mají, kozu i kozla, husy, králíky, drůbež... Kolik asi takové hospodářství nese? I letní hosté vynášejí. Dobře si ti lidé žijí...“

Zastavil se u hospodáře, který vlekl trakař s nákladem lucinky. Počal se ho vyptávat. Jaká bude letos úroda? Mnoho-li se trží za polní plodiny?

Avšak šlachovitý muž se svislým knírem mumlal své „hulda-mulda“; účetní chvíli trpělivě naslouchal těm zvukům, ale ničemu neporozuměl.

Pod prahem vědomí ho znepokojovala zasutá myšlenka; tlačila ho jako zrnko písku měkké tělo plže.

„Co jsem to jenom chtěl...? Aha, ta ovocnářka... syn jí umřel, ano, ale o čem to ještě mluvila? Moje hlava už opravdu nestojí za nic... A pořád šidí, pořád šidí. Nedává dobrou váhu, ale ovoce má dobré...“

18) UMLUVILI SE, že se vydají odpoledne na procházku. Účetní se zastavil pod okny vily Elfriede a zahvízdal. Na toto znamení vyšel cestující, zazíval a pohlédl slepenýma očima na oblohu: „Co dělá počasí?“

Michelup ho ujistil, že počasí vydrží. Cestující, podbávaje se, kvílivě zazíval a šoural se dovnitř. Bylo slyšet, jak volá: „Malvíno!“

Po chvíli se objevila na balkoně paní Kafková. Také ona zkoumala oblohu: „Jestlipak nám to vydrží?“

„O to žádný strach,“ upokojil ji účetní.

Paní Kafková je ujistila, že za malý okamžik bude dole.

Lelekovali před domem a účetní trpělivě holí kreslil do písku jakési cifry. Po ulici se procházely nohaté, opálené slečny v krátkých kalhotkách, s obnaženými rameny a břichem; obočí vyholené a narýsované tuší; karmínově červená ústa jako nakrojený meloun; jejich hrud' byla zahalena do pestrého šátku.

Paní Michelupová pohlížela za veselými a žvatlavými slečnami a dumala zarmouceně: „Nemám nic na sebe.“

Také účetní se otáčel za nohatými slečnami a říkal si: „Děvčata tu nejsou špatná. Být tak svobodný, dal bych si říci.“

Nahlas prohodil: „Měla bys si také něco takového pořídit. Figuru na to máš. Zahanbila bys mnohou mladou holku.“

„Kdepak!“ bránila se manželka, „ani bych to nevzala na sebe. Jaká už nejsem. Budu ze sebe dělat maškaru...“

Děti byly mrzuty, že je otec přiměl, aby opustily zajímavou hru na kládách a účastnily se rodinné vycházky. Student se mračil a Máňa fňukala.

„Přestaň!“ zahartusila matka, „nebo tě už nikdy s sebou nevezmeme!“

Cestující konečně vyšel z domu, mrzutý a rozespálý. Nevlídně pohlédl na oblohu, kde zářilo žhavé slunce, a projevil myšlenku, že se počasí kazí. Za ním se objevila manželka s plédem přes ruku: „Doufám, že nezmoknem!“

„Nemějte obavy,“ chlácholil ji účetní, „v novinách psali, že počasí je stálé.“

„Copak noviny...“ zabručel Kafka.

Michelup zdvihl hůl a dal znamení k pochodu. Cestující ho zadržel. Musí se počkat na příbuzné. Přislíbili svou účast na společné vycházce.

Uplynulo drahně chvíl, cestující se podrbával na zádech a mračně zíval, účetní kreslil do písku ornamenty a dámy se daly do hovoru. Konečně spatřili, jak ze sousedního domku vyšly tři dámy, tři sestry, tři sestřenice cestujícího Kafky, všechny tělnaté, s účesy pod sítkou, s velkými kabelami, podobnými kravskému vemenu.

Za sebou kráčely tři sestřenice: Ema, Hedvika a Ida; a za nimi se zjevili tři mužíčkové, ploskonozí, s pestrými plédy přes ruku, všichni s červenými, jakoby omrzlými tvářemi, tři švagři, Leopold, Hugo a Richard. Pomalu se odvíjelo klubko příbuzných.

Nastalo vítání a představování. Účetní se zálibou přehlédl zástup a radoval se: „To je nás hodně!“

Zástup se pohnul a brázdil si cestu jako parní válec. A ze dveří domků, které nesly na štítech ženská jména, vycházeli noví příbuzní; přidávala se okatá, křiklavá a nezpůsobná děcka. Dav rostl a zaplavil ulici. Konečně připojila se také paní Hájková, vedouc pod paží svého růžového a usměvavého muže.

Účetní se veselil, neboť měl rád velkou a hlučnou společnost. Ujal se velení a snažil se dav udržet pohromadě. Leč je velmi svízelné přimět příbuzenstvo, aby se podrobilo pochodovému řádu. Stává se, že se sestřenici rozváže tkanička. Švagr Leopold se skloní k její obuvi. Hugo podpírá manželku, aby si mohla ze střevíce vysypat písek. Ida si najednou vzpomene, že zapoměla zamknout skříň. Richard se musí vrátit a společnost čeká. Dámy se dávají do rozčileného hovoru o cenách potravin, o dětech a o služkách. Zapomenou na celý svět, zastavují se uprostřed cesty a prudce rozhazují rukama.

„Lidičky, vy nám moc utíkáte,“ stýskají si sestřenice. A Michelup obíhá zástup, velí, napomíná k pořádku.

Společnost překročila železniční koleje a míří k lesu. Proti nim vyrazil zástup turistů v pochodové formaci. Ženy s uzlem plavých vlasů, čtverhranných obličejů a s obnaženými lýtky. Krátkonozí, svalnatí muži s přísnými obličejí. Ohýbají se pod těžkými tlumoky, ověnčenými svinutým pláštěm. Zardělí, znavení, zviřují prach těžkými turistickými botami. V čele kráčí pán se skřípcem, s vyholenou hlavou, ozdobenou na temeni čupřinou černých vlasů. Na krku se mu kymácí kukátko a přes plece má zavěšenu mapu v celuloidovém pouzdře a fotografický aparát.

Vůdce obrátil se k svěřenému houfu, učinil několik kroků pozpátku a zarachotil: „Kinder, nicht schlapp werden! Ausrichten! Decken!“

Tlupa vyrovnala krok, napřímila se, srazila řady. Zazvonily plní láhve a zadusaly kroky.

Vůdce zdvihl ruku a zazpíval: „Wenn die Kanone blitzt und kracht, das Herz im Leibe lacht –“

„Ja im Leibe lacht,“ připojil se zástup.

Příbuzní ustoupili z cesty, přitiskli se k banketu a vyčkali, až turisté přejdou. Pohlíželi posupně za nimi, jak se vzdalovali pevným, vojenským krokem; za ohbí silnice zmizeli jejich zrakům, jenom k nim doznívala slova písně:

„Da hei.....t es stramm marschieren,
den Mut nicht zu verlieren.

Legt an! Gibt Feuer! Und ladet schnell,
weich´ keiner von der Stell,
ja von der Stell –“

Účetní přerušil ticho.

„Roztahují si hubu,“ děl nevraživě, „jestlipak by si náš člověk dovolil v Berlíně takhle řvát?“

Příbuzenstvo zaševalilo jako rákosí. Ne, opravdu, tohle přestává všechno. Mělo by se proti nim zakročít.

Kdo však má zakročít? Úřady? Jsou liknavé a nevidomé. Jenom když jde o daně, tehdy znají svou věc. Muži se rozpálili a úřady dostaly svůj díl. Došlo i na vládu, kterou důraznými slovy pokárali. Posadte tam nahoru dobrého obchodníka a uvidíte! K ruce mu dejte obezřetného účetního a všecko bude v pořádku. Vláda, tvrdil Michelup, je v podstatě problém účetnický. Zde je stránka Má dáti – tam je Dal. Obě stránky musejí souhlasit. Pro-

sím! Účetní se zastavil a pobouřeně rýsoval holí do prachu číslice.

Několika pádnými větami uspořádali vesmír. Jejich myšlenky byly nejasné, zato však slova byla určitá. Pokárali evropské státníky. Politikové se jim jevíli jako směsice básníků s pouťovými vyvolávači. Zřídka kdy mívá malý muž takovou pevnost v hlase, jako když pořádá veřejné záležitosti.

Účetní se obrátil, aby se poohlédl po společnosti. Zavrtil nespokojeně hlavou. Daleko vzadu zůstaly tři sestřenice a oživeně rozkládaly rukama. Také švagři s pestrými plédy se opozdili. Michelup reptal: „Takhle se nikam nedostaneme.“ Holí opisoval kruhy. „Do houfu, panstvo, pořádek musí být!“

Cesta vedla tunelem, utvořeným z větví olší, jilmů a jasanů; někde bublal neviditelný potok. Stromy se rozestoupily a objevila se lučina, ozářená sluncem. Vonělo mateřídouškou a křižíkem. Na louce se na rozprostřených pokrývkách usídlila rodina, složená z pána s obnaženým krkem a dámy, která pletla džempr. Opodál pohybovalo děvče v úboru ošetřovatelky dětským kočárkem. Pán četl se zakaboněným čelem noviny a vztekle se pleskal do týla, zaháněje komáry.

Před nimi vystala černá hradba lesa. Společnost se zarazila a začala nedůvěřivě větřit. Ozývaly se hlasy, že bude nejlepší se vrátit. Beztoho už je pozdě a stíny se prodloužily. Necítili náklonnost k hvozdu, z něhož to čišelo chladem. Z hloubi lesa se ozývaly jakési duté rány a zdálo se jim, že slyší podezřelé zvuky. V lese je temno, vlhko, jehličí padá za krk a v houštinách se ukrývá zlá zvěř. Možná že by potkali zarostlého muže sprostého vzhledu a ten muž se znenadání rozhuláká a začne dorážet.

Lidský důmysl zlepšil a zreformoval přírodu, aby získala náklonnost středního stavu. Divokou a nevlídnou přírodu proměnil v parky a zvelebil restauracemi. Cesty opatřil značkami a šipky ukazují k hostincům, odkud je krásná vyhlídka. Znenadání se les otevře, i objeví se široký, stinný strom uprostřed paseky; pod stromem jsou stolky a židle, střední stav může zde vypít kyselou smetanu, pojmít chléb s máslem a přečíst si noviny. Ještě schází takové zařízení, které by z přírody odstranilo průvan.

Přesto se však nepodařilo překonat vrozenou nedůvěru středního stavu. Sestřenice nařikají, že je bolí nohy. Páni se dávají slyšet, že nejsou na les zvědaví. Je slyšet, jak se ve městečku rozklínal zvonek na kostelní věži.

Sestřenice Hedvika praví: „Dnes budeme mít k večeři ledvinky.“

„Jak to víš?“ pátrá švagr Leopold.

„Dala jsem si v poledne ukázat jídelní lístek,“ objasnila sestřenice. „A zítra je k obědu srnčí. Já ráda srnčí.“

Vzpomínka na jídlo rozjařila společnost. Oživeně se rozhovořili a přidali do kroku.

Po silnici zarachotil motocykl a zanechal za sebou sloup prachu.

Účetní se uhodil do čela a zvolal: „Á! Už vím, co jsem chtěl říci. Ovocnářka chce prodat motocykl. Růženko, slyšíš?“

„Co je?“ opáčila roztržitě manželka, „motocykl...? Co je s motocyklem?“

A obrátila se k jedné ze sestřenic, aby pokračovala v řeči:

„A pro stříhy si ke mně pošlete, já vám je mileráda půjčím.“

„Motocykl v ceně osmnácti tisíc,“ bručel Michelup a holí načrtl do prachu číslici 18.

Postál, zadumaně pohyboval rty a potom číslici přeskrtl.

„Já mám jiné starosti,“ zahučel a dohonil společnost.

19) DO LÁZEŇSKÉHO MĚSTA se vplížil měkký soumrak; kolem svítílen tančily můry a na ulicích v prachu se popelily výskající děti. První hvězda zazářila na nebi. V chalupách štípají dříví a je slyšet, jak zvoní odskakující polínka. V zahrádkách s praskotem syčí voda z hadic; muži, obnažení po pás, kropí pestré záhony růží a rozčepýřené hlavy pivoněk. Dělníci s unavenými dřevěnými tvářemi vracejí se na kolech z práce a lázeňští hosté v pestrých kabátcích a s pitvornými čepičkami na hlavě se pohybují směrem k hostincům.

Michelup s rodinou vydal se na večerní procházku. Šinou se podél plotů zahrad, z nichž sladce dýší fialy a rezeda. Účetní mhouří oči a nadšeně vzdychá. „Ten vzduch, ten vzduch... Děti, dýchejte zhluboka, takový vzduch v Praze nemáme...“

Brejlatý student stíná prutem hlavičky bodláku a pustoší kopřivy, které se přiživují u zahradních zídek. S bojovným výrazem mává prutem a pokřikuje: „Zahubím tě, botaniko!“

Máňa přemýšlí o tom, že se na pláži seznámila s jedním děvčátkem. Domluvila se s novou přítelkyní, že obě mají rády ananasovou zmrzlinu, ale přítelkyně nechodí na náboženství a desky její čítanky jsou růžové, kdežto Mániny jsou šedivé.

„A jmenuje se Sylva,“ zaspívala nahlas...

Potom dumá o tom, že až dospěje v slečnu, musí jí maminka koupit plážové pyžama s krátkými kalhotami a v duchu si vybírá šátek, kterým si zakryje ňadra. Kalhoty musejí být ze surového hedvábí, k tomu si pořídí modré bolero.

„Mně také sluší béžová barva,“ a nahlas: „Maminko, koupíš mně tepláky? Všechny holky od nás mají tepláky.“

Matka ji příkře odbývá: „Nemusíš mít všechno, co vidíš.“

Avšak otec se usmívá, pohladí její přistřižený, chlapecký účes a praví: „Možná... až jak, podle toho... možná že budou tepláky.“

Paní Michelupová zahučela po německu: „Neměl bys ty děti tak rozmazlovat...“

Účetní mávl rukou a utrousil: „Děti jsou děti, co se dá dělat.“

Pod verandami, v zahrádkách u cukrářství, za okny hostinců žvýká sto párů čelistí. Mezi stoly krouží čišníci s hlavou na stranu a pokřikují: „Momang, meine Herrschaften.“ Píkolíci v bílých kabátcích, s vytahanými boltci, se učí klanět a sbírat ze stolů mince. Odnášejí prázdné příbory, jeden pár čelistí po druhém přestává žvýkat. Letní hosté přehazují párátka v ústech a tesklivě přemítají: „Jídlo je snědeno, a co teď? V Praze v tuto dobu již vyšly noviny. A tady není nic ke čtení.“

Jako každý večer i nyní berou do ruky rozedrané a ušpiněné obrázkové časopisy, myslivecký věstník, lázeňské prospekty, místní týdeník a list hostinských; pasou se na tiskařské černi a se zamračenou, starostlivou tvářičkou znovu a znovu pročítají známé články.

„Dlouhý čas! Předlouhý, mrzutý čas!“ praví jejich ustarané tváře.

Michelup pozoroval žvýkající čelisti a mračně pravil: „Jeden se musí divit, co ti lidé mají co pořád sedět v hospodě.“

„Za kávu tady čítají tři koruny a je špatná,“ prohodila manželka.

„Když někdo chce utrácet, já mu v tom nemůžu bránit,“ hučel účetní.

Na drátech telefonního vedení se usídlily vlaštovky k nočnímu odpočinku. Máňa zatahala otce za rukáv a upozorňovala: „Podívej se, já jsem si všimla, že vždycy dvě vlaštovky sedí s hlavičkou obrácenou do ulice a druhé dvě naopak. Proč to?“

Účetní se podíval vzhůru a děl: „Opravdu! Ani jsem si nevšiml!“

„Proč je to?“ doráželo děvčátko.

„To je proto... hm... já sám nevím...“

Máňa se zamyslela a pak prohodila: „To je snad proto, aby snad dávaly pozor na obě strany, kdyby se blížilo nebezpečí.“

Otec zvolal: „Vida, to je možné.“ Hlasitě velebil dceru: „Podívejme se, co ona všechno vyzkoumá. Já bych na to nebyl přišel...“

„Nemám ráda, když se děti chválí,“ přidušeně a po německu zareptala paní Michelupová a nahlas se osopila na dceru: „Ty raději koukej na cestu, ať do něčeho nešlápneš!“

„Nech ji,“ mrzel se účetní. Vzal dceru za ruku a nabádal ji, aby se ve škole přihlásila a řekla slečně učitelce, čeho si povšimla.

„Moje děti,“ pravil, „mají být ve škole první.“

Vyšli z městečka, sešli ze silnice a brali se polní pěšinou. Za zubatým cimbuřím hvozdu vyšel měsíc a ukazoval lesklou tvář se strnulým úsměvem. Ohlušivě zurčeli cvrčkové

svou jednotvárnou píseň. Zadýchlo čerstvě posečenou otavou. Z úvozu se vynořila babka s plachetkou na zádech a zpěvavě přála dobrého večera. Před nimi ležela lučina v unylém měsíčním světle a po ní byly rozesety přízračné stíny stromů, tragických ve své opuštěnosti. Z blízké dědiny zněla dechová harmonika a zoufale vyl pes. Na nebi se zableskl meteor a zmizel v hluboké tůni nebes. Z bažiny stoupala mlha a neúnavně skřehotaly žáby.

„Ááá,“ zazíval účetní, „leze na mne spaní. Děti, musíme domů.“

Obrátili se k městečku. Potkávali zavěšené milence, rozjařené a řehonivé, kteří mířili k hájku. V ložnicích se rozsvěcovala světla a dámy snímaly z okenních rámu uschlé plavky.

Paní Michelupová uložila děti a pak ulehla vedle svého manžela a zhasla světlo. Rozprostřelo se takové ticho, že bylo slyšet, jak ve skříni vrtá červotoč. Venku panovala měsíční noc, která všechny předměty zasadila do stříbra. Černá a bílá noc.

Bylo dusno, jak tomu bývá v příbytcích, kde má dobytek převahu nad obyvateli. Účetní se převaloval na loži a sténal. Do tváře mu horce dýchala stáj, i páchlo po slepicích a sušených houbách.

Znenadání se mu připlížila myšlenka na motocykl, který ovocnářka nabízela levně ke koupi. Zachvátilo ho ono sladké chvění, které umělci znají pod jménem inspirace. Tvůrčí pud, onen hořící keř, který plápolá v prsou každého člověka, se u něho projevoval sháněním výhod a nakupováním předmětů pod cenou běžného obchodu. Mít všeho hodně! Opatřit si levněji než druzí! To byla síla, která poháněla účetního k čilému zmítání.

On i jeho manželka věřili, že zboží má duši; nesmrtelnou, nepomíjivou duši. Člověk zahyne, všechno zmizí,

ale zboží nepomine. Až se rozpadne v prach, tehdy jeho potomci budou obklopeni předměty, jež nashromáždil za levnou cenu, a tak budou uctívat jeho památku.

Z hostinců zněla taneční hudba, ševelily housle, bříňkal klavír a bečely saxofony. Lidé ponocují a utrácují. Michelup nerozhazuje, ale shromažďuje. Navrší pyramidu zboží, koupeného příležitostně a pod cenou. Jeho památka bude trvalejší než kov.

„Tedy ten motocykl...“

Bránil se a bojoval proti pokušení. Snažil se uzavřít v lhostejnost.

Říkal si: „Nemusím mít všecko, co vidím. Dovedu jít chladně kolem takového předmětu. Holečku, mne tak hned něco nerozpálí. Jsem opatrný a dobře si rozmyslím, než do něčeho skočím. Ano, tak je to...“

Obrátil se na druhý bok. Vedle něho pravidelně oddychuje manželka. Dobrá, výtečná žena! Vyvolil si ji mezi všemi ženami a nepochybil. Michelup nikdy nechybí, přesně dovede odhadnout cenu. Jeho žena mu stojí po boku a s ním bojuje, snažíc se obelstít ceny zboží.

Tedy ten motocykl...

Jaký motocykl? Ostatně stojí ta věc za to? Budu raději myslet na něco jiného. Nač například? Například, že...

Řekněme například, že by Kafka neměl svého hochu nechat plavat do hloubky. Je ovšem hezké, když se něco dovede, ale tady jde o život. Už jenom to pomýšlení... Je to veliká odpovědnost, pane Kafko.

Podívejte se na mne. Já raději koupím dětem něco dobrého k snědku. Koupím jim ovoce... Ona mívá dobré zboží, ale šidí na váze. Nedáváš pozor a ona klepne do misky a přitom hovoří a hovoří jako kouzelníci ve varieté, aby odvrátili pozornost... A syn jí zemřel, je to trpké, ztratit jediného syna – pomysleme si! Zanechal

po sobě motocykl, co ona teď s tím...? A na ten stroj se můžu podívat, to mne přece nic nestojí...

Ouvé! Ouvé! Už zase na to myslím!

Mysleme na něco jiného. Tihle Hájkovi musejí bydlet v grandhotelu... Noblesa! Lehkomyslní, zavrženíhodní lidé. Vaše stáří bude bědné... Na ten stroj se jedním okem podívám a pak řeknu: Matičko, z toho nic nebude...

„Konečně, na ten motocykl se můžeš podívat, to tě nic nestojí,“ ozvala se náhle manželka.

20) OVOCNÁŘKA naplnila sáček slívami, postavila zboží na váhu a chystala se klepnout do misky. Účetní jí zadržel ruku: „Nic takového. To se netrpí!“ Přihodila do sáčku dva plody a řekla rezignovaně: „Ať mám škodu...“

Zabalila zboží a vyčkávavě se zahleděla na zákazníka. Účetní vylovil z tobolky mince, spustil je ovocnáře do dlaně, uchopil sáček, dotkl se klobouku a měl se k odchodu.

Pod lhotejnou a nezúčastněnou škraboškou však skrýval napětí závodníka před rozhodujícím zápasem. Počíнал si jako rohovník, jenž vstupuje mezi provazy s ohnutým hřbetem, jenž předstírá únavu a se svislýma rukama naznačuje člověka omrzlého a netečného. Jakmile však stane soupeři tváří v tvář, nenadále se vymrští a zasypává soka krupobitím ran. Tak zkušený stopař výhod a lovec příležitostných koupí předstíral ledový chlad a nezájem.

Ovocnářka ho zadržela.

„Co je s tím motocyklem, pane?“

Michelup svraštil čelo, jako by se rozpomínal.

„S jakým motocyklem?“

„Přece jste mi slíbil, pamatujete se, pane... víte, ten stroj, co mi tu zůstal po chlapci...“

„Á, bodejt! Už si vzpomínám. Víte, paní, poptával jsem se na různých místech, ale nebyl zájem. Jednoduše to nikdo nechce.“

Ovocnářka zalkala.

„Já to věděla... Nemám štěstí, to je to... Ráda bych ten stroj měla z domu, ani dívat se mi na to nechce...“

„Nenaříkejte, paní,“ těšil ji účetní, „snad se něco najde...“

Odmlčel se a pak utrousil: „Já bych se třeba na tu věc podíval.“

„Vy byste koupil?“ oživila bába.

„To jsem neřekl. Ale podívat se můžu.“

V každé obci žije starší a neholený muž, který za krásného počasí postává, opřen o zeď pokuřuje dýmku, mhouří oči před slunečními paprsky, mlčí a rozjímá. Když pak prostál u zdi mnohou řadu dní, všelicos promyslel a rozvážil, odejde z tohoto světa tiše a nepoznán. Místo u zdi zaujme potom jiný neholený starší muž.

Na tohoto pána zavolala ovocnářka: „Hucle, buďte tak dobrý a počkejte mi v kvelbu. Kdyby někdo přišel, já jsem tu v cuku letu.“

Starší muž zahučel v souhlas a zdlouhavě se rozložil za pultem. Ovocnářka vybídla Michelupa, aby ji následoval.

Vešel s ní do stavení, vstoupili na dvorek, kde v koutě pod pavláčkou stál stroj, přikryt starou koňskou houní. Ovocnářka sňala pokrývku a odhalila motocykl s přívěsnou korbou.

Účetní se zadíval na stroj, spleť lesklých trubíc, drátů a pák, na rudě zbarvenou nádržku na benzin, ozdobe-

nou zlatým, cizozemským nápisem, na zvarhanělé válce. Připomínal mladého býčka, plného utajené, zlověstné síly.

Než Michelup neviděl stroj, který nenadále dovede zahudrovat, který z nozder chrlí oheň s dýmem a bujně vyrazí vpřed. On uviděl zboží, které vyzývá, aby se nad ním chopil panství, předmět, který rozmnoží jeho bohatství a upevní vážnost mezi lidmi.

„Pěkná věc,“ děl se zálibou, jako by motocykl byla stará, dávno mrtvá arkebuza, pistole nebo kinžál z pozůstalosti nějakého šlechtice; předmět, kterému je určeno zdobit kout v domácnosti.

„Pěkný kousek,“ opakoval. „Co byste za to vzala, paní?“

„Syn za to zaplatil osmnáct tisíc, a já bych... já bych to dala za čtyři...,“ opravila se, když viděla, že účetní učinil odmítavý posunek, „řekněme, za tři tisíce...“

„Paní, to snad nemyslíte vážně?“ zeptal se Michelup hrozebně.

„Já levněji nemohu...,“ zanaříkala bába.

Michelup v duchu uznával, že ovocnářka nabízí stroj nepřiměřeně levně. Avšak stlačit cenu mu kázala sportovní čest. Rozdíl mezi cenou nabídnutou a zaplacenou byl vítězný pohár, který si odnášel z hřiště.

„Tak kolik byste podal?“ naléhala prodavačka.

„Kolik bych podal? To máte různé...,“ odvětil Michelup neurčitě.

„Já, abyste věděla...,“ objasnil, „nepotřebuju tu věc pro sebe, ale pro jednoho kolegu. On totiž... se nedávno etabloval, takže něco takového, víte, by potřeboval pro obchod...“

„Rozumím,“ přitakala ovocnářka, „tak jakpak to tedy uděláme?“

Účetní přimhouřil jedno oko.

„Co byste tomu řekla,“ zaševelil sladce, „kdybych řekl jedno slovo...“

Ovocnářka byla žádostivá znát ono slovo.

„Jedno slovo: Dva tisíce a osm stováků.“

Bába zabědovala.

„Pane, to já nemůžu. Já bych byla škodná, to uznáte...“

„Paní, já nechci, abyste škodovala, to by nemělo žádný smysl. Řekl jsem dva tisíce a osm stováků, to je velké slovo. Jděte a hledejte dneska takové peníze na ulici.“

„Když já...“

„Matko, rozmyslete si to. Já to s vámi myslím dobře. Nejlépe uděláte, když se s někým poradíte. Zatím tu ostávejte s pánembohem.“

Obrátil se k odchodu. Ovocnářka ho zachytila za kabát. Bránil se a umdleně říkal, že tu věc rád ponechá někomu jinému, který má peníze na vyhazování.

Znovu se rozvinul zápas. Avšak bába se chabě bránila a brzy podlehla zkušenému a zocelenému soupeři.

21) TOHO DNE odpoledne se vydal se účetní s rodinou do lesa. Manželka se domácí paní vyptala na všechna památná místa, partie, procházky a krásné vyhlídky. V okolí je také historická zřícenina, kterou dlužno navštívit. Michelup nerad chodil, partie a krásné vyhlídky ho nelákaly, příroda ho nedovedla roznítit; zlézání skal a vršků považoval za opovážlivost a nezbednost. Nicméně uznával, že dlužno vidět všechno a vše poznat, a cítil by se ošizen a zkrácen, kdyby zanedbal jednu krásnou vyhlídku. Rozumí se, že hlavně nechtěl přijít o tu historickou zříceninu. Pro něho to není, říkal, on by svůj

věk dožil i bez zříceniny; ale jde o děti; ty nesmějí zanebat žádné příležitosti k poučení.

Byl veselý a rozjařený. Upozorňoval děti na stromy, květiny a kameny, které nedovedl pojmenovat. Máňa hopkala po lesní pěšině, zpívala si a broukala, opojena vznícenou obrazností. Brejlatý student mlčel, klopil hlavu a pro přírodní krásy měl pohled plný nevraživosti a podezření. Stromy, keře, ptáci a tančící mušky mu připomínali strastiplné hodiny přírodopisu. Obával se, že znenadání vystoupí z houštiny profesor, v jedné ruce drží bylinu a táže se: „Jak se nazývá tato rostlina? Jaké jest její jméno vědecké? K jaké čeledi ji dlužno čítat? Má kořen vřetenovitý, listy krátkořapíčné, lodyhu jednoduchou, či vidličnatě rozdělenou? Mluvte, studente, odpovídejte, rychle, já nemám času nazbyt. Nevíte? Vidím, že jste se nepřipravoval. Píši vám nedostatečnou. Nejevíte zájem o předměty vyučovací, i bude vám tudíž předčasně vstoupit do života praktického...“

Nad polovyschlým, umdleným potokem se pnuly homolovité, pískovcové skály, obrazy jakýchsi pohanských chrámů. Déšť vyhlodal v jejich stěnách podivné obrazy, připomínající hebrejské nápisy. Skály byly strakaté žlutým lišejníkem a mezi balvany se zachytily břízky a zkroucené kořeny borovic.

Ze slují čišelo chladem, cesta se úžila a obklopil je stín. Mimoděk zmlkli a hleděli ostražitě. Z hloubi lesa zavolala hrdlička. Znělo to jako: „Truderle – Buberle!“ Slunce se ukrylo za hustou spleť stromů. Jenom místy vrhalo světelné obrazce na pěšinu jako kouzelná svítlna.

„Tak co?“ otázala se přidušeně paní Michelupová.

„Nu co,“ opáčil její muž. „Mluvil jsem s ní. Viděl jsem tu věc.“

„A co bylo?“

„Co myslíš?“

„Co ty myslíš. Ty jsi muž.“

Máňa nastražila uši.

Matka se na ni osopila: „Neposlouchej, když se něco mluví, a koukej na cestu!“

„Já neposlouchám a koukám na cestu,“ zavřeštělo děvčátko.

Matka velela, aby se děti držely při rodičích, chovaly se způsobně a dbaly toho, aby si nepoškodily šaty.

Pod nohama zachrastěla suchá větev. Jakýsi ptáček rozhorleně vykřikl: „Mutti – Pappi!“ a prudce vyletěl vzhůru.

Kráčeli úzkou pěšinou mezi stěnami pískovcových skal, vyhýbali se omšelým a kluzkým balvanům. Cesta i mírně stoupala a účetní rudnul a lapal po dechu. Paní Michelupová, obraz příčinlivé slípky, pátrala po lesních plodinách. Zde zobla a utrhla malinu, onde vztáhla ruku po jahodě. Uviděla-li obzvláště veliký a zralý plod, tehdy hlasitě svolávala děti.

Účetní ji objal pohledem, a změkčen, rozmělněn, zapěl v duchu píseň k oslavě své manželky, rodiny a svého jména: „Mám hodnou, ztepilou a půvabnou ženu. Jiné rozhazují, tato však snáší. Zplodil jsem dvě zdárné děti. Máňa má čilou hlavičku, plnou vrtochů a nápadů. Jiří se dobře učí a bude s vyznamenáním. To nejde, aby pouze syn jistého Kafky přinášel dobré vysvědčení. Jiří se nade všechny pozvedne a já se všem budu hrdě dívat do očí.

Až budu ležet na hřbitově, tehdy bude vedle mne odpočívat manželka, která mne neopustí ani po smrti. Přijdou děti, aby se poklonily stínům svých předků, jsouce pamětlivi toho, že je rodiče uvedli na správnou cestu.

Mám chanukový svícen, který náležel před dávnými věky jistému učenci. Mám koberec šíráz z majetku centrálního ředitele panství. Mám takovou žertovnou věc, představující čtyři slečny, sedící rozkročmo na koštěti; a v té věci je vyryt nápis: Lise, Lene, Lore, Lotte. Nemá to snad uměleckou cenu, ale je to milé. Vyhrál jsem to ve věčné loterii.

Mám mnoho předmětů, jaké nikdo nemá. Až umru, zbude po mně mnoho památek.“

Přimhouřil s rozkoší oči a představil si motocykl. Viděl důmyslný stroj, složený z lesklých trubek, drátů a pák; rudou nádržku na benzin, ozdobenou zlatým, cizokrajným nápisem. Viděl zvarhanělé válce a přívěsnou korbu v podobě tureckého pantofle.

V duchu postavil motocykl na čestné místo ve své domácnosti. Přijdou návštěvníci a pokloní se té skvělé věci, kterou získal za směšně levnou cenu.

Z myšlení ho vytrhl dusot, pleskání bosých nohou. Tlupa bělovlasých opálených dětí nesla košíky s borůvkami. Děti pozdravily nepřírozeně silným a zpěvavým hlasem, jakým pozdravují chudé děti městsky oblečené lidi.

Účetní se zastavil, vyptával se jich na jména a jak se ve škole učí. Odpovídaly příčinlivě vysokými hlásky. Dotazoval se po ceně nasbíraného ovoce. Nic nekoupil a obdaroval je dvacetníkem. Propustil je rozjařen a díval se za nimi, jak pleskají bosýma nohama a svírají v pěsti minci. Přikyvoval a říkal: „Děti, děti, copak je to platné... Už od mládí si musejí vydělávat a pomáhat rodičům.“

Les se rozevřel a objevila se lučina, zalitá sluncem. Uprostřed se táhl úzký pruh brambořiště.

Účetní se najednou zarazil a sevřel studentovi rameno.

„Pššt!“ zasyčel.

„Co je?“

„Tam - tam...“ ukazoval Michelup. „Tiše, ať ji nevyplašíte...“

„Kde? Já nevidím...“

„Ti-cho!“

Z lesa se vyhoupla srnka. Udělala několik kroků směrem k brambořišti a zastavila se. Hleděli na ni okouzleni, napjati, s tlukoucím srdcem. Městský člověk jaksi nevěří v existenci vysoké zvěře, kterou zná pouze z barvotisků, které zdobí jeho příbytek. Setká-li se s ní ve skutečnosti, pak upadá v třeštivé nadšení, jako by byl přítomen zjevení.

„Já ji vidím!“ zakvikla Máňa.

Srnka zdvihla hlavu, zavěťřila a pak hup, hup, zmizela v lese.

„Vidíš, musela jsi ji vyplašit,“ reptal otec.

„Ta byla krásná...“ blouznila Máňa, „měla takový černý čumáček...“

„My jsme srnku už měli,“ mumlal student, „Krajcová Věra byla na ni tasená a dostala kouli.“

„Měla se učit,“ podotkl otec káravě a podíval se na hodiny. „Vida, už bude šest hodin,“ liboval si, „přijdeme tak právě k večeři.“

22) PLÁŽ na břehu jezera se vlnila, ječela, výskala. Kostnatí obchodníci, kteří vystavují slunci křečové žíly, co chvíli přerušují čtení novin, vyskakují a pokřikují: „Trude! Edith! Pa..... auf auf Kinder! Ať mi nelezou do té hloubky!“ „Alfréd, nebuď nervózní,“ odpovídá hlas z vody. Obchodník se zarostlou hrudí vyčítavě pohlédne k nebi, zavrtí hlavou a mumlá, že musí být nervózní a že toho všeho má plnou hlavu. Sluneční paprsky praží

do osmahlých těl, pohrávají si s kousky staniolu, které se třpytí v písku. Fotografova trubka vřeští tutululu-tá! a na toto znamení se tvoří komické skupiny. Přístroj fotografův přistihl ministerské úředníky při nezbednostech a skotačení.

Účetní Michelup leží ve skládací židli, ruce založeny v týl, a pohlíží na vlídné jezero, kde dovádějí bílé plachetnice a krouží hltaví rackové. Právě nyní vyběhl na můstek Zdeněk, syn cestujícího, atlet a člen Hagiboru. Rozpřáhl ruce a půvabným pohybem vrhl se střemhlav do vody.

„Utop se!“ mručí Michelup chmurně, „když ti to táta dovolí. Já nemám na tebe žádné právo...“

Přimhouřenýma očima měří stín, který vrhají kabiny plavárny. Hrot stínu dotkl se kořenů borovice; účetní ví, že nyní jsou tři hodiny. Jakmile se stín vyšplhá do poloviny výšky kmenu, tehdy je čas na návrat; přiblíží se večere. Dlouhý, předlouhý čas... Obtěžuje ho lepkavé, dotěrné vedro a nuda se plíží do nervů a cév. V poslední době ho navštěvují nostalgické vzpomínky na kancelář, kde slečny klepají na stroji, kde zvoní telefon a podlahou zachvívají skryté stroje. V kanceláři je chládek a klid, kdežto zde je nesmyslný pokřik a zmatek.

„Co je to platné...“ vzdychá žalostně, „když se musím zotavit... A vzduch je zde opravdu skvělý, zeleň, příroda a tak... Mám to marné, musím se zotavovat...“

Dámy rozbalují mastné papíry a svolávají děti, aby je podělily chlebem a máslem. Okatá a ušatá děcka přeskakují ležící těla. Přiběhl brejlatý student a žaloval, že mu Máňa rozkopla umělou stavbu, kterou si zhotovil z písku.

„Styď se, žalobníku!“ obořil se na něho účetní, „máš myslet na vědu, a ne na hlouposti. Pořád abych vám

dělal rychtáře. Musím mít trochu klidu, když se mám zotavit...”

„A co jsem ještě chtěl?“ přemítá účetní usilovně, „to máme... aha, ten motocykl...”

Zavedl cestujícího s manželkou na dvůr, kam se dostavil i Max Hájek s paní. Přišli i tři švagrové s vyzáblými tvářemi, doprovázeni třemi sestřenicemi. Když se společnost shromáždila, sňal účetní houni.

Společnost vyráží výkřiky obdivu. Michelup vyzývá švagry, aby se hmatem přesvědčili o jakosti zboží. Muži s vyzáblými tvářemi se bojácně dotkli lesklých trubek.

„Pěkný kousek!“ uznal Kafka znalecky.

Chytrák! On něco může mluvit... Jako by se vyznal v motorových vozidlech...

„Co jste za to dal?“ pátrá společnost.

Michelup přimhuřuje listivě oči. „Hádejte!”

Hádají – neuhodnou. Účetní pronese cifru. Ozývá se šum obdivu.

„Zdatný, to se musí nechat!“ velebí ho Kafka.

Michelup se rdí jako umělec, jemuž pochválili dílo.

„Hezkou věc jste si pořídil do domu...“, pokračuje cestující. Zamyslel se, zavrtěl hlavou a pak se zeptal:

„A to vy sám na tom budete jezdit?“

Společnost se prohýbá v kříži a hýká. Paní Kafková si utírá usazené oči a škytá: „Ne, ten můj... to je povedený člověk. Kdypak už dostane rozum?“

Však je to také pomyšlení: Michelup, typický představitel rodu Loudavých, obraz smělého jezdce, pán času a vladař nad prostorem...

Ani účetní nemůže se ubránit smíchu. Opravdu, to se povedlo...

Společnost se zmítala v škytavém a dávivém smíchu. Potom se cestující utišil a najednou řekne: „Nu, dob-

rá... Nebudete-li na tom jezdit, co budete se strojem dělat?“

Michelup se zarazil a lapá po odpovědi. Po rozpačité chvílce nabídl cestujícímu nejasné vysvětlení: „Co s tím budu dělat? To už nechte na mně... Však já –“

„Opravdu, já nevím...“, počal opět Kafka.

Účetní mu zhurta přetrhl řeč: „Já... já si to nechám. Já konečně můžu mít také něco pěkného.“

„To je pravda,“ přisvědčuje společnost.

Brejlátý student se vmísil do řeči.

„Já, tatínku,“ zvěstoval, „až budu velký, budu na tom motocyklu jezdit.“

Účetní se zachvěl a zařval: „Ty...! Co jsi řekl? Jak se můžeš opovážit?“

Pojal ho zběsilý záchvat.

„Jak? Jak?“ kvičel, „ty že by ses opovážil? Týýý! Ne-
přej si mne! Chceš, aby tě přinesli domů zmrzačeného?
Co? Jak? Kdo ti našeptal takové hlouposti, drzý chlap-
če?“

„Vždyť já, tatínku,“ škemrá student, „budu opatrný...“

„Ááá!“ řičí účetní v jakémsi vytržení, „on bude opatrný ... Slyšíte ho? Nedovolím! To nesmí být! Vezmi si knížku a uč se! Co já s vámi zkouším, to se nedá vypo-
vědět...“

Domlouvali mu, aby se upokojil. Hoch to přece nemyslel vážně. Vždyť je to ještě dítě.

Avšak účetní hledí strnule před sebe a oddychuje: „Ten mi dal...“

Ještě nyní, když na to myslí, mu běží mráz po zádech.

Tutululu-tá! vřeští fotografova trubka. Tělnaté dámy si pohrávají s gumovým míčem. Pod skupinou borovic se utábořil učitel se svými žáky. Učitel si hladí břicho pokryté plavkami, a klade otázky nahým klukům. Děti

nedávají pozor a posmívají se učitelovu pupku. Učitel se rozčiluje a vyhrožuje tresty. Opodál rozbili skauti své stany. Skauti vylezli na skalisko, drnkají na kytaru a unyle zpívají o tom, že nikdy se nevrátí pohádka mládí. Byla neděle a přibylo mnoho měšťanů na výlet. Přírodní světáci v pestrých svetrech, golfkách a s pitvornými čepičkami přijeli, aby hlasitým řehoněním oslavovali přírodu. Vrní gramofony a chraptí amplion, upevněný na boudě, která nabízí zmrzlinu.

Michelup přivírá víčka a cítí, že se k němu plíží spánek. Nenadálá myšlenka ho bodla a přiměla, že otevřel oči.

„Co je?“ vyrazil ze sebe. „Ano, to máme... Zase ten motocykl...“ Ovocnářka se ho zeptala: „Pane, kdypak už si odklidíte ten stroj?“

„A proč, paní?“

Ovocnářka se divila.

„Proč? Vždyť je váš...“

Účetní se zamyslel a pak děl: „Však já už to nějak udělám...“

„Nemůže tady zůstat,“ sténala ovocnářka, „já ho tu nechci mít...“ Utřela si oči a připojila: „Pořád mi ten stroj připomíná mého chlapce ubohého. Já skrz to myšlení nemůžu tady motocykl nechat...“

Michelup se poškrábal za uchem a odešel, aby se zeptal své domáčí, mohl-li by stroj uložit u ní na dvoře.

Mütterchen ho laskavě vyslechla a pak odvětila, že jako beze všeho by proti tomu nic neměla, ale že to půjde ztěžka.

„Proč?“ pátral účetní, „místa je přece dost.“

To je právě to... Místo není. V kůlničce je dříví, do stáje ho nemůže dát, nebylo by tam k hnutí, nemohla by ručit za to, že by se stroj nepoškodil. A do dvora má každý

přístup a motocykl by byl všem lidem na očích. Nemohla by ho uchránit před zloději.

Michelup se vrátil k ovocnářce a oznámil kategoricky: „Stroj zůstane zatím tady.“

Ovocnářka protestovala, ale účetní tvrdošijně opakoval: „Zatím zůstane tady a já už rozhodnu, co bude dále.“

„Opravdu, co bude dále?“ dumá účetní. Je vedro a myšlenky se mu rozplývají.

„Však já už...“ mumlá mdle, „já už udělám opatření... To je to nejmenší...“

Stín zvolna šplhá po kmeni borovice. Tu i onde se zdvíhají plážová pyžama, pestré plédy, koupací pláště, zvířata z gumy, kbeličky a lopatky, skládací židle a všechno se sbírá ve vrískající, křičící a povykující houf, který se zvolna dává do pohybu.

Paní Michelupová se s několika sestřenicemi rozložila opodál. Bystře se míhají dráty na pletení, překotně jim splývají ze rtů myšlenky o domácím hospodářství; a po jejich obličejích běhají zelené odrazy stromů a světelné skvrny. V polospánku slyší účetní slova: „Nu, tam jsme se měli báječně a nebylo to drahé. Musíme se tam zase napřesrok podívat...“

23) HLAVA mu klesala na prsa a v nose mu tenounce hvízdalo. Nebylo mu však dopřáno, aby si zdříml. Neda-leko od něho ozval se mečivý zpěv. Zdvihl hlavu a promnul si oči.

I spatřil Turla v plavkách, s výrazem rozmazleného, ale všemi milovaného dítěte na srkavých a mlaskavých rtech. Následovalo ho několik stoupců, Turlů nižšího významu, a dvě stříbřité slečny. Kráčeli v husím pochodu, po-

skakovali na špičkách po příkladu revuálních děvčat, drželi v ruce klíče od kabin a zpívali mečivým hlasem:

„Eine Kabine für mich,
eine Kabine für dich,
dann freut sich meine Mama –“

Účetnímu se zdálo, že se celá pláž zavlnila nesčíslným množstvím Turlů. Všude, kam oko dosáhlo, poskakoval rod Turlů a naplňoval prostor mečivým zpěvem. Skály pukaly a rodily Turly. Jezero se otevřelo, aby vydalo rod vodních Turlů. Slyšel vrnění gramofonu; ale v přístroji byl uzavřen Turl, který zpíval komickou píseň.

Zalomcovalo jím rozhořčení a zhnusilo se mu mírné, laskavé jezero, nad nímž rejdí křiklaví rackové, i pahorky, zarostlé vážnými borovicemi, zhaslo slunce a nastalo přítmí.

„Není zde klid, není zde radost,“ mručel hněvivě, „přijel jsem, abych se tu zotavil. Mohu se zotavit?“

Mocně ho vábil přelud kanceláře, kde panuje klid a vážné smýšlení. Kéž by se zbavil jezera, plážových pyžam, zvířat z gumy, pestrých plédů, pokřiku, chlebů s máslem v mastném papíře, úředních titulů, neurastennických otců rodin, gramofonu a všech těch zjevů, z nichž se skládá letní byt.

Vztyčil se a zařval: „Jde se domů!“

Nedovolil, aby dámy dopověděly své příběhy, přiměl je, aby složily ruční práce do kabel, sehnal děti a poručil, aby se kvapně oblékaly.

Byl ostatně čas k návratu. Stín kabiny dotkl se větví borovice. V hostincích nastal pohyb, hluk a halas. Verandy a zahrádky a cukrářství se počaly vlnit. Číšníci se probrali z letargie a jali se kroužit mezi stoly.

Před grandhotelem je prostranství, označené bílým písmenem P v modrém poli. Toto místo se naplnilo automobily, které přijely na víkend. Zástup jinochů a mužů, dětí a starců se dostavil, aby vzdal poctu bůžkům rychlosti. Dotýkají se uctivě chladičů a rozumují hlasitě a okázale o vlastnostech jednotlivých značek. Přiloudali se i venkované se žilnatými a opálenými šíji: selský lid z hlíny zrozený, z hlíny upěchovaný a loudavý zde ožil, rozumuje a rozkládá.

Umístily se zde přepychové limuzíny, které do sebe mohou pojmout celé příbuzenstvo, domácího učitele i děvče v úboru diplomované ošetrovatelky a množství kufrů. Tísnily se tu malé, plebejsky hlučné vozy, zhotovené z levného materiálu, ale natřené křiklavou barvou. Světácké vozy výstředního tvaru, s pestrou vlajkou a množstvím všelijakých odznaků; vozy, které jsou určeny k tomu, aby vyvážely stříbřité slečny do lesů. Nevzhledné automobily, koupené z třetí ruky, výměnkáři a lazaři mezi auty, jimž majitelé pyšně říkají „moje kára“. Vozy, na nichž na první pohled bylo viděti, že byly koupeny na protiúčet, a motocykly na splátky.

Obecenstvo z rodu Loudavých očumovalo a hlasitě vykládalo. Avšak majitelé vozů pokuřovali krátké dýmky a tvářili se chladně, odmítavě. Nechtěli se smísit s rodem Loudavých.

„Tadyhle ten motor, tatínku,“ řekl brejlatý student, „je zrovna takový jako náš!“

Účetní pohlédl na motocykl s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle a odpověděl vážně: „Mýlíš se, můj hochu! Náš motocykl je jediný svého druhu. Náš motocykl je nejkrásnější...“

Ano, nikdo se nemůže honosit tak krásným a tak levným strojem jako účetní. Michelup cítí, že mu prsa za-

lává horká vlna. Dobře pořídil, že koupil ten stroj. Vždycky dobře pořídí, to už nechte na něm.

Jenomže... není jenom radost, je také starost. Bába ovocnářka velmi hartusí, aby si účetní svůj majetek odklidil. Lehkomyslná je tvoje řeč, bábo ovocnářko... Kde mám ten stroj umístit, babo, rad'!

A hele! Není tamhle pan doktor Geschmay? Opravdu, je to vyhlášený lékař... Stojí nad americkým vozem, ruce opřené o kyčle, s rozněžnělým výrazem si prohlíží svůj stroj.

Přitočil se k němu, strhl čapku a zahlaholil: „Pěkně vítám, pane doktore, tomuhle říkám radostné překvapení!“

Vyhlášený lékař, vyrušen z rozjímání, utkvěl roztržitým, nepřítomným pohledem na účetním.

„A copak, copak?“ dorážel Michelup společensky, „navzdor jste přijel, či přechodně?“

Dr. Geschmay poznal účetního a potřásl mu rukou. Není ještě rozhodnut, zůstane-li zde. Jezdil už několik dní z místa na místo, štván neurčitým neklidem. Známi mu domlouvají a přesvědčují ho, že se musí zotavit a že si musí odpočinout. Nu, snaží se, dělá, co může, aby se zotavil... Avšak jakmile se někde objeví, hned je obklopen paničkami, které mu nastavují svá okatá, ušatá děčka. Proklatý osud! Nemá nikde klid...

Hlas se mu chvěl rozhořčením. Žádají od něho zdarma konzultaci. Každý ho chce využít, jako by ho studie nic nestály, jako by neměl žádnou režii... Dr. Geschmay léčil zdarma chudé děti z celé čtvrti. Kdykoli mu někdo platil, tehdy se zaléval mučivým studem, vymlouval se a zdráhal se přijmout honorář. Bohatí lidé znali lékařovu ostýchavost a neplatili účty. A tu zase doktor zuřil, že ho mají za cápka. Nejsem žádný tatrman! nejsem jejich blá-

zen! řádil. Postoupím účty lékařské záložně a ta je bude honit. Zatočím s nimi! Nebudou si se mnou hrát!“

„Měl byste tu zůstat,“ domlouval mu účetní horlivě, „krajina je tu půvabná, zeleň, koupání a všude krásné vyhlídky. A ten vzduch! Znamenitý vzduch, já vám říkám...“

„Opravdu se mi tu líbí,“ přisvědčil lékař, „a zdá se, že tu zůstanu několik dní.“

„V tom případě bych vás prosil o malou laskavost, pane doktore. Nechtěl byste se podívat...“ „Nechci se podívat na vašeho chlapce!“ zařičel dr. Geschmay, „vašemu chlapci nic není. Kdybych já byl tak zdrav...!“

Lékař prosil, aby s ním měl Michelup uznání. Vždyť je vážně nemocen. Celé noci nespí a srdce mu vynechává.

Michelup se ho snažil přerušit.

„To je nedorozumění, pane doktore... Nejde o hocha, ale o motocykl. Totiž, abyste věděl, já koupil motocykl...“

Avšak lékař ho neposlouchal a vedl svou. Jaký motocykl? Nemá na nic hlavu... „Dejte mi všichni pokoj!“ volal vášnivě. „Kolik života mně ještě zbývá?“

Účetní se nedal odbýt.

„Vyslechněte mne, pane doktore,“ prosil, „já mám motocykl a tento... V případě, že byste tady zůstal, mohl bych si stroj dát k vám do garáže? On vám nebude překážet...“

„Já tu nezůstanu!“ vřeštěl lékař, „je tu mnoho lidí. Budou chtít ode mě porady. Abych jim zadarmo ordinoval! Ne! Nikdy! Uchýlím se někam, kde nikdo není, a tam mne, prosím vás, nechte klidně zemřít...“

A nikam nepojedu! Do Prahy se vrátím! Tam mám práci nad hlavu. Všechno tam bude vzhůru nohama!“

Umlkl, stiskl si tepnu a zasmušile ševalil rty.

Účetní byl zklamán. Tak se těšil, že přijde zdarma ke garáži, a tak se to zhatilo. Lékař by měl mít uznání. Pořád jenom mele o té své nemoci, starý sobec, ale aby jednomu pomohl z tísně, to ho nenapadne.

„Jakáž pomoc?“ povzdychl si, „tak se musím sám postarat. Ale o jedno bych vás prosil, pane doktore: Kdybyste se ráčil podívat na můj stroj a posoudil ho jakožto odborník. Velmi vám budu děkovat..“

„Podívat se?“ vyjekl doktor, „podívat se můžu..“

Účetní ho zavedl k ovocnářce na dvůr a odhalil houni.

Michelup se toužebně zadíval na lékaře.

„Co tomu říkáte, pane doktore?“

Dr. Geschmay položil si ruce na kyčle a zádumčivě si prohlížel stroj.

„Pěkná věc, co?“ naléhal Michelup, „sáhněte si na to zboží!“

Lékař mlčel a kolébal se v kyčlích.

„Hádejte, co jsem za to dal. Hádejte hodně!“

Doktor neodpovídal.

Účetní vyslovil cifru a očekával, že lékař užasne a bude mu blahopřát k výhodné koupi.

Avšak lékař mlčel a tiše si pro sebe pohvizdoval.

Michelup neustával útočit. Byla to koupě výhodná? Nenapálil se? Pan doktor nechť uváží, že účetní je laik v motorových vozidlech. Velmi rád by slyšel mínění odborníka.

Konečně se lékař probral ze zamyšlení. Podíval se upřeně na účetního a ten postihl v jeho očích jakýsi soucit.

„Bylo by vám lépe, pane Michelupe,“ promluvil doktor zvolna, „kdyby se vám narodilo třetí dítě... Lepší je dítě než stroj v domě..“

„Jak tomu mám rozumět, pane doktore?“ naléhal účetní.

Avšak lékař mávl rukou a vzdálil se.

24) KE KONCI měsíce se nebe zatáhlo, zmizelo zářící slunce a po lučinách se plížila mlha. Skučivý vítr přinášel drobné kapky deště, ostré a pichlavé jako jehly. Vlídne jezero se čeřilo a smavé pahorky potemněly. Lidé chodili zahalení do nepromokavých pláštěů, dívali se kysele, zkoumali oblohu a začali se hádat s příbuznými. V hostincích bylo syrovo, hrací karty zbledly vlhkem jako zelné lupeny, mouchy spaly na stropě a čišníci hráli kulečnick. Vlaštovky na telefonním vedení se tiskly k sobě, aby se zahřály.

Vlak vychrlil nové letní hosty, starostlivé a ujařmené otce rodin, rozložitě manželky, množství zavazadel, balíků a krabic, vřiskající a ufnukané děti. Také tito lidé dýchali z plných plic a říkali: „Ten vzduch, ten vzduch, zač jenom ten stojí?“ Budou zvolna počítat plynoucí minuty, těšit se, až udeří hodina oběda, a ukazovat fotografické snímky, které sami zhotovili. Budou sedávat pod verandami a psát pohlednice, posílat svým známým srdečný pozdrav ze zdařilého výletu a Gru..... und Handku..... an die liebe Mama. Starší páni budou postávat před papírnickým krámem a trpělivě čekat, až pošta přiveze noviny. Potom se lačně vrhnou na potištěný papír, s nedůvěřivým a starostlivým výrazem budou převracet listy a pak unyle počítat hodiny, které je dělí od chvíle, kdy pošta přinese večerníky.

Jediný, kdo s uspokojením vítal změnu počasí, byl účetní Michelup. „Já měl krásnou dovolenou,“ říkal, „ani jednou mně nesprchlo. Postaral jsem se, a nyní ať

se starají jiní.“ Škodolibě a pokrytecky soudil, že je nejvyšší čas, aby sprchlo. Země potřebuje vláhu.

Loučili se s domácí paní a Mütterchen se slzičkou v oku objala paní Michelupovou. Tato žena se jí zalíbila a také paní Michelupová pojala vřelou náklonnost k paní domácí. Vždyť spolu strávily řadu utěšených chvil ve vzrušených rozmluvách o přípravě pokrmů, zavařování ovoce, o dětských chorobách a nevděčných služebných. Pokusili se rozloučit také s mužem se svislým knírem. Avšak domácí pán ze sebe vydal nesrozumitelné zvuky a pak se odvrátil, aby se obíral dobyt看em. Děti se nerady rozloučily s kládami, kde prožily řadu kouzelných a nevídaných dobrodružství.

Stěhování rodiny je velmi složitý a svízelný úkol, který vyžaduje organizační schopnosti. Tento úkol byl nyní účetnímu ztížen tím, že bylo také nutno odstěhovat motocykl. Paní Michelupová projevila názor, že by se stroj měl svěřiti zkušenému posluhovi, který by ho dopravil na nádraží.

Účetní se tomuto návrhu rozhodně vzepřel. Nebude přece tak pošetilý, aby platil za službu, kterou dovede obstarat sám. Nechť ho manželka nechá. Ví si s motocyklem rady.

Dal se do práce. Do přívěsné korby napěchoval zavazadla, láhve s malinovou šťávou, balíky koupacích pláštěů, plédů a různých ženských nezbytností; ke stroji připevnil pytlík sušených hub, krabice s obuví a různé šatstvo. Drobných balíčků se ujala manželka a děti. Účetní se chopil řídítek a opřel se o stroj, aby jej dopravil k nádraží.

Rodina obstoupila motocykl a vydala se na cestu. Přispěchal cestující Kafka s manželkou a vytáhlým synem, aby je poctili doprovodem. Zjevil se Max Hájek a jeho

choť s přívětivým a mdlým úsměvem na růžových tvářích. Přikvačili tři švagři se zprávou, že oni a jejich manželky se chtějí s Michelupovými rozloučit. Bylo nutno čekat, až se loudavé a dýchavičné ženy připojí ke společnosti.

Pomalou se rozvíjelo klubko příbuzných. Z domků vycházeli lidé, vesměs nové známosti, se kterými se rodina účetního spřátelila na letním bytě. Průvod rostl do gigantických rozměrů. Byla to manifestace družnosti a pospolitosti i důkaz, jak si dovedl Michelup získat oblibu. Brzy Michelup poznal, že se ujal nesnadného úkolu. Stroj byl těžký a účetní musel napnout všechny síly, aby ho dopravil do vršku. Když se cesta svážela, tu motocykl jevil snahu dát se do prudkého cvalu. Smýkal účetním, cloumal jím ze strany na stranu, divže z něho nevytrásl duši. Michelup se domníval, že je pánem stroje, ve skutečnosti motocykl vládl jím. Chtělo se mu tam, kam nechtěl účetní. Zdálo se, že se chce vyhnout nádraží, a jevil snahu dostat se na postranní cestu.

Zápas účetního se strojem se neobešel bez pozornosti obecenstva. Okna se otvírala a z nich se vykláněli zvědaví diváci. Z krámů vybíhali příručí a ve dveřích hostinců stanuli číšníci. Rozjaření diváci přihlíželi s napětím tomuto divadlu.

Účetní zrudl námahou a těžce dýchal. Praménky potu mu zvarhanily límeček. Přitom ho zlobilo, že cestující Kafka ho zasypával šprýmy. Zastavil se, aby si odpočínul. Ohlédl se a strašně se vyděsil.

Průvod totiž zatím vzrostl tak, že ulice byla naplněna jako při demonstraci. Připojili se výskající a ječící uličníci, kteří se radovali z nenadálého vyražení. Psi si to vložili tak, že se účetní dopouští nějaké nepřístojnosti, a náramným štěkotem doráželi na Michelupa, chňapa-

jíce po nohavicích. Vynořili se výrostci i muži, starci i ženy, aby byli účastni obecné veselosti.

Neboť nic nedovede tak podnítit ducha k satirickým projevům jako stroj, který se nepohybuje vlastní silou. Kdyby byl účetní v této chvíli schopen se probírat ve své paměti, tehdy by vylovil vzpomínku, jak se několikrát rozveselil, když spatřil v ulici auto, vlečené na laně. Po příkladu ostatních pěších se zastavil a se škodolibým uspokojením pohlížel za invalidou a radoval se z jeho ponížení. Stroj, který se musí strkat a vléci, toť majestát, z něhož strhli hermelín. Tak se asi radovala pařížská luza, když vezli panovníka na popravčí káře...

K hanbě paní Michelupové dlužno říci, že v této těžké chvíli opustila svého manžela. Poprvé ve svém životě se na něm dopustila zrady. Nemohla si pomoci. Styděla se až k pláči. Postřehla mezi diváky několik známých. Budou si o tomto výjevu vypravovat, vzniknou klepy a rodina bude vydána posměchu.

V duchu prudce útočila na svého manžela a obviňovala ho z malicherného skrblictví. Což si nemohl zjednat na tuto práci člověka? Nestálo by to přece jmění. Měl by mít ohled na svůj stav a na důstojnost rodiny. Ničeho se tak neobávala jako veřejného pohoršení.

Zavzlykala a dala se do běhu. Paní Kafková ji zadržovala a těšila.

„Kdopak si to bude tak brát,“ domlouvala jí, „nesmíte, miláčku, plakat, nestojí to za to...“

„Ten můj...“ štkala paní Michelupová, „věru, tohohle mne mohl ušetřit... Já jsem si to nezasloužila...“

„Inu, to víte – mužští,“ řekla paní Kafková s pohrdáním, „vezmou si něco do hlavy a domnívají se, jakou chytrou věc neprovedli. A nám, ženám, přísluší, abychom mlčely a myslely si své...“

Brejlatý student kráčel v průvodu zahanben, se svěšenou hlavou. Ale Máňa se svého otce ujala. Se slzami v očích a se zaťatými pěstičkami se vrhla na výskající kluky.

„Neposmívejte se mému tatínkovi!“ křičela a počala kolem sebe bít. Utržila několik škrábanců a byla by jistě podlehla v nerovném zápase, když tu dostala pomocníka. Zdeněk, syn cestujícího, se objevil po jejím boku a začal rozdávat dobře mířené rány. Mladý atlet pracoval mlčky a zasmušile. Kluci s brekem opouštěli bojiště. Zasmušilý výrostek je pronásledoval, a koho dostihl, tím třepal jako foxteriér kocourem.

Zjednal pořádek, pak se připojil k Máně a spokojeně zahučel: „Tak jsem jim to nandal. Budou si mě pamatovat.“

Konečně skončila strastiplná pouť! Michelup dopravil stroj na nádraží a svěřil jej nádražnímu zřízení. Byl uondaný a rozezlený, ale rozzuřil se ještě více, když za motocykl musel zaplatit větší dopravné než za člena rodiny.

V této chvíli žehral na stroj a zahrnoval ho urážkami.

„Děláš mi pěknou radost. To jsem si o tobě nemyslel. To jsi levná, příležitostná koupě, když mi děláš útraty?“

Stroj mlčel a záhadně, zlomyslně se leskl.

Účetní se upokojil a přihlížel k tomu, jak zřízení nakládají motocykl do vagonu pro zboží. Poskakoval kolem a nabádal muže k opatrnosti. Teprve když byl stroj řádně uložen, staral se účetní o to, aby rodinu pohodlně usadil do vlaku.

Umístil zavazadla, přesvědčil se, že má rodina pohodlí, a pak si utřel pot z čela a děl s úsměvem: „Stroj je pečlivě uložený a my dobře sedíme. Všechno je

v nejlepším pořádku. Doufám, že se motocyklu nic nestane a my ve zdraví dojedeme. Dejž to Bůh!“

Vlak se pohnul.

25) OKRESNÍ MĚSTO uhnížděné na úpatí nevysokých hor, se v ničem nelišilo od většiny venkovských měst. Takové město začíná křivými chaloupkami zapadlými do země; u každé takové chaloučky bývá zpustlá zahrádka, jejíž přebujelé kosatce a lilie povalily plot. V malinkých okénkách bývá podivný květ mučenky; a za okénkem sedí hladový řemeslník nad svým dílem. Kozy šplhají po stráních zarostlých akátem, vazem a ořeším.

Řada chalup bývá přervána továrnou s rozbitými okny. Ze zdi, obklopující tovární budovy, vyrazila divizna, byla na zkázy, a na okraji zděného plotu, chráněného před škůdci střepinami skla, zachytilo se býlí a chromé břízky. Kolem továrny je blok nevzhledných, nevlídných dělnických domků, kde se potulují umouněné děti a rozléhají křiklavé hlasy uzlobených žen.

Čím blíže k náměstí, tím jsou domky čistší, jasně pomalované, se zahradami, kde se pěstují všechny druhy ovoce, zelinářství, chlupaté keře angreštu; pestré záhony s křiklavými pantoflíčky, růže a floxy; u litinového plotu se přiživují kopřivy a laštovičník. Mezi těmito domky se občas vyskytuje stavení, které si činí nárok na to, aby bylo zváno vilou, protože se honosí štukaturou a věžičkou, opatřenou vrzavým kohoutkem z plechu. Tyto vily, obklopené tujemi a tisy, obraz náhrobku, mívají zpravidla zelené žaluzie, které bývají spuštěny po celý den. Nejsou-li okna zakrytá, tehdy je možné v nich spatřit asparágus, posetý červenými bobulemi, muškátový květ, bledé koule hortenzií a bílý kornout áronu. Tyto květiny

ošetřuje stará žena, která se bojí lidí a průvanu a dbá toho, aby zvenčí nepronikl do příbytku žádný hluk. Bývá to vdova po c. a k. setníkovi, která žije z nuzné penze a ze vzpomínek. Každý den, přesně o čtvrté hodině odpolední, vychází z domku, zastíněná slunečníkem s krajkami oděná do umíněné staré módy. Provází ji věkovitý žlutý psík, zkřivený dnou.

Na náměstí, vydlážděném kočičími hlavami, trůní bachratá radnice s malovaným městským znakem v průčelí, úřady a šatlava. Městská spořitelna, obyčejně žlutě omítnutá, mívá ve výkladní skříni plakát s namalovaným včelím úlem. Je tu nesmírné množství hospod a největší z nich se nazývá hotel Koruna. Má taneční sál, kde se pořádají schůze lidu a divadelní představení. U vchodu je připevněna mapa okolí města pro potřeby turistů. Uprostřed náměstí je socha svatého se slepým zrakem, upřeným k nebi. Na podstavci sochy odpočívají starci, kteří přišli z okolních vesnic. Stoletá bába prodává jablka a zaprášené cukrovinky. Nad městem ční hraběcí zámek, barokní pivovar a kostel.

Je to město, jež nikoho nectí, nikoho neuznává kromě sebe, město nadité místním vlastenectvím, přezírající cizince, jemuž je lhostejný svět mimo hranice města. Leč události této nepokojné epochy se převalily i přes okresní město a zanechaly tu své stopy. Na náměstí vyrostla červená benzinová stanice, u níž cizinci napájají svá auta. Místo okresní stravovny, kde vandrákům prohlíželi pracovní knížky a košile, nejsou-li v nich vši, vystavěli betonovou budovu okresní sociální pojišťovny. Před biografem postávají s rukama v kapsách řehoniví mladíci v pletených vestách, vedou řeči o výkonech, bodech, o času a rekordech; plivají v oblouku a jejich mluva je protkaná výrazy z laciných večerníků a pražské perife-

rie. Obchody osvojujú si názov obchodných domů; a ve štítach miesto jmen mívajú výstřední zkratky. Večer svítí nad hospodou neonový nápis Bar. Tam se učí rodáci moderním tancům, jenže místo koktajlů pijí slivovici. Ve fotografově výkladní skříni je možné vidět podobenky stříbřitých slečen se zasněným výrazem filmových hereček. A konečně v každém z těchto měst je pomník padlým, uprostřed improvizovaného parčíku. Pomník většinou představuje rozkročeného vojáka, třímajícího korouhev. O jeho nohy se otírá lev, jehož obličej připomíná rokokového aktuára. A konečně, což dříve nebývalo, stojí před okresní zprostředkovatelnou práce zastup unylých a ošumělých mužů.

Do tohoto města přivezl účetní Michelup svoji rodinu a motocykl. Každý rok zde jeho rodina trávila druhou část své dovolené u příbuzných. Neboť si účetní vypočítal, že by mu přišlo příliš draho, kdyby měl po celé prázdniny platit letní byt.

Teta účetního Michelupa s dcerou Irmou vlastnily starý, zizvený dům na náměstí. Vpředu byl krám, kde stál pult s účetní knihou, decimálka, hromada mašlovaček a pytle s peřím. Kolem domu, v chodbě, na dvoře ustavičně poletovala pírká. V příbytku vířilo peří, když se otevřela skříň, tu vyletěl oblak peří. Teta Frony i dcera Irma, obě kulaté a tučné, měly vlasy plné peří, i na obočí i řasách se zachytila pírká. Obě měly obličej zarostlý a na vousiskách se jim neustále chvělo prachové peří.

Teta odmítala za pohostinství brát peněžitou odměnu a účetní ji ostatně příliš nenutil. Místo toho jim přinášel praktické dárky. Jednou jim přivezl sporák, neboť kamna se jim rozspala, jindy zase příbory a nádobí. Kdysi dal jim na svůj náklad spravit pavlač, která se stářím hroutila. Obvyčně přivážel látku na šaty a různé pochout-

ky, jako jemný sýr, uherský salám a konzervy. Dámy spustily nad dárky licoměrný jásot a litovaly účetního, že se pustil do takových výdajů. Večer pak, když osaměly, zkoumaly dárky ze všech stran, pomluvily příbuzné za skoupost a pak zboží uzamkly. Když se jim naskytla příležitost, tehdy dárky prodaly, neboť dovedly ocenit pouze peníze a nic jiného na tomto světě pro ně nemělo půvab.

Teta s dcerou uvítaly Michelupa s příbuzenským pokřikem, který vyjadřoval radost ze shledání. Dlouze se objímali a celovali a peří vířilo kolem. Účetní se vykázal vysvědčeními svých dětí a dostalo se mu pochvaly. Přivezli příbuzným látku na zimní pláště. Teta vykřikovala: „Propáníčka, to snad nemuselo být. Nemáš si, Roberte, dělat takovou škodu. Pamatuj, že máš děti, a ulož raději pro ně groš stranou.“

„To nic není, tetičko,“ bránil se Michelup skromně.

„Mám z toho velkou radost,“ hlučela teta, „ačkoli...“, vzdychla, „ačkoli bych raději viděla, kdybys tadyhle Irmiče přivezl ženicha.“

„Ale maminko!“ zastyděla se dcera.

Sestřenici Irmě šlo už na pětatřicátý rok a matka se velmi divila, že se o ni dosud nikdo neucházel, neboť považovala svoji dceru za krasavici. Měla pro tento úkaz různé teorie, z nichž za nejpravděpodobnější pokládala domněnku, že se sousedstvo spiklo proti ní a že každému ženichovi zabráňuje vstup do domu. Michelupa činila matka osobně odpovědným za to, že Irma dosud nemá ženicha.

„Tam v Praze,“ říkala, „je všechno k mání. Všechno, nač si pomyslíme. To není jako u nás, na malém městě, kde je o ženichy nouze.“

Pokládala Prahu za město, kde jsou ulice naplněny ženichy, kde se zmítá a čeří příboj ženichů. Účetní pod-

le jejího mínění měl říci pouze slovo a už by přiletěl zá-
stup ženichů.

„Poptával jsem se všude,“ odpovídal Michelup rozpa-
čitě, „ale nic vhodného se nevyskytlo...“

„Postarej se, hochu, buď tak hodný,“ domlouvala mu
teta, „já ti budu do smrti děkovat. Ráda bych viděla Ir-
mičku vdanou...“

„Maminko!“ zasténala dcera.

„Jdi do krámu, a kdyby někdo přišel, odbývej lidi.“

Když dcera odešla, tu prohodila: „Víš, ona je trochu
stydlivá a já před ní nechci mluvit o takových delikátních
věcech.“

Účetní podotkl, že to chápe.

Stařena se naklonila k němu a zašeptala: „Něco ti svě-
řím... okamžik!“

Vstala, aby se přesvědčila, že jsou dveře řádně uza-
vřeny. Potom přidušeně, s tajemnou tváří, zvěstovala:
„Ona už jednoho má.“

„Ale?“ podivil se účetní.

„Je to pan Hejčl. Znáš pana Hejčla?“

Michelup ho neznal.

„Ale jakpak by ne? Znáš ho určitě. Jeho otec byl dlou-
há léta postilionem. Jezdil s poštovním vozem k vlaku.
Potom se mu stalo neštěstí. Vjížděl s vozem do průjezdu
poštovního úřadu, zapomněl sklonit hlavu a srazil si vaz.
Bylo tenkrát velké pobouření. Všichni ho velmi litovali,
protože to byl řádný člověk, ačkoli trochu pil. Jeho syn
vůbec není po něm. Co je to hospoda, ani pořádně neví.
Je to velmi vzdělaný člověk, vřdycky mi líbá ruku a říká
mně ‚maminko‘. Ale já na tyhle galantnosti nejsem.“

Účetní řekl: „Tak Irmička už má ženicha. No, to rád
slyším. Ale to mi řekni, teto, proč chceš, abych nějaké-
ho ženicha přivezl, když už se nápadník vyskytl?“

„Z toho tě, hochu, vyvedu,“ odvětila stařena, „má ženicha, má hodného ženicha, zaplat' pánbůh. Ale neškodí, když je nějaký v zásobě. Ženich se pak víc snaží a dá si na sobě záležet. A pak ti řeknu, že se mi pan Hejčl v poslední době nechce líbit. Dělá se moc hezkým, a já nemám ráda ty sladké řeči. Pořád na mne tlačí, abych mu nechala upsat dům, až budou s Irmičkou svoji. K tomu nemám důvěru. Někdy si také myslím, že by si rád s Irmičkou užil a pak ji nechal...“

„Děti, jděte si na dvůr hrát,“ pobídla paní Michelupová brejlatého studenta s děvčátkem.

„Nech je, ať tu zůstanou,“ ohradila se stařena, „ať se poučí, jaký je dnes svět moderní...“

„Nemusejí všechno slyšet. Lapají po každém slovu. Já to nemám ráda.“

A vyhnala děti od stolu.

„Tak, kde jsem přestala?“ pokračovala opět stařena.

„On by s Irmičkou užil...,“ napověděla paní Michelupová.

„Správně! On by jenom užíval, ale...“ Nebylo jí přáno, aby dokončila svou ideu. Venku se ozval hluk. Do pokoje vtrhla Máňa se zprávou: „Už ho přivezli!“

„Co je?“ znepokojila se teta, „co přivezli?“

„Ale nic, teto,“ chlácholil ji účetní, „můj vůz přivezli...“

Byl poučen svým dobrodružstvím s motocyklem, a proto použil služebné své tety, aby stroj dopravila z nádraží. Služka byla rozzlobena; na jejím zardělém obličejí bylo vidět, že se po cestě potýkala s uličníky.

Stařena vtrhla na dvůr. Za ní se přihrabal účetní, jehož nejistý výraz svědčil o špatném svědomí. Přikvačila též Irma, která z krámu uslyšela hluk.

„Co to má být?“ zakvákala stařena, ukazujíc na stroj.

„To je... jaksí... příkladně... můj motocykl...“ vysvětlil Michelup.

„Komu to patří?“ vyslychala teta.

„Mně, tetinko,“ odvětil účetní úlisně.

„Tobě? A proč?“

„Tak... Koupil jsem ho z jisté ruky... Velmi výhodná koupě, tetinko...“ drmolil účetní chvatně, „pěkná věc, co? Sáhni si, tetinko...“

Zkamenělá tvář tetinky nevěstila nic dobrého.

„Co?“ zakvičela, „sáhnout si na to? Já bych si na to nesáhla ani za nic. Jdi mi s tím pryč!“

„Ale, tetinko...“ zaúpěl Michelup, „vždyť to nekouše. Podívej se, já na to položím ruku, a nic...“

„Ne! Ne! Ta věc mi musí z domu! Já to tu nechci mít!“

„My to tu nechceme mít!“ připojila se její dcera.

„Dovol, teta, proč...?“

„Nikdy jsme nic takového v domě neměli. Vy vždycky na mě přijdete s něčím... Já to tušila!“

Spustila žalobnou řeč na svůj strastiplný, těžký život. Svoje mládí promarnila tím, že jezdila na jarmarky. Zatímco její lidé užívali, ona si uhnala pakostnici. Je jako lazar, nikdy jí nikdo nepolitoval a každý by od ní něco chtěl. V onom motocyklu spatřovala nějakou léčku proti sobě. Nedovedla vysvětlit, v čem je ta léčka, ale byla rozčilená.

„Jsem moc velká dobračka,“ hučela, „ale tohle mi, Roberte, nesmíš dělat!“

„Ale, kam to dám, tetinko, pochop přece...“ sténal nešťastný účetní.

„Dej si to, kam chceš!“ burácela stařena, „mně do toho nic není. Já vás mám plné zuby. Jste náramně falešní...“

A znovu spustila nářek a její svéhlavá logika svedla její hněv proti nájemníkům. Zahrnula je pohanou. Ti jsou

také takoví. Za zády se jim šklebí. Ženichy odhánějí od jejího prahu. Na všech stranách je spiknutí. Chce se účetní s nimi spolčit proti ní?

Michelup ji ujistil, že je vzdálen tohoto úmyslu. Obratně odlákal její pozornost od motocyklu a začal mluvit o ženiších.

„Takového ženicha vám přivedu,“ zapěl tenounkým hlasem, „že mně do smrti budete děkovat. Hodného, pozorného, který kolem vás bude skákat. Uvidíte, jakou radost budete mít. Já už jsem jednoho vyhlédl: je tichý, nic pro sebe nepotřebuje a k vám bude vzhlížet jako k svatému obrázku...“

„No, takovou řeč ráda slyším,“ ulevila si stařena, „těší mě, že o nás tak pečuješ. My se ti odsloužíme. A co...tahle věc? Ten motocykl. Dlouho u nás zůstane?“

„Ne dlouho, tetinko. Jen pár dní...“

„To je dobře. Já mám svého soužení dost.“

26) DRUHÉHO DNE Michelup odjel, aby nastoupil práci. Bylo mu vesele a bodře jako člověku, který podstoupil svízelnou věc, zhostil se svého úkolu a nyní svobodně dýše. Naplnil kancelář licoměrnými vzdechy, že krásný čas dovolené je u konce a že nyní znova nastává dřina. Avšak upřímně se radoval ze shledání s účetními knihami a se zalíbením pohlédl na své krásné, vypěstěné písmo. Svlékl zelenou kazajku letního hosta, oděhl se do starého kancelářského kabátu a s ním vzal na sebe tvářnost člověka, který nemá kdy na hlouposti.

Po úředních hodinách podnikal dlouhé procházky, dychtivě sál hluk města, zastavoval se u výkladních skříní a rozjímal o zboží a o cenách. Čichal zápach z rozpáleného asfaltu, ze stok a tržnic a říkal si: „Špat-

ný vzduch! To není jako venku...“ Ale jeho výraz mluvil o tom, že tento zápach mu není nemilý, že je mu důvěrně známý. Radoval se ze světelné reklamy, z pokřiku kamelotů i ze stromů, zrezivělých slunečním žářem. Díval se na Prahu srdečnými očima milence, který se těší ze shledání. A objevoval nové, bizarní podrobnosti na průčelích starobyklých domů, jichž si dříve nepovšiml.

„Copak Praha,“ říkával hrdě, „v Praze je toho zadarmo vidět víc než jinde za tisíce.“

Potkával známé, kynul rukou a hlaholivě zdravil jako člověk, který je si jist svou oblíbeností. Přátelé mu blahopřáli, že je opálený a dobře vypadá.

„To víte, venkov, zdravý vzduch,“ odpovídal.

Ovšem, na venkově je to jiné...

A co jinak? Jak se vám vede?

Muž středního stavu nikdy neodpoví, že se mu vede dobře. Vzbudil by pátravou pozornost. Také nesmí říci, že se mu vede špatně. Vyvolal by vodopád dotazů. Musí odpovědět neurčitě.

To víte, pořád stejně.

To už jinačí nebude. Hlavní věc je zdraví, co?

Moje řeč.

A co rodina?

Děkuji, všecko v pořádku. Nyní nastala chvíle, kdy se ukazují snímky z letního bytu. Přátelé prohlížejí fotografie a vyrážejí výkřiky zdvořilého obdivu. To že jsou vaše děti? Moje děti, prosím. Já bych je už ani nepoznal. Pamatuji si, když se to ještě vozilo v kočárku. Roste to jako z vody. Na těch dětech se vidí, jak stárneme. Povzdech: Copak je to platné. Děti, děti... Je to radost, je to však také starost...

Stává se, že účetní potká přítele, který má také rodinu na letním bytě. Zavěsí se do sebe, vypravují si lechtivé

příběhy, rudnou a pochechtávají se. Někdy do sebe šťouchnou loktem a obrátí se.

Pěkná žába, co?

Měří ji kriticky přimhouřenýma očima.

No, ujde, zní blahovolná odpověď.

Být tak svobodný, dal bych si říci.

Dávají najevo vytříbený vkus skeptických světáků.

Postava by ušla, ale nohy nemá pěkné.

Opravdu, nohy nejsou pěkné.

V tuhle dobu se vidí mnoho pěkných děvčat v Praze, co?

Také jsem si všiml.

Vy jste pěkný, hehehe... Počkejte, já to řeknu vaší choti!

Nevídáno! Na pěknou tvářičku se podívat není žádný hřích...

Večer zabrousí účetní do své kavárny. Šachisté sedí na svých místech, zamyšleně ševelí prsty nad figurkami a tichounce si pohvizdují. Uzel kravaty mají posunutý a vesty posypané popelem. Jakmile udělají tah, složí ruce a zvrátí se nazad.

Vpadl do místnosti klubu šachistů bouřlivě, s rozzářenou lící. Avšak šachisté ho vítali s odvrácenou hlavou a na uvítanou mu podávali levou ruku. Také jim se pochlubil fotografiemi z letního bytu; šachisté věnují snímkům roztržitou pozornost a hned zase hloubají nad figurkami.

Michelupovi se chtělo vypravovat o dojmech z letního bytu; že počasí bylo nádherné, dobrá společnost, zajímavé partie a krásné vyhlídky; denní penze byla velmi levná; stálo to opravdu za to; a ten vzduch, ten vzduch...

Šachisté dávají neostyšně najevo, že jsou jim lhostejné zajímavé partie a krásné vyhlídky; a že jim stačí za-

kouřený vzduch v kavárně. Naposled se účetní pochlubil snímkem motocyklu.

„Co to má být?“ táží se šachisté roztržitě.

„To je můj vůz,“ hlásil účetní s hrdostí. Očekával, že jeho přátelé ze šachistického klubu oněmí údivem. Šachisté však mlčeli a hleděli si svého. Když vůz, tak vůz, co se dá dělat?

Uražen vsunul Michelup snímek do náprsní tobolky a přihlížel hře.

Když udeřila jeho hodina, povzdychl si: „Už musím jít, nic platno,“ a přivolal číšníka.

A doma ho obklopilo známé a přítulné ovzduší, které vydychují levně nakoupené předměty. Otočil vypínačem a prošel pokoji zatarasenými nakupeným nábytkem. Dotýkal se věcí a ony mu vyprávěly svůj životopis. Bral je do ruky, prohlížel je zkoumavě a vstřebával do sebe počestný zápach, složený z plyšové pohovky, naftalínu a zažloutlých hebrejských modliteb.

Lehl si do postele se spokojeným povzdechem: „Tak jsme zase doma...“ a probíral se v novinách, jež si koupil na ulici. Četl, že se vyrábějí konzervy pro válku; že hypnotizovaná žena advokátova svědčí proti vlastnímu muži; o biřmování pod ochranou četníků; že ponravy chroustů pohybují parkem; o jedné ženě, napadené říjícím jelenem, před nímž se v poslední chvíli zachránila vyšplháním na strom.

Zamumlal: „Kdybyste mi už dali svatý pokoj.“ Zajíkavě zívá a zhasl světlo. V nastalé temnotě se předměty rozhovořily prudkou, zimničnou řečí. Nábytek začal prasketat. V koupelně dopadaly kapky do umyvadla a vydávaly melodický akord. Kapesní hodinky tikaly jako ptáček, který mluví ze sna.

Tma šuměla jako zpěněná voda. Zamhouřil oči a začal myslet na motocykl, děti a ženu. V duchu vypočítával, že stroj mu nadělal už dost útrat a ještě ho pořádně neužil. Měl příležitost se pochlubit levným nákupem pouze několika lidem a zdá se, že ani pořádně neocenili jeho jakost. Potmě vraštil čelo, dumaje o útratách za dvojitou přepravu stroje. Nu, co dělat, ale kousek je to znamenitý, to musí každý uznat. Raději na to nebudem myslet... Hlavně aby děti nepřišly k úrazu, zejména Máňa, to ztěštné děvče. Přeji si, aby byly tiché a chovaly se zdvořile k tetě Frony a její dceři Irmě. Jsou to divné ženy, pořád se jim zdá, že je někdo pronásleduje. Je s nimi těžký život, ale Růženka je taktní a dovede se vyhnout nepříjemnostem.

Jasný pruh světla rozšířil temnotu, zvolna plul po stropě a zapadl do kouta. Pod oknem se ozvaly hlasy.

„Kdo to zase po nocích bouří?“ hučel nevrle účetní.
„Kdybyste raději neponocovali! Když mohu být já v posteli, může být celý svět. Tak je to...“

Růženko, povídám, musíš udržet s příbuznými dobrou shodu. Buď moudrá, a kdyby něco bylo, raději uхни. Kdo chce s příbuznými vyjít, musí leccos překousnout. Já nemohu platit letní byt za celých osm neděl. A co jsem to ještě chtěl? To je zvláštní: Dotkneš se nějaké myšlenky a ona najednou tiše ujíždí někam do dálky. Nedá se udržet...

Ženicha... Kde já seženu ženicha? Ale provedl jsem to obratně s tím motocyklem... Ona tedy svolila, že mohu tam stroj mít, a tak ušetřím za garáž. Kam bych přišel, kdybych měl platit za takové zbytečnosti? Jenomže... komu já ukážu motocykl, když ho budu mít z domu? Nebude nikoho, kdo by mne pochválil za výhodnou pří-

ležitostnou koupi... Je to vlastně zvláštní: koupím zboží a nesklidím za to úspěch... Jenom aby motocykl nepřišel k úrazu...

Přistihl se, že v poslední době myslí v první řadě na motocykl a pak teprve na děti a manželku. Onen stroj se povýšil na první osobu v domě. Zdá se, že si přeje, aby všechno kolem něho tancovalo.

„Dostane se ti pocty, jaká ti náleží,“ oslovil účetní motocykl. „Jenom mi už nedělej útraty. Rozumíš? Nemám peníze na vyhazování...“

27) ZA TECHTO DNŮ žil Michelup svobodným životem, nejsa podroben žádnému pořádku. Chvilími mu bylo jako studentovi, jenž obývá pokojík s nábytkem a nepořádkem, mezi rozvalenými peřinami, rozházenými papíry a zbytky od večeře. Někdy míval pocit, že nosí mezi rameny šumivou studentovu hlavu, nad níž visí kdesi vysoko třpytné a neurčité naděje. Lehce se pohyboval, byl náchylný k žertovným rozhovorům, z jeho tváře zmizel starostlivý a uspěchaný výraz otce rodiny; zdálo se mu, že má mnoho zbytečného času.

Na oběd chodíval do laciných restaurací, kde se soukromým úředníkům poskytují obědy za lidové ceny. Sedával pod sádrovým poprsím historické osobnosti a polykal flíčkovou polévku a vepřové karé s knedlíkem, pil dobré pivo a špatnou kávu. Tupil pokrmy, hašteřil se s číšníky pro liknavou obsluhu, ale bylo mu volně mezi skvrnitými ubrusy, reklamními plakáty, rozvěšenými po stěnách, strojem na vyluzování hudby a kovovými pokladničkami pro národní účely.

Zaváděl rozvláčné hovory s denními hosty a huboval s nimi na špatné jídlo, na vedro a veřejné zlořády. Využíval příležitosti, aby se mohl pochlubit s podobenkami své rodiny. Každému, kdo byl ochoten věnovat pozornost, velebil svou manželku a zdárné děti. Leč spolustolovníci mu naslouchali roztržitě, s unaveným výrazem. Neměli pochopení pro cizí rodinné štěstí; možná že by je zaujal vyprávěním o strastech, nehodách a rodinném hoři, příběhy o spokojenosti pro ně byly nudné.

Večer broudil po ulicích, klobouk pošinutý poněkud do týla, oháněl se hůlkou a tiše si pohvizdoval. Zajímal se o vývěsky, které lákaly do zábavních podniků, ale vždy odolal pokušení. Nahlížel do ozářených oken kaváren a v duchu vypočítával, kolik takový podnik vynáší. Někdy se přistihl, že rozjímá nad motocyklem, který stál na ulici. Přistoupil k němu, dotkl se lesklých trubek a ohlížel se po majiteli, dychtil zavést s ním odbornou rozmluvu. Pochválil stroj, uznal jeho přednosti, ale nemohl potlačit mínění, že jeho motocykl vyniká nad všechny druhy. Rozzářil se a oslovoval v duchu svůj motocykl něžnými jmény.

„Jenom je-li dobře uložen,“ staral se, „jestli mu něco nechybí. Ať mi k němu nikdo nejde! Kdyby se stroji něco mělo stát, pak... no, potom by mne poznali!“

Tak se pohyboval mezi kanceláří, lidovou restaurací a svým příbytkem, bodrý a vždy v dobrém rozmaru. Avšak jednoho dne dostal dopis. Byl z okresního města.

Roztrhl obálku a poznal písmo svého syna, brejlatého studenta.

Jiřík psal: „Milý tatínku, oznamuji Ti, že jsme všichni zdraví a stále na Tebe vzpomínáme. Chodíme

na procházku. Počasí je pěkné. Též se chodíme koupat, ale voda není hluboká.

Nalezl jsem si přítele, který se nazývá Polívka Jan a půjde do kvinty. Probíráme spolu rovnice druhého stupně, které budeme mít napřesrok. Jeho otec je myslivcem a tam se učíme.“

Michelup kýval spokojeně hlavou a vzkazoval synovi: „To rád slyším, můj hochu, že ani o prázdninách nezapomínáš na nauky. Jen tak dál, abys to někam přivedl a já se mohl všem lidem postavit. Potom nám cestující Kafka nic nedokáže se svým vyznamenáním.“

Další řádky byly od Máni. Psala: „Tetička pořád hubuje, a když mluví, tak to vypadá, jako by měla rýmu. A pořád si vytírá koutky úst prsty. A když si dá brýle na čelo, tak mně připadá jako šicí stroj. Já nevím proč. A mají kocoura, kterému říkají Mlynář. Zavírají ho do krámu, aby chytal myši. On ale nechce chytat myši. Jeden ho nesl za hlavu, jiný za nohy a třetí za tělo, ale on se vytrhl a všechny nás poškrábal...“

„To děvče má jen samé hlouposti v hlavě,“ rozhněval se účetní, „já opravdu nevím, co si s tím dítětem počnu. Je to k neuvěření, jaké hlouposti ji napadají, a písmo má takové neúhledné, jako by chodila do první třídy. No, počkej! Já už tě přidržím k pořádku!“

Následovalo několik řádků od manželky. Její sdělení bylo zmatené a neurovnané. Psala o nějakém nedorozumění mezi tetou a jí a znepokojený Michelup vycítil, že hlavní roli v rodinném sváru hrál motocykl. Manželka ho naléhavě žádala, aby přijel. „Nezůstanu v tomto domě ani hodinu.“

Proč? Co se stalo? To jsou nějaké nesmysly... Teď v polovině léta přijet do Prahy?

Absolutně vyloučená věc, paní! Co bych si s vámi tady počal? A děti mají přijít o zdravý vzduch? Slyšeli jste někdy takový nesmysl? Kde jste, tam zůstanete! Do toho mám ještě já co mluvit...

Ani mi nenapadne, abych přijel! Budu pro nic za nic vyhazovat peníze za dráhu! Kdybys byla rozumná žena, dovedla bys tu věc urovnat. Teta je podivínka, ale dobré slovo všechno spraví. Já mám, prosím, jiné starosti!“

Jeho dobrý rozmar zmizel, zažehnán rodinným poselstvím. V tu chvíli zmalátněl a jeho obličej nabyl výrazu ženatého člověka. Nasadil si klobouk rovně, přestal se ohánět hůlkou a nezajímal se o plakáty zábavních podniků. Jeho oči jevily unylost slepice, kterou nesou na trh se svázanýma nohama.

Příští neděli jel do okresního města. Sotva otevřel dveře, vyvalil se na něho s vířícím peřím podrážděný křik. Stařena ječela: „Tak tady jsi, filuto! Neřáde! Všechny vás vyháním! Nechci vás vidět! Poznala jsem vás! Klidte se mi z domu!“

Michelup tápal v tomto křiku jako omámený.

„Co se děje, tetinko?“ dotazoval se, „prosím tě, nerozčiluj se a vysvětli mi, co se stalo. Já se v tom nevyznám...“

Avšak stařena výskala jako rozumu zbavená. Sestřenice Irma kvičela a mnula si uplakané oči. Paní Michelupová stála při tom výstupu se svěšenou hlavou. Jenom Máňa se radovala z výtržnosti a dychtivě se vpíjela do obličeje rozlícené tety, dbajíc toho, aby jí neušlo ani slovo.

Účetní se marně dotazoval a žádal vysvětlení. Dveře bouchaly a peří kroužilo vzduchem. Dům se otřásal. Teta se s dcerou uchýlily mezi žoky husích brků a odmítly další hovor s příbuznými.

Michelup osaměl s manželkou a ptal se jí po vysvětlení. Štkala a nemohla se upokojit. Účetní neustával naléhat. Posléze paní Michelupová nabyla ducha a začala vyprávět.

Jednoho dne přišel do domu pan Hejčl, ženich. Uviděl motocykl a pravil: „Á, to je dobré. To si uděláme s Irmičkou výlet.“

Prohlédl stroj a naplnil nádržku benzinem.

„Co míníte dělat, pane Hejčle?“ ptala se znepokojená teta.

„Pojedeme, matičko, pojedeme s Irmičkou na výlet,“ děl rozveselený ženich.

„Copak vy s tím umíte zacházet?“ pátrala stařena.

„Já se ve všem vyznám,“ holedbal se ženich.

Teta měla strach.

„A to já,“ povídá, „nemohla bych dovolit. Ještě by se Irmičce mohlo něco stát. Dejte mi s tím svátek, pane Hejčle.“

„Nic se jí nestane,“ řekl ženich sebevědomě, „dávám své slovo.“

„Nu, že jste to vy, pane Hejčle,“ svolila konečně stařena, „tak vám Irmičku svěřím. Jinému bych ji nesvěřila. Ale jenom na hodinku. Já bych zemřela strachy.“

„Za hodinku jsme zpátky,“ slíbil ženich. „V pořádku jsem Irmičku přijal, v pořádku ji zas odvezu.“

Sestřenice Irma s mnohým pitvořením a výskáním vsedla do přívěsného vozíku a ženich se usadil v sedle. Odjeli.

Minula hodina, minuly dvě... Stařena chodí po domě a vzdychá: „A cože se ti moji lidé nevracejí? Aby se jim tak něco stalo... Propána, jen to ne!“

Minula třetí hodina, čtvrtá hodina.

Stařena chodí vyhlížet na ulici a vyptává se lidí: „Neviděli jste takový a takový motocykl a na něm pána se slečnou?“

Lidé kroutí hlavou a říkají, že nic takového neviděli a že nemají povědomost o nějakém pánovi a slečně.

Teta vyslala Máňu se studentem, ať běží za město vyhlížet. Děti vyběhly z domu.

Sama si uvázala šátek na hlavu a běží na kraj města a dívá se po silnici do dálky.

Již se stmívalo, ale po ženichovi s nevěstou ani vidu ani slechu. Stařena převrátila celý dům vzhůru nohama. Zburcovala místní policii a žádala, aby pátrala po nezvěstných snoubencích. Policie vyslechla lhostejně onu zvěst a poznamenala, že má jiné starosti než se shánět po nějakém ženichovi a nevěště.

Teta strávila bezesnou noc a paní Michelupová ji musela konejšit a ošetřovat. Při této příležitosti proklela stařena celé své příbuzenstvo.

„Stane-li se jim něco,“ vyhrožovala, „ty a tvůj muž budete pykat!“

Druhého dne v poledne přihartusí motocykl. Stařena se vyřítila z domu a vrhla se na ženicha: „Kde jste byli?“

„Kde bychom byli?“ odpovídá ženich pokojně, „na výletě jsme byli.“

„Slíbil jste, že budete za hodinku doma, a tak jste splnil slovo, pane Hejčle?“

„Slíbil jsem, to je pravda, ale ono se to protáhlo...“

Stařena se osopila na dceru: „Tohle se dělá? Tak si počíná vzdělané děvče z dobré rodiny? Ta hanba! Celé město je vzhůru! Pro ostudu nemůžu z baráku!“

A znovu zaútočila na ženicha: „To jste čestný muž, pane Hejčle? To jste ženich?“

Mladý muž odpověděl cynicky: „Byl jsem ženich, a už nejsem.“

„Táák,“ protáhla teta, „přivedl jste děvče do hanby a pak se od toho odtahujete...“

„To je právě to,“ děl na to pan Hejčl, „že jsem žádné děvče do hanby nepřivedl. Vidím motocykl. Dobře. K motocyklu patří děvče. To by tu bylo. Myslel jsem si: Užiješ.“

Zakřičel s nevolí: „A neužil jsem. Vůbec nic jsem neužil! Vaše dcera není z masa a krve. To vůbec není ženská. Ať jsem řekl, co jsem chtěl, nebyla s ničím svolná. Mluvil jsem s ní jazykem andělským, a nic mně to nebylo platné. Tak jsem si řekl, že by to nebyla žena pro mě. Užil bych s ní pěkné věci...“

Irma plakala.

„Teď pláčete, slečno,“ zaskřípěl bývalý ženich, „už vám to není nic platné. Dávám vám adijé a nikdy na shledanou! Jaká jste vy ke mně, takový budu k vám já.“

28) Z DOMU se dral temný zvuk, kolem domu lítalo peří, když rodina Michelupova opouštěla pohostinný krov. Účetnímu se nepodařilo usmířiti příbuzné; nyní odcházeli a cítili, že odcházejí navždy. Michelup v duchu viděl hrozivé ztráty, veliké výdaje a klesal pod tíhou tohoto pomyšlení.

Musel zjednat posluhu, aby dopravil motocykl na nádraží. Zmocnil se tohoto muže na náměstí, kde stál na rohu, pokojně kouřil a mžoural očima do paprsků zapadajícího slunce. Svedl s ním úporný zápas, smlouval o poplatek. Odcházel z tohoto utkání jako poražený. Muž mu naznačil, že je mu milejší na svém stanovišti

sledovat zajímavou hru světla a stínu, než se pachtit se strojem. Michelup mu musel zaplatit, oč žádal.

Když pak seděli ve vlaku, tu mu manželka položila nemsělou otázku. Kde umístí v Praze motocykl? Hodlá účetní najmout garáž?

Michelup div nevyskočil, když uslyšel tuto pošetilou otázku. Zasmál se hystericky a prudce rozhodil rukama.

„Garáž! Najmout garáž!“ povykoval, „kdo to jakživ slyšel? Copak já mám peníze na vyhazování? Víš, co stojí nájem garáže, že se tak hloupě ptáš?“

„Dobrá,“ odvětila manželka mírně, „ale řekni mně tedy, kam s ním?“

„Všecko jsem uvážil,“ odpovídal Michelup, „a rozhodil jsem takto: Předsíň se vyklidí, věci se uloží na půdu a motocykl tam složíme. Místa je dost.“

Paní Michelupová pokrčila rameny a utrousila: „Jak myslíš...“

Toto ledabylé pokrčení ramen, ve kterém účetní viděl zlehčování své autority, popudilo tohoto pána. Cítil, že v jeho nitru kloktá, byl zachvácen zuřivostí a musel vynaložit všechny síly, aby nevybuchl.

Motocykl vstoupil mezi manžele a škodolibě rozdmýchoval svár.

„Garáž...“ kloktal Michelup temně, „ona si řekne garáž. Čí peníze chceš vyhazovat? Kdo dobývá jmění svým potem a pílí? Ty, nebo já? Tak vidíš!“

Kouká na mne, ta ženská, a má náušnice jako pecky. Myslí si, že jí to sluší. Nic ti nesluší... A obličej má napudrovaný. Potřebuje se malovat, vdaná žena, matka rodiny...

Garáž... Kolik jsi přinesla z domu věna, že máš tak lehké peníze? Aha! Tak vidíš... A nekoukej se, není proč se koukat...“

Paní Michelupová odpovídá asi takto: „Mluv si, co chceš, já tě neposlouchám. Všichni muži jsou vrtáci a ty jsi největší. Vymyslel sis úkryt pro svůj stroj. Kdo to jakživ slyšel, že se motocykl chová v předsíni.

Chytrák! Podívejme se na něho, jak koulí očima. Domnívá se, že se ho leknu. Tuhle! Komický člověk. Has-troš!

Jsem k politování. Co jsem s ním užila? Když má vydat haléř, celý se třese. Jiná na mém místě by od něho dávno odešla. Je celý scvrklý lakotou a na tvářích mu vyrážejí fialové žilky. Za mnou se ještě leckterý mladík ohlédne...“

Byl to mlčelivý svár, ale manželé slyšeli práskání dveřmi a třeskot rozbíjeného nádobí.

„Tatínku, co je to estetika?“ zeptala se najednou Máňa.

„Estetika, to je...“ zabručel otec, „dej mi pokoj! Bude-te se o tom učit ve škole...“

„Nech tatínka,“ napomenula ji matka, „vidíš, že má starosti.“

„A vůbec,“ zazuřil náhle Michelup a zahrozil děvčátku pěstí, „máš v hlavě samé hlouposti. Už tě dlouho pozoruju. Já ti nasekám, uvidíš! Abyste mně dělali radost jako jiné děti, to ne! Já s vámi užiju... Jsem člověk k politování...“

Až přijedeme do Prahy,“ pokračoval hrozebně, „budu na vás dohlížet. Nebude žádné skotačení a dovádění. Já vám tu špatnost vyženu...“

Umkl, protože do oddělení vstoupil jakýsi venkovan s páchnoucí dýmkou.

Vlak s velkým hlukem vjel do skleněné dvorany. Účet-ní vyzval manželku, aby šla s dětmi domů, a sám začal se starat o dopravu motocyklu. V duchu probíral seznam zasilatelských firem a k trapnému úžasu zjistil,

že nemá mezi pražskými speditéry ani jednoho známého. Nazval se lehkomyšlným hlupákem. Jak mohl on, zkušený a obezřetný lovec slev a výhod, opominout toto důležité odvětví?

Nyní je však pozdě na nářky a výčitky. Vyhledal jednu zasilatelskou firmu, která sídlila v ošumělém domě. Změřil oprýskaný portál, nahlédl dovnitř a viděl, že kanceláře jsou temné a neútulné. Z těchto okolností pojal naději, že mu v tomto podniku vyjdou vstříc.

„Snad mně udělají cenu,“ doufal, „dnes není mnoho práce a oni se budou snažit.“

Přednesl jednomu úředníkovi svou žádost.

Úředník přijal zakázku, vzal tužku a začal počítat. Motocykl z Masarykova nádraží do Karlína na náměstí. To máme nanejvýš dva kilometry. Motocykl neváží více než dvě stě kilo.

„To je maličkost,“ prohlásil nakonec, „uděláme vám to za patnáct korun.“

„Není to mnoho?“ namítl účetní ostýchavě. „Slevte něco, buďte tak laskav. Já vám dám později větší obchod. Povedu váš závod v záznamu.“

„Bohužel...“ vzdychl úředník s politováním.

„Jinde jsou levnější...“ pokoušel se Michelup o štěstí.

„Vyloučeno, pane!“ vykřikl úředník, „je to přesně podle tarifu.“

„No, když jinak nedáte...“ podvolil se zdeptaný účetní.

Onen dům v Karlíně byl vzhůru, když čtyři silní mužové vlekli motocykl do třetího patra. Nájemníci otevírali dveře a pátrali, co se děje. Příkladně domovnice a uvažovala, není-li to proti domovnímu řádu, aby byl motocykl uschován v bytě. Babička, hlukem vylákána

ze svého doupěte, vyběhla ven a zaúpěla: „Já to věděla! Já nikdy nesmím mít trochu klidu.“

Michelup, upachtěný, rudý a zpocený, obíhal transport a nabádal nosiče k opatrnosti. Ať nepoškodí stroj a neotlukou ho o schody. Nechce mít v domě mrzutosti. Doposud byl vzorem klidného a pokojného nájemníka. Nechce přijít o tuto kvalifikaci.

Ukázalo se, že stroj se nevejde do malé předsíňky. Museli odmontovat přívěsný vozík a po mnohé námaze se jim podařilo motocykl umístit, když byl šatník odstrčen do jídelny.

K této práci přihlížela paní Michelupová se svěšenými rukama a na jejím čele si mohl účetní přečísti zřetelnou větu: „No, to jsem věru žádostivá...“

„Tak, to bychom jako měli,“ zahučel Michelup s uspokojením.

„Dalo nám to fušku,“ prohodil jeden z mužů.

Lelekovali a neměli se k odchodu.

„Co ještě?“ osopil se Michelup.

„Dostaneme na pivo, pane?“ zeptal se jeden z nosičů.

Účetní se rozčilil: „Co byste ještě chtěli? Myslíte si, že peníze sbírám na ulici?“

A přirazil jim dveře před nosem.

Toho večera kramařil Michelup ve svém psacím stole a vyhledal školní sešit. Byl čistý a v záhlaví bylo poznamenáno inkoustovou tužkou:

Tento sešit byl koupen dne 23. května roku 1933 za jednu korunu.

Usmlouváno 20 haléřů.

Netto cena 80 haléřů.

Rozhodl se, že do tohoto sešitu bude zapisovat všechny útraty spojené s vlastnictvím motocyklu.

Bylo určeno, aby se onen sešit stal životopisem motocyklu, kronikou, která bude vypravovat o osudech tohoto stroje v rodině Michelupově.

29) LIDÉ se z letních bytů vrátili do města, v ulicích se vzpíral a pěnil příboj davů; dny se krátily a nad městem planula zář světelných reklam. Přicvával bouřlivý a hartusivý podzim, vichřice se hnala ulicemi jako kamelot, který vyvolává zvláštní vydání. Sady páchly mdlou hřbitovní vůní po tabáku a kadidle a tiše vířilo vzduchem listí vytepané v mědi.

Účetní Michelup se přistihl, že se nyní často zamýšlí nad účty, že mezi sloupci číslic vídává obraz motocyklu, který, uložen v předsíni, zatarasil vchod do příbytku. Uvědomil si, že v poslední době nerad chodí domů, že okolkuje v kanceláři a namlouvá si, že je zavalen prací. Dříve chodil domů nejkratší cestou. Jakmile udeřila hodina, svlékl si rukávy z černého taftu, uložil své náčiní a spěchal na tramvaj. Nyní se loudá po ulicích, někdy rozhazuje rukama, jako by komusi odmlouval, s mátožnou hlavou a mdlými údy.

Přitahují ho osvětlené výkladní skříně, kde vystavují optické přístroje, barometry a teploměry, zastavuje se před knihkupectvím, kde ho lákají knihy v pestrých obálkách; prohlíží si cukrářské pečivo, obchod s obuví a závod s losy, kde se otáčí světelný kotouč s číslicemi; módní obchod, kde se zvolna otvírají listy velké knihy s pestrými vzory látek; čichá česnekovou vůni automatů, kde opékají chléb.

Zastavoval se na malém prostranství, kde rozbila tábor Armáda spásy, naslouchal neladné, plačtivé hudbě v hloučku povalečů, vzal na vědomí tvrzení muže

ve vojenské uniformě, že musíme kráčet za Ježíšem; a potom když ženy v podivínských, starodávných kloboucích zamhouřily oči, aby rozjímaly, svěsil i účetní oční víčka a před jeho vnitřním zrakem se zjevil motocykl.

Onen motocykl se roztáhl po celém příbytku a zavalil domácnost. Kdo chtěl vejít do pokoje, ten se musel bokem protáhnout předsíní. A v jídelně stál neohrabaný šatník, který porušil souměrnost, v níž se účetnímu tak spokojeně žilo. Připomínal kolozub v dásni. Všecko bylo utištěno tím nestvůrným strojem v předsíní, který se ujal velení nad rodinou. Zboží, které účetní nakupoval s výhodou, jevílo k němu příchýlnost. Byl obklopen věrnými, loajálními předměty, které zvětšovaly jeho vážnost a vydychovaly důvěrné ovzduší. Tyto věci byly vždycky v dobré míře, vždy laskavé a přívětivé a rodině oddané. Naproti tomu motocykl je záhadný a nevraživý. Nelze mu věřit. Zdá se, že chová úskočné úmysly.

Mezi manžely zavládlo jakési nevyslovené napětí. Stává se, že manželka ukrojí krajíček chleba a připojí k tomu svoji oblíbenou průpovídku: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes a hned se zasměje a dodá: A s máslem. Dříve se to Michelupovi líbilo. Dnes při tom pocítí zlobnou nevolnost.

„Pořád mele jedno a totéž,“ vrčel zlostně. „Čekám, že si už jednou vymyslí něco nového. Dejž nám dnes a hned! Rád bych věděl, co je v tom komického?“

„Nemlaskej!“ osopil se na studenta, „neumíš pořádně jíst, ty čuně? Já tě vyženu od stolu!“

Brejlatý student se bázlivě sklonil nad svým talířem.

Paní Michelupová mlčela a pozorně zpytovala tvář svého muže.

„Všechno mlčí jako zařezané,“ žehral účetní. „Jako by měli přede mnou nějaké tajemství. A ona se nafukuje jako holub. Račte odpustit, že jsem tady. Sotva vytáhnu

paty, mají řeči jako vody. Řekněte, že vám překážím! Já, prosím, odejdu. Nemusím tu být...“

Po obědě si obyčejně zdříml. Nyní nemá na spaní ani pomyslení. Vadí mu pohled na ten prokletý šatník, který pošetile trčí uprostřed pokoje.

Usedl na pohovku a zapálil si doutník. Dříve nikdy doma nekouřil, protože věděl, že manželka nemá ráda tabákový dým. Kouřil drahé doutníky z bedničky, kterou kdysi dr. Geschmay uctil svátek paní Michelupové. Účetní je schovával pro návštěvy; avšak nyní k nim nikdo nepřichází. Dříve rád vítal hosty, jsa člověk družný a hovorný. Kdo by však přišel nyní, když motocykl zabraňuje přístupu do příbytku? Doutníky mu nechutnají, bolí ho po nich hlava, ale kouří ze svéhlavosti.

„Je to pro mne příliš drahé kouření, ale ať! Beztoho se u nás peníze zbytečně vyhazují. Když nemám mít nic, ať nemám nic...“

Dýmal se svráštěným čelem a pozoroval svou manželku.

„Koukáš, co? Koukej se! Nelíbí se ti, že kouřím? Řekni, že se ti to nelíbí, a já ti něco odpovím. Já si nedám od nikoho poroučet...“

Z vedlejšího pokoje bylo slyšet, jak Jiřík odříkává svoji úlohu.

„Matyášovo úsilí o korunu českou. Matyáš Korvín povznesl Uhry znamenitě... povznesl Uhry znamenitě. Staral se nejen o hmotný blahobyť, nýbrž o kulturní... o kulturní rozvoj státu. Když zemřel k zármutku celé země kníže pokoje... k zármutku celé země... když zemřel celé země kníže... Matyáš Korvín povznesl Uhry znamenitě...“

„Pořád brebtá, pořád se učí a ničemu se nenaučí. Hlava dubová! Nic z něho nebude, z pitomce. Měl jsem ho dát do obchodu. Je to dřič, ale nadání nemá žádné.“

„Když zemřel k zármutku celé země...“ ozývalo se z pokoje.

„Ticho!“ zařval účetní, „copak nebudu mít chvílku klid?“
Zvuky ve vedlejší místnosti umlkly.

Michelup zavile rozjímá, že neměl dát chlapce studovat. Je to příliš velký náklad pro soukromého úředníka, prosím vás, kde má jeden ty peníze brát? Nyní chodí i Máňa do gymnázia. Je to hloupost; jakou budoucnost má dnes studovaný člověk? Musejí se kupovat knihy, sešity... opravdu, člověk neví, kde mu hlava stojí...

Děvčátko přiběhlo do pokoje a vrhlo se k otci.

„Víš, tatínku, jak mi připadá náš tříďas? Jako jezdec, který pořád padá z koně a přitom nepřerušuje výklad...“

Máňa má zvyk, když něco vypravuje, vyskakovat rovnýma nohama.

„Víš,“ pokračuje dychtivě, „jak to stojí v knize *Alenka v zemi divů*. Tam byl jezdec, který pořád padal z koně, ale přitom nepřerušil výklad...“

Švitořila a nepozorovala, že tvář otcova zbrunátněla.

„Co?“ zakvičel a vyskočil. „Jaks to řekla? Tříďas? Já ti dám tříďase! Uličnice darebná! Pěkně začínáš studovat! Tak se říká třídnímu profesorovi?“

„Ale vždyť celá kláda říká třídnímu profesorovi tříďas,“ namítla Máňa, „v boudě se jinak nemluví...“

„Kláda! Bouda! Tříďas!“ řádil účetní, „já ti jednu takovou vrazím... Já na ně platím takové horentní peníze a oni si ze školy odnesou jenom sprosté řeči... Pojd' sem! Tady! Ke mně! Já ti dám! Kde mám hůl? Já tě naučím...“

Máňa se dala na útěk. Otec se snažil ji chytit, aby ji potrestal.

Paní Michelupová mu vkročila do cesty.

„Zač chceš to dítě trestat?“

Účetní ji chtěl odstrčit.

„Já vím dobře proč a neplet' se do toho...“

„Nebudeš to dítě bít...“

„Kdo mně to zakáže?“

„Já to nechci...“

„Ty!“ řekl s opovržením. „Ty jsi jako ona a ona je jako ty. Mají být ty děti po kom...“

„Ona nemůže za tvou špatnou náladu...“

„Nu dobrá, dobrá...“ bručel účetní a usmíval se ironicky. „Já jsem u vás nikdo. Vidím, že jsem tu zbytečný. Já tu nesmím říci ani slovo. Ostatně, dělej si, co chceš. Já už neřeknu ani slovo...“

Zdvihl se a oblékl si zimník.

Při odchodu zahučel: „Jednou budete litovat, ale bude pozdě...“

Protáhl se kolem motocyklu, který ho zlomyslně chytal za šosy, a hlučně práskl dveřmi.

Paní Michelupová udělala to, co činí ženy středního stavu v podobných chvílích. Otevřela skříň a ronila horké slzy na složené prádlo, převázané hedvábnou stuhou.

Co se to děje, můj Bože, proč tohle všechno...? Vždyť on nikdy takový nebýval... Vždycky byl dobré nálady a spokojené mysli. Jako by do něho najednou vjel zlý duch...

30) JIŽ delší dobu cítil v sobě dusný, neohraničený vztek, zlost, která proti ničemu neútočí a zahrnuje v sobě celý svět. Bylo mu, jako by byl zachvácen dosud neurčenou nemocí; neuzdraví se, dokud jeho nevraživost nenabude objektivní tvářnosti. Jeho nenávist zachvátila všechny zjevy, které tvořily jeho život. Díval se s nechutí na manželku, jež chodí po příbytku, obíhá kolem sporá-

ku, hospodaří, velí služce a vychovává děti; neměl náklonnost k příbytku, přeplněnému předměty, k nimž se pojí vzpomínky, k věcem, nakoupeným s výhodou, byl nepřitelem motocyklu, který se roztáhl v předsíni, a k šatníku, jenž nezapně trčí uprostřed jídelny; děti mu byly nepokojné a svářily se mezi sebou.

Rodina i věci se spikly proti němu a učinily ho cizincem ve vlastní domácnosti. Nejhorší bylo, že všecko utichlo, když přišel domů z kanceláře. Manželka bdí nad tím, aby klid v domě nebyl ničím porušen. Děvče z Kašperských Hor opatrně zachází s nádobím; manželka chodí po špičkách; student se uklidí s knihou do kouta, aby nebyl otci na očích; Máňa krotí svou neposednost a tiše si s ctnostnou tváří vystříhuje panenky.

Jako většina lidí očekával ranní poštu s dychtivostí. Když u dveří zazvonil listonoš, spěchal otevřít dveře a doufal, že nyní konečně přichází ono osvěžující poselství, které změní jeho život. Poštovní zřízenec se probírá v deskách a účetní cítí, že mu srdce sladce trne. Snad bodrý a vždy veselý poslíček vyloví z desek psaní, které zvěstuje účetnímu nevídané štěstí. Avšak dopadlo to jako obvykle. Listonoš mu do ruky vtiskl dva tiskopisy, z nichž se jeden důrazně vyptával, zásobil-li se již uhlím na zimu; ve druhém oznamoval jistý holič, že si v místě otevřel kadeřnický závod pro pány i dámy a doufá, že mu obecenstvo věnuje svou přízeň. Třetí poselství byla šedá obsílka od berního úřadu; zvou ho, aby se dostavil do úřadovny za účelem výslechu. Michelup zchumlal oba tiskopisy a pak zuřivě přirazil dveře. Obsílku uložil do náprsní tobolky a několik dní se zaměšťoval přemítáním, co od něho berní úřad chce.

Má přece daně v pořádku; každý měsíc mu strhávají z platu ve prospěch eráru a jiné příjmy nemá.

„Co se ještě ode mne chce? Dejte mi pokoj! Což nemám jiné starosti? Já tam nepůjdu. Nemám s vámi co mluvit...“

Přece se však v určený den a stanovenou hodinu dostavil do budovy berního úřadu. Musel dlouho čekat v úzké předsínce, naplněné lidmi s ustaranými a skleslými tvářemi, jaké mívají pacienti v čekárně zubního lékaře.

Michelup pátral, neobjeví-li mezi těmito tvářemi jednu, které by se mohl svěřit se svou starostí. Avšak tváře byly naplněny svými starostmi a dávaly zřetelně najevo, že jim do cizích záležitostí nic není. Pokusil se zavést rozmluvu a narazil na posupné mlčení. Vždycky, kdykoli stanul na půdě úřadu, byl naplněn jarou myslí a v hrudi nesl bojechtivé srdce. Tentokrát jeho mysl poklesla a cítil, že mu půda pod nohama zakolísala.

Konečně ho zavolali. Účetní se ocitl tvář v tvář ještě mladému úředníkovi s tvrdými vlasy, rovně zastřiženými, s oblou, samolibou lící. Probádal jeho obličej a nenalezl na něm nic potěšitelného.

Úředník nahlédl do spisů, potom zabodl oči do čela účetního. Zeptal se ho, je-li pravda, že Michelup vlastní motocykl.

Účetní to připustil.

Úředník povýšil hlas. Není Michelupovi známo, že motorová vozidla podléhají zdanění?

Účetní odvětil, že na to nepomyslel.

„To je mi divné,“ praví úředník, „přece § 11 zákona ze dne 14. července 1927, č. 116 Sbírký zákonů a nařízení, pozměněný článkem VII, odstavcem 1 zákona

ze dne 6. května roku 1931, č. 76 Sbírky zákonů a nařízeních, výslovně ukládá tuto povinnost.“

Michelup odvětil, že o tomto zákonu neměl tušení.

„To by mohl říci každý,“ poznamenal úředník.

„Mluvím pravdu,“ odvětil účetní s nevolí, „můžete mně věřit...“

„Na berním úřadě nikdo nemluví pravdu,“ přetřel úředník vítězně jeho řeč. „Kam bychom přišli, kdybychom stranám věřili?“

Michelup zmalomyslně a ptal se úředníka, kolik by měl platit.

„Sazby daně z tuzemských motorových vozidel jsou uvedeny v citovaném zákoně,“ řekl úředník s marnivou tváří, jako by vynalezl onen zákon.

Účetní podle svého zvyku začal jednotvárně hučet, prosil úředníka, aby se slitoval nad jeho chudobou, a dokazoval, že by nové daně znamenaly jeho zkázu. Hučel a hučel, jeho slova splývala bublavě ze rtů, ale úředník zkameněl, trpělivě čekal, až bublání přestane, a s povýšeným úsměvem ťukal tužkou do stolu.

Michelup zeslábl a umkl.

Úředník využil této příležitosti a pánovitě pronesl:

„Mohl bych vám napařit pokutu, že jste motorové vozidlo k zdanění nepřihlásil, ale neučiním to. Doufám, že svoji chybu napравíte.“

Účetního pojednou osvítila myšlenka, již se dychtivě chopil.

„Dovolte, prosím,“ zvolal, „proč bych měl z motocyklu platit daň, když jej nepoužívám?“

Úředník se zarazil a pátravě ulpěl na jeho očích.

„Chcete říci,“ počal, „že vaše motorové vozidlo není v provozu?“

„Ano. Tak jest. Není v provozu,“ potvrdil účetní.

„Chcete říci,“ rozprádal úředník, „že motorové vozidlo nepoužíváte k jízdě, protože totéž je k jízdě nezpůsobilé?“

„To jsem nechtěl říci,“ namítl účetní, „můj motocykl je k jízdě způsobilý.“

Úředník se samolibě usmál, jako by chtěl říci: „Teď tě mám tam, kde jsem tě chtěl mít.“ Michelupovi se onen úsměv naprosto nelíbil.

„Račte mně říci,“ pokračoval úředník ve výslechu, „co tedy činíte se svým motorovým vozidlem, když na něm nejezdíte?“

Michelup upadl v rozpaky. Co mu má povědět...?

„Rychle, rychle, nemám času nazbyt,“ hartusil úředník.

„Tak,“ zamumlal účetní, „mám ho doma...“

„Kde doma?“ chtěl vědět úředník.

„V předsíni...“

„V předsíni! V předsíni!“ volal úředník. „On ho má v předsíni!“ Upadl do jakéhosi nadšení. „V předsíni! On ho má v předsíni!“

„Ano, v předsíni,“ potvrdil účetní, „můžete se o tom přesvědčit, kdykoli chcete. Rád bych věděl, co je na tom směšného...“

„V předsíni!“ hýkal úředník, „on má motorové vozidlo v předsíni! No, to se opravdu povedlo...“

Otrásal se hýkavým smíchem, a když se uklidnil, počal znova: „A co děláte s motocyklem... v předsíni... smím-li se ptát? Díváte se naň, co?“

„Dívám,“ odvětil účetní s nevolí.

„On se dívá! On se dívá na motocykl v předsíni! Áchich! Jiný si opatří motorové vozidlo, aby na něm jezdil, ale on se dívá... Proč jste si motocykl koupil, když na něm nejezdíte? Neráčil byste nám to vysvětlit?“

„Naskytla se výhodná koupě,“ snažil se objasnit Michelup, „tak jsem ho koupil...“

„A uložil do předsíně!“ doplnil úředník.

Pohládl si bradu a zadíval se vyzývavě na účetního.

„Vy si tedy myslíte,“ začal nápadně tichým hlasem, „že si na úřadě můžete mluvit, co chcete?“ Zesílil hlas: „Že můžete vypravovat pohádky?“ Bouřil: „Že vám musíme všechno věřit?“ Burácel: „Že si můžete dělat z úradů blázný? A to ne, a to nikterak ne! To my známe! Máme prostředky, kterými dovedeme zkrotit šprýmaře. To se vám nepovoluje...“

„Je to pravda,“ řekl účetní plačtivě, „raďte se přesvědčit... netroufal bych si tvrdit nějaký nesmysl. Jsem vzdálen toho, abych si dělal z úradů dobrý den...“

„Do tří dnů,“ děl úředník tvrdě, „raďte svoje motorové vozidlo ke zdanění přihlásit. Dále s vámi nemám co mluvit.“

Vstal a zapnul si kabát.

„Já budu rekurovat,“ protestoval účetní.

„Odvolat se proti výměru můžete. Dokážete-li, že motocykl není skutečně v provozu, pak vám bude daň vrácena. Ale platit musíte!“

„Na to bych se podíval,“ zvolal Michelup trpce, „to by byly pěkné pořádky. Platit a nevědět zač...“

Úředník se zabral do spisů. Účetní chtěl ještě něco poznamenat, ale když se podíval na kamennou, samolibou tvář, mávl rukou a vzdálil se.

31) KDYŽ vstoupil do dveří, jeho tvář hlásala, že odumřel světu a že nemůže již nic dobrého od života očekávat; zároveň varovala každého, aby se neodvážil při-

blížít. Motocykl se ho v předsíni snažil chňapnout za nohavici; účetní mu splatil mstivým pohledem.

„Dlouho se mi tu roztahovat nebudeš,“ děl onen pohled, „já už najdu prostředky, abych tě zkrušil. On se domnívá, že budu za něho platit daně. Tady!“

Stroj neodpovídal, ale jeho trubky, péra, závity a páky se leskly záhadným, zlomyslným úsměvem.

Manželka mu nabídla večeři. Odmítl jídlo unaveným, zlomeným hlasem a očekával, že se paní Michelupová znepokojí a začne se vyptávat: „Co je? Nejsi nemocen? Opravdu špatně vypadáš.“ Avšak manželka nepatrně pokrčila rameny a mlčela.

„Taková jsi tedy? No, dobrá... Poznal jsem tě, bezcitná ženo. Vidím, že nemohu od tebe nic dobrého očekávat...“

Sáhl do bedničky s importovanými doutníky a zapálil si. Kouřil se svažštělým obočím, dusil se a chrchlal. Manželka se rozkašlala a rozháněla rukou oblaka dýmu.

„Kouřím, milostpaní. Sedím si doma ve svém příbytku a kouřím. Máte snad něco proti tomu?“

Manželka zarytě mlčela. Usedla ke stolu s ruční prací a počala se soustředěnou tváří počítat očka. Oknem nahlížela do příbytku hustá, sychravá tma, okenní tabule se zachvívaly pod drobnými kapkami deště a kamna zoufale hučela.

Šatník nejspíše trčel uprostřed jídelny, obraz porušeného pořádku v Michelupově domácnosti. Hodiny unyle cvakaly, spěchajíce po cestě, která se nikde nekončí. Student seděl s knihou v koutě, bradu zabořenou do dlaní. Máňa odběhla k sousedce.

Účetní dokouřil, odhodil oharek doutníku a zatoužil po svázaných ročnících časopisu *Über Land und Meer*. Vzpomněl si však, že knihy odklidili na půdu,

aby udělali místo motocyklu. Viděl před sebou dlouhý večer, obklopený smutnými myšlenkami. Snažil se vysvobodit se ze zajetí chmurného myšlení a začal si vyprávět vzpomínky z mládí, kdy všechno bylo jasnější a utěšenější. Avšak myšlenky se tvrdošijně vracely k zanícenému místu.

„Něco s tím prokletým strojem musím udělat. Nesmí mě zůstat v domácnosti. Převrátil by všechno vzhůru nohama.“

Zahrnoval motocykl v předsíni trpkými výčitkami. Nehodná věc! Nevděčné zboží. Povýšil je mezi všemi levně nakoupenými předměty na první místo. Nesnaží se, aby mu dělal radost. Naopak, tropí neplechu a uvádí účetního do nesnází a útrat. Mají-li předměty duši, pak byl tento stroj obdařen úskočnou a lstivou povahou. Ne nadále před ním vyvstal dr. Geschmay a praví: „Lépe by vám bylo, pane Michelupe, kdyby se vám narodilo třetí dítě... Lepší je dítě než stroj v domě...“

Nyní pochopil slova vyhlášeného doktora. Narodilo se dítě, očekávané s radostí a velkými nadějemi. Porodní bába s obličejem, jenž připomíná současně jeptišku a kuplířku, s úsměvem velebným a necudným přináší na rukou kousek rudého a vrásčitého masa. Blahopřeje otci k tomuto křiklounovi a její slova jsou sladká jako káva pro děvečky. Dům se otřásá křikem, souměrnost v domácnosti byla porušena a všude se válejí jakési pleňy, zdravotní předměty a příbytek je prosycen unylým zápachem. Posel z nebes je nenasytný a žravý; nikomu nedá zamhouřit oka. Je ho plný dům; všechny odstrčil a vyžaduje pro sebe neustálou pozornost. Když povyroste, všechno chce mít. Celý svět je jeho. Celá rodina úpí pod jeho hrůzovládou. Štípe vychovatelku do ramene a slečna ukazuje svoje modřiny. Potom krade otci dout-

níky, učí se pokradmu kouřit, je mu špatně a poděšení rodiče volají k mazlíčkovi lékaře. Když dospěje, opatří mu s námahou a s velkými přímluvami místo v pojišťovně, ale mladý muž falšuje směnky, otec ustavičně platí, aby nevyšla hanba najevo...

Michelup se otrásl. „Člověk,“ praví žalostně, „dělá pro ně, co může, a oni mu oplácejí nevděkem. Strastiplný život! Moje stáří bude smutné...“

Z kuchyně sem doléhá táhlý zpěv. Děvče z Kašperských Hor pěje: „Vaterland, deine Kinder weinen...“

Účetní zrudl a vyskočil. Hnal se do kuchyně a povykoval: „Co je to? Je tu nějaká zpěvní síň? Já vás spořádám! Každý si tu dělá, co chce. Nesmím mít chvílku pokoje...“

Zpěv umlkl. Zato však manželka promluvila. „Nech ji,“ zastala se služky, „jsem ráda, že ji mám. Dalo mně to dost práce, než jsem si ji vycvičila. Je hodná a pořádná.“

Konečně se manželka odhodlala mluvit. Michelup ožil a opásal se bojechtivostí.

„Já jí tedy křivdím, co?“ ptal se vyzývavě, „nemám právo posuzovat její zpěv, jak? Jdi k ní a zpívejte dueto. Mám rád hudební produkce...“

„Proč by si nemohla zazpívat? Dříve ti to nepřekáželo. Celý den se pachtí, a když je hotova s domácností, musí ještě čistit motocykl. Jsou tři pokoje, dvě děti a ještě stroj. Hledej dnes služebnou, která se dá na motocykl...“

„Já přece nic neříkám. Já mlčím. Vždyť já dobře vím, že nemám v tomto domě co mluvit...“

„Beztoho se vzpouzí čistit stroj, a já se jí nedivím. Budu jí muset přidat na mzdě, abych ji udržela...“

„Přidat!“ přítakal účetní jedovatě, „ovšem přidat se jí musí. A to hned! Bezodkladně. Peněz je nazbyt. To je to nejmenší. Já беру peníze zadarmo, a proto se můžou vyhazovat.“

Mluvil podezřele pokojným hlasem a okázale dával najevo tvářnost člověka, smýkaného životem, který je však se světem smířen.

Manželka nemlčela a hlas účetního přecházel do vyšších poloh. Konečně se rozburácel a jeho slova byla provázena práskáním dveří.

Nájemníci ze sousedních bytů vycházeli na chodbu a s rozkoší naslouchali. Hádky, která se drala z Michelupova bytu, je naplňovala uspokojením a zádostiučiněním. Tak vida! Žili spolu jako dva holoubci a budili pohoršení svým pokojným životem. Manželé dávali svým družkám za příklad paní Michelupovou a manželky vychvalovaly účetního. Až najednou... Život je přece jenom zajímavý...

Michelup si obléká kabát a tváří se, jako by chtěl uprchnout z domova. Ale venku se rozburácela vichřice a sychravý déšť se linul v hustých stužkách. Manželé si najednou uvědomili, že dávají dětem pohoršení. Zastyděli se a umkli. Paní Michelupová vyzvala hartusivým hlasem studenta a Máňu, aby šli spát.

Také účetní se svlékl a uleh na lože. Manželka zhasla světlo a ulehla vedle něho. Bylo ještě příliš časně a nechtělo se jim spát. Hádky se rozpoutala znovu.

Hašteřili se přidušeným hlasem, aby nerušili děti ve spánku. Syčivě vysílali do tmy jedovatá slova a z lože po sobě stříleli otrávenými šípy.

Vyhrabali staré, dávno zasuté spory. Účetní mluvil o jisté slečně, kterou mu kdysi nabízeli; vychvaloval ctnosti této nevěsty, její půvaby a pokojnou mysl; vzpo-

mněl si na slova příbuzných, kteří ho varovali, aby si nevzal křesťanku. Měl poslechnout, nehledě k tomu, že ona židovská slečna by mu přinesla věno.

Paní Michelupová zase uvedla mínění svých křesťanských příbuzných, kteří se s nedůvěrou vyjadřovali o sňatku s izraelitou. Měli pravdu; dnes by byla šťastná a spokojená.

Michelup projevil pozdní žárlivost k jistému bankovnímu disponentovi, s nímž si kdysi manželka vyměňovala dopisy. Paní Michelupová mu oplatila nějakou dámu, které účetní věnoval obzvláštní pozornost.

Znavili se tichou hádkou a ochraptěli. Manželka se obrátila zády k svému muži a dala najevo, že chce spát.

Nemohli však usnout, neboť jimi zmítala nevyslovená jedovatá slova, jichž je v manželství hojná zásoba.

Michelup cítil, že by se nic nerozřešilo, kdyby se hádal do rána. Byl to nesmyslný spor; a zatím se motocykl roztahuje v předsíni, nehýbá se z místa a vyžaduje stále nové náklady.

„Já ho prodám,“ rozhodl se účetní, „pořád abych platil a konce to nebere. K čemu je mně ho zapotřebí? Byla to nešťastná myšlenka, koupit věc, která k ničemu není.“

Manželka najednou promluvila.

„Podívej se,“ řekla věcně, „místo zbytečných řečí měl bys prodat ten motocykl. K čemu je nám ho zapotřebí? Jenom peníze stojí –“

Michelupa rozeznilo, že manželka vyslovila jeho myšlenku. Chtěl, aby mu odporovala. Cítil se ošizen, oklamán a zaskočen.

„Proč bych ho prodával?“ zasípal, „nejdřív na mne naléháš, abych ho koupil, a pak chceš, aby šel z domu. Člověk

se ve vás nevyzná. Takovou ženu jsem neviděl. Nic se nebude prodávat! Motocykl tu zůstane...“

„Já že chtěla, abys stroj koupil?“ ohradila se manželka, „podívejme se, ještě mi bude dávat vinu. A sám byl do toho jako žhavý...“

Hádka začala znova.

32) V KANCELÁŘI, na ulici, mezi známými se poptával, kdo by koupil motocykl. Nastrojil lhostejnou tvář, aby neprozradil netrpělivou touhu zbavit se stroje, který všude překážel a který mu tak zašmodrchal život. Dosud se ctil jako znamenitý lovec levných nákupů a nechtěl ani sám sobě připustit, že utrpěl takovou porážku. Ukázalo se, že se nikdo o motocykl nezajímal; účetní nemohl najít takového člověka, který by se toužil stát vlastníkem znamenitého stroje. A při této příležitosti Michelup poznal, že vadly jeho užitečné známosti: stal se člověkem zamyšleným, který chodil světem s hloubavou, nevlídnou tváří; motocykl vstoupil mezi něho a svět. Jeho příbytek osiřel a vyprchala z něho družnost. Přestal chodit i mezi šachisty a klub ho při volbě funkcionářů svrhl z místa pokladníka. Z hlaholivého pána se změnil v zatrpklého snílka.

Poradili mu, aby hledal zájemce na motocykl inzerátem. Rozhořčeně odmítl, domnívají se, že má peněz nazbyt? Nedá se svést k takové pošetilosti. Stále doufal, že se mu podaří sehnat kupce. Mezitím dalo děvče z Kašperských Hor výpověď. Ukazovalo své zaměstnavatelce psaní, ve kterém jí oznamovali, že matka onemocněla. Tušila za tím psáním výmluvu a zavedla přís-
ný výslech.

Služka se přiznala, že nechce zůstat v domácnosti, kde je motocykl. Nemá ani chvilku pro sebe. Měla známost s jedním řemeslníkem, který jevil vážné úmysly. Několikrát mu nemohla přijít na dostaveníčko, protože se musela obírat strojem. Milenec ochladl, rozhněval se a zmizel. Služka požádala paní o svou pracovní knížku a při té příležitosti řekla zaměstnavatelce mnoho drzostí.

Svár mezi manžely znovu propukl. Z příbytku se ozývaly podrážděné hlasy, dupání a temné rány. Dobří duchové rodinného krbu s nářkem opouštěli pohostinný krov. Paní Michelupová zahrnula muže urážkami a účetní tak oslábl, že jenom chabě odrážel její útoky. Tehdy si Michelup přál, aby zlý duch odnesl Karlín do země Nikaraguy, kde řádí zemětřesení. Necht' se otevře země a plameny pohltnou toto město i ten dům a jeho domácnost.

Nájemníci v domě byli rozhořčeni tím, že musí společně bydlet s manžely, kteří se hádají jako cikáni. A jednoho dne potkal na schodech Michelupa majitel domu, starý, šedivý notář, zastavil nájemníka a naznačil mu, že nevidí rád, když je klid v domě rušen. Jeho dům slyšel odedávna dobrými, uhlazenými mravy; těžce nese, že účetní ruší tuto tradici.

Michelup spustil žalobný nářek na svoji paní. Život s ní je nesnesitelný. Je to žena, která ustavičně vyhledává svár. Snaží se udržet klid, ale nic nesvede s manželkou, která je nepokojná a vznětlivá povahy. Je těžce potrestán a neví, zač trpí. Život se mu zprotivil.

Notář ho zdvořile vyslechl a pak děl, že se nechce míchat do domácích sporů. Nemíní se stát rozhodčím mezi manžely.

„Radil bych vám,“ zakončil svou řeč, „abyste si zreguloval životosprávu. To je hlavní podmínka pro zdárný rodinný život. Poslechněte mne a zregulujte si životosprávu,“ opakoval, jako by se účetní oddával nějaké tajné neřesti.

Do tohoto temného života padl účetnímu jeden mdlý záblesk štěstí, který ho na chvílku osvěžil. Ředitel Pazderník si k sobě zavolal Artura Hahna, zvaného Turl, a oznámil mu, že jeho dědický podíl je vyčerpán a že ho dále nemíní trpět ve svém závodě. Turlovi se poprvé v životě naskytla příležitost, aby přemýšlel o své budoucnosti. Nakrabil srkové a mlaskavé rty jako uražené dítě. Za několik okamžiků však z něho starost vyprchala jako éterický olej. Vzpomněl si, že dnes večer se sejde se svými přáteli a že bude veselí. Jeho přátelé mají peníze a nedají Turlovi padnout. Má mnoho známých, kteří mu půjčí. Rozjařil se, zalaškoval se stříbřitými písáčkami, zatrylkoval píseň z filmové operety a tanečním krokem odcházel ze závodu svého otce.

Konečně se Michelup rozhodl, že bude hledat kupce na motocykl inzerátem. S těžkým povzdechem zaznamenal do sešitu, v němž v cifrách byl sepsán životopis motocyklu, položku za anonci, a očekával zákazníka.

Brzy začali přicházet zájemci; zvonili u dveří a přáli si vidět stroj. Objevovali se mladíci s odhodlaným, podnikavým výrazem, v pestrých svetrech, vyzývavých kravatách, s krátkou dýmkou, trčící uprostřed obličeje. Postávali nad strojem s rukama v kapsách, se zádumčivým výrazem a pohvízdávali si, jak se sluší na muže, kteří rozumějí výbušným motorům. Všichni si přáli stroj vyzkoušet, ale účetní se postavil rozhodně na odpor. Nebude snášet motocykl ze schodů a vyhazovat peníze za benzin a olej. Mladík se na stroji projede a pak třeba

nekoupí. A co potom? Pak aby se Michelup zase pachtil s motocyklem do třetího patra. Michelup řekne cifru, za kterou je ochoten vzdát se stroje, ať k tomu kupec řekne své slovo, možná že účetní něco sleví, není člověk, s nímž by se nedalo mluvit; kupec zaplatí a Michelup mu stroj odevzdá. Potom si může kupec motocykl vyzkoušet. Je to přece velmi jednoduché, není-liž pravda? Avšak mladíci v pestrých svetrech s ním nebyli stejného mínění. Prohlásili, že nemíní koupit zajíce v pytli.

Přicházeli i tací lidé, kterým ani nenapadlo něco koupit. Byli to muži nejrůznějšího věku, povolání a zálib. Většinou náleželi podle vzhledu k rodu Loudavých; mezi nimi a motocyklem panovala cizota. Patřili k onomu druhu lidí, kteří se objevují všude, kde se něco nabízí a prodává, kteří se vášnivě dostavují do dražební síně, přihlížejí s napětím, rozohňují se a pak odcházejí s uspokojením, že jejich den byl pln zajímavých a rozčilujících příhod. Někdy se zastaví před stánkem pouličního prodavače. Prohlížejí a ohmatávají zboží, haní a smlouvají, a odcházejí, když se nasytili této hry.

Tito lidé sahali na lesklé trubky, dotýkali se pák a závitů. Rozmýšleli se, nahlas uvažovali, vyptávali se na každou podrobnost, trnuli nad cenou, která se jim zdála být vysoká, zahýřili si ve smlouvání a pak odešli se slibem, že budou o věci uvažovat. Michelup pak měl výstup s domovnicí, která žehrala, že ji cizí lidé znečistili schodiště.

Mezi těmito lidmi se zjevil štíhlý, uhlažený pán, který si naléhavě přál mluvit s panem Michelupem. Na jeho rezignované tváři bylo viděti, že musí mnoho trpět sprostáctvím lidí, kterým se snaží čelit elegantní mluvou a vyžehlenými kalhotami. Manželé Michelupovi ho přijali mezi dveřmi. Motocykl se ho snažil rafnout

za vyžehlené puky; uhlažený pán opatrně ustoupil. Vyňal z aktovky tiskopisy a začal mluvit tichým, utrápeným , hlasem.

„Vám,“ oslovil účetního, „jakožto výkonnému sportovci, není neznámé nebezpečí, s nímž je spojen motorismus. Vy, jakožto motocyklista, máte zajisté příležitost uvažovat o možných nehodách a neštěstích. Vezměte do ruky svůj časopis a nahlédněte do denních zpráv. Čeho se dočtete? Zde se zabil motocyklista a zanechal po sobě nezaopatřenou rodinu. Jinde se těžce zmrzačil sportovec a stal se invalidou, neschopným výdělků. Co zbývá nešťastné rodině? Jaká budoucnost kyne ubohým sirotkům? Vy mi, vážený pane, snad odpovíte, že ovládáte stroj pevnou rukou, že jste zkušený jezdec, že je vaše prozíravost znamenitá, váš zrak bystrý a že jste ostřílený. Omyl, pane, velký omyl! Vy, sportovci, musíte počítat s nepředvídanými náhodami. Malý kamínek na silnici může způsobit vaši zkázu. Nenadálý smyk zavlní, že ležíte na zemi s roztráštěnou lebkou. A potom, vážený pane, dejme tomu, že se na sebe můžete ve všem spolehnout. Avšak ptám se vás, ručíte za to, že motorista, který jede proti vám, je stejně opatrný jako vy?“

Mluvil jednotvárným hlasem, zurčivě a bez přestávky jako člověk, jenž odříkává naučenou úlohu.

„Náš ústav,“ pokračoval, „který mám čest zastupovat, je nejlepší záštita proti nehodám, které stíhají motoristy. Naše pojišťovací sazby jsou velmi levné. Račte nahlédnout. Náš závod trvá již osmdesát let a slyne svou kulancí a bonitou...“

Vtiskl Michelupovi formulář do ruky.

„Nevíme dne ani hodiny,“ děl vyžehlený pán, „a jednoho dne mně budete děkovat. Využijte této příležitosti,

pane. Pojistil jsem již řadu motoristů. Mám četné známosti a mohu se vykázat doporučením Autoklubu, jehož jste zajisté členem...“

Nedomluvil. Účetní mu přirazil dveře před nosem.

33) PŘÍŠTÍ DEN doručil listonoš Michelupovi čtyři dopisy. První dva byly obvyklé tiskopisy. Jeden tvrdil, že dobročinnost účetního je obecně známá, a proto si podepsaný výbor dovoluje se obrátit na něho s prosbou, aby přispěl malým dárkem ve prospěch zřízení učňovského útulku. V druhém tiskopise ho zval nějaký odborný učitel, aby navštívil jeho přednášku na téma „Je Mars obydlen?“ Režijní příspěvek jedna koruna.

Avšak dva dopisy ho zajímaly. Jeden z nich, kostrbatým, starostlivým písmem zval ke schůzce do kavárny Universal. Dopis byl opatřen okrouhlým razítkem, které oznamovalo, že firma Miroslav Dlabač prodává motouzy a kartáčnické zboží ve velkém i v malém.

Druhé psaní mělo pyšné záhlaví v moderní typografické úpravě.

ING. JARDA NUC

DENTAL DEP..... OT & COMP. LMTD.

Telefon č.... Clearing č.....

Adresa telegramů JARNUC

Věc: Koupě motocyklu

Vážený pane,

k Vašemu ct. inzerátu, ve kterém nabízíte ke koupi motocykl, Vám zdvořile sdělujeme, že na týž reflektujeme. Žádáme Vás, abyste se za tím účelem sešel v baru Piccadilly s našim plnomocníkem, který Vám sdělí své

podmínky. V pádu-li by Jste nemohl se k schůzce dostat, rače telefonicky oznámit, jaké kroky hodláte podniknout.

Razítko a pod ním energická klička.

Ve stanovený den vyhledal Michelup kavárnu Universal. Bylo sobotní odpoledne a účetní měl prázdko. Usadil se k prázdnému stolku, objednal si bílou kávu a dlouho si vybíral rohlík z košíku, který stál před ním.

Dojedl, zapálil si doutník a díval se oknem, pod nímž se zvolna a líně valila Vltava. Voda se čeřila deštěm, který zasmušile crčel z kalného nebe. Pozoroval, jak se jezy nadýmají zpěněnými vlnami, rybáře ve starém burnusu, jenž v loďce nehybně trčel u svého prutu.

Odvrátil unavený zrak od okna, nasadil si brýle a počal pozorovat své okolí. U nepatrných, okrouhlých stolků se tísnily rozložitě, těžké dámy s nakadeřenými účesy a s velikými butony; okusovaly dorty a mluvily mazlivým hlasem, který vyznačuje vyztřelé ženy. Výstředně rzivé slečny kvetoucích úsměvů, mladistvé a pružné, pronikavě ječely, obnažující zdravé, lesklé zuby. Ustaraní úředníci namáčeli rohlík do kávy a hltali noviny, zatímco jejich ženy přimhuřovaly obočí a vrhaly žádostivé pohledy na řehonivé mladíky.

Účetní se pokusil číst večerník, ale nemohl se soustředit, neboť ho rušil hlasitý hovor u sousedního stolu. Dva mladí páni seděli naproti sobě, mávali rukama a snažili se překřičet kavárenský hluk.

„Tak jsem si tě, člověče, dal seštelovat brzdy a teď otočím na čtyráku,“ slyšel účetní.

Jeho protějšek něco odpověděl, ale účetní neslyšel.

„Teď to poslouchá jako hodiny. Hádej, moc-li mně to trvalo do Mladý Boleslavi?“

Jeho druh něco zahučel.

„Štíp sem to za čtyřicet minut. Nachlup.“

Zdalo se, že druhý pán odporuje.

Mluví se rozohnil.

„Když tě říkám. Mý čestný slovo, kolego. Dávám na to ruku. Od akcízu až na náměstí. Já si to schválně stopnul.“

„Kdybys nemluvil,“ zasípěl jeho přítel, „to bys to musel brát stovkou durch.“

„Taky jo. Zatačky sem bral na dvou kolech. Policajti nestačili psát. To tě byla hlína!“

„To si vypravuj své babičce.“

„Tak se zeptej Ády, ty chytřej! Putzi Löwy byl taky s sebou. Ten ti to musí dosvědčit. Šláp jsem na plyn a vlasy nám takhle vstaly na hlavě. Kouřilo se z nás jako z kadidla.“

Přítel se zachechtal.

„Přechlastal se nám karburátor. Dávalo to rány jako z kanonu...“

Kavárna hlučela jako tržiště. Muž v livreji zvonil jako popelář a vyvolával hosty k telefonu. Ustavičně proudili noví příchozí a přinášeli vlhký zápach podzimního dne. Mladí páni od vedlejšího stolu zaplatili a s velkým hlučím odcházeli. Jejich místo zaujali dva hoši s vyžilými obličejí a s nevinnýma očima. Oba vězeli v rezivých kabátcích, koketně vzadu zdrhnutých; ty kabátce naznačovaly, že hoši právě absolvovali dramatickou konzervatoř a nyní hledají místo u divadla. Budoucí herci si koupili trubičku se šlehačkou a dali se do vášnivého hovoru o umění.

Účetnímu křikem a hlukem opuchla hlava a bylo mu těсно. Minuty pomalu mýjely. Jedna starší dáma

s ratlíkem v náručí se ho ptala, je-li u stolu volno. Michelup zvedl hlavu a odpověděl, že čeká společnost. Starší dáma ho potrestala nenávisným pohledem a ratlík vycenil zuby.

Z nudy si začal účetní prohlížet obrazy rozvěšené po stěnách. Jeden obraz představoval modrá játra a zelená střeva, rozvěšená na šňůře. Michelup dumal nad tou kresbou, nic nerozluštil a obrátil se k druhému. Z rámu zíralo cosi, co vyhlíželo jako růžová zadnice; avšak do růžového masa byly zabodnuté pestré praporky, jaké se používají k označování situace na bojišti. Jiný obraz nabízel obvyklou půlku kytary, kterou prostupuje slaneček a křivý pohár. Byly to obrazy, malované umírněným, zoufalým štětcem; podivínské obličejy s jedním okem, bez nosu, mrzáci se zohavenými údy, šílený rej zmatených představ bez rozumného pořádku. Z obrazů dštěla beznaděje a nuda. Účetnímu bylo nevolno, jako by se najedl dřevěných pilin. Vzpomněl si na šatník, který nejapně trčí uprostřed jídelny, ruší souměrnost a navyklý pořádek. Loučil se s obrazy nevraživým pohledem a cítil, jak mu ve vnitřnostech bublá těžká zlost. Reagoval na moderní umění jako každý muž středního stavu. V duchu volal na malíře policii.

„Mělo by se vám to zakázat,“ vrčel vztekle, „něco takového se nemá trpět. Tohle si mohou dovolit pouze u nás. Moje žába by to lépe nakreslila. Já bych vás spouštěl!“

Podíval se na hodinky.

„A co ten pan Dlabač nejde?“ zareptal, „to je věčnost!“

Vtom postřehl staršího maličkého pána s šedivým kartáčkem pod nosem.

„Pan Michelup?“ otázal se ten pán.

Účetní vstal, aby se představil.

Malý muž mnul si ruce a hlásil, že dnes máme škaredý den, že je chladno a že neustále prší.

Michelup potvrdil tuto okolnost a připojil, že v tuto roční dobu jinak nebývá.

Pan Dlabač projevil solidaritu s tímto míněním. Nelze očekávat, že by se počasí zlepšilo.

„Kriminální čas!“ žaloval, „já mám doma celý špitál. Žena leží, děti kašlou, inu zatracené dílo!“

Účetní řekl, že nyní je slyšet o samých nemocech. Sám cítí, že není ve své kůži.

Malý muž zatleskal do dlaní a přivolal číšníka. Dlouho uvažoval, co by si dal, a pak si poručil malého kapucína a sklenku minerální vody.

„Čekal jste dlouho, pane Michelupe? Už jsem byl na cestě a najednou mne zadržel švagr, jestli bych mu neodkoupil lístek na koncert, že nemůže jít. Jářku, co já s lístkem? Já hudbě nehovím...“

„Hodně práce, co?“ ptal se Michelup.

„Práce by bylo dost,“ zaškaredil se malý muž, „ale nic z toho nekouká. Jenom samá svízele, samé pachtění...“

Michelup mu pomohl žalovat na špatné hospodářské poměry a nabídl mu několik názorů na nynější krizi. Oba páni se sjednotili v názoru, že malý muž je dnes odírán bez nože a že by bylo nejvýš načase, aby věci vzaly radikální obrát. Podrobili úřady nevlídné kritice a vyslovili vládě nedůvěru.

„No tak, abychom přišli k věci,“ řekl malý pán, „vy máte motocykl?“

Účetní přisvědčil. Má motocykl, je to krásný a skoro nový stroj. Nerad by se od něho odloučil, ale je k tomu jaksi nucen z rodinných důvodů.

Pan Dlabač kýval hlavou, že chápe.

„A kolik byste za tu věc vzal?“ zeptal se.

Michelup se kroutil, že to je jako těžká věc, kolik by malý pán podal.

Ten pokrčil rameny.

„To musíte sám říci.“

„Když to jsou těžké věci,“ váhal účetní, „já nemám zkušenosti v tomto oboru...“

V duchu: „Řeknu osm tisíc,“ a nahlas: „Vzal bych za to sedm tisíc,“ v duchu: „Propána, teď jsem řekl moc!“ Očekával, že pan Dlabač rozhořčen odejde. Ten zůstal klidně sedět a ani nesmlouval.

Pravil: „S cenou bych souhlasil, jestli se mi ta věc bude líbit. Potřebuju něco takového do obchodu na rozvážení zboží. Dosud jsem měl chlapce s příruční károu. Ale ten uličník prolajdal celý den. To byla věčnost, než se mi vrátil. Tak jsem ho dal pryč.“

„Tak bychom byli jako zajedno,“ děl účetní, „a nyní... Jak to bude s platebními podmínkami?“

Pan Dlabač žádal účetního, aby mu objasnil, co tím míní.

„Peníze dostanu hned při odevzdání zboží, či jak to bude?“

Malý pán vyvalil oči.

„Jaké peníze? Já vám nerozumím!“

Nyní bylo na Michelupovi, aby se podivil.

„Vždyť přece...“ řekl váhavě, „jak to...? Já vám prodávám věc a vy za ni zaplatíte peníze...“

Pan Dlabač ho nenechal domluvit.

„Peníze!“ zakřičel popudlivě, „kde já bych vzal peníze?“

Účetní se ho s nevolí otázal, jak chce malý pán kupovat, když nemá peníze?

Ten se však nedal upokojit.

„Peníze!“ křičel, „kdo platí dnes hotovými? Mně také nikdo neplatí!“

„Mluvili jsme tedy zbytečně...“ řekl účetní pochmurně a vstal.

Malý pán ho stlačil do židle.

„Po-počkejte! Ještě jsem nedomluvil. Já vezmu motocykl na protiúčet.“

Michelup nerozuměl a žádal za vysvětlení.

„To máte náramně jednoduchou věc. Dám vám na protiúčet provaznické a kartáčnické zboží ve výši valuty.“

Účetní zakvílel: „Co mám dělat s kartáči a motouzy?“

„Copak o to! Nemůžete-li to potřebovat, prodáte to jako nic.“

„Kdo to ode mne koupí?“

Malý pán se rozpálil.

„A kdo koupí ode mne? To není moje starost, to je vaše starost! Mně také zboží leží na skladě a nikdo se na ně nezeptá. To jsou dneska obchody!. Achich!“

Prudce rozhazovali rukama a mluvili jeden přes druhého. Michelup popuzeně zavolal číšníka a zaplatil útratu.

Pan Dlabač za ním křičel: „Pane, pane, do soboty příštího týdne stojím ve slově. Uvažte to dobře a pak mně dejte vědět. Moje zboží je kvalitní, žádný šmejd...“

Michelup ho neposlouchal a vyrazil na ulici.

34) PŘESTALO pršet, jen z okrajů střech crčely pramenky. Na mokré ploše asfaltu se odrážela světla pouličních svítlen. Michelupovi bylo, jako by měl za sebou dlouhou jízdu vlakem. Se skloněnou hlavou si lokty brázdil cestu davem, bručel a rozkládal rukama. Chodci

se ohlíželi za pánem středního věku, jenž vrtěl hlavou a pištivě se smál. Posedla ho jakási křečovitá veselost. Rozmlouval s nepřítomným kartáčníkem, šťouchal ho laškovně do břicha a říkal: „Proč ne, pane? Přijímám váš návrh. Zítra složíme do bytu vaše zboží. V jídelně, v saloně i ložnici se budou povalovat rýžové kartáče, prasečí štětiny, potřeby pro rybáře, sítky, motouzy... Proměním svůj byt ve skladiště, protože beztoho už se k ničemu nehodí. Můj příbytek totiž, pane Dlabači, není vůbec žádný příbytek. Je to skladiště, kde mají věci převahu nad obyvateli. V předsíni se roztáhl motocykl a vystrčil šatník do jídelny. Šatník pak stlačil všechny nábytek. Nábytek mne vypudil z domova. Musíte vědět, milý pane Dlabači, že já nemám žádný domov. Nemám kam jít. Nikdo mne nechce. V mém bytě je průvan jako na křižovatce čtyř světových stran.

Říkáte, pane Dlabači, že snad moje manželka nestrpí, abych v bytě složil provaznické zboží. Nemějte žádných obav, milý pane Dlabači! Je to dobrá, mírná žena, která se vším souhlasí, co její manžel pokládá za vhodné...“

Zachechtal se. „Nenajde se druhé takové ženy, čestné slovo, pane Dlabači! Vyvolil jsem si ji mezi všemi ženami. Varovali mne, říkali, že to nebude dělat dobrotu. Račte nás navštívit a vydáte nejlepší svědectví o našem rodinném životě. Kam jdu já, tam jde i ona. Slovíčka křivého jsme si neřekli...“

Můj příbytek, milý pane Dlabači, je nehostinný jako špýchar. Žijeme od jisté doby jako na přestupní stanici. Chcete-li u mne složit svůj sklad, prosím, já nemám nic proti tomu. Byl jsem kdysi člověk, a nyní jsem pouze zboží. Dají se do mne moli. Kampak, pane Dlabači? Pospícháte do svého skladiště? Počkejte na mne, máme stejnou cestu...“

Pádící automobil na něho vychrstl fontánu bláta. Jindy by se obrátil za zlomyslným strojem, s hlasitým zlořečením by se ohlížel po strážníkovi, sháněl by svědky, s nimiž by debatoval a bouřil proti nepořádkům. Nyní však si otřel lhostejně špínu z tváře a pokračoval v bludné cestě, zapleten ve fantastické myšlenky.

„Tak tedy můj motocykl nikdo nechce,“ rozumoval. „Od kartáčníka nikdo nechce jeho zboží. On by byl ochoten vzít mé zboží, kdybych ho zbavil jeho zboží. Podivná doba!“ Účetní si pamatuje, že kdysi před válkou lidé věřili v Boha, peníze a maturitní vysvědčení. Bůh odměňoval věčnou blažeností nevinně pronásledované, ale věřící. Peníze nesly úroky. Maturitní vysvědčení otvíralo svět a dávalo právo na pevná místa. Na těchto třech jistinách spočívala zeměkoule.

Potom přišla válka, lidé odmítali peníze a pídili se po zboží. Tenkrát byl i účetní získán mezi věřící, kteří vzývali zboží. Nyní cítí, že je jeho víra otřesena. Co zbývá? V co doufat a co vyznávat? Michelup cítil nesmírný zmatek. Veškeré lidstvo se potácí v bludech, svět je obrazem jeho jídelny, kde nejapně trčí šatník jako kolozub v dásni.

Spatřil svoji tvář v odrazu výkladní skříně. Ze zrcadlové plochy se na něho díval cizí, ztrápený obličej se zapadlými tvářemi a očima v černém rámcí. Zkoumal tuto tvář, ve které ztěžka rozeznával bodré tahy bývalého účetního Michelupa, který zeširoka kynul přátelům, družně hlaholil a uzavíral četné a užitečné známosti. Stojí před ním podivín, člověk obejdující po ulicích, zralý pro útulnu.

„Jsem nemocen,“ zašeptal a jakási chmurná radost mu zahřála srdce. Je churav, taje jako vosk na slunci a záhy vyprchá úplně.

„Brzy se mne zbavíte,“ říkal si mstivě. „Už vám dlouho nebudu překážet. Byl jsem špatný člověk, paní Michelupová, já to uznávám. Žil jsem pouze pro sebe, všechno jsem utrácel a rodinu jsem utiskoval. Je to tak, paní Michelupová? Proč pláčete, paní? Není třeba plakat, prosím. Nyní jste svobodná. Máte to, co jste chtěla. Najdete si jiného manžela a počnete nový život. Já vás prosím pouze o jedno, abyste na mě nevzpomínala, já to nechci. Byl účetní Michelup, a už není účetního Michelupa. Takový je pořádek. Já chci jenom malý kousek, nepatrný kousíček na hřbitově a tam se skrčím, abych nikomu nepřekážel.“

Ulicí se táhlo zoufalé bečení: „Úplná úředně kontrolovaná listina státních stavebních losů a losů Červeného kříže.“ Jiný hlas odpovídal: „Elegantní kapesní manikúra pouze za jednu korunu!“ „Za korunu a po koruně ty krásné banány, pojďte, páni a dámy!“ Kameloti se řítí s balíkem novin a útočí na vozy elektrické dráhy s pokřikem: „Zvláštní vydání! Senzační odhalení, pouze dvacet haléřů...!“ Vyskakují písmena světelné reklamy; modrá, červená a zelená světla tříští tmou.

Účetní vrazil do jednoho chodce a zavrával. Zabrebral: „Promiňte, já nerad...“ ale kdosi mu položil ruce na ramena. Zdvihl hlavu a spatřil před sebou doktora Geschmaje.

„Jak se vede, pane Michelupe?“ otázal se vyhlášený lékař.

„Špatně,“ zašeptal účetní.

„Copak, copak?“

„Jsem nemocen...“

A lékař uslyšel nesouvislý a zmatený nářek na paní Michelupovou, na příbytek, jenž je nehostinný jako špý-

char, na motocykl, který zatarasil vchod, o jistém panu Dlabačovi, jenž nabízí provaznické a kartáčnické zboží...

Lékař položil mu ruku na čelo a pak děl: „Horečku nemáte. Snad máte trochu podrážděné nervy... Nevíte, co je nemoc. Jste chlapík. Na mě se podívejte a uvidíte neduživého člověka. Jsem jednou nohou v hrobě. Před týdnem jsem měl lehký záchvat mrtvice. Ó, já dobře vím, co je to nemoc! Mějte se dobře. Já spěchám...“

Michelup ho zadržel za loket.

„Pane doktore...“ zaúpěl, „prosil bych o radu...“

„Spěchám!“ zařičel dr. Geschmay.

„Jenom chvíli... já jenom... co se týče motocyklu... já si nevím rady...“

„Stroj,“ odpověděl lékař silným hlasem, „stroj nepatří do předsíně. Stroj chce pracovat...“

„Jak pravíte...?“

„Motocykl chce jezdit!“ vykřikl lékař. „A já spěchám. Nemocní nečekají. Jsem pořád v jednom kole...“

Popaměti došel účetní do Karlína, protáhl se kolem motocyklu, který střežil vchod jako zlá doga, svlékl si kabát i ulehl na pohovku, kterou koupil kdysi z pozůstalosti baronky Aspahsové. Sténal, snažil se vzbudit účast své manželky; chtěl ji poděsit, aby byla nakloněna k smíru, a vůbec toužil po tom, aby ho někdo politoval. Avšak manželka prohlédla jeho lest. Ženy dobře vědí, že manželé a děti se tváří nemocnými, když mají špatné svědomí. Důstojně špulila ústa a ve vztýčené hlavě nesla chladnou neúčast s osudem svého manžela. Pohybovala se neslyšně a nechodila už plakat do prádelníku. Také účetní už neřádl. Z příbytku se neozývaly dusné rány přirážených dveří.

Manželé se znavili a ochabli; a příbytek se naplnil unylostí.

Jenom nová služka tropila hluk, dupajíc velkýma nohama po kuchyni. Měla neohrabané, červené ruce, stvořené k tomu, aby drtily křehký porcelán. V bledém, protáhlém obličejí seděly dvě černé malé oči jako knoflíky. Její oči věstí pohromu. Podívá se jimi na stěnu a již se zřítí polička s nádobím.

Účetní přimhouřenýma očima pohlédl na její bázlivý obličej a vzdychl. Nová služka... Pořád nějaké změny. Nevěstí to nic dobrého. Zastesklo se mu po děvčeti z Kašperských Hor, která při mytí oken zpívala Vaterland, deine Kinder weinen. Tahle jistě nezpívá. A v neděli půjde na mši a pak do špitálu, navštívit nemocnou tetu.

Máňa přiběhla s rozpálenou tváří, strhla čapku z hlavy, zatřásla chlapeckým účesem a vzkřikla: „Heč, my měly dneska hry!“

Otec na ni pohlédl vyčítavě.

Zastavila se před pohovkou a zeptala se: „Proč ležíš?“

„Jsem nemocen,“ zasténal účetní.

„A zavoláš doktora?“ zeptala se se zájmem. Měla ráda události.

„Víš,“ svěřovala se, „já ráda stůňu. Jenomže mně doktor předepíše jen hořkou medicínu. Sylva Kratinová, víš, ta, co se mnou chodí do klády, má kliku. Ona dostává sladkou medicínu. Ona také ráda stůně.“

Posadila se k otci na pohovku.

Michelup ji vzal za ruku.

„Co dělá maminka?“

„Co by dělala? Sedí v kuchyni.“

„A říkala něco?“

„Nic neříkala. Plete svetr...“ Napadla ji nová myšlenka: „Já jsem si dnes musela vzít šedé punčochy, protože všechny hnědé mám v prádle. Je to úžasné, jak takový detail změní zevnějšek. Že mně šedé punčochy nesluší?“

„Musíš poslouchat maminku,“ domlouval jí otec tklivě, „ona je taková starostlivá a žije jenom pro vás. Slib mi, že ji nebudeš trápit.“

„Vždyť já nic nedělám,“ zakňourala Máňa, „já poslouchám...“

„To je dobře... Kdyby se mně něco stalo, budeš mít jenom maminku...“

Máňa sklonila hlavu a pohrávala si s otcovým řetízem.

„Tatínku, vypravuj mi, co jste prováděli kantorům, když jsi chodil do reálky.“

„My nikdy neprováděli darebnosti,“ odpověděl otec důstojně, „tiše jsme seděli a dávali pozor.“

Její zájem rázem uhasl. Zamyslela se a řekla si, že musí být nuda v takové třídě, kde ve škamných sedí samí vážní, ženatí lidé.

35) POSLEDNÍ naději vložil do ing. Jardu Nuče; ten, doufal, ho konečně zbaví motocyklu. Měl důvěru v tohoto neznámého inženýra; představoval si ho jako staršího pána, s nímž lze vyměnit rozumné slovíčko. Nabídne mu zboží, vysloví cifru, inženýr bude mírně smlouvat, ale obchod se uzavře, protože i s účetním je řeč. Michelup doufá, že onen pán nebude v ničem podoben ztřeštěnému kartáčníkovi, který chtěl jeho byt zavalit skladem zboží. Dopis neznámého pána se mu zalíbil více než psaní kartáčníka; byl napsán na stroji a měl solidní vzhled obchodních dopisů. Jenom to ho znepokojovalo,

že inženýr si s ním dal schůzku v baru. Je to neobvyklé místo pro obchodní jednání. Pokusil se ho zavolat na udané číslo. Ale telefon byl mrtvý a z trubky se neozývalo ani šumění.

Vypravil se na schůzku starostlivě, jako by se chystal na dalekou cestu. Slovo bar znal pouze z inzertní rubriky Kam dnes večer?, kterou obyčejně nevšímavě přehlédl.

Pod modravým nápisem PICCADILLY BAR ho uvítal pán v uniformě generála exotické armády. Generálův nos byl poněkud zarudlý, podepřený tlustým knírem; ale tahy jeho obličeje byly složeny do ušlechtilých vrásek. Generál smekl čapku a prudkým trhnutím otevřel dveře a blahosklonně propustil účetního do haly, zalesněné hájem oleandrů, fíkusu a palem. Kráčel po schodech, pokrytých červeným běhounem. V jedné zatáčce byl přepaden tlupou, jíž velela stará paní s hrudí pokrytou špendlíky. Paní popadla hosta za límec; dívka v bílém čepečku mu rozepínala zimník; chlapec v uniformě s dívčím obličejem a drzou pěšinkou ho tahal za rukáv. Pak se ho zmocnil pán ve smokingu, podle vzhledu bývalý vychovatel v královské rodině nebo diplomatický přidělenec. Jeho výraz svědčil o tom, že už dávno na účetního čekal a že je neobyčejně poctěn jeho návštěvou. Diplomat ho vedl ke stolu s takovou šetrností, jako by Michelup zapomněl chodit, a umístil ho v křesle tak opatrně, jako by se účetní změnil ve vetchou, ale velmi vznešenou dámu. Nato k němu bokem příklusal číšník a otázel se, bude-li pán večeřet. Michelup odvětil, že je sytý. Číšník před něho hodil destičky s ceníkem nápojů. Účetní si nasadil brýle, zapletl se do spousty cizokrajných nápisů, ničemu nerozuměl a tak zrudl a upadl do rozpaků. Číšník nad ním stál s pyšnou pokorou a jeho tvář jevila lehkou

netrpělivost. Když viděl, že host neví kudy kam, zakváká název nějakého drinku. Rozpačitý účetní přikývl a číšník si poskočil, zmizel, opět se objevil, přinášel sklínku, naplněnou žlutavou a růžovou tekutinou, ve které plavaly jakési chalupy jako v akváriu.

Michelup seznal, že se octl v paláci filmového mahárádži. Zdi byly pokryty rudými a zlatými tapetami divokých ornamentů. Ptáci s dlouhými, pestrými chvosty sáli šťávu z fantastických květů. Místnost se skládala ze dvou dílů, oddělených těžkou portiérou; účetní věděl z exotických filmů, že za takovým závěsem prodlévá mahárádža se skleněnými očima a smyslnými pysky; obklopen odaliskami naslouchá tlumené hudbě strunového nástroje; nebo někdo kape jed do křišťálového poháru, naplněného jiskřivým vínem. Naproti němu se šklebila soška Buddhy, který se strnulým úsměvem pozoroval svůj pupek. Účetnímu bylo nevolno a cítil rozpaky jako chudšas, který byl pozván k dvorní tabuli a neví, jak používat příbory a jak jíst neznámé lahůdky.

Iluzi mahárádžových komnat rušil pouze barový pult, za nímž stála barokní kredenc, naplněná pestrými lahvičkami. U pultu na vysokých židličkách sedělo několik smokingů; sály limonádu pomocí stébel; připomínaly motýly, kteří přilnuli sosáky k vlhkému jílu. Za pultem trůnila jistá vznešená dáma žlutých vlasů, které šířily vůni heřmánku.

Michelup se napil zažloutlé a růžové tekutiny. Chutnala současně hořce a sladce, zadrhla mu hrdlo, až mu vstoupily slzy do očí, a pak mu v žilách zanítila oheň. Snažil se překonat rozpaky; dodával si ducha: „Jen hlavu vzhůru, starý brachu! Nejsme dnešní. Posedíme, podíváme se po lidech a pak půjdeme po svých.“ Znepokojivá myšlenka mu našeptávala: „Bude to tady hod-

ně drahé. Bůhví co si budou počítat.“ Chlácholil se: „Snad to nebude tak zlé, a když, jaká pomoc! Uděláme útratu...“

Lustry byly zahaleny červeným krepem, mahárádžův palác se rozplýval v rudém oparu a podél zdí, na nízkých hedvábných židličkách se rozložily stříbřité a rzivé slečny s obnaženými rameny a s předloktím pokrytým řadou chřestivých náramků. Slečny mhouřily dlouhé, nalepené brvy a na rudých rtech tkvěl navyklý úsměv.

Portiéra se rozhrnula a objevil se neobyčejně dlouhý pán s nesmírně širokými rameny, vycpanými do ostrých hrotů. Vypadalo to, jako by ho právě vyklopili z krabice a páchnoucího novotou ho poslali do světa. Dlouhý pán se rozhlédl po místnosti a pak zamířil přímo ke stolu, kde seděl účetní. Obklopil ho výparem holičské officíny, ukázel mu zlatý chrup, poskytl mu pohled na tence vyholené licousy a sdělil, že se jmenuje inženýr Jarda Nuc. Michelup byl potěšen, uctivě vstal a potřásl příchozímu pravici. Inženýr omlouval svůj pozdní příchod, pozdržel se v jedné společnosti; měl několik důležitých konferencí; ostatně nemínil pana Michelupa unavovat svými záležitostmi; účetní jako muž znalý světa ho dovede pochopit.

Michelup to chápal.

„Doufám, že jste se tu nenudil. Lokál je pěkný, není-liž pravda?“

„Ano, místnost je pěkná,“ přisvědčil účetní.

„Jednou jsem sem zavedl prince z Asturie, známost z honů, víte?“ připojil ledabyle, „princ chtěl poznat náš noční život – vyhověl jsem, náhodou jsem byl toho dne volný – nemohl jsem ho odtud dostat – haló, číšníku! jedno cura.....ao...“

Musel umlknout, neboť na židli vystoupil jakýsi pán ve smokingu, ale s pitvornou čepičkou na hlavě, a začal

přednášet anglický kuplet. Mečel jako kozel, mával rukama, kroutil hlavou, vyskakoval jak čert ze škatulky a šklebil se jako pavián. Hudebníci napodobovali jeho pohyby; vyskakovali a pitvořili se. Trumpetisté obraceli nástroje ke stropu, jako by pili z láhve. Primáš se nadýmal jako holub a potřásal kadeřemi. Tympánista s olivovým obličejem křepčil kolem bicích nástrojů, jako by tančil po rozžhavené plotně. Saxofony bečely, klariety štěbetaly a melodie se honily dokola jako suché listí. Znělo to jako ustavičné dobírání a škádlení. Účetního hudba rozčilovala jako obhroublý studentský argot jeho dětí.

Na parketu se otáčely smokingy, obnažená, napudrovaná záda, blýskavé pleše i naondulované kadeře; mladí páni se zářivým úsměvem i staré, slabomyslné děti s nabarvenými kníry. Plavně pohybovali rameny, kroutili zadnicí a klepali podpatky. Hudba vyštěkla a umlkla.

Inženýr Nuc tleskl do dlaní a objednal si whisky. Účetní si odkašlal a začal mluvit o motocyklu.

„Pravda!“ vzkřikl pán s ostře vyholenými licousy, „málem bychom zapomněli na účel své schůzky. Vypravujte mi něco o tom stroji.“

Michelup začal mluvit a vychvaloval motocykl. Inženýr naslouchal přívětivě a obnažoval zlatý chrup. Účetní se chtěl právě zmínit o ceně stroje, když tu anglický zpěvák začal opět mečet. Tympánista třískl do pokličky a saxofony a klarinety obnovily svou honičku. Parket se zavlnil a tanečníci natřásali boky. Najednou Michelup uzřel ve shluku tancujících Turla. Držel v náručí starší dámu s rozverným účesem neposedné dívky. Lechtal ji srkavými a mlaskavými rty na tváři, starší dívka se mazlivě smála a drolila něžná slůvka. Potom účetní objevil i další Turly. Parket se zavlnil Turly. Natřásali

zadnicemi, plyně pohybovali rameny a klepali podpatky. Nic je netížilo a tak se vznášeli, jako by jejich údy byly naplněny balonovým plynem. Na jejich tvářích bylo psáno, že se rozhodli užívat života a že tento úkol berou vážně a hodlají ho plnit svědomitě. Žádná myšlenka je neznepokojovala. Skepse se svěžích duší nedotkla. Vzdělání netížilo jejich hlavy. Na ploše několika čtverečných metrů roztáčeli jmění otců, kteří neznali jiného potěšení než shánět peníze, pěstovat svou cukrovku a svádět služby. Na tomto parketu se likvidovaly staré závody a končily měšťanské rody.

„Kdyby tě tak nebožtík tatínek viděl,“ oslovil Michelup mladého Turla. „Je šťasten, že se toho nedožil. Po celý život se pachtil, staral se a peníze hromadil. Slídl po dvoře, sbíral podkovy a hřebíky, prohlížel dělníkům kapsy, neodnášejí-li kov z tiskárny, a po nocích se plížil po závodě a nikomu nedůvěřoval.“

Diplomatický přidělenec se procházel mezi stoly s blahovolným úsměvem a dbal o to, aby hosté užívali života. Barová děvčata přimhuřovala nastavené brvy a usmívala se jednotvárným, svůdným úsměvem. Anglický zpěvák mečel, rozhazoval rukama a podněcoval hosty. Hudebníci se pitvořili a vyskakovali; nástroje bečely, štěbetaly, pšukaly a synkopy klusaly za sebou kolem dokola.

Účetnímu bylo najednou nevolno jako žákovi, který se octl ve škole neřesti a cítí, že není připraven. Mečivý zpěvák, hudebníci a barová děvčata jsou učitelský sbor, který přednáší umění užívat života. Pán s tváří diplomata je ředitel ústavu. Michelup má provinilé vědomí, že mnoho zameškal z učební osnovy. Bojí se, aby ho učitel nevyvolal; musel by koktat výmluvu, že se nemohl připravit, protože...

„Sedněte si, žáku!“ velí mu učitel, „jste prašivá ovce mezi mými chovanci. Takhle se jakživ nenaučíte užívat života. Podívejte se na ostatní hosty, jak se přičiňují. Musím vás pokárat...“

36) MLUVIL o motocyklu vroucími slovy, jako by v pohnutí dával své dítě do učení a žádal mistra, aby bděl nad jeho blahem a mravností. Inženýr zdvořile naslouchal a zaléval ho zlatým úsměvem. Seděl s hlavou nebdale opřenou o dlaň a ukazoval tenký řetízkový náramek s přívěsky v podobě klíčků. Michelup domluvil a napjatě vyčkával, jak se pán se zlatými zuby vyjádří. Ten však tleskl do dlaní a zvolal: „Hennessy!“ Když ho obsloužili, čichl si k nápoji, usrkl, svraštil čelo, řekl si mno! a převrátil číšku. Vytáhl hedvábný kapesník, rozšířil vůni exotické voňavky, utřel si ústa a počal mluvit.

Měl lichotivý hlas, kterým k sobě přitahoval účetního za klopy kabátu a současně mu ohmatával kapsy. O motocyklu se zmínil pouze zběžně; jaksi ho odfoukl jako pírkó. Avšak naklonil se k uchu účetního a tajemně mu sděloval, že v krátké době bude bohatý člověk. Erár mu dluží šestnáct milionů korun. Vykládal, že to jsou nekolokované bankovky, které nepřihlásil k soupisu. Jeho přítel, ministr financí, mu důvěrně oznámil, že nyní bude amnestován a peníze budou uvolněny. Potíží je pouze v tom, že nemá běžný kapitál na zaplacení poplatků.

Michelupa to nezajímalo a snažil se upoutat pozornost pána se zlatými zuby k motocyklu. Inženýr mu stiskl loket a upokojil ho: „Zajisté, pane, já nezapomínám. Ale koupě toho stroje je pouze detail. To se hladce vyřídí. Mám však s vámi jiné plány. Vaše tvář se mi líbí. Myslím, že vám mohu důvěřovat...“

Vtom se zatmělo, mahárádžův palác se ponořil do modravého pološera, hudba nasadila kvílivé tóny a jedna slečna s obnaženým životem začala egyptský tanec, chřestíc náramky. Lámala údy, kroutila se v bocích a záhadně se usmívala. Hudbu rázně ukončil úder tympánu, tanečnice zkřížila ruce na prsou a zazářilo světlo. Kmen Turlů i staré, slabomyslné děti s nabarvenými kníry zatleskaly. Jenom smokingy u barového pultu nevšímaly si programu a sály šťávu ze štíhlých sklenic.

Opět začal mečet anglický zpěvák, rozkládal rukama, vyskakoval a pitvorně kroutil tvář. Hudebníci zabouřili a Turlové se počali kolébat, natřásat ramena a vrtět zadnicí. Pán s obličejem diplomatického přidělence pozorně bděl nad veselostí; zdálo se, že tleská do dlaní a napomíná: „Dětičky, buďte pozorné a učte se užívat života. Kdo nebude sledovat vyučování, toho budu muset napomenout...“

Účetní se krčil, aby si diplomat nevšiml, že málo utrácí, a obával se, že na něj budou číšníci žalovat: „Prosím, Michelup nechce užívat!“ Avšak číšníci věnovali svou pozornost pouze světákům.

Inženýr se zadumal a pak si objednal chartreusku. Když mu číšník přinesl sklenku zeleného nápoje, zakroutil hlavou a pokáral se: „Co dělám? Měl jsem si dát džin.“ Přece však převrátil do sebe sklínku. Potom mrkl na Michelupa a otázal se: „Znáte ty dva činžáky na nábřeží? Víte, ty v gotickém slohu?“

Účetní se upamatoval.

„Ty jsou moje!“ prohlásil významně.

Michelup mu blahopřál.

„Zdědil jsem je po své tetě,“ objasnil inženýr.

Účetní se vyjádřil, že je příjemné být majitelem dvou domů, nicméně však... Odkášlal si a počal opět o motocyklu.

Zlatý úsměv odfoukl stroj, poněkud se zasmušil a dodal: „Ale věc má maličký háček.“

Michelupa háček nezajímal, ale ze zdvořilosti se otázal: „Jaký háček?“

„Totiž,“ vysvětlil pán se zlatým chrupem, „nemám okamžitě na dědické poplatky. Jsem poněkud imobilní. Fatální situace!“

„Co pořád žvaní?“ rozhořčil se účetní. „Co mně je do jeho domů a finanční situace? Náramně řečný pán. Já to nemám rád. Řekni mi, chceš-li koupit stroj, jinak nemám s tebou co mluvit. Člověk se v něm nevyzná...“

Inženýr zapomněl na dva gotické domy na nábřeží a začal hovořit o svých společenských stycích. Podle jeho řeči dalo se soudit, že má mnohé a velmi významné známosti. Michelupovi předvedl revui bankovních ředitelů, velitelů velkých průmyslových závodů a politiků. Členy vlády označoval zdobněými křestními jmény. Mluvil o nějakém Jendovi a účetní se domníval, že míní druhá svých dětských her. Ukázalo se však, že inženýr měl na mysli ministerského předsedu. Chválil ho jako dobrého a upřímného kamaráda, ale nemohl ho ušetřit lehké výtky, že mnohdy dělá hlouposti. Naznačil Michelupovi, že se vládní kruhy obracejí k němu o radu a že inženýr nešetří dobrými ponaučeními.

„Jenda je hodný hoch, a co se mně na něm obzvláště líbí, je to, že nezná falše. Co na srdci, to na jazyku. Není jako Ruda...“

„Ruda...?“

„No, přece... ten! Vždyť ho znáte. Ministr železnic. Bydleli jsme spolu dlouhá léta. Byl pořád Jardo sem, Jardo tam, a teď skoro člověka nezná.“

„Bývají takoví lidé,“ mínil účetní.

„Já o něho nestojím,“ děl inženýr zasmušile, „však on člověka najde, až ho bude potřebovat. Pak mu řeknu, co si o něm myslím. Jenda je jiný. Ten kamaráda nezradí...“

Michelup se pokradmu podíval na hodinky. Propána! Hnedle budou dvě! A on tu sedí a poslouchá řeči o Jendovi. Hlava mu šla kolem. Měl plné břicho hudby, křiku a kouře. Manželka bude mít starost. Vždyť léta nebyl tak dlouho vzhůru. Teskně dumal o tom, že paní Michelupová ho uvítá nevlídně. Co jí řekne? Rozhodl se, že se energicky otáže inženýra, chce-li koupit motocykl.

„Stručně a jasně: Koupíte, nebo ne? Já se nemohu zdržovat, pane inženýre!“

Vtom pán se zlatými zuby mrkl na něho a řekl: „My dva spolu uděláme ještě mnohý obchod. My dva jsme se dlouho hledali, až jsme se našli. Jsme to vykutálení braši. Na zdraví!“

Chtěl pozvednout sklenku, ale poznal, že je prázdná. Objednal si třešňovku, převrátil ji do sebe a pak přidušeně oznámil, že by mohl zdarma dostat zbytkový statek s pěkným zámečkem. Ale věc má ovšem háček.

Přimhouřil levé oko a třel ukazováček o palec. Bylo by zapotřebí podplatit jednoho úředníka na Pozemkovém úřadě. To je právě kámen úrazu. Nemá drobné, aby uspokojil onoho úředníka. Je nyní překapitalizován. Zahleděl se upřeně na účetního a žádal ho, aby se vyjádřil k tomuto projektu.

Ten však dal najevo, že se nezajímá o zbytkový statek se zámečkem, ale že mu na srdci leží motocykl.

„Vy jste podivín se svým motocyklem,“ urazil se inženýr, „takovou podrobnost můžeme vyřídít jedním slovem. Domnívám se, že jste velkorysý muž, znalý světa. Že bych se ve vás mýlil? Tomu nevěřím...“

Maharádžův palác se počal zvolna vyprazdňovat. Smokingy slezly z vysokých židliček. Staré, slabomyslné děti odcházely v průvodu barových slečen. Michelupovi se zdálo, že diplomat jaksi úkosem měří stůl, u něhož seděl s inženýrem. Rozhodl se, že zaplatí a půjde po svých. Toužil po čerstvém vzduchu a nostalgicky vzpomínal na své lůžko.

Zdálo se, že obraznost pána se zlatými zuby je nevyčerpatelná. Zapomněl na zbytkový statek a začal s velkým ohněm mluvit o velkém obchodě s obrazy. Získal sbírku holandských a italských mistrů a chtěl by ony originály propašovat do ciziny. Dolarové magnáti se o ty obrazy zajímají. Peníze leží na ulici, jenom se po nich shýbnout. Jen proto, že si ho účetní naklonil, mu chce dát příležitost, aby na tom obchodě zbohatl.

„Je to hladká záležitost,“ tvrdil, „a takřka na tom není nic protizákonného. Jde jenom o to, obejít nějaké formality...“

Michelup se rozhněval a otázal se: „Tak vy ten motocykl nechcete koupit?“

Inženýr pokrčil rameny a znovu začal svým lichotivým hlasem prohledávat účetnímu kapsy. Vtom přiběhla dívka s čepečkem a zvolala: „Pan inženýr Nuc k telefonu!“

„Okamžik!“ děl ten pán k Michelupovi, „nutná konference. Malé strpení. Hned jsem tady.“ A odběhl.

Michelup se zvrátil do křesla a čekal. Pohlédl na hodinky. Bylo už půl čtvrté. Zachvěl se. Diplomat ob-

cházel kolem. Uplynulo několik minut a inženýr se nevracel. Pak čtvrt hodiny. Hudebníci začali skládat nástroje.

Číšník se přitočil ke stolu a zasípěl: „Pán si přeje platit?“

Michelup přisvědčil a počal se probírat v tobolce. Oznamil, že měl americkou limonádu, a číšník vyslovil takovou číslici, že účetní div neomdlel. Byl příliš zdeptán, než aby se odvážil něco namítat.

„A ten pán měl: cura.....ao, whisky, koňak, džin, char-treusku, griotku, moka a polévku...“ začal hbitě vypočítávat číšník a plnil blok číslicemi.

„Který pán?“ podivil se Michelup.

„Ten pán, co jste s ním ráčil sedět,“ objasnil číšník.

„Ale dovoďte!“ rozhořčil se účetní, „ten pán bude platit sám. Já ho nehostil.“

„Je mi velmi líto,“ číšník nato, „ale ten pán už odešel...“

„Není možná!“ zaúpěl Michelup, „vždyť řekl, že se vrátí...“

Číšník pokrčil rameny. Účetní vstal a zapnul si kabát. Prohlásil energicky, že pana inženýra nezná, že ho nezval a že mu do něho nic není. Měl se k odchodu, ale číšník ho zadržel.

Tvářnost diplomata se rázem změnila. Sklouzl z něho přívětivý úsměv a jeho rysy ztvrdly. Z diplomata stal se profous. Poslali pro vrátného. Generál se proměnil v kata. Z číšníků se vyloupili katovi holomci. V mahárádžově paláci, kde má znít pouze přidušená, kvílivá hudba ukrytého strunového nástroje, se ozývalo řvavé hulákání. Generál uchopil účetního za límec a neomaleně jím cloumal. Diplomat se sháněl po strážníkovi.

Michelup se lekl skandálu a zaplatil. Šatnářka mu hodila zimník na hlavu a hoch s něžným dívčím obličejem se mu poškleboval. Generál otevřel dveře a nešetrně ho vystrčil. Účetní vyletěl na ulici, a než došel za roh, slyšel za sebou chraptivé nadávky muže v generálské uniformě.

37) DENNÍ SVĚTLO se mísilo s prchající nocí; od pozadí blednoucího nebe se nejasně odrážely větve stromů připomínající rentgenový snímek lidské kostry. Z otvorů kanálů dýchala bělostná mlha. Lnula k obličejí jako pavučiny a účetní cítil na rtech její nakyslou chuť. Měl těžká víčka, hlavu prázdnou a ozvěna jeho kroků se dunivě odrážela od mrtvých domů.

Popaměti mířil ke Karlínu, podoben znavenému, skomírajícímu stroji. Nad městem ležel těžký spánek, který předchází probuzení. Dva strážníci prudce pohybovali rukama, aby se zahřáli. Roztrhanými cáry mlhy bylo vidět bledý, neskutečný přelud měsíce. Kolem párkařova stánku lelkovalo několik děvčat; bylo slyšet jejich zhrublé hlasy a svištivý smích. Tu a tam v oknech zablikala světla; zarachotil klíč v zámku a zaskřípaly veřeje. Den se probouzel se slepenými víčky a řvavým zíváním. V ulici stála řada zelinářských vozů s rozžatými svítilnami. Koně, pokrytí plachtou, nehybně stáli a pohazovali pytlíkem ovsa. Zelináři, zesurovělí chladnem, se sípavě hádali.

Nějaký muž vynořil se z mlhy, přistoupil k Michelupovi a přiblížil zsinalá, zarostlá ústa k jeho tváři. Účetní ucítil štiplavý dech, čpící po cibuli, a zápach kořalky. Člověk mumlavě požádal o milodar; Michelup ho neslyšel a bral se dále; muž za ním hulákal nadávky. To připomnělo

účetnímu vrátného v generálské uniformě, který ho před chvílí nešetrně vyprovodil z maharádžova paláce. Najednou si velmi zřetelně, mučivě připomněl onen neslušný výjev, jak s ním, mírným a spravedlivým člověkem zacházeli jako s pobudou, který chce uprchnout a nezplatit útratu. Vidí před sebou ředitele podniku se zkrivenou tváří; cloumají jím rozlícení a zjištění číšníci; huláká za ním vrátný jako hafan.

Slzy mu vstoupily do očí. Pociťoval nad sebou lítost. Takhle jednali s účetním v tiskárně, otcem rodiny, který vždy kráčel po řádných cestách, nedávaje pohoršení... kdyby ho tak viděly jeho děti a manželka, přátelé a personál v tiskárně. Zasténal a otřel si oči rukávem.

Co udělal, čím se provinil? Ničím se neprovinil, jenom chtěl prodat motocykl. Vztek se v něm vzepjal proti nenáviděnému stroji, který se uvelebil v předsíni a střeží vchod do příbytku jako zlá doga. Roztáhl se, proklatý, nade všechny se povýšil, celou rodinu ujařmil a odřízl ho od světa. Od soudil účetního k samotě a učinil se pánem jeho osudu.

„Cura.....ao, whisky, džin, třešňovka, chartreuska, koňak, moka...“ mumlal Michelup. „Všechno vychlastal ten stroj a ještě je mu to málo. Já si nic nedopřeji, na dětech škrťm, nemají, chudinky, žádného potěšení, ale pan motocykl musí užívat! Až přijdu domů, vezmu sešit a zatížím stroj položkou za ty nápoje. Aby za to člověku udělal radost, to ne... Zlomyslný, nevděčný!“

Tak blábolil účetní a v jeho mátožné hlavě točil se větrný sloup podivných představ, útržků obrazů a zchumlaných myšlenek. Najednou ho napadla pohádka, kterou četl v knížce svých dětí; nebo snad vůbec nečetl? snad se mu to jenom zdá. Irská nebo arabská pohádka. Jeden muž zapsal duši Zlému a ten mu prodal lahvičku, ve které byl uzavřený džin, duch, který

mu opatřuje všechny požitky světa. Jeho pozemský život bude naplněn rozkoší, ale po smrti propadne věčné zkáze. Může od sebe toto neštěstí odvrátit, jestliže se mu podaří prodat lahvičku jinému zatracenci, ale musí za ni vzít o halěř méně, než za ni dal. Podaří se mu najít takového zoufalce; a ten se může zachránit pouze tím, že lahvičku prodá o halěř levněji, než ji koupil. Pořád levněji se musí prodávat lahvička s prokletím, až konečně ten poslední ji nemůže prodat, protože ji koupil za halěř...

„Podivné...“, vrtí účetní hlavou. „Zboží tě vábí a obluzuje svými pŕvaby. Koupíš je, a už vidíš, že jsi chybil. Okamžitě ztratilo na ceně. Musíš najít hlupáka, který by tě zbavil Černého Petra. Smíš však žádat méně, než jsi za zboží dal. Dosud jsem věřil zboží a ctil cenu vyznačenou. Vidím, že ani zboží nesmím věřit. Myslel jsem, že jsem získal zboží, ale zboží získalo mne. Stal jsem se jeho otrokem. Musím je obskakovat a krmit... Nebudu volně dýchat, dokud se ho nezbavím...“

Když došel k domu, dveře byly již otevřeny a u krámku stál mlékařský vozík. Na chodbě potkal babu s novinami. Slyšel, jak z jeho příbytku rachotí kávový mlýnek. Odmkl dveře, protáhl se kolem motocyklu a odhodlaně vstoupil do kuchyně.

Služka, která právě přikládala do kamen, k němu vzhlédla a na jejím protáhlém obličejí postřehl výčítku a úžas. Manželka, oděná do županu, chystala hrnečky k snídani.

Michelup pozdravil nápadně hlasitě a snažil se dodat si výrazu člověka, který si někam odběhl, vyřídil si nepatrnou záležitost a po malé chvílce se vrátil.

Paní Michelupová odpověděla s vyzývavým klidem, křečovitou zdvořilostí, jako by vítala oficiální návštěvu.

„Uf!“ ulehčil si účetní, „to jsem prožil noc!“

„To si mohu myslit,“ odvětila manželka zdvořile.

Pohlédl na ni s obavou. Avšak její tvář neprozrazovala žádné hnutí.

„Ani se neptáš, kde jsem byl,“ začal opět Michelup.

„Co bych se ptala?“ tence zapěla manželka, „ty jsi pán a jdeš si, kam chceš. Nebudeš se mne přece držet za sukně.“

Zachmuřená tvář služebné vyjadřovala rozhořčení a ne-libost nad pánovým chováním. „Hanba, hanba, milostpane!“ pravila ta tvář, „takhle se chová vzdělaný pán? Být tak milostpaní, já bych ti dala, co se nejí!“

„Vypadá to...“ mumlal účetní nespokojeně, „jako bych já... jako by sis myslela, že jsem celou noc flámoval, a zatím já...“

„Nic si nemyslím,“ odvětila manželka břitce, „já už si dávno odvykla myslet.“

„Abys věděla, kde jsem byl, tak ti musím říci, že jsem prodával motocykl...“

„Někdo prodává ve dne, jiný v noci. Jak se komu hodí. Co je na tom divného?“

„S tebou není rozumná řeč,“ mrzel se Michelup, „jiná žena by měla řeči a dělala rámus.“

„Já nejsem jako jiné ženy,“ děla paní Michelupová spokojeně a nalila účetnímu kávu. „Nedala jsem ti moc tmavou?“ ptala se.

„Ne, ne,“ odpověděl Michelup s chvatnou zdvořilostí, „díky. Já raději tmavší...“

Upíjel z hrnku a hleděl úkosem na ženu. Její tvář neprozrazovala žádné hnutí mysli. Div že se neusmívala, div že si netrylkovala. Účetní ji nepoznával. Byl znepokojen a neustále se snažil podat vysvětlení.

„To jsem unaven,“ počal opět velmi hlasitě a bodře, „jsem jako rozlámaný.“

Manželka neodpověděla. Z koupelny bylo slyšet, jak se děti myjí a hašteří. Paní Michelupová odběhla, aby učinila pořádek. Bylo slyšet, jak hartusí: „Chcete, abych vzala na vás metlu? Dělejte, ať nepřijdete pozdě do školy.“ Pak se objevila opět v kuchyni.

„Jsem jako rozlámaný...“ navazoval Michelup svou řeč.

Žádná odpověď. Děti se s hlukem přihrnuly do kuchyně. Pohlédly ostýchavě na otce a hlasitě pozdravily.

„Dobré jitro, děti,“ odpověděl účetní takřka uctivě. Přitáhl je k sobě a okázale je polaskal. Ať ona vidí, že není žádný zhýralec, ale dobrý otec rodiny.

„Máte připravené učení?“ vyptával se, „abyste si nic nezapomněli. A ve škole se hlase a odpovídejte zřetelně. Chci na vás slyšet chválu...“

Nemám nikoho než vás,“ mluvil vroucně a hladil je po hlavách, „slibte, že budete dělat tatínkovi radost.“

„Dneska se nezkouší,“ oznámila Máňa, „budeme opravovat kónu.“

„Neříká se kóna, ale kompozice,“ opravil ji otec jemně, „nu, jděte, jděte, ať nezmeškáte...“

Bylo slyšet, jak děti dusají po schodech.

Michelup pohlédl na manželku a začal: „Povídám, jsem jako rozlámaný...“

Manželka vzala smeták a začala vytírat podlahu.

„Nemáš už čas do kanceláře?“ otázala se po chvíli.

„No, pomalu abych se zvedal,“ odvětil muž ochotně. „Ale dříve bych... jářku... ty si opravdu snad myslíš, ale to by byla chyba... já opravdu... jeden inženýr, víš, co mně psal psaní...“

„Jdi už, jdi, ať nezmeškáš,“ přerušila ho paní Michelupová.

„Neboj se, nepřijdu pozdě... A ten inženýr... bylo to v jednom baru... já povídám: Tak chcete koupit, nebo nechcete? Nechci se zdržovat. Nejsem zvyklý ponocovat. Žena bude mít strach...“

„Já neměla strach,“ oznámila manželka, „vím, že jsi dospělý člověk a máš svůj rozum.“

„Nicméně...,“ začal opět Michelup.

Paní Michelupová si začala zpívat. Účetní zrudl a vyskočil.

„Jaká jsi ty žena?“ zakřičel.

„Jaká jsem?“ ptala se nevinně.

„Ty jsi... ty jsi...,“ supěl účetní.

„No, jaká jsem?“

Náhle se rozlítil.

„Křič!“ zařval, „křičet máš! Spílat máš! No, spust'! Spust' konečně! Já čekám! Už to nemohu vydržet! Tak řekni, co jsem. Nazvi mne bídákem, flamendrem, zhýralcem, který zapomněl na svou čest a dobré jméno. Který utrácí peníze svých dětí. Který se potuluje po nočních místnostech s podezřelými lidmi a který špatně skončí...“

„Proč bych křičela? Proč bych spílala? Já taková nejsem...“

„Já to chci! Já na to čekal! Nemuč mne a spust' povyk. Já na to čekal!“

„Nejsem taková, abych svému muži nadávala. Já nemám tu povahu. Nejsem jako jiné ženy...“

„To je právě to!“ řádl účetní, „nejseš jako jiné ženy. Jsi vůbec špatná manželka...“

„Já jsem špatná? A to se podívejme...“

„Jsi špatná. Jiná by třeba muže zbila, ale mluvila by s ním, rozumíš? Nadávala by, ale mluvila. Chci slyšet

slovo! Od své ženy mohu žádat, aby byla uražena, roz-
zlobena, aby si nedala nic líbit...“

Manželka pokrčila rameny.

„To je těžké. Já spílat neumím a nebudu. Musíš si vy-
hlédnout jinou ženu...“

Účetní zaštkal.

„Jenom slovíčko... hodně hrubé slovíčko...“ vzlykal,
„abych viděl, že mám někoho kolem sebe, abych nebyl
tak sám...“

Bylo ticho.

Michelup si povzdychl, těžce se zdvihl a vybral se ze
dveří.

Po jeho odchodu běžela manželka do pokoje, otevře-
la skříň a ronila horké slzy do prádla, svázaného hed-
vábou stuhou.

38) KDYŽ přišel do kanceláře, řekli mu, že má navští-
vit ředitele. Polekal se a pátral, co mu chce. Krčili ra-
meny a hleděli si práce. Na dveřích ředitelny svítil čer-
vený nápis *Nevstupujte*, na znamení, že šéf závodu má
návštěvu. Účetní se sklonil nad tlustou knihou, ale vi-
děl pouze matný sliz, ve kterém plavaly sloupce číslic.
Oči ho pálily a na místě, kam se zahleděl, se liknavě
pohybovala průhledná tělíska jako bakterie
pod mikroskopem. Byl naplněný tabákovým dýmem
a štěbetavou hudbou; v ústech měl pocit, jako by vypil
roztok hořké soli; a jeho kůži dráždilo lepkavé svědění,
jako by se vykoupal v oleji a obalil sazemi. Psací stro-
je jednotvárně klapaly a podlahou chvěly neviditelné
stroje. Michelupovo nitro spalovala neuhasitelná žízeň;
toužil po čistém prádle, koupeli a chladných peřinách.

Červený nápis uhasl, ze dveří se vyvalil tučný pán s aktovkou. Účetní se zmenšil, odkašlal si, aby si pročistil hrdlo, a jeho obličej pravil, že tohoto dne už asi neuslyší příjemnou zprávu.

Ředitel ho očekával za psacím stolem, jeho růžová tvář byla plna rozpaků a oči za skřipcem nepokojně běhaly. Opřel lokty o stůl a spojil prsty v podobě stříšky. Uvítal účetního s mnohými áno, áno a ptal se Michelupa po jeho zdraví. Účetní odvětil, že jeho zdraví je dobré. Ředitel na to, že ho to, áno, áno, velmi těší. Umlkl a hledal výrazy; měl malou zásobu slov a řečník byl neobratný jako každý činorodý muž nízkého původu. Pak zase začal:

„Áno, áno, vidím... nerad vidím, že svoji práci, áno... práci zanedbáváte... nejste už tak při věci, trochu roztržitý, áno... co se to s vámi stalo? Já vás nepoznávám...“

„Já přece nic nezkazil...“, zamumlal účetní.

„Ovšemže ne... rozumí se, že nikoli... to jsem nechtěl říci... snad jsem se špatně vyjádřil, áno, špatně, špatně... Ale pozoruji na vás jakousi... áno, ochablost, áno... málo energie... špatný příklad pro ostatní mladé lidi, to je to, áno... Snad jste nemocen?“

„Trošku jako se necítím ve své kůži,“ chytil se tohoto stébla Michelup.

Ředitel do něho zabodl oči a svařtil nos. Zdálo se mu, že cítí tabákový dým a probdělou noc.

„No tak tedy nemocen...“, děl nedůvěřivě, „áno, áno... nemám rád nemocné... sám nejsem nikdy nemocen, protože nesmím...“

Michelup cítil v hrdle pěst. Vášnivě se mu chtělo vypovědět řediteli svou svízel, ale cítil, že se jeho prašivá historie nedá vtěsnat do slov. Chtělo se mu říci:

„To já, prosím, ne, to motocykl... On mne vlákal do mahárádžova paláce. Já, prosím, nemám co dělat ve škole hříchu. Nemám na to povahu, prosím. Račte, prosím, motocyklu domluvit. Je to úskočný, lstivý a zlomyslný tvor. Moji domácnost obrátil v trosky. Celého mne opanoval. Jsem na něho slabý. Od vás si snad dá říci. Ať už mne nechá s pokojem. Mnoho jsem zkusil, ani vypovědět to nemohu...“

Já nechci užívat života. Pro mne to není. Vždycky jsem rád seděl doma a všechno mne těšilo. Teď už nemohu, protože se stroj roztáhl a porušil souměrnost.“

Nahlas zabručel: „Přičiním se...“

Ředitel sňal skřípec, otřel si oči a pak oznámil, že chtěl účetnímu tento měsíc zvýšit plat, ale takhle to, áno, áno...nejde, áno, radí účetnímu přitáhnout a očekává, že už ho nebude muset napomínat...

„Přičiním se,“ opakoval Michelup.

Vtom zazněl telefon, ředitel propustil účetního pokynem ruky.

A doma ho vítala břítká zdvořilost paní Michelupové. Příbytek byl naplněn ironií. Zmalomyslně, seschl. Byl uctivý i k dětem a k služebné. Připadal si jako podnájemník, který liknavě platí, a proto musí být na všechny strany devótní. Rád by seděl tiše v koutku, ale nedopřáli mu klidu. Sotva usedl, již zjevil se džber s vodou a ženy s hlukem začaly uklízet. Utěrák mu pleskal kolem a smeták poletoval po světnici. Smýčily, posunovaly nábytkem a bušily do koberce. Ustavičně ho citelně trestaly úkldem.

Ještě jednou se vzepřel a vzdoroval. Když mu manželka podala jídlo, prohlásil s nápadnou lhostejností, že nemá hlad. Čekal, že se paní Michelupová znepokojí

a počne se dotazovat, není-li nemocen. Odpověděl by v tomto případě mdlým hlasem a s důrazným klidem, že není churav; potom by manželka začala zmateně pobíhat a obklady.

Avšak paní Michelupová nejen že se neptala po jeho zdraví, ale připomněla, že to považuje za samozřejmé; nediví se, že účetnímu nechutná; dovede strojit pouze prosté a jednotvárné pokrmy; neučila se vařit pro světáky a labužníky. Účetní se urazil a odešel na oběd do hostince.

Několik dnů sedával pod sádrovým poprsím historické osobnosti a pojídal oběd ve společnosti svobodných soukromých úředníků. Sytil se hovězím masem s křenovou omáčkou, vepřovou pečení se zelím, houskovými knedlíky a polévkou s flíčky. Žvýkal mdle, jako by nesytíl své tělo, ale jedl za někoho jiného. Zdálo se mu, že krájí maso motocyklu, že strká sousta a lije polévku s flíčky, pivo a černou kávu do benzinové nádržky. Položkou za obědy v hospodě zatížil motocykl, neboť tento stroj zavinil nepředvídanou útratu. Motocykl také způsobil, že mu nezvýšili plat. Přemýšlel, o kolik přišel, a pak zapsal do sešitu pravděpodobnou ztrátu.

Jeho známí, kteří ho viděli obědvat v hostinci, se podivovali: „A copak, copak? U vás se uklízí?“

„Ano, uklízí se,“ odpovídal Michelup se zasmušilou ironií. „Pořád se uklízí a konce to nebere. Vystrčili mne na ulici.“

„Hahaha, to my známe. To jinak nejde, hahaha.“

„To jinak nejde, hahaha.“

Večery prochodil Michelup po ulicích. Potácel se mezi hlučícím zástupem, ztracen jako moucha v mléce. Připadal si jako osamělý poutník, jenž ustavičně jde a jde, až asfalt vystřídá hrbolatá dlažba, a pak se octne mezi továr-

nami, ohradami dříví, syrovými novostavbami a nouzovými baráky. Pořád putuje po silnici, která se bělá ve tmě; jde dopředu za neznámým cílem, neohlíží se nazpět; nemá proč se ohlížet, protože je bez domova. Je tma, vlhko a oči dráždí lepkavý sníh. V dálce se třepetá několik světel. Je slyšet chraptivý štěkot psů. Dojde do vesnice, zaklepe na první dveře. Snad mu podají talíř vřelé polévky. Sní ji pokorně na schodech, poděkuje jménem božím a vydá se na další pouť. Jednoho dne ho naleznou přikrčeného u zdi. Úřad prohledá jeho mrtvolu a zjistí, že to byl jistý Michelup, účetní z Karlína. Když zvěst o jeho smrti přikvačí mezi jeho známé, bude tu pobouření.

„Jak to, prosím vás?“ budou se vyptávat.

„Inu, jeho žena, víte...“

„Mnoho si vzala na svědomí. Takový hodný člověk! Je ho věčná škoda...“

„Copak je to platné... Chudáka nevzkřísíme...“

„Tak, tak...“

A šachisté uctí jeho památku na slavnostní schůzi. Předseda vysloví jeho jméno a všichni povstanou. Ředitel Pazderník bude v nesnázích. Kde sežene tak přesného a svědomitého úředníka?

„To všechno ona...“ mručí úředník. „To ona způsobila. Mohlo být všechno jinačí...“

Potom se unavil a vrátil se domů. Příští den už nevzdoroval, ale pokořil se a jedl u společné tabule.

Babička se dověděla, že v rodině účetního není všechno v pořádku, a vydala se na výzvědy. Motocykl jí však nevpustil do příbytku. Když pak služebná přišla poklidit její světničku, tu se začala vyptávat. Co se přihodilo? Jí nikdo nic neřekne. Každý má před ní tajnosti. Seděla vztyčená v posteli, prudce pohybovala černým obočím a střílela jedovatými očima.

Služka řekla, že nic neví.

Babička se rozhořčila.

„Jste ke mně falešná,“ reptala, „kdybyste nebyla falešná, měla byste u mne dobře. Já bych se vám odsloužila!“

Ukázala jí vkladní knížku a balíček cenných papírů, které schovávala pod poduškou. „Jsem bohatá,“ brebtala, „jsem mohovitá, ale těm nahoře nic neodkážu. Oni mne moří hladem. Jsem celá seschlá a neduživá. Všechno dostanou po mně cizí lidé. A nejvíc Lenorka, protože byla ke mně vždycky upřímná. Nezapomíná na starou, opuštěnou ženu...“

Mám veliké jmění, ale neříkejte nic těm mladým, oni by mně všechno vzali.“

39) ZVOLNA se otáčel řetěz dní v jednotvárném střídání, přiblížila se zima a zasmušilé nebe dštilo saze, smíšené s vlhkým sněhem, který se pod nohama chodců a pod koly vozů měnil v černou břečku. Na ulicích vyrostla řada stánků, které nabízely pražené mandle, sudžuk a turecký med. Vyvolavači repetili, vychvalující své patenty a vynálezy, jimiž možno změnit ponožku v kravatu; zvláštní spínátka, kterými lze učinit šle zbytečnými; zázračné mýdlo, které vyčistí každou skvrnu; levnou voňavku ve třech druzích; deset dopisních papírů, deset obálek, tužku a gumu pouze za jednu korunu; nůž na krouhání zeleniny; lepidlo, kterým lze spojit každý rozbitý předmět. Pouťový fotograf lákal obecenstvo do svého stanu; muž v tureckém fezu ukazoval kalhoty dámy dvě stě padesát kilo těžké; jiný vyvolavač řval do megafonu, že v jeho podniku lze spatřit divy a zázraky indických fakírů; v jiném stánku bylo možno nalézt poučení o chorobách, které pronásledují lidský rod; roz-

jařený muž představoval svého vousatého druha s hlavou pokrytou turbanem, který tři roky studoval okultní tajemství v tibetských klášterech; manželé předváděli ochočeného mývala a tři veverka, které se vrtěly v kole; mrzák vystavoval chrám svatého Víta, zhotovený z dřívěk; slepec otáčel klikou u truhličky, v níž tančily dřevěné loutky; papoušek tahal planety a ve válci, naplněném vodou, stoupal andílek vzhůru, když čert klesal ke dnu. Silák prostřel na zemi pokrývku a ukazoval své umění, potulný artista metal přemety, dva trampové, hoch a děvče, zpívali za doprovodu harmoniky teskné písně o táboráku, kánoi a rudých rtech. Byl svátek štědrého světce Mikuláše a výkladní skříně byly plny bonboniér v podobě čertů s vyplazenými jazyky.

Toho dne obdržel účetní poštou dva tiskopisy, z nichž jeden žádal příspěvek na zmírnění osudu nevidomých dívek a ve druhém ho zval spolek kočích a závozníků Republiky československé, aby se účastnil mikulášského večera s veselým programem.

Potom se přiblížily vánoční svátky, na náměstích vztyčovali smrkový strom, ozdobený azbestovou vatou, papírovými fábory a skleněnými ozdobami. V obchodních domech, průjezdech, výčepech a nočních lokálech chraptil rádiový tlampač, který vysílal vánoční koledy a omrzlí dráteníčkové postávali za dveřmi a dvojhlasně zpívali o události ve městě Betlémě. Žebráci a žebračky s kojenci v náručí a se zástupem usmolených a sešlých dětí vybírali vstupné do kaváren a cukrářství. Děvčata v kalhotách, muži s batohy a chlebníky se vrhali na vlak, který je odvážel do hor. Ulice, autobusy a tramvaje byly zavalené spoustou balíčků, ozdobených smrkovou snítou. Před lahůdkářskými obchody visely srnky a bažanti se skelnýma očima a v kádích se pleskali tuční kapři.

Město hlučelo jako velká voda a v ulicích se zmítal příboj davů.

Tedy našel účetní ve své schránce tři pozlacené pohlednice s útržkem papíru, na němž bylo inkoustovou tužkou psáno, že živitel četné rodiny, toho času bez zaměstnání, prosí o sebemenší dárek. Vedle toho byl tam tiskopis, který nabádal účetního, aby se dal zapsat do kursu moderních tanců.

Nadešel Štědrý večer, paní Michelupová napekla závorové pečivo, jablkový závin a perníčky. Rozsvítili svíčky na malém stromku, pod nějž položili ponožky, prádlo a dvě pohádkové knížky. Pak snědli talíř rybí polévky, vypili čaj a zasmušile louskali ořechy. Také služebná obdržela talíř červených jablek a ořechů a látku na šaty. Políbila paní ruku a pak se odebrala do kuchyně a skládala psaní s blahopřáním příbuzným do vsi.

Město ztichlo, netrpěliví číšníci vybírali útratu a vyháňeli poslední hosty z kaváren. Manželé Michelupovi porozprávěli o starých časech, vzpomněli zemřelých a šli spát. Nad městem se rozlaholily zvony, ulice oživily a účetní slyšel pod okny spleť rozjařených hlasů, zpí-tých punčem a rozpařených čajem s rumem.

Byl Nový rok, listonoš doručil Michelupovi poštovní knížku, kominík pak kalendář, na němž byl vyobrazen veselý, oblý, růžový kominík se šviháckým knírem. Oba přáli účetnímu mnoho štěstí a vybrali spropitné.

Leden, únor, březen... Účetní večer posedává na pohovce z pozůstalosti baronky Aspahsové a mnoho, vytrvale přemýšlí. Svět se vyjasnil, tají hromady sněhu, které nakupil motorový pluh, kapky vody se třpytí v omládlém slunci a zpěvně zurčí voda v okapových rou-rách.

Michelup ztichl a ustavičně přemítá. Ztichly i děti, ba ani neposedná Máňa neruší unylé ticho, které zavalilo příbytek. Služebná zápolí s kbelíky špinavé vody, s putnou uhlí, a paní Michelupová se vrtí kolem krbu a vydává přidušené rozkazy.

Účetní neustále přemýšlí... Venku přistřihují dělníci větve stromů, hlídač parku se prochází po písčitých cestách a pídí po nepořádcích; ohlušivě vyskají děcka, rozčilení vrabci se domlouvají o svých záležitostech a milenci bloumají po ulicích v sladkých mrákotách. Nově zrozený vítr zalomcoval okenicemi, bušil na vrata a dále pádil se zvěstí, že přichází jaro.

O čem účetní přemýšlí?

Přemýšlí o motocyklu, který se rozvalil v předsíni a jako zlá dogma brání přístupu do příbytku. Někdy bere do ruky sešit, v němž je obsažen životopis stroje v číslicích. Se svráštěným obočím sčítá sloupce cifer a dochází k poznání, že motocykl už dávno nemůže se nazývatí levně a výhodně koupeným zbožím.

Účetní přemítá o slovech, která k němu pronesl vyhlášený lékař doktor Geschmay. Lékař pravil: „Motocykl chce jezdit.“

Michelup dumá o této větě a v hlavě mu svítá. Motocykl chce jezdit. Stroj chce pracovat. Dosud kupoval účetní zboží statické, předměty, které setrvávají na jednom místě a milují klid jako on. Zboží, které plnilo příbytek, věci, s nimiž jsou spojeny vzpomínky. Zboží, jež unyle vydechuje pokojnou vůni, jež sní v temných koutech, zásuvkách a na skříních. Bachraté skříně nemíní opustit svoje místo. Taburet, který účetní koupil z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, když zpronevěřil klientům peníze, se nikdy nedá svést ke vzpouře. Pohovka po baronce Aspahsové je kdykoli

připravena přijmout znaveného účetního. Jsou to předměty loajální, které vždy dělaly Michelupovi radost; mohl se jimi pyšnit; zdobily jeho život, vypravovaly mu o minulosti, k níž cítil náklonnost, a zvyšovaly vážnost mezi lidmi.

Avšak motocykl není předmět statický. Podobá se mladému býčku, v němž je skryta vznětlivá, zlověstná síla. Nechce být okrasným předmětem. Vzpírá se zdobit příbytek. Neváží se k němu vzpomínky, neboť motocykl není pamětník starých, dobrých časů. Není mu nic do minulosti; je mlád a chce užívat života. Není divu, že není spokojen se svým údělem. Chce ukázat svou sílu, polykat prostor a být pánem času.

„Ne on, ale já chybil...“ poznává účetní. „On chce sloužit podle své přirozenosti, ale já mu nedopřál příležitosti. Nechce se nečinně válet v předsíni. Je to spoutaný mladý bůh a chce být svobodný; touží po světě. Jeho domov je na silnici. Nyní se bouří, nyní se mstí...“

Počínal si proti stroji nesprávně; chtěl, aby miloval klid jako on. Chtěl ho přetvořit k svému obrazu. Tak si počínají lidé se zvířaty. Domnívají se, že tím je zvíře inteligentnější a ušlechtilejší, čím více dovede napodobovat lidská konání. Nutí hrdého kondora, který brázdil vzduch nad rozeklanými horami, aby nehybně seděl v kleci s opelichanými křídly. Vězní divoké šelmy, které v zajetí posléze zešílí nudou. Mají medvěda k tomu, aby si nepočínal jako medvěd, ale jako tanečník. Z opice dělají šviháka, jenž dovede jíst s ubrouskem pod bradou, zacházet s příbory a kouřit cigaretu. Dají si práci, aby změnili slona v baletku, a tuleně nutí házet míčem. Papoušek musí vykřikovat slova v řeči, které nerozumí. Lidé dělají z vážných a důstojných zvířat šprýmaře. Pro radost zevlounů jim přidělují nečestné úlohy.

„Tak jako já s motocyklem...“ usoudil účetní.

A když cesty vyschly, milostné slunce zazářilo na čistém nebi a rozvinula se nádhera jara, tehdy se probudil ze své zádumčivosti a prohlásil: „Bude se jezdit!“

Paní Michelupová se zeptala, co tím míní.

„Budeme jezdit!“ opakoval účetní rozjařeně. „Máme motocykl a budeme ho užívat. Každou neděli si vyjedeme do přírody, jak to činí jiní lidé.“

„A co,“ pátrala manželka, „to ho vždycky vytáhneme z předsíně a pak ho zase uložíme?“

„Nikoli,“ hlaholil účetní, „já najmu garáž.“

Paní Michelupová si blaženě povzdychla.

„Konečně... konečně že mi půjde z domu...“

„Už nás to nebude strašit,“ přitakal účetní.

Paní Michelupová se zamyslela.

„Ale poslyš...“ namítla, „to nepůjde. Kdo bude stroj řídit?“

„Najmu si šoféra,“ děl Michelup.

„Garáž... šoféra...“ dumala manželka, „to budou velké útraty...“

„Ať, ať!“ vykřikoval Michelup v nadšení, „když to mohou dělat jiní, proč ne my? Já myslím, že nezchudneme...“

„Budeme jezdit!“ jásaly děti.

„Budeme jezdit!“ opakoval účetní, „začneme nový život. Od nynějška bude všechno lepší...“

40) NĚKOLIK DNÍ se pídil po vhodné garáži pro svůj motocykl. Pobíhal, sháněl, telefonoval, vyptával se známých, až se mu konečně podařilo objevit garáž v Libni. Jedna nafoukaná limuzína přijala motocykl za svého podnájemníka. V Michelupovi se probudil

starý stopař výhod a bojovník za levné ceny. Podnikl na majitele garáže prudký útok a po mnohém smlouvání urval slevu. Vrátil se domů uondán, ale se spokojeným výrazem. Vzpřímil se, nabyl bodrosti a zvučně velel dvěma chlapům, kteří vyklizovali předstíň. Doprovázel je po schodech, když vlekli stroj, a nabádal k opatrnosti. Všecek omládl a jeho život nabyl zajímavosti a rozmanitosti.

Osobně dohlížel na to, když muži ukládali motocykl v garáži. Přijali z jeho ruky dosti štědré spropitné a vzdálili se. Účetní potom postál v tichém zadumání; zdálo se mu, že je rozmarný stroj nyní spokojen. Zde je jeho domov, sem patří. Jeho marnivost nesnášela, že by měl meškat mezi veteší.

Oslovil motocykl: „Máš, co jsi chtěl. Nyní mi nemáš co vyčítat. Postaral jsem se. Doufám, že spolu dobře vyjdeme.“

Na odchodu se obrátil a zahrozil prstem: „Ty, ty, ty! Natropil jsi mi neplech, kluku špatná! Duši bys z člověka vystrašil. Div jsem z toho neonemocněl...“

Stroj neodpovídal, a v přítmí se blýskaly trubice, závitky a benzinová nádržka záhadným, zlomyslným úsměvem.

Šatník zaujal své staré místo. Do jídelny vstoupila souměrnost, všechno se zjednodušilo a příbytek se vyjasnil. Paní Michelupová zrůžověla. Zdálo se, že i bledý, podlouhlý obličej služebné se usmívá. Také památné předměty, získané s výhodou, spokojeně oddechovaly. Nyní opět přijdou ke cti; účetní je bude představovat návštěvníkům a ti nebudou šetřit uznáním. V bytě nabyli lidšší obyvatelé převahu; a z nábytku čišel důvěrný zápach, složený z naftalínu, výparu plyše a starodávných židovských modlitebních knížek.

Při odchodu do kanceláře poplácal účetní paní Michelupovou po zádech a pravil: „Tak, maminko, připrav něco moc dobrého k obědu. Musí to být něco delikátního.“

Ona se na něj usmála chutnými ústy a odpověděla: „Dnes máme telecí hrudí. Řezník mně vybral dobrý kousek, tak nevím.“

„Výtečně!“ pochválil ji manžel, „tak už se, maminko, postarej,“ a vtiskl jí na tvář hlučný polibek.

Byl jasný, modrý a zlatý den, jako by Prozřetelnost chtěla účetního vyznamenat zvláštní milostí. Potkával známé, kynul jim rukou a hlučně hlaholil. Byl s každým zadobře; všichni se na něho dívali přívětivě. Také v kanceláři ho vítala jasná pohoda. Objal pohledem stříbřité slečny, připoutané k psacím strojům. Promluvil několik žertovných slov a byl spokojen, když se písařky zachichotaly. S obzvláštní chutí se vrhl na účetní knihu a počal sčítat dlouhé sloupce číslic.

Větší obtíž byla nalézt šoféra k motocyklu. Pročítal inzeráty v novinách, ale žádný neodpovídal na jeho nabídku. Navštěvoval kanceláře, kde se zprostředkují práce a služby. Mluvil s nezaměstnanými šoféry. Mnozí žili z ruky do úst a byli zjančeni bídou. Avšak jeho nabídku odmítali se zřejmou ironií. Pravý šofér neklesne tak hluboko, aby řídil soukromý motocykl. Co by tomu řekli jeho druhové?

Doma si účetní nařikal na své svízele a lál šoférům. Tady máme ty nezaměstnané. Nabízí jim práci, ale oni raději louskají cvrčky.

„Brát podporu, to dovedou,“ bouřil, „ale dělat se jim nechce. Je to trápení! Já už opravdu nevím...“

Manželka ho těšila. Netřeba klesat na mysli. Však on už se někdo najde. Sama se poptá po svých známých.

Brejlatý student seděl nad knihou, mechanicky kýval tělem a drmolil: „Průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky s druhou průmětnou... s druhou průmětnou...shoduje se s danou úsečkou... s danou úsečkou... průsečnice druhé promítací roviny...“

Najednou zdvihl hlavu, zahleděl se na otce a pravil: „Jeden septimán by chtěl řídit motocykl. Jmenuje se Poch Jindřich,“ a opět začal: „Průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky...“

„Počkej!“ zavelel otec, „teď nech to učení... Cos to řekl?“

„Poch Jindřich ze septimy by chtěl řídit motocykl,“ opakoval student. „Chodí do naší boudy...“

„Chodí do vašeho ústavu,“ opravil ho otec. „Počkej! Povídám! Teď odlož knihu a odpovídej jasně a zřetelně. Jak to je? Kdo je ten Poch Jindřich?“

„Vždyť říkám: Je to septimán z našeho ústavu. Učí nás hrát volejbal. Já jsem s ním o tom mluvil a on povídal, že bude řídit náš motocykl, když mu za to něco dáš.“

„To se ví, že dám,“ rozpálil se účetní, „já nic zadarmo nechci.“

„Já nevím, jestli by se k tomu student hodil,“ zapochybovala paní Michelupová. „Kdoví má-li vůdčí list. Vždyť je ještě mladý.“

„Má vůdčí list,“ ujistil ji Jiří, „a není mladý. On dvakrát propadl.“

„A vyzná se v řízení motocyklu?“ pátral Michelup.

„Jak by ne! On chce být závodníkem.“

„Tak ho přiveď k nám. Slyšíš?“

„Slyším... průsečnice druhé promítací roviny dané úsečky...“

„Nezapomeň!“

„Já nezapomenu... dané úsečky s druhou průmět-nou...“

Účetní se zadumal. Hladil si bradu a třel si nos. V jeho plodné mysli se rodila nová idea. Inspirace rozpálila jeho tvář.

„Jak může jezdit s motocyklem,“ uvažovala paní Michelupová, „když se musí učit. Chodí přece do školy...“

„Nemluv hlouposti. Nebude s námi přece jezdit ve všední den. Na to my také nemáme čas. Ale mám nápad. Poslyš!“

Manželka naslouchala a účetní rozvíjel svou myšlenku. Najme toho mladého muže jako domácího učitele. Jiří sice nepotřebuje instruktora, protože je to pilný hoch a dosti dobře se učí. Avšak přece jenom si potřebuje polepsit známky. Proč by Michelupův syn neměl být s vyznamenáním, když to docílí takový cestující Kafka se svým synem? Proč se nemá účetnímu dostat takové pocty? Není přece horší než cestující.

„To je pravda,“ přisvědčila paní Michelupová.

Účetní tedy spojí domácího učitele se šoférem. Ve všední den bude opakovat s Jiříkem a v neděli se promění v řidiče. Michelup tedy získá šoféra s výhodou.

„Co tomu říkáš?“

Manželka mu blahopřála k tomuto nápadu. Příští den přivedl Jiřík vytáhlého mladíka v tmavé košili a s pestrou kravatou. Byl oděn ve sportovní kabátec ze šedého lodenu a nohy vězely v golfových kalhotách.

„Harry Poch,“ zamumlal ten jinoch a vycenil velké, nepravidelné zuby.

„Přišel jsem skrz to místo,“ dodal hlučně, „tak jak to uděláme?“

Michelup si ho zevrubně prohlížel. Byl to jeden z těch mladíků, které je možno každý večer spatřit před osvětleným vchodem do biografu. Byl to jinoch klátivých pohybů, s úsečnou, dřevěnou řečí, který co chvíli propukal v neomalovaný řehot. Účetnímu se nelíbilo, že je hlučný a sebevědomý. Stál před ním a necítil žádné rozpačky. V ničem se nepodobal předválečným studentům, jak si je Michelup pamatoval. Ti byli tiší, pokorní a velmi zdvořilí. Krmili se bledou, řídkou kávou svých bytných, byli rozpačití před staršími, vždycky upachtění a udýchaní a žili v naději, že jednou dostanou místo a budou páni. Proto byli opatrní a nechtěli si zkazit budoucnost.

Tihle však nejsou pokorní, nikoho si neváží, protože dobře vědí, že pro ně nebude místo a že po složení zkoušek nebudou zase ničím. Oni nevěří v pevná místa, v zajištění i postavení; vůbec neuvažují o budoucnosti.

Harry Poch začal zhurta vyjednávat. Na otázku, mohli by dávat hodiny, se opovržlivě zašklebil: „Abych neuměl látku z tercie! Toť se ví, že to umím! Jak si to představujete?“

„Zeptat se však smím,“ omlouval se účetní mírně.

„Ptát se můžete, proč byste se neptal?“

„Dobrá...“ Účetní se zamyslel a pak mu nabídl honorář. Jinoch ukázal, že není dnešní. Začal neostyšně smlouvat. Účetní se bránil, ale Harry Poch koutkem úst procedil, že když pan Michelup nechce, ať nechá tak. Jinoch se ohlédne po něčem výhodnějším.

„Kdybych tak moc nepotřeboval prachy,“ vyjádřil se, „tak s vámi ani nemluvím. Jenomže já jsem momentálně v úzkých. To je to.“

Účetní se poddal. Uzavřel smlouvu slovy: „Doufám, panu Pochu, že budeme oba spokojeni.“

„To bych řekl,“ přisvědčil mladík.

Potom ho zavedl do garáže, aby si prohlédl stroj. Zdálo se, že motocykl poznal v mladém muži svého pána. Stroj ho vítal radostně a důvěrně. Pan Poch a motocykl se očichali a seznali, že jsou si navzájem sympatičtí. Kdyby se stroj v tuto chvíli proměnil v psa, tehdy by položil tlapy na prsa mladého muže a snažil by se mu olíznout tvář. Avšak na účetního by vycenil zuby. Michelup měl aspoň takový dojem.

41) SYTÉ, radostné jitro se dralo hustými záclonami do Michelupova příbytku. Zlatavá zrněčka prachu honila se s duhovými balónky jako drobné mušky nad ozářenou lesní pěšinou. Pod okny šuměla neděle.

Od časného rána bylo obydlí naplněno ruchem. Rodina účetního se chystala poprvé na výlet motocyklem. Michelup pobíhal z kouta do kouta; zaháněl rozechvění ráznými rozkazy. Manželka připravila smažené řízky a vajíčka natvrdo, aby rodina netrpěla újmy. Šlo nyní o to, kdo se účastní výletu, neboť motocykl mohl kromě řidiče pojmout tři osoby. Obě děti se vtěsňají do přívěsného vozíku. Michelup domlouval své ženě, aby si vyjela. Celý týden se pachtí kolem krbu a zaslouží si osvěžení. Paní Michelupová odmítla. V neděli si ráda posedí doma; vyspraví chatrné prádlo a něco si přečte; pak půjde na návštěvu. Raději dopřeje tu radost svému muži a dětem.

Loučila se s rodinou a důtklivě kázala účetnímu, aby byl na sebe a na děti opatrný. Účetní slíbil a zahnal její obavy energickými slovy. Vzal na sebe tvář neohroženého cestovatele; shovívavě dovolil, aby mu manželka ovázala hrdlo hedvábným šátkem. Na odchodu si zavo-

lal služebnou a důtklivě jí domluvil: „Ne abyste babičce prozradila, že jedeme na výlet. Měla by o nás strach, ta dobrá duše...“

Studující Harry Poch je očekával před garáží, malebně opřený o stroj v oné pozici, v jaké se dávají fotografovat věhlasní závodníci. Byl oděn do kožené kazajky a na hlavě mu seděla čapka se štítkem, obráceným dozadu. Pokuřoval cigaretu a plival v oblouku.

„Všechno v pořádku, pane Pochu?“ otázal se ho Michelup s přísnou tváří zaměstnavatele.

„Aby ne,“ zněla stručná odpověď.

Děti se umístily do přívěsného vozíku v podobě tureckého pantofle. Objaly se kolem krku, tváře rozpálené dychtivým očekáváním. Účetní zaujal sedadlo za řidičem. Student Harry Poch stiskl pedál, motor zafuněl, vypustil modravý dým a s radostným zahudrováním vyrazil vpřed, podoben vězněnému zvířeti, které se nenadále octlo na svobodě.

Tú-tá! Všechno stranou! Účetní vyjíždí na vlastním stroji! Tú-tá! Hněte sebou, Loudaví! Volnou dráhu stroji! Na chodník, Loudaví! Tú-tá! Proč se nevraživě ohlížíte, proč reptáte, Loudaví? Co se vám nelíbí?

„Divní lidé, tihle pěší!“ uvažoval účetní. „Domnívají se, že ulice je jenom pro ně. Kdyby mohli, zakázali by všechna vozidla. Svévolný, závistivý lid...“

Jak se to motáš, ty náno!“ zařval na jednoho ustrašeného chodce. „Ti lidé nedovedou chodit... Měly by být nějaké kursy pro pěší...“

Motocykl se prosmýkl vyšehradským tunelem a octl se v křivolakých uličkách města Bráníka. Michelup hekal; křivolaká dlažba mu natřásala břicho; chtěl se zeptat dětí, jak se jim cesta líbí; avšak slova se drolila

na nesouvislé slabiky. Nicméně cítil se pánem prostoru a díval se kolem sebe junáckým zrakem.

Znenadání se za rohem křivé uličky před nimi vynořil strážník. Velebně vztyčil ruku v bílé rukavičce a kázal stroji, aby zastavil.

„Proč nedáváte znamení?“ otázal se přísně a vytáhl zápisník.

Účetní se zalekl, ale neohroženě odpověděl: „Proč bychom troubili, pane inspektore? Nebudeme přece bouřit a rušit klid...“

Strážník se chladným pohledem podíval do místa, odkud vycházel ten zvuk, a znovu se obořil na řidiče: „Proč nedáváte znamení? Neznáte předpisy?“

„Co bych nedával znamení? Já dával znamení,“ odmlouval pan Poch.

Strážník byl přítelem diskuse; vášnivě rád se přel s řidiči motorových vozidel jako všichni pražští strážníci.

„Vy jste nedával znamení, ne že jste dával znamení,“ počal znova. Otevřel s patrným uspokojením blok a zvolna, jako by se chystal zasednout k bohaté a tučné tabuli, pronesl: „Tak vás tedy musím trestat, abyste se naučili jezdit.“

„Proč byste mne trestal, pane inspektore?“ zasténal účetní, „já se přece ničím neprovinil...“

Strážník ho nevzal na vědomí. Lecjaký pasažér si dovoluje rušit diskusi s řidičem.

„Musím vám napařit pokutu,“ opakoval, „protože jste netroubil, ačkoli máte troubit.“

„Vždyť já jsem troubil,“ hádal se student, „mám na to svědky, že jsem troubil.“

„Co je mně do svědků? Já tady řídím dopravní ruch, a já musím vědět, jestli jste troubil.“

„Když vám to říkám... Já za to nemůžu, že jste to přeslechl...“

„Já nic nepřeslechl, to je vyloučená věc, abych něco přeslechl, vy mně nic nepovídejte a nezdržujte. Platíte pět korun!“

„Pět korun!“ povzdychl si Michelup, „není to moc, pane inspektore?“

Strážník neodpověděl, vyplnil blok a podal jej panu Pochovi.

„Tamten platí,“ ukázal student palcem dozadu.

Účetní vylovil z tobolky pětikorunu a podal ji strážníkovi. Motocykl zahudroval a vyrazil. Michelup hodil po strážníkovi zdrcujícím pohledem. Ať ví, co si o něm myslí. Avšak strážník si ho nevšiml a zvolna, velebně zašel za roh.

Dobrá nálada Michelupova pohasla. Hnětlo ho, že přišel o pět korun.

„Z ničeho nic vytáhne z člověka pětikorunu,“ vrčel.

„Ono se řekne! Pět korun nenajdeš dnes na ulici. Co si myslíte? A hádat se s ním člověk nesmí. Jeden se se strážníkem nemůže postavit. Ale do novin by se to mělo dát. Na pranýř se musí přibít takový zlořád. Jestlipak se může něco takového přihodit v cizině? Pak se u nás má vyvinout motoristický ruch, když se nám házejí klacky pod nohy...“

Ještě více ho mrzelo, že s ním strážník nechtěl mluvit. Obracel se se svými výtkami na pana Pocha, jako by účetního nebylo.

„Prosím, pane strážníku... Můj je motocykl a pan Poch je můj personál. Já ho platím. A když se vám tedy něco nelíbí, račte se obrátit pouze na mne. Tváříte se, jako bych byl nikdo, a to, dovolte mi říci, je nehezké jednání od úřední osoby. Jsem poplatník a zasluhuji respekt.“

Nevíte, kdo já jsem, ale já, panečku, mám známosti. Mohl bych vás zkušit...“

Vichřice mu řvala kolem uší a řvala dech od úst. Motor jásavě zpíval píseň o svobodě, prostoru a chlemtal kilometry. Po silnici pádil řetěz automobilů a motocyklů. Lesklé, objemné limuzíny s dlouhými chladiči, solidní káry pro rodiny, světácké vozy výstředních tvarů, určené pro volnou lásku; rozvrzané vozíky, koupené z třetí ruky; tandemy s mladíkem vpředu a jeho potěšením vzadu; vozy na protiúčet a motocykly na splátky a u volantu řidiči, jichž světový názor je na protiúčet a na splátky.

Motocykl si vedl zdatně. Řítil se kupředu jako bujný býček, jenž pronásleduje nepřítele. Nechával za sebou rodinné káry, vítězil nad světáckými vozy výstředních tvarů a pokořil mnohý hrdopyšný osmiválec.

„Znamení stroj,“ pochvaloval si účetní. „Věru, dobře jsem koupil. Je vidět, že to není žádný brak. Kolik jsme vozů vzali! Všechny předhoníme! Přece jenom je to hezké, mít takovou věc. Před chvílkou jsme byli v Praze a nyní jsme lán světa. Motocykl je veliká vymoženost. Kdyby tak naši předkové vstali, ti by vyvalovali oči. Na mou duši, to bych chtěl vidět!“

Pak si opět vzpomněl na pětikorunu, kterou musel zaplatit strážníkovi, a sraštil čelo.

„Věčná škoda těch peněz,“ mumlal. „Mohl jsem koupit dětem něco k snědku. Nebo Růžence kytičku konvalinek, ona je má ráda. Z ničeho nic vyhodit pět korun, to člověka mrzí... A ten pan Poch mohl troubit, co by mu to udělalo. Má se troubit, když je to předpis. Musím mu vyčinit. Na personál není dneska spolehnutí...“

Motocykl vjel na dvůr jednoho hotelu. Hlídač automobilů v zelené livreji přemítal, má-li pozdravit, nebo ne;

byl zvyklý smekat pouze před automobilisty; zamyslel se a pak posunul okrouhlou čapku.

„Jedl bych, až bych brečel,“ hlásil studující Poch.

„Máme s sebou zásoby,“ odpověděl účetní, „můžete s námi pojísti.“

„Kdepak!“ odpověděl jinoch, „to já radši něco teplého.“

„Snad by to nemuselo být...“ vzdychl účetní zasmušile.

„To já musím vědět lépe,“ odvětil Harry Poch a objednal si oběd.

Michelup rozbalil balík a podělil děti. Objednal pouze bílou kávu. Zasmušile pojídal řízek, díval se pokradmu na studujícího, který velikými zuby rozmílal pokrmy a zaléval je pivem.

„Ten si dává,“ bručel nevraživě, „ten se má, to věřím... On to platit nebude. To bude zase útrata! Nesvědomitý hoch!“

Nahlas pravil: „A mohl jste troubit, mladíku! Nemuselo mě to stát pět korun. Já nekradu, víte?“

„Vím,“ odvětil mladík pokojně, „mohlo se troubit, ale už se stalo. Někdy si polda člověka nevšimne a jindy dělá brajgl. Podle toho, v jaké je náladě.“

42) VOLNĚ procházel restaurací, otáčel se na všechny strany, nespatri-li někoho ze známých; najednou se zastavil; uzřel dva velké, růžové obličejce, úplně stejné, až na to, že vrásky levé tváře jednoho z nich byly obrácené vzhůru. Manželé Hájkovi ho vítali s mdlým, přívětivým úsměvem.

Michelup zamával kloboukem: „Vy jste taky tady?“

„Taky, taky,“ odpovídaly růžové obličejce. „A vy taky?“

„Taky, taky.“

„Je krásně, co?“

„Krásně, krásně... A kde jste se tu vzali?“

„To víte, vyjeli jsme si na čerstvý vzduch...“

„Všude musí být,“ pomyslel si účetní káravě. „Jmění pohřbili ve válečných půjčkách, ale toť se ví... Musí se ukazovat. Vznešená žebrota! Kdybyste raději šetřili na stará kolena... Lehkomyslní, hříšní manželé! Vaše konce budou truchlivé...“

„A co vy?“ ptal se Max Hájek.

„Jsem tu se svou károu,“ odvětil Michelup pyšně.

Z úst jednoho růžového obličejce vyšlo uctivé: „Ó!“

Druhý obličej se připojil: „Podívejme se!“

„Chcete se podívat na můj vůz?“ vybídl je účetní.

Paní Hájková vzala manžela pod paží a pomohla mu vstát. Michelup je vedl k místu, kde parkovaly automobily.

Studující Poch stál u motocyklu, ruce v kapsách, oharek cigarety přilepený k dolnímu rtu, a bavil se s nějakým děvčetem.

„Nevěděla jsem, že máte motocykl,“ řekla slečna, „proč jste mi o tom nic nevypravoval, Harry?“

„A co bych...,“ mumlal onen jinoch. Křivil ústa na stranu a opovržlivě cedil slova, jak činí zkušení světáci.

„Musíte mne jednou svézt, Harry,“ dotíralo děvče.

„Svezu, Marlis, ale až někdy jindy...“

„Víte co?“ zaštěbetala slečna, „zavezete mne dnes do Prahy.“

„Nemohu, já...“ Vtom se přiblížil Michelup s manželou Hájkovými.

„Jindřichu!“ zvolal účetní, „všechno v pořádku?“

Studující neochotně přisvědčil. Strkal slečnu stranou a dával jí najevo, že má odejít.

„Kdo je to?“ ptal se pan Hájek.

„Můj šofér,“ odpověděl účetní nedbale.

Paní Hájková složila ústa v kolečko a vypustila uctivé:

„Ó!“

„Doporučili mně ho,“ vykládal účetní, „je sice trochu mladý, ale jinak jsem s ním spokojen. Rozumí dobře své věci.“

„Kdo je to?“ ptala se slečna, ukazujíc na účetního a jeho společnost.

„To je... to jsou příbuzní z venkova,“ odpověděl studující s jakýmisi rozpaky

„Poch!“ zvolal účetní.

„Co je?“ zavrčel jinoch.

„Připravit všechno k odjezdu! Za chvíli startujem!“ velel úsečně Michelup. Obrátil se k růžovým obličejům a dodal: „Vidí slečnu a už má myšlení jinde. Je to svízelské s personálem...“

„To jinak nejde,“ děl Max Hájek, „mladý člověk... My také nebyli jiní...“

„Ovšem,“ přisvědčil Michelup, „ale když je ve službě, nemá mít myšlení na hlouposti. Já to nemám rád.“

Rozloučil se s manželými Hájkovými, zaplatil v hotelu, naložil děti do přívěsného vozíku a sám zaujal místo za řídicím. Přispěchal muž v zelené uniformě, smekl okrouhlou čapku a nastavil ruku. Michelup se zamračil, zaváhal a pak podal onomu muži korunu.

Motocykl vypustil modrý dým a prudce zahudroval.

Účetní si všiml, že vzbudil pozornost. Vztyčil se hrdě na svém sedle a zíral kolem sebe, hledaje někoho, komu by pokynul rukou. Zato však studující nelibě nesl účast obecnosti a byl rád, když se octli na silnici.

Ratatata! Tu-tá! Ratata! Michelup ujíždí na svém stroji, na tom krásném motocyklu, který získal za levnou

cenu. Stromy a milníky řítí se nazpět. Silnici vroubí průvod Loudavých, průvod zeměplazů, kteří se krmí prachem silnic. Míjeli rodinné vozy získané ze třetí ruky, ošumělé, zablácené, s pomačkanými blatníky.

„Ááá!“ říchel účetní s nadšením. „To je stroj! Ten se má k světu!“

Ratatata! Tú-tá! Předháněli automobily, koupené na protiúčet, pestře nalakované, šviháckých tvarů. Vichřice řvala kolem uší. Michelup se zalykal rychlou jízdou.

Tu-tá! Alej stromů se rozestupuje, aby je pohltila; motocykl hudruje a polyká kilometry.

„Slyšíte, jak motor zpívá?“ říká si účetní dojatě. „Výborný stroj! Všechny předhoní, všechny vezme! My nade všemi zvítězíme!“

Kupředu, kupředu! Musíme být první!“

Leč jeden automobil je nechce pustit dopředu. Kdykoli motocykl učiní pokus předjet, auto mu vjede do dráhy. Je to sportovní, samolibý kabriolet, hejsek mezi vozy.

Tú-tá! řve na něho motocykl. Z cesty, šviháku, my chceme být první! Avšak auto vjíždí do cesty a dělá, jako by neslyšelo.

„Uličník!“ mručí účetní. „To jsou způsoby!“

Konečně se motocyklu podařilo proklouznout kolem kabrioletu. Účetní se obrátil a zařval: „Mezku! Pitomče! Neumíš jezdit?“

Vtom však kabriolet přidal plynu, předhonil motocykl, zahradil mu cestu a zastavil. Motocykl musel také zastavit.

Z vozu vystoupil mladý pán v pruhovaném gumáku s ohrnutým límcem. Mířil přímo k účetnímu.

Měl ostrý nosík, ostrou bradu, pichlavé oči a tenký knírek. Všechno na něm bylo ostré. Z vozu se dívala an-

dělská tvář nějaké dívčiny s modrýma, snivýma očima a s kvetoucími ústy, v kterých se zrcadlila rozkoš.

Mladý pán nabodl Michelupa svýma pichlavýma očkami a zavřískl: „Kdo je mezek? Kdo je pitomec?“

Účetní se polekal. V chování mladého pána bylo cosi, co nezbuzovalo důvěru.

„Totiž...“ zabručel.

Je dovoleno podle silničního společenského mravu, aby motocykl tykal automobilu? Je přípustno, aby mu spílal? To je sporné. Motocykl ve společenské hierarchii stojí hluboko pod automobilem; neboť v očích automobilu je motocykl pouhou *silniční vší*. Jisté však je, že hrubostí se nesmí dopustit pasažér. Je z rodu Loudavých, ať dělá co chce.

„Kdo je mezek? Kdo je pitomec?“ dotíral mladý pán.

Michelup naladil hlas do sípavé bodrosti. Chtěl mu čelit šoférským hulákáním.

Avšak mladý pán odmítl tuto důvěrnost. Pořád nutil účetního, aby opakoval svoje urážky. Michelup se zoufale ohlížel po studujícím. Nechť mu pomůže. Jistě má zkušenosti v silničních konfliktech. Avšak Harry Poch seděl nečinně na svém sedle a zdálo se, že se bavil. Zvolna, s uspokojením si zapálil cigaretu a vyčkával, jak spor dopadne.

Pán s ostrým knírkem přistoupil až k účetnímu, takže se ho dotkl čelem, a stále žádal vysvětlení.

Michelup se pokořil a žalostně vysvětloval, že tady jde o nedorozumění a že nemínil toho pána urazit. Snad by se pán s tenkým knírkem spokojil s touto omluvou, avšak přítomnost dámy s andělskou tváří ho měla k tomu, aby se choval výhrůžně a rabiátsky.

„Legitimujte se!“ hýkal mladý pán. Účetní se zachvěl.

Tu však andělská tvář zívla a kvetoucí ústa zašveholila: „Johnny! Nech toho. Zbytečně se zdržujem. Snad se nebudeš bavit s takovým blbounem?“

Ostrý pán přimrazil účetního svýma pichlavýma očkami, oprášil si dlaně, jako by se byl dotýkal něčeho nečistého, mávl rukou a vzdálil se. Domýšlivé auto se rozjelo.

Potom Michelup zaujal své místo za řidičem, zamklý a schlíplý. Odhalil pro sebe jednu zásadu silničního kodexu slušnosti: Cestujícím přísluší skromné chování a nemá se účastnit konfliktů. Jako ve snách zaplatil výběřčímu poplatek za dlažebné a ani nepozoroval, že se octli na asfaltu a že je pozřelo město.

Mlčky se rozloučil se studujícím Pochem a nevěnoval stroji ani pohled. Vzal děti za ruce a kráčel k domovu.

43) MANŽELKA ho uvítala: „Tak už vás tu mám. Dobře jste se měli?“

„Dobře, výtečně, Růženko,“ odpovídal účetní horlivě a mnul si ruce. „Užili jsme čerstvého vzduchu a počasí bylo nádherné. Opravdu, poměli jsme se dobře.“

Sklonil se nad talířem a s chutí polykal sousta večeře jako muž, který vykonal těžké a významné dílo. Vyřizoval paní Michelupové pozdravy manželů Hájkových. O příhodě se strážníkem a konfliktu s ostrým pánem se nezmiňoval.

Manželka si přála, aby jí něco pověděl o manželech Hájkových; milovala drobné klípky. Leč Michelup nedovedl říci nic jiného, než že lehkomyšlní manželé musejí všude být a že promarnili peníze za železniční jízdenky.

„My však, maminko,“ připojil, „jsme přijeli na vlastním stroji. To je něco jiného. Takový motocykl je veliká vy-

moženost. Než si uvědomíš, jsi daleko za městskou branou. Svět dělá neobyčejné pokroky a lidský důmysl všude vítězí...“

Polkl kolečko salámu a opakoval s obzvláštní důtklivostí, jako by sám sebe přesvědčoval: „Výborně jsme se poměli, krajinu jsme si prohlédli. Jsem spokojen. Motocykl jsme si měli už dávno pořídit. Je to věc k nezaplacení.“

Po večeri vytáhl sešit, v jehož záhlaví bylo psáno:

Tento sešit byl koupen dne 23. května roku 1933 za jednu korunu.

Usmlouváno 20 haléřů.

Netto cena 80 haléřů.

Do sešitu zapsal výdaje, způsobené motocyklem za dnešní den. Pokutu, zaplacenou strážníkovi.

„To věru nemuselo být,“ mručel.

Oběd, který pozřel studující Poch.

„Jí jako mladý slon. Tohle debužírování musí přestat.“
Korunu, kterou dal muži v zeleném stejnokroji.

„Zadarmo někteří lidé berou peníze. Pořád mají ruku nataženou.“

Jednu korunu padesát haléřů za dlažebné.

„Je to nešvar. Platím daně, tak co se ještě chce ode mě?“

K tomu se musí připočíst spotřebovaný benzin, pojištění a částka připadající na amortizaci. Sloupce číslic, v nichž je obsažen životopis motocyklu, rostou příšerně. Účetní cítí, že se mu dech úží. Stačí se svým platem uživit rodinu i motocykl? Chvatně tuto myšlenku zamáčkl jako blechu a zavřel sešit.

Paní Michelupová projevila, že by šla ráda do biografu. Strávila celé odpoledne doma a ráda by večer něco užila. Měla ráda filmy, a to zejména takové, které připomínaly usl-

zené romány v ženských časopisech. Dojímalý ji příběhy , v kterém dva mladí, hezcí lidé trpí pro věrnou lásku, ale po různých překážkách věrná láska zvítězí. Měla všechny záliby žen z lidu. Byla dcerou drobného řemeslníka a svoje dívčí léta prožila jako švadlena v módním závodě. Ráda si postála na rohu se sousedkami a probírala soukromý život své přítelkyně. Někdy si potají zašla do cukrářství, aby si zamlsala, a měla provinilý dojem, že zhřešila. Rozechvívaly ji slavné pohřební průvody a svatby; v myšlenkách se často vdávala s mnohými mladými muži, a zejména filmovými herci; byla mírně pověřčivá; štítila se každého hmyzu; pištěla, když spatřila myš; bývala dojata, když viděla malé děti, a cizí děti vždycky přirovnávala ke svým; její děti byly nejhezčí a nejhodnější; její manžel byl bručoun a nedovedl si jí dost vážit; byl však nejlepší muž na světě.

„Do biografu...?“ znepokojil se účetní, „a já myslil, že zůstaneme doma...“

„Podívejme se na něho,“ děla manželka čtverácky, „sám užil a na ženu nemyslí. Tihle muži!“

„To je pravda,“ omlouval se Michelup chvatně, „promiň, že jsem na to nepomyslí...“

V duchu zasténal: „A zase budou útraty! Kde na to má jeden brát...?“

Paní Michelupová se ustrojila, napudrovala si tvář a maličko si přibarvila chutné rty. Účetní se na ni se zálibou díval a říkal si s uspokojením: „Mám hezkou ženu. Leckterá moderní krasavice by jí mohla závidět...“

Sám pak si vzal čistý límec a oděl se v sváteční kabát. Loučil se s dětmi a kladl jim na srdce, aby nedělaly nezbedenosti a šly brzy spat. Brejlatý student slíbil, že bude opakovat úlohu na zítřek. Máňa si umínila, že až rodiče odejdou, předvede si před zrcadlem drama, jehož obsahem bude konflikt otce se strážníkem a ostrým pá-

nem. Obě tyto osoby jí splynuly do jedné role intrikána. Svému otci přidělila úlohu hrdinnější než ve skutečnosti. Nakonec otec slavně zvítězí, porazí nepřítele a intrikán zmizí s hanbou z jeviště.

V bufetu kinematografu koupil účetní manželce tabulku čokolády. V duchu byl na rozpacích, nemá-li touto novou útratou zatížit účet motocyklu. Neboť kdyby neměl z prvního výletu špatné svědomí, byl by asi odepřel jít do biografu a riskoval menší šarvátku. Potom však usoudil, že stroj není vinen touto položkou.

Dutý, plechový hlas oznamoval: „Přinášíme vám nejnovější a nejzajímavější zprávy z celého světa: Foxův zvukový žurnál!“ Zatroubila fanfára, pak se ozvalo rrrrr!Obraz ukazoval závody automobilů. Mladý muž, vítěz závodů, se klaní obecenstvu s bobkovým věncem na krku. Pak zase rrrrr! Závody motorových člunů. Motorové lodice kloužou po vlnách a zanechávají za sebou zpěněnou brázdu. Obraz zhasl a bylo slyšet shluk zmatených hlasů. Když se rozsvětlo, spatřili koňské dostihy. Bariéry naplněné rozčilenými, vyjevenými obličejí. Květinový karneval v Nizze. Obrovské figuríny s pitomými tvářemi; je vidět, jak se otáčejí kola ozdobená květinami. Zase pokřik, halas a výskání. Kovbojové ukazují své kousky na divokých hřebcích. Hřebec se vzpíná, hrbí hřbet a shazuje jezdce do pilin. Diváci se upřímně řehtají. Přehlídka nejkrásnějších ženských lýtek a výstava vzácných psů. Potom zase plavecké závody. Štíhlá, olympská těla skáčí z vysokých věží. Zpomalený běh aparátu ukazuje harmonické pohyby ladných těl. Vítěz, obklopený shlukem usměvavých pánů, anglicky zažvýkal několik slov. V Římě: přehlídka bersaliérů. Mussolini řeční. V Londýně: přehlídka skotského pluku. Mečení dudácké kapely. Tichý oceán:

manévry amerického loďstva. Zase závody: tentokrát jde o to, kdo sní nejvíce švestkových knedlíků.

To je ozvěna světa; tvář nynější doby. Zvukový žurnál říká účetnímu a ostatním divákům, že nejdůležitější v životě je nejdále skočit, nejvýše vyletět, nejrychleji se pohybovat, sníst nejvíce švestkových knedlíků; člověk musí zlomit nějaký rekord, nechce-li zemřít nepoznán.

Potom se rozsvítilo. Přicházejí opozdilci. Biletáři hlasitě nabízejí program. Hluk sklápěcích sedadel. Zase se setmělo a plátno se ponořilo do fialového přísvitu. Ozvaly se lkavé tóny. Obraz ukazuje mladého muže lesklých kadeří a cukrového chrupu. Ten jinoch se zamiloval do dcery petrolejového krále; je však chudý a nemá přístup do bohatého domu, kde se tančí, obědvá v nesmírně veliké komnatě; kde je bělovlasý a dobře vychovaný lokaj; a kde jsou i telefonní sluchátka výstředně luxusní. Mladá dívka se zamiluje do jinocha na první pohled. Co je mu to však platné? Neurvalý miliardář ho odmítá a uštěpačná lady, jeho choť, ho posměšně měří svým lorňonem.

„No, počkejte,“ říká si spravedlivě rozhořčená paní Michelupová. „Ještě budete rádi, když vaše dcera udělá takovou partii.“

Za pohádkových dob zabíjel mladý muž draka, aby získal princeznu. Za starých časů se snažil nahromadit jmění anebo si vydobýt trvalé místo pod penzí. V těchto dobách pak se dá jinoch k letcům, aby zlomil světový rekord a proslavil své jméno po celé zemi. Ruka bohaté dědičky je mu odměnou.

Také mladík s lesklými kadeřemi se stane letcem. Účastní se šíleně odvážných závodů. Zvítězí. Potom nastává dramatický okamžik. Zřítí se s letadlem k zemi. Je živ, či mrtev? Nyní přichází pro paní Michelupovou

okamžik, kdy rozbalí čokoládu. Zakousla se do pamlsku, osoleného slzami. Čokoláda jí chutnala dvojnásob.

Hrdina se ovšem nezabil. Byl jenom zraněný. Ošetřovala ho dcera petrolejového krále. Nakonec mladý letec zarokotá tenorem roztouženou píseň; dcera petrolejového krále ho doprovází trylkujícím sopránem. Tenor a soprán splývají; tváře milujících přizhňou k sobě.

Rozsvítilo se. Paní Michelupová si napudrovala uplakanou tvář. Na rtech cítila čokoládu, smíšenou se slanou chutí slz. Vstřebala do sebe dojemný příběh o dvou milujících srdcích, která došla štěstí. Cítila se povznesená, neboť ji ještě po cestě domů neopouštěl pocit, že ona je ta dcera petrolejového krále, jež pojala za chotě hrdiného letce, mladého boha s lesklými kadeřemi.

44) A OPĚT uplynulo několik neděl. V poslední době pociťoval účetní ke konci týdne zvláštní nepokoj. V sobotu odpoledne, sotva poobědval, dovedl celé hodiny vyhlížet z okna a bádat po obloze. V novinách ho ze všech zpráv nejvíce zajímaly předpovědi o povětrnosti. Paní Michelupová slyšela v kuchyni jeho výkřiky. „Aj, na nebi se udělal mráček. Nonono, jen aby se nám nezkazila neděle...“

A po chvíli: „Co myslíš, maminko, bude pršet?“

„Myslím, že nebude,“ odpovídá manželka.

Účetního to jaksi zamrzelo.

„Z čeho tak soudíš?“ vyptával se důtklivě.

„Když jsem byla nakupovat, nebe bylo úplně čisté.“

„To bylo před chvílí. Nyní je to jiné. Takový mrak se udělal...“

„Kdepak!“ hlaholí to z kuchyně, „žádný déšť nebude.“

„Hloupá ženská,“ zasmušil se účetní, „všecko ví. Jako by byla nějaký prorok. Noviny píší,“ křičel přes pokoj do kuchyně, „že máme očekávat počasí proměnlivé.“

„Copak noviny!“ odpovídá kuchyň.

„Toť se ví...“ poškleboval se účetní, „ty jsi nějaká moudrá... Rozumíš tomu víc než noviny...“

„Tak co se mne ptáš, když ničemu nerozumím?“

Michelup umkl. Bedlivě zkoumá obláček, který stojí nehybně na obloze, okrouhlý, nadmutý, podobný selské peřině.

A po chvíli se zase ozývá jeho hlas: „A možná že bude pršet. Bylo by ostatně toho zapotřebí. Obilí vyrostе a bude úroda. Beztoho je všude slyšet, že je katastrofální sucho.“

Mluvil rozšafně jako rolník, jehož blaho je závislé na milosti nebes.

„Vody je všude nedostatek. Slyšel jsem, že jsou obce, kde se prodává voda. Džber za dvacet haléřů...“

Z kuchyně jsou slyšet zvuky údivu.

„Když už se i voda musí kupovat, tak je to opravdu zlé,“ míní paní Michelupová.

„Tak vidíš... A v Labi se objevil kámen, na němž stojí psáno: ‚Když mne uzříš, budeš plakat.‘ Ano... Takové sucho nepamatují ani nejstarší obyvatelé...“

„Ovšemže by bylo potřebí, aby sprchlo,“ přisvědčuje i manželka, „jenomže nemusí pršet právě v neděli, když se každý těší na výlet...“

„Když jde o obecné dobro,“ děl účetní káravě, „tak všechny výlety musejí stranou... Mne to také mrzí, když se neděle pokazí,“ dodává pokrytecky.

Když je obloha čistá a slunce žhne celou silou, tehdy je účetní ve špatném rozmaru. Nevrlé chodí po příbytku a zasmušile bublá. Nic mu není vhod a je náchylný

k výtržnostem. Avšak jeho tvář se kouzlem změní, jakmile se obloha zachmuří a déšť otrásá okenními tabulkami.

„Jen houšť, jen houšť!“ volá jásavě. „Zlatý déšť! Necht' se nebesa otevřou a hrom bije! To já mám rád...“

Když venku prší, tehdy je přibýtek příjemnější. Účetní se šourá po pokojích, prohlíží si památné předměty, které získal za levnou cenu, a osvěžuje si vzpomínky. Je ve slunné náladě a žertuje s dětmi.

Mráček na obloze se třepí a rozplývá. Michelupova tvář se zachmuřuje. K čertu! Bude hezky a je třeba jet s motocyklem na výlet...

Léto onoho roku bylo velmi suché a účetní musel každou neděli odhodlaně podnikat vyjížďky do přírody. Mnoho vytrpěl, když viděl, jak velké zuby studujícího Pocha rozemílají pokrmu a dělají mu značnou útratu. Vracel se z výletu a s úzkostnou tváří sedával nad sešitem, v němž byl v podobě číslic zaznamenán životopis stroje. Zíral na stále rostoucí sloupec cifer, ševelil okoralými rty.

Z ciziny k nám vniklo slovo *standard of life*. Toto cizokrajné slovo se velmi rozšířilo v kruzích, v nichž vládne světový názor na protiúčet, světový názor na splátky. Ono slovo v podstatě značí, že je nutno vydávat více, než vyděláváme, abychom kráčeli s duchem času. Od té doby, co Michelup vlastnil motocykl, poznal, co je to ten *standard of life*. Dříve trval na tom, aby se účty platily ihned. Zakládá si na spořádaném hospodářství a káral lehkomyšlné lidi, kteří dělají dluhy. Štítil se dluhů jako odporného hmyzu. Nyní však odkládal účty do zásuvky, na upomínky neodpovídal a říkával: „Kdo dneska platí hotovými? Kdo platí ihned? Dnešní hospodářství je založeno na úvěru.“ A dodával s poučnou tváří: „Úvěr je hybná páka obchodu.“

Avšak přes tyto učené národohospodářské teorie stal se malicherný a škudlivý. Pro každý halěř se hrdil s manželkou, vztekal se a tropil povyk. Nahlížel do kuchyně a kontroloval spotřebu potravin. Zdálo se mu, že se mnoho peče, vaří a mastí. Všude viděl živý-kající čelisti, i ve snu vídával otevřená ústa, která hrozila ho pohltit.

Paní Michelupová, jako všechny ženy z lidu, byla milosrdná k žebrákům a lidem potřebným. Z opatrnosti je však podělovala pouze potravinami a odloženým šatstvem, jsouc přesvědčena, že každý žebrák propijí milodary v kořalce. Dříve byl i účetní štedrý k chudobným a jeho srdce se kormoutilo nad lidskou bídou. Nyní když se ozvalo zazvonění, sám otvíral dveře a odháněl prosebníka vzteklými slovy. „Naděl vám pánbůh! My sami nic nemáme!“

Někdy se připlížil za manželkou, která právě obdařila žebráka starými škrpály. Vyrval mu dárek z rukou a vříska: „Boty jsou ještě dobré. Dají se podrazit a já je budu nosit. Nemám peněz, abych si mohl opatřit nové...“

„Ale dovol,“ napomínala ho manželka. „Vždyť se ta obuv válí ve skříni bůhví jak dlouho a nikdo si jich nevěšiml...“

Avšak on tiskl škrpály k hrudi a křičel: „Nedám! Nedám! Mně také nikdo nic nedá! Chtějí ze mě dřít kůži. Chtějí mne připravit na žebrotu...“

Chodil jako ve snách a mumlal nepřičetně: „Mám nepřítel v domě. Jeho jméno je motocykl. On mne chce sežrat. On mne také sežere. Už si opravdu nevím rady. Čím jsem se provinil, že mám být tak trestán...?“

Někdy ho však přepadla nezřízená štedrost. Tehdy strkal žebrákovi všechny mince, které měl v kapse.

„Nate, nate!“ brebтал v rozčilení, „vezměte ode mě dárek a pamatujte si, že jsem účetní Michelup. Já, kamaráde, mám srdce pro každého. Nemohu vidět lidskou bídu...“

Když ho manželka kárala z rozmařilosti, tehdy říkával se záhadným úšklebem: „Jen mě nech! Jednou možná budeme rádi, když k nám budou lidé milosrdní...“

„Jaké to máš myšlenky?“ hrozila se manželka.

„Jeden neví...“ mručel účetní, „nebude-li sám chodit dům od domu. Mnoho lidí přišlo k zničení a bývali to velcí majetníci...“

Dětem odmítal dávat peníze na školní potřeby.

„Řekněte pánům profesorům, že máte nuzné rodiče a že trpíte hlady. O chudé děti se mají postarat úřady. Dokud jsem měl, dával jsem. Nyní nemám...“

Zachechtal se jízlivě: „My máme motocykl a jezdíme každou neděli do přírody... Nemáme co jíst, ale na výlety musíme. My jsme veselá bída...“

Služebná se vrátila jednoho dne se zvěstí, že hokynář, u něhož nakupovali potraviny, hleděl stranou a neurčitě hovořil o tom, že nekrade a že musí zboží platit. Jemu nikdo nečeká, a proto on také nemůže nikomu počkat. Měl dlouho strpení a neříkal nic, ale co je moc, to je moc...

Když se o tom účetní dověděl, spustil šílený řev. Co je to? Co to slyší? Hokynářovi se neplatí účty? Neslycháno! Co si o něm lidé pomyslí? Kdekdo si bude v sousedství vypravovat, že se u Michelupů žije z ruky do úst a že kupují na knížku. Účty se mají platit hned. To je jeho zásada, od níž neustoupí. Nedopustí, aby jeho počestné jméno přišlo takhle vepsí.

Běhal po příbytku, mával rukama a rozhorleně opakoval: „Kdo to jakživ slyšel? Nedovolím! To je nepořádek!“

Paní Michelupová ho požádala o peníze, že dluh ihned zaplatí. Účetní schlípl, něco zamumlal a umkl. Toho dne požádal v kanceláři o zálohu. Poprvé ve svém životě.

Ředitel ho vyslechl, zamračil se, udělal si áno, áno, zálohu, nevidí rád, když si personál bere zálohy, a začal mu klást nepříjemné otázky. Nač potřebuje pan Michelup tolik peněz? Nedovede pan Michelup srovnat příjmy s vydáním? Je nespokojen, áno, áno, velmi nespokojen. Je to špatný příklad, áno, áno, pro mladší personál...

Bývaly také doby, kdy po delším údobí skleslosti zachvátilo Michelupa rozjaření a důvěřivý optimismus. Všechno se najednou obrátí a odněkud přiletí osvěžující poselství. Jak tomu bývá ve filmových operetách, najednou vejde do domu štěstí a zahrne je hojností. Prchnou všechny svízele a nastane jasná pohoda.

„Jen neklesat na mysli, maminko! Však my už to nějak zlomíme...“

45) ONA NEDĚLE slibovala opět krásné počasí a Michelup poručil svému šoferovi, studujícímu Pochovi, aby se s motocyklem dostavil před dům. Tentokrát měla paní Michelupová užít půvab výletu. Dlouho se zdráhala; netouží po výletech; nemá ráda zástupy lidí, hluk a tlačeníci; raději posedí doma, něco si přečte a pak se bude dívat z okna; miluje klid a popřeje tu radost dětem.

Účetní neustával naléhat. Takový výlet má mnoho do sebe. Jízda motocyklem rozjařuje. Musíme také činit něco pro zdraví, není-liž pravda? Ven z těsných zdí do svěží přírody!

„Uvidíš, maminko, jak mi budeš děkovat,“ ujišťoval ji horlivě. „Kdo by zůstal za takového krásného dne ve městě? Napojíš se svěžím vzduchem a budeš dobré

mysli celý týden. Děti mohou zůstat jednou doma; ať si napíší úkoly; beztoho se mi zdá, že v poslední době zanedbávají učení.“

Paní Michelupová konečně svolila. Svátečně se přistrojila a napomenula děti, aby nikoho cizího nepouštěly do bytu, a když se pod oknem ozval signál motocyklu, vyšli před dům.

Avšak nebylo paní Michelupové přáno, aby se účastnila výletu. Když se již chystali nasednout, tu nenadále vyběhla babička ze své světničky. Hlučící stroj umkl. Její zjev přimrazil účetního k zemi. Byla oděna v hedvábí měňavých barev, kolem plecí jí poletovala starodávná mantila a na hlavě seděl klobouk, obraz rajské zahrady; pestré květiny, celuloidové hrozny a uprostřed hnízdil vycpaný pták s pestrým chvostem. Byla podobou módní dámy z let sedmdesátých, která se chystá na výlet do Kravína; ze starodávné parády vanul zápach kafru.

Mávala slunečníkem s krajkovými volány a divoce pokřikovala: „Takoví jste! Máte příležitost, a ne abyste mne vyvezli! Já chci také užít! Pojedu s vámi. Udělám landpartii...“

Paní Michelupové se ulevilo. Ochotně postoupila babičce své místo v přívěsném vozíku.

„Babička má pravdu,“ řekla, „celý čas sedí doma a nikam nepřijde. Ať se trochu povyrazí...“

Účetnímu nezbývalo než se pokořit.

„Ovšem, babi,“ děl uctivě, „velmi rádi vezmeme vás s sebou. Bude nám potěšením. Prosím, vezměte místo.“

Studující Harry Poch zíral na babičku s otevřenými ústy. Snad se ještě nestalo, aby motocykl, stroj určený k lásce a rozkoši, vzal do přírody takový starožitný zjev.

„Máme málo benzínu,“ bručel zarputile, „já nevím, jak vystačím. Musíme někde napájet...“

„Nemusíme,“ odvětil účetní řízně, „pojedete pomalu a vystačíme. Pořád abych kupoval benzin. Kdo to má vydržet?“

Studující pokrčil rameny a nasedl. Účetní zaujal místo za ním. Babička se rozložila v přívěsném vozíku. Motocykl zafuněl a vyrazil.

Harry Poch si přál v tomto okamžiku, aby se změnil k nepoznání. Kéž by ho nespatriil nikdo ze známých! Zatne zuby a umíní si, že se nebude dívat napravo ani nalevo. Přece však pozoruje, že se chodci zastavují a s podivem se obracejí za motocyklem. Také účetnímu bylo nevolno a v jeho nitru se převalovaly popudlivé, kalné myšlenky.

„Stát!“ zavřeštěla náhle babička.

Motocykl nedbal jejího volání a pádil ulicemi.

„Povídám: Stát! Zastavte!“ křičela babička.

„Zastavte, Jindřichu,“ velel účetní a otázal se: „Co je, babičko?“

„Já jsem si zapomněla vějíř,“ hlásila stařena.

„K čemu potřebujete vějíř, babi?“ podivil se účetní.

„Tak...“ řekla babička svéhlavě, „já musím mít vějíř...“

Představuje si, že je mladá dáma, která se v *ekvipáži* projíždí Stromovkou. Proti nim klusal mladý poručík s navoskovanými kníry na svém ryzáku. Má jiskřivý zrak a jeho prsa jsou pokryta zlatými šňůrami. Poručík vrhne na dámu v ekvipáži žhoubný pohled. Ona ukryje tvář za vějířem a s dívčí ostýchavostí opětuje koketní vyzvání.

Kolem motocyklu se již zastavují lidé a z hloučku padají jízlivé poznámky lidu pražského, vždy náchylného k posměšnému glosování.

„Vraťte se,“ poručil Michelup vztekle studujícímu. „Když chce mít vějíř, musí mít vějíř, tady se nedá nic dělat...“

A potom bylo motocykl vidět na silnici v řetězu automobilů na splátky i na protiúčet, skromných vozů s pomačkanými blatníky; káry, koupené z třetí ruky, oprýskané a pokryté prachem, i nafoukané limuzíny a marnivé světácké vozy výstředních tvarů. Odvíjí se stužka silnice. Stromy a milníky pádí nazpět. Vichřice huláká kolem uší. Babička sedí vztyčená v přívěsném vozíku, obraz slípky v kukani, dívá se přísně kolem sebe a prudce pohybuje černým obočím. Stroj halasně vrčí a bezohledně natřásá cestujícími. Krajkový slunečník poskakuje; babička sotva udrží vějíř v ruce; daleko široko není vidět poručíka s navoskovaným knírem, jenž cválá na svém ryzáku. Nicméně babičce se zdá, že spočívá na měkkých polštářích landauru a vidí před sebou dva lesklé koňské zadky, které se pohybují v ladné harmonii. Rychlostí sedmdesáti kilometrů se po silnici řítí sedmdesátá léta minulého století.

Lesní chlad je objal. Kraj hvozdu je vroubený opuštěnými auty a motocykly. Jejich obyvatelé, páni a slečny, se ukryli v houštinách, aby se oddávali lásce. Dále pádí stroj; zanechává za sebou štíty s reklamními nápisy, kolo-vrátky, které mazlavými hlasy prosí o boží dárek, rod Loudavých, jenž přitištěn ke kraji silnice, žíví se prachem, zvířeným motorovými vozidly. Tu-tá! Z cesty, loudaví tvorové! Volnou dráhu motocyklu, jenž na svém hřbetě nese účetního a dámu z let sedmdesátých! Tu-tá! Zde klusal vládce času a pán nad prostorem...

Motocykl náhle zabublal a zastavil. Studující slezl ze sedla, odšrouboval víčko nádržky a ponořil proutek dovnitř.

„Vždyť jsem to věděl,“ zareptal, „nemáme benzin...“

„Tak musíme koupit,“ odpověděl účetní zasmušile.

„Jo. Ale kde?“ vrčel šofér, „vesnice je ještě daleko. Teď jsme v rejži. Já jsem vám to říkal.“

„Nono,“ mumlal Michelup, „snad nebude tak zle...“

Sestoupil ze stroje a pomáhal panu Pochovi tlačit. Slunce opíralo se o šíje. Babička zůstala sedět v přívěsném vozíku a spokojeně se dívala, jak se muži namáhají. Zakryla si tvář slunečníkem a koketně se ovívala vějířem. Mlčky, supající, tlačili stroj do kopce.

Z lesní houštiny se náhle vynořila černá, opálená žena s divoce rozcuchanými vlasy. Zamířila přímo k Michelupovi. Chopila se jeho ruky a prohlásila, že mu bude prorokovat osud. Chtěl ji prudce odbýt, ale tu zpozoroval, že nedaleko táboří cikáni. Nad ohništěm visí prázdná krabice od konzervy a vousatý muž připravuje oběd. Několik umouněných dětí se s pokřikem hašteří. Opodál sedí děcko a snaží se hrát na housle se dvěma strunami. Hubený koník okusuje lesní trávu.

Michelup se polekal a nastavil dlaň. Cikánka se vpila do záhybů ruky a zpěvavým hlasem věstila účetnímu, že má na cestě dopis s příjemným poselstvím. Označila Michelupa za muže pevného charakteru, jenž je na cestě za úspěchem a kterého čeká velké jmění. Značné peníze vyženi nebo zdědí. Také v lásce bude mít štěstí, musí si však dát pozor na vysokou rusou ženu, která usiluje o jeho zkázu.

Vzala za věštbu korunu, ale nemínila se vzdálit. Cikánata obklopila motocykl a žebroula o tabák. Vousatý muž vstal a zatvářil se hrozivě. Jiný muž s mosazným cvočkem v uchu vykročil dopředu. Účetní poklesl na duchu a také studujícímu bylo nevolno. Strmívalo se. A kupodivu: daleko široko nebylo vidět automobil, ačkoli

před chvílí byla plná silnice. Michelup se už viděl do naha svlečený a obraný o všechny peníze.

Pojednou se babička rozčilila. Prudce pohybovala černým obočím a mávala slunečníkem. Cikáni se vyčkávavě zastavili. Stařena počala křičet: „Pryč, pryč ode mě! Nechci vás vidět! Jste špinaví a oškliví. Zavolám na vás četníka a ten vás odvede do šatlavy.“

Cikáni couvli. Babička vylezla z přívěsného vozíku a jala se útočit. Cikáni se polekali strašlivé stařeny, dali se na útěk a ukryli se v lesní houštině. Michelup si odychl a s ním i studující Harry Poch.

46) MLČKY tlačili dva muži motocykl po silnici. Tma houstla. Netopýři poletovali klikatým letem. Louky zněly jednotvárnou písni kobylek, jako když tisíc rukou natahuje tisíc kapesních hodinek. Noční pták se neslyšně přenesl přes silnici. Daleko zazněla píšťala vlaku a bylo slyšet supění parostroje.

Tak-tak-tak... kdesi rachotil motor. Chvílemi přinášel vánek ztlumený rachot, potom bylo tak-tak-tak slyšeti stále zřetelněji. Na obzoru vzplanula oslňující záře a pak se přihnal maličký vůz. Zsinalé světlo zalilo dva muže, kteří se opírali o motocykl, a starou dámu, která nehybně jako socha seděla pod krajkovým slunečníkem v přívěsném vozíku. Prostořeké tak-tak-tak umlкло. Automobil se zastavil. Pán u volantu se naklonil z vozu; najednou se ozvalo: „He, pane Michelup! Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup?“

Účetní zdvihl hlavu a zlost jím zalomcovala, když poznal pana Turla. Ani si nevšiml, že auto, které řídil, nebyl již světácky výstřední vůz v podobě želvy, ale maličká kára, proletář mezi auty, jenž na sebe rád upozorňu-

je prudkým světlem a halasem, aby zastřel svůj nízký původ.

Turl přirazil dvířka vozu a přistoupil k motocyklu. Zastrčil ruce do kapsy a zpytavě si prohlížel stroj.

„Co je, pane Michelup? Co se děje, pane Michelup,“ splynulo opět z jeho srkavých, mlaskavých rtů.

Popuzený účetní se ho chystal odehnat příkrou poznámkou, když tu studující odpověděl: „Pane, došel nám benzin. Nemohl byste nám vypomoci?“

„Ale prosím, velmi rád, velmi rád!“ vzkřikl Turl a odběhl. Po chvilce se vrátil s plechovkou; student odšrouboval zátku a automobilista naplnil nádržku. Harry Poch se opřel o pedál, ale stroj zafuněl naprázdno. Zkusil to několikrát, ale se stejným výsledkem.

„Jděte od toho,“ velel Turl, „já se podívám, co tomu chybí. Já rozumím každému stroji.“ Usedl na stroj, stiskl pedál, ale motor nezabral.

„To jsem blázen...“ bručel. Rozsvítil kapesní lampičku a oba mladí muži sklonili hlavu a zkoumavě se dotýkali lesklých závitů. Účetní bezradně přihlížel.

„Máte chlupatej benzin,“ řekl Turl přemýšlivě, „nějaký defekt... Takhle se nedá nic vidět. To by se muselo rozebrat...“

„Co budeme dělat?“ zabědoval Michelup.

„Chce to správkou, to je evidentní,“ usoudil Turl odborně.

„Kde nyní najdeme dílnu? Už se dělá noc. Ztracená práce!“ zaklel student a posunul čapkou do týlu.

„Nejbližší vesnice je dobrých osm deset kilometrů,“ děl Turl přemýšlivě, „za dvě hodiny to neuděláte. Kdepak!“

Zamyslel se a pak pravil: „Nic platno, já vás musím vzít na lano a dopravit vás tam.“

S pomocí studujícího vytáhl lano a přivázal motocykl k autu. Účetního zalila vlna vděčnosti. Řekl dojatě: „Pane Hahn, musím říci, že jsem na vás míval zlost, protože jste na mě pokřikoval jako na kluka. Ale teď vidím, že jste řádný muž. Nevím, jak se vám odsloužím.“

„To nic...“ odmítal pan Turl slova chvály, „my sportovci si musíme navzájem pomáhat. To by bylo pěkné, abych nechal kamaráda motoristu v nouzi. Jednou vypomůžte zase mně.“

Usedl do auta a spustil motor. Lano se napjalo. Motocykl se začal pohybovat.

Ve vsi je obklopil zástup kluků a několik psů horlivým štěkotem dávalo najevo svůj zájem. Nějaký výrostek se k nim připojil s nadějí na výdělek.

Turl svinul lano a pak se loučil s panem Michelupem.

„Jak se vám vede, pane Hahne?“ ptal se účetní.

„To víte, pane Michelup, jak se má dnes jednomu vést?“ zaštěbetal pan Turl, „jednou je to takové, podruhé zase onaké. Tak tak se klepu. Nemůžu si stěžovat. Když to nechce být lepší... Víte,“ připojil oživeně, „já tu citronku už nemám. Udělal jsem s ní sto padesát tisíc a pak jsem ji střelil. Pořídil jsem si bejbinku a jsem docela spokojený. Už má třicet tisíc a je jako nová. Jenomže ty kopce nebere tak, jak by měla. Je to holt jiný materiál.“

Podal účetnímu ruku. Vůz se pohnul.

„Ještě jednou vám mockrát děkuju,“ křičel za ním Michelup.

Výrostek se nabídl, že skočí pro majitele autodílny. Běžel ke stavení s jasně osvětlenými okny, za nimiž se ozývala řinčivá hudba a výskání rozjařených hlasů. Šrum-šrum bručela basa, estam-estam dudlal obligát a trumpety, cajrajraj šveholily klarinety. Hospoda

se otřásala. Báby a bosé děti, opřeny o pažení oken, nahlížely do tanečního sálu.

Výrostek se vrátil s mužem rozježeného kníru a s rozpařenou tváří. Michelupa ovanul zápach rumu. Majitel správkárny se zeptal: „Tak co je s tím? Nejede to?“

„Nejede,“ přisvědčil účetní.

„Tak když to nejede, tak se na to podíváme,“ řekl muž s rozježeným knírem. „A ono to pojede, ne že to nepojede. Na to bysme se podívali. Hej, Toníku!“ zvolal na výrostka, „skoč a přines mi fidlátka. Hni sebou!“

Výrostek poskočil a přinesl nástroje. Majitel správkárny poklekl a dal se do práce. Bruče si pro sebe rozebral stroj.

Z hospody bylo slyšet rozjařený zpěv: „Když nepři- jdeš k nám, sama si tě vyhledám, vždyť já na světě nic jiné – ho nemám...“

Muž s naježeným knírem se vztyčil a podrbal se za uchem. Stál nad hromádkou součástek stroje a huhlal: „To jsem blázen... Něco to chce, ale co to chce, to ne- vím...“

„Co tomu chybí, mistře?“ otázal se účetní. Správkář ho zdrtil pohledem odborníka.

„Povídám: Něco to chce, ale co to chce, nemůžu říct tak nahonem. Hromská práce! Musím se na to kouknout až ráno. Teď na to nevidím...“

Ohnal se rukou a vykročil směrem k hospodě.

„Tu to máme!“ zasténal účetní. „Co budeme dělat?“ ptal se bezradně.

„Abychom jeli domů vlakem, ne?“ navrhl student.

„To asi nepůjde,“ vmísil se do rozmluvy výrostek, „protože stanice je odtud dobré dvě hodiny a první vlak, dělnický, jede až v šest hodin ráno.“

„Nic platno, musíme vlakem,“ rozhodl účetní, „jinak se domů nedostaneme.“

Nepočítal však s babičkou. Stará dáma rozhodně odmítla jít pěšky. Účetní ji přemlouval.

„Podívejte se, babi, buďte rozumná,“ žadonil, „tady přece nemůžeme zůstat.“

„Zůstaneme tady!“ křičela stařena svéhlavě, „já nechci pěšky. Nohy mně neslouží...“

„Já přece musím zítra do kanceláře,“ lkal účetní, „zmeškal bych úřad a budu mít nepříjemnosti...“

Avšak babička setrvala na svém. Chtěla do hospody. Slyšela hudbu a chtěla vidět, co se tam děje.

Účetní podlehl a rozhodl se, že bude ve vsi přenocovat. Vykročili směrem k hospodě. Avšak vchod byl zavalen dvěma pány, kteří na sebe dotírali; nějaká žena tahala jednoho z nich za kabát.

„Řekni mi, že seš věrněj,“ blábolil jeden z těch pánů a snažil se obejmout svého druha, „jestli mi nejseš věrněj, tak bych tě musel ba – bacit...“

„Pojď domů, starej,“ huhlala žena, „máš už dost!“

„Nech mne!“ zahulákal opilec, „on musí říct to slovo... já chci vědět, jestli se mně nezpronevěřil...“

„To víš, že jsem se nezpronevěřil,“ zařval druhý pán, „jakej bych musel bejt... já kamaráda neopustím! Já ne! To musí přijít někdo jinej! Ještě se nestalo, aby Alois Chýle někoho opustil... Spolu jsme bojovali, ve štelunkách trpěli... Tady stojím! Já vždycky jen čistou pravdu...“

„S dovolením, páni...,“ upozornil Michelup, že by chtěl dovnitř.

„Franc, pusť pána,“ napomenul podnapilý svého druha. Sám se hluboce uklonil a pravil: „Landšturminfanterist Chýle Alois se poslušně hlásí. Všecko v pořádku, pane hejtman...“

Michelup se protlačil dovnitř a narazil na číšníka, který pádil kolem, obtížen několika sklenicemi piva. Účetní se ho zeptal, nemohl-li by dostat nocleh pro tři lidi.

„Moment, k službám!“ zahlaholil číšník a odkvapil. Bylo slyšet, jak křičí: „Hoteliére! Jsou tady nějaký páni a chtěli by přespat!“

Šrum-šrum. Estam-estam. Cajrajraj. „Počkej, ty budeš litovat, až poznáš svět...“ zpívají ochraptělé hlasy. Pivní pumpa hlučí: „Dyldyl-bum, dyldyl-bum...“

47) ZAŠOURALY plstěné bačkory a přihrabal se šenkýř; jeho v mědi vytepaná tvář hrála do fialova smaltovým odleskem; oči měl vlhké, lítostivé a z nosu a uší mu divoce bujela křoviska šedivých chlupů. Trpěl záduchou a jeho dech svištěl.

„Nocleh si přejí páni? A to je těžká věc. Nemám momentálně nic volného. Ledaže –“

Křečovitě se rozkašlal, ohýbal se v kříži a jeho tvář se zabarvila do černa.

„Oho! Oho! Achich! Kašel mne souží... To jinak nejde, jsou tady léta... Tak tedy nocleh? Oho! Oho! Achich! To je smůla... Všecko mám obsazené. Ledaže by se ten cest'ák ze šestnáctky hnul. Nechal se slyšet, že odcestuje...“

Posunkem zval společnost do sálu.

„Račte do lokálu,“ sípal, „dnes je tam veselo. Vysloužilci uspořádali zábavu. Škoda že jste nepřišli dřív. Mohli jste vidět umělecký program. Oho! Oho! Achich! Já se toho kašle nezbavím...“

Vyhledal jim prázdný stůl. V sále, ozdobeném chvojím a pestrými stuhami, se točili nakadeření mladíci a venkované s vpadlými, do modra vyholenými tvářemi.

Někteří měli holý krk a zvarhanělý límeček jim vyhlížel z kapsy. Někteří drželi své tanečnice obřadně daleko od těla a opisovali nohama veliké kruhy; jiní přižehli k líci své dámy a přešlapovali na místě. Blížila se půlnoc a mravy se uvolnily. Opilé hlasy se navzájem překřikovaly, sklenice řinčely a basa neúnavně bručela šrum-šrum, housle odpovídaly estam-estam, tydli-tydli a klarinet štěbetal cajrajraj.

Student Harry Poch oznámil, že má hlad, a po poradě s číšníkem si objednal guláš. Babička následovala jeho příkladu. Účetní zmalomyslně divokým dobrodružstvím a neměl chuť k jídlu. Se srdcem zkormouceným musel hledět na to, jak veliké zuby studujícího rozemílají pokrm; babička s ním závodila a ohryzek na vyschlém krku poskakoval jako tkalcovský člunek.

M-tata, m-tata... Hudba hrála směs starodávných písní, ale v moderním rytmu. Někteří hudebníci vyskakovali a pitvořili se jako členové džezbandu. Trumpety se při obzvláště spletitých melodiích obracely ke stropu, jako když pijí slepice. Tanečníci roztahovali nohy jako kružítko; byli však takoví, kteří potrhávali rameny, kroutili se v bocích a natřásali zadnice, naznačující, že tančí blues.

Harry Poch dojedl guláš a poručil si salám. Babička nezůstala pozadu. Student se zaléval pivem a také stařena nahýbala sklenici. Účetní je pozoroval se zachmuřeným čelem: „Udavte se! Sněžte si mne celého, nesvědomití!“

M-tata, m-tata... Saxofonista odložil nástroj, vstal a začal zpívat klokotavým tenorem. Tanečníci vpadli napitými hlasy:

...ty budeš litovat,

až pudem od sebe,
že jsme se tak milovali,
ty mě a já tebe.

Strop sálu se snížil hustými chuchvalci tabákového dýmu. U jednoho stolu vznikl spor. Dva páni se vrhli na sebe a snažili si ukrotit nos. Hostinský klidně přistoupil a roztrhl soupeře navyklým, bezpečným hmatem. Nikdo by netušil, že ten gichtický stařec s mrtvičnou tváří má takovou sílu. Zacloumal rváči a pak je stlačil do židle.

„Ouha, páni, ouha!“ dodal k tomu, „já tyhle věci nemám rád. Když se chcete prát, jděte si ven. V mém lokále to nesmí bejt. Nechtějte, abych vzal bejkovec... Ocho! Ocho! Achich...“

Stařec odchrchlal a odšoural se za nálevní stůl. Jeho dech svištěl jako rány bičem a tvář zčernala. Nicméně jeho vlhká očka byla bdělá. Jakmile v sále pozoroval nepokoj, již byl na místě a zbojník přijal z jeho ruky poučení v podobě pohlavku, až odletěl do kouta. Všecko to dělal s unylým klidem, jako by vykonával starodávný obřad.

Student Harry Poch se zamyslel a pak si objednal ementálský sýr. Stařena na něho závistivě zírала a pak si také poručila porci sýra. Mezi ní a studujícím se rozvinuly závody v jídle. Jednou měla vrch babička, jindy vítězil student. Michelup je pozoroval, bledl a všecek se scvrkal.

„To bude útrata!“ úpěl, „oba jedí jako nezavření. Ó, já nebohý! Jakých jsem se to dočkal časů...“

Osopil se na žravého studenta: „Už byste mohl mít dost!“

„Ani nápad!“ odpověděl mladík cynicky, „já jsem pořádně vyhladověl.“

Stařena si poručila číšku rumu a její oči se pokryly hedvábným leskem. Zírala na tančící mládež a vzpomínky, podobné zažloutlým daguerrotypím, se v ní zatetelily. Hle, ona se vznáší v náručí mladého šviháka, krajkovou vlečku zavěšenou na malíčku levé ruky. Hlavu, ozdobenou splývavými kadeřemi, snivě nakloněnou dozadu. Tanečník ji lechtá navoskovaným knírem na oblé šíji a šeptá jí galantní slova. Koketně ho udeří vějířem a praví vyčítavě: „Ó vy zlý!“ Švihák ji odvádí do vestibulu a usedne s ní pod palmu. Je rozechvělý a mluví zajímavě. Již dávno v sobě tajil horoucí city, ale nic platno. Jeho srdce se bouří a touží po ní.

„Má bohyně, můj živote, jsem váš oddaný škláv!“ volá a ohýbá před ní koleno.

„Vstaňte! Co to činíte?“ šeptá ona zděšeně, „což kdyby nás někdo spatřil?“

Stydlivě si zakrývá tvář.

„Odejďte!“ praví velitelsky, „chcete mne kompromitovat?“

„Ó, jen jediné slovo, jediné slovíčko, drahá – což je vaše srdce ledové?“

„Odejďte, pravím! Jsem počestné děvče. Nesmím naslouchat takovým slovům. Vždyť bych se před matinkou svojí musela rdítí...“

Odejďte!“ opakuje a dupne nožkou.

„Ó, jen jediné slovo, jediné slovíčko, drahá slečno Floro, a budu blažen. Smím doufat?“

Ona sklopí oči a mlčí.

„Spanilá slečno Floro,“ dotírá rozohněný mladík, „hned jak jsem vás poprvé spatřil, srdce mé promluvilo. Chtěl jsem je utišit, hledal jsem zapomenutí v hlučném víru života, ale vše marno. Všude mne pronásledovala vzpomínka na vás a vaše lepá tvářička se mi zjevovala

ve snách. Seznal jsem, že jsem propadl vašim kouzlům, spanilá čarodějko... Smilujte se nad srdcem raněným! Bez vás nemá pro mě život půvabu. Odpovězte mi: Smím doufat?“

Ona přitiskne ruce na tvář a mladý muž slyší, jak šep-tá: „Promluvte s mamá...“

M-caj, m-caj, m-cajcaj... Tanečníci podupávají a junácky říčí: „Juch, juch, jujdá!“ Někteří mladíci vyvádějí své slečny ven do tmy. Studující Harry Poch si po-ručil uzenky s cibulí, pojedl, zalil je pivem a nyní úporně přemýšlel, co by si měl ještě dát. Leč babička sní: Její nápadník obdržel od ní zvadlou růži, kterou sňala z účesu. Šťastný jinoch přitiskne ke rtům zástavu lásky věčné... Michelup se podíval na hodinky a zhrozil se: „Propána, už je půl druhé...“ Mezi tanečnický povstal shluk, jeden chlap se ohání zavírákem a nepřičetně říčí. Slečny výskají a hrnou se ke dveřím. Šenkýř si vzdychl, namáhavě vstal a přibelhal se k násilníkovi; zatřepal jím a pak ho vykopal ze dveří. Ukončiv toto dílo, křečovitě se rozkašlal: „Oho! Oho! Áchich. A nedají pokoj, dokud někomu nezpřerážím všechny hnáty. Holota jedna ne-vzdělaná. Oho! Oho! Áchich...“

Babička si poručila čtvrtku vína a její oči zasněně bloudí po sále. Co vidí? Její otec prudce rozhazuje rukama a láteří: „Nedovolím! To není pro tebe žádná existen-ce!“

„Ale, papá!“ vzlyká Flora.

„Mlč! Ani slovo nechci slyšet! Což jsem celý život se i lopotil a střádal, abych pak své jmění vstrčil do chřtánu takovému nuzákovi? Ha! Nikdy!“

Flora se vztyčí a její oči planou hněvem.

„Nedáte-li svého svolení,“ praví vzrušeně, „pak vám přísahám, že odejdu k tetince a nikdy se k vám nebudu znát!“

„Pro boha věčného!“ zděsila se matka, „jak to, dítě pobloudilé, mluvíš?“

„Nech ji,“ praví otec tvrdě, „ona má svou hlavu. Dobrá. Za starých časů nebývalo, aby se děti zdvihly proti rodičům. Tohohle jsem se tedy dočkal...“

Zastavil se před plačící dívkou a říká se vztyčeným prstem: „Ale pamatuj si, dcero nezdárná, že mně na pohřeb nesmíš...“

„Hoteliére!“ zakřičel číšník, „cesták ze šestnáctky od táhl a pokoj je volný...“

„A to je dobře,“ zaradoval se šenkýř; vstal a přiblížil se k Michelupovi. Ptal se ho, nechce-li se podívat na svou ložnici. Účetní přisvědčil; hlava ho tížila a byl ospalý. Také stařena se unavila vzpomínkami a prohlásila, že chce spát.

48) HOSTINSKÝ otevřel dveře pokoje a o účetního se opřel zatuchlý zápach, jako by onu místnost sto let obýval podomek, naložený v pivě. Čpělo tu po hmyzu a myšinou. Naproti dveřím viselo zkřivené, poloslepé zrcadlo, které s úšklebkem vracelo Michelupovu tvář. Stěny byly pomalovány divokými květy a kdo by přihlédl blíže, zpozoroval by inkoustovou tužkou napsané číslice a různé klikyháky. Místnost hostila postel s pruhovanými peřinami a hrbatou pohovku.

„Tak, tady bychom byli,“ zasvištěl šenkýř, „dáma si může lehnout do postele a pán musí vzít zavděk pohovkou. Oho! Oho! Áchich!“

Když se hostinský vzpamatoval ze záchvatu kašle, tu se otázel: „A jak to uděláme s tím mladým pánem? Já pro něho nemám místo.“

„Mladý pán,“ odvětil účetní zuřivě, „může si lehnout třeba na mez.“

„To je něco jiného. Ostatně, jak jsem upozoroval, on si už našel děvče. Tak tedy na spaní nebude mít myšlení. Oho! Oho! Achich! Mládí má svá práva... Oho! Oho!... My jsme jinačí nebyli... Přeju vespolek dobrou noc...“

Vzdálil se, zalévaje se dusivým kašlem.

Stařena se svlékla a uložila se do postele. Michelup se svalil na pohovku a zahalil se do houně. Sotva ulehl, upozoroval, že se pokoj otáčí. Zprvu zvolna a pak stále rychleji a rychleji. Snažil se, aby onen pohyb zarazil. Pokoj na chvílku poslechl, ale pak se začal točit opačným směrem. Babička, jak se zdálo, onen pohyb nepozorovala, neboť sotva si lehla, klidně usnula, vyluzujíc nosem dva tóny, jeden bručivý a druhý ostře písklavý.

Hudba v sále provozovala neúnavně své m-cadra, estadra, šrum-šrum a cajrajraj, a rozpařená hrdla nyní zpívala: „Hvězdičky, hvězdičky, vy jasně svítíte, miláček se na mě hněvá, vy o tom nevíte...“ Bylo slyšet dusot nohou, výskání a jedovaté syčení činelu.

Michelup si zoufale zahalil hlavu houní, aby neslyšel ten povyk. Namáhal se, aby usnul; avšak hrbatá pohovka mu valchovala záda a neviditelný hmyz udatně útočil, vyhledáváje si nejcitlivější místa na jeho těle. Stoletý zápach dráždil nozdry a hluk v sále neustával. Celý hostinec rumploval, pohazoval rameny, natřásal boky, různě dupal a rozjařeně výskal. Ubohý účetní proklínal nepokojnou hospodu do nejhlubšího pekla. Zdálo se mu, že se octl uprostřed kalného, zurčícího proudu. Žízeň ho trápila a zdálo se mu, že má hlavu naplněnou jakým-

si mátožným slizem. Odhodil pokrývku a rozpálenýma očima zíral do tmy. Pokoj se ještě několikrát mírně zakolébal a pak se zastavil. Avšak na stěnách se objevily ohnivé nápisy.

A účetní četl:

Studující Jindřich Poch, guláš Kč 6,-
Babička Flora Brumlik, guláš Kč 6,-
Studující, porce salámu Kč 3,50
Totéž babička Flora Brumlik Kč 3,50
Studující, ementálský sýr Kč 3,-
Totéž babička Flora Brumlik Kč 3,-

Nové položky se zjevovaly. Ohnivé číslice tančily. Michelup sčítal, ustavičně sčítal s horečnou hlavou. Sotva sečetl účet za tlačenu, pivo a debrecínskou pečínku, již tu byla babička s číškou rumu, čtvrtkou vína a účtem za míchaný nářez. Číslice vyskakovaly jako na elektrickém počítadle. A Michelup počítá a počítá, ale sloupce rostou do gigantických rozměrů. Rozmachem ruky se snažil smažat ohnivý sloupec. Avšak číslice se sběhly do kouta a tam sršely chvostem jisker.

A babička pokojně dříme a z nosu vypouští dva tóny, jeden bručivý a druhý ostře písklavý. Sál dole hude své estadrata, tydlum-tajdum, šrum-šrum, m-tata, m-tata. Zoufalý hlas zaječel: „Hoteliére! On mě chce zabít!“ Je slyšet svištivou odpověď: „Podej mi bejkovec. Oho! Oho! Já vás, mně se zdá, srovnám!“ Potom zahlomozil povalený stůl a někdo zoufale zaskučel. Udatný hmyz neustává útočit na tělo účetního. Nicméně Michelup se propadá do šedivé mdloby, podobné spánku. Stěny pokoje se rozstoupily a skulinou se protáhl motocykl. Podobá se mladému býčku, plnému utajené, zlověstné

síly. Jeho trubky, píсты, závitky lesknou se mdlým, zlomyslným úsměvem. Zdá se, jako by chtěl účetnímu něco říci.

„Co chceš?“ táže se Michelup.

Stroj neodpovídá.

„Ptám se tě, co zde pohledáváš?“ zvyšuje Michelup hlas.

Stroj mlčí.

„Kolikrát se tě mám ptát?“ rozčiluje se účetní. „Co tu stojíš jako sloup? Promluv něco. Tvůj pán chce s tebou mluvit.“

„Nejste můj pán,“ zašklebil se Stroj.

„Co to mluvíš, nestoudný?“

„Povídám, že nejste můj pán,“ opakuje Stroj.

„Jak bych nebyl tvůj pán? Což jsem tě nekoupil? Jsi mé vlastnictví.“

„Třeba jste mne koupil, ale přesto nejste můj pán...“

„Oho! To je pošetilá řeč. Koupil jsem tě, ne? Platím ti garáž. Sytím tě benzinem. Kupuji olej. Platím za tebe daně, pojištění...“

„A přece nejste můj pán,“ opakuje svéhlavě Stroj.

Michelup zaúpěl.

„Tady přestává všechno. Za všechno mám ještě slyšet drzosti. Nechtěl jsi spát v předsíni. Dobrá. Najal jsem garáž, aby bylo po tvém. Chtěl jsi jezdit. Přijal jsem šoféra. Co chceš ještě? Proč mne pronásleduješ? Co jsem ti udělal?“

„Nejste můj pán, protože jste z rodu Loudavých. Smí se muž z rodu Loudavých spojit s výbušnou energií? Nemůže. On je zeměplaz, který se krmí prachem silnic. Loudavý nemůže být pánem času a vládcem prostoru. Žádný slušný a své cti dbalý stroj nebude poslouchat Loudavého.“

„Já tě... já tě ztrestám za tvoji opovážlivost,“ vzteká se Michelup. „Budeš pykat za svá drzá slova!“

„Co mně uděláte?“ táže se Stroj vyzývavě.

„Já ti zacpu nestydatá ústa. Já tě rozbiji na kusy!“

„Ó, to je něco jiného... jen tak se můžete stát pá-nem nade mnou. Živého mne nedostanete, ale moje mrtvé součástky se mohou stát ozdobou vašeho salonu. Potom se proměním ve věc, ve zboží, získané se slevou, v předmět, k němuž se váží vzpomínky. Můžete mne ukazovat a návštěvníci nebudou šetřit slovy uznání...“

Stroj se otrásá posupným smíchem. Michelup zuřivě vyskočil, aby ztrestal posměváčka. Avšak motocykl mizí se slovy. „Uctívá poklona! Na shledanou, pane účetní...“

Zdá se, že z hospody někoho vyhodili, neboť na ulici ječící zuřivý hlas: „Já vás vypálím! Všecky vás zničím! Poznáte, kdo já jsem!“ Vzápětí zařinčelo rozbité okno. Je slyšet dusot kvapných kroků a nářek: „On mě bodl! Policie!“

„Oho! Oho!“ odpovídá svištivý hlas, „kde seš, uličníku? Já tě musím přerazit vejpu!“

A hudba neúnavně provozuje svoje estadrá, m-tadrá, šrum-šrum, estam-estam, tydli-tydli, cajrajraj...

Účetní se vztyčil, naslouchal bouřlivému tlukotu svého srdce a bojácně sténal: „Kam jsem se to dostal? Do jaké peleše jsem upadl? Vrahové! Pomoc!“

Babička klidně dříme a její nos vyluzuje jeden bručivý a jeden pronikavý tón.

„Ona si tu spí,“ přemítá účetní nenávistně, „a zatím nás tu mohou pobít. Nikoho se nedovolám...“

Naposled hudba zakvikla a umkla. Vzápětí nato je slyšet hlomozné bouchání a rumplování. Číšník a podomek

vrší stoly a židle na sebe. Slavnost vysloužilců se skončila.

Okna zbledla a do pokoje se dere mléčné jitro. Udatný hmyz opustil účetního a odebral se do svých skulin. A najednou, jakoby na povel, spustili ptáci na zahradě ohlušující pískot a štěbetání, jako by se slétli k rozčilené debatě.

Potom vyšlo vítězné slunce a zalilo světlem hostinec a celou krajinu. Michelup vstal, přistoupil k umyvadlu, šplouchal se, frkal a bručel: „To byla noc! Pro pána krále, to byla noc! Kdybych to někomu vypravoval, tak mi neuvěří...“

A babička stále pokojně dřímala, vyluzující nosem dva pravidelné tóny.

49) JEHO PRVNÍ starostí bylo dostat se z tohoto místa, kde byl přinucen strávit strastiplnou noc. Vydal se na cestu k automobilové dílně s nadějí, že motocykl je již v pořádku a že bude možno odcestovat. Avšak seznal, že stroj je v takovém stavu, v jakém ho večer zanechal. Nějaký mladík v zeleném overalu čistil vůz, třímaje v rukou hadici. Michelup se ho zeptal po majiteli dílny a mladík naznačil, že pan šéf patrně vospává, protože se dosud neobjevil. Účetního posedl hněv. Byl v pokušení opustit rozptýlené údy, tyto bědné součástky, které byly kdysi strojem. Uprchnout! Zanechat zde tu hromádku neštěstí! Osvobodit se z otroctví!

Avšak opanoval se a žádal mladíka, aby zavolal mistra. Chlapec projevil pochybnosti, že dnes vyláká majitele správkárny do práce. Nevšímal si zákazníka a pokojně chrlil vodu z hadice. Michelup naléhal, hartusil; hoch s neochvějným klidem pokračoval ve své prá-

ci; účetnímu se konečně podařilo vzbudit v jinochovi zájem nadějí na spropitné.

„Tak já teda jdu,“ prohlásil, „ale nevím. Starej to nemá rád, když se ho burcuje.“ Zatáhl vodu a odkvapil.

Michelup se posadil na bedničku a čekal. Trapné minuty mýjely. Nepřicházel ani mistr, ani jeho pomocník. Účetního jímal nepokoj a vyskakoval; slunce se šinulo po své dráze a obdařilo Michelupa svou obzvláštní přízní; nastával parný den a dědinou se ozývalo hlučné kýhání hus a kuropění drůbeže. Nevydržel na místě a dal se na pochůzku vesnicí. Bilo deset hodin. Z budovy obecního úřadu vyšel strážník s úředními lejstry v ruce. Dva bosí kluci házeli po sobě kamením. Jakýsi stařík přeběhl náves s putýnkou vody. Poblíž kostelní věže uzřel babičku, nastrojenou ve staré parádě, s kloboukem, na němž hnízdil mezi květy a celuloidovým ovocem pták s pestrým chvostem. Babička mávala krajkovým slunečníkem a živě se bavila s jakousi stařenkou. Účetní zdálky pozoroval, jak komíhá černé obočí a jak se pohybují čelisti obou stařen.

Vrátil se k dílně, usedl opět na bedničku a složil hlavu do dlaní. Čas prchal a účetní žalně uvažoval, že dnes zameškal kancelář. Co mu řekne ředitel? V poslední době se na něho dívá úkosem a dává mu najevo, že jeho místo dalo by se obsadit zdatnější a dbalejší silou. Michelup se zachvěl. Aby ho tak vyhnali z práce. To tak ještě ke všem strastem...

Konečně se objevil pomocník. Účetní se na něho vrhl s dychtivou otázkou, kdy přijde mistr.

„Hnedlinko tu bude,“ odpověděl hoch, „jen co se obuje.“

Michelup chtěl vědět, jak dlouho trvá správká motocyklu.

„To podle toho,“ objasnil pomocník.

Konečně viděl přicházet pána s rozčepýřeným knírem. Přižejbroval se s tváří pomačkanou, očima slepenýma a se smrdutými ústy, v nichž se převalovala probdřená noc.

Sotva vstoupil do dílny, již spustil na svého pomocníka: „Oldo, skoč svému mistrovi pro pivo, buď tak hodnej, než ti jednu vlepím.“ Obrátil se k účetnímu, mrkl okem a děl: „Musíme zavlažit, hlavní věc je vlašička, než se do toho dáme...“

Usedl podle účetního na bedničku, vylovil z kapsy ohařek cigarety a zapálil si. Vypustil nosem kouř, pohlédl na hromádku součástek motocyklu a brebtal: „Tak, Karlíček Kejdanů se do toho opře, Karlíček se chopí díla a bude. Práce musí pod rukama kvést, práce musí jednomu hrát, jinak je nejlepšší do toho kopnout. Jen co tu bude vlašička...“

Pomocník přispěchal s vlašičkou, mistr dychtivě převrátil sklenici do sebe, ale neměl se k dílu; pořád seděl na bedničce s očima upřenýma na trosky motocyklu a dumal: „Práce dlužno se chopit s fortem. Když nemáš fortel, uteč od toho a puš' jinýho. Nemám pravdu, pane?“

Účetní uznal, že v této sentenci je zrnko pravdy, nicméně ostýchavě projevil mínění, že by mistr měl začít práci.

Muž s rozčepýřeným knírem však pohrdavě mávl rukou a vyjádřil se: „Abych se přiznal, pane, nerad se obírám melouchařením. Pro mě taková práce není. Dejte Kadlovi pořádný dílo a uvidíte, jak jím zatočí...“

Vzlykavě zazíval, zimničně se podrbal pod paži a na zádech, a pak připojil: „Včera jsem si dával do lebedy. Á jo! Nechtělo se mně do hospody, ale vnitřní hlas mně pořád našeptával: Kadle! Jen jedním okem

tam mrkneš. Kadle! Musíš se trochu ukázat mezi lidma, co by si o tobě pomysleli... Tak se mi vám nechtělo jít... Jako by mne vidlema poštuchovali... Tak jsem se poddal a nakonec jsem tam zkejs. Jojo! Bude to dobrý poučení propodruhý...”

Tak tlachal mistr, vyslovuje si nelibost pro neřádné chování a zhýralost, a pronášel myšlenky o tom, že je lépe vést řádný, bohulibý život a že se má časně chodit spát a ráno se vesele mít k dílu.

Účetní nervózně vytahoval hodinky a děsil se, jak čas utíká. Avšak pan Kejdana to nepozoroval a stále se oddával svým úvahám. Pak opět pohlédl na trosky stroje a otázal se: „To je váš motocykl?”

Michelup přisvědčil.

Mistr zavrtěl hlavou, jako by nesouhlasil. Privil: „Motocykl, to není to pravý pro vás. Motocykl je dobrej takhle na vztekání, když se je mladej a má se děvče k tělu. Ale pro staršího, usedlýho pána to není mašina. Vy byste si měl pořídít něco podstatnějšího, takovýho řádnýho bouráka. Věděl bych o jednom šestiválci, ten by byl pro vás k mání...”

Účetní projevil, že nechce šestiválec, že má motocyklu až po krk.

„Neříkejte, pane,“ odporoval majitel dílny, „ten vůz je akorát pro vás dělanej. Nic šikovnějšího nenajdete. To víte, já mám na to oko. Má uděláno padesát tisíc a není to na něm vidět. Vždyť nemusíte hned koupit, jenom kouknout se můžete, kouknutí nic nestojí. A budete mně ještě děkovat...”

Zarazil se, mrkl na účetního a udělal si s křivým úšklebkem: „Že vím, co si myslíte? O co, že jsem to uhod?”

Michelup nevěděl, co si myslí.

Pán s rozčepýřeným knírem mu to objasnil: „Myslíte si, že ta mašina je třebaš kradená. A to jste na náramným omylu. Karel Kejdanů se s takovýma věcma nezabývá. Karel s tím nechce nic mít, protože z toho nic dobrého nekouká. To se můžete zeptat, koho chcete, a každéj vám řekne to samý. Jo, holenku, já mám z těch věcí pojem. Nechtěl bych zas do něčeho přijít...“

Účetní přerušil toto rozjímání a úpěnlivě prosil, aby se mistr dal už do práce.

„No dyť, dyť...“ bručel ten pán, „právě jsem na to myslil...“

Vstal, prohnul se v kříži a zaúpěl: „Hromský dílo! Oldo! Vytáhni mi to gránichem na ponk a zašponuj mně to vidlicí do fajklubny. Vidíš, že se nemůžu shejbat...“

Pomocník učinil, jak mu mistr kázal. Vytáhl jeřábem motocykl a připevnil ho ke stolu.

Mistr loudal se kolem a bručel: „A jo! Pro mě to není. Už mne to všechno přemáhá. Radši bych seděl na kanceláři a koukal před sebe jako vy, pane. Jsem stvořenej pro něco jemnějšího...“

Bral jednu součástku po druhé do ruky a huhal: „Tak se musíme podívat, co to chce... Jojo... Zadřenej píst... hned jsem si to myslil. Taky svíčka je prasklá, nechali jste ji řádně zasvinit...“

Oldo!“ vybuchl, „vypusť olej ze skříně a podej mi petrolej a pemzlik...“

Hned to bude, pane,“ chlácholil účetního, „jen se nesmí na mě kvaltovat. Vyměníme pakunky a stroj bude jako ženich. Ale, jak říkám: měl byste se podívat na ten šestiválec. Tohle není fáro pro vás...“

Oldo! Podej mi francouze!“

Pomocník přinesl francouzský klíč. Mistr se podíval na nástroj a pak ho opovržlivě odhodil.

„To jsem nechtěl,“ vrčel, „dej sem duršlok, ale honem! Nebo tě musím něčím praštit. Slyšíš? A mázlík potřebuju...“

A nemotejte se mi tu, pane!“ osopil se na účetního, „já vás tu nemůžu potřebovat. Až to bude, tak to bude. Všecko musí jít po pořádku. A karbanátek máte taky zacpanej. Jděte mi do háje s takovým verglem! Kdybyste to radši vzal domů, aby tím vaše manželka poháněla šicí stroj...“

Oldo, kde máš kombinačky? Na všecko abych měl hlavu. Kluku špatná, já tě musím přizabít. Mám já to personál... Pane, koukejte mazat, já vás tu nechci mít, ne že bych vás neměl rád, ale nemá se jednomu čumět do ruky...“

Účetní se vymotal z dílny. Poblíž kostelní věže stály pořád ještě obě staré ženy. Nepozorován se k nim přiblížil. Slyšel, jak babička povídá: „Já mám, matko zlatá, život! Oni by mě nejraději utratili, jak je pánbůh nade mnou, že nelžu...“

Její venkovská družka odpovídala: „Nemlich to samý mám já, jemnostpaní. Všecko jsme dali těm mladejm, jenom já jsem poloviční zápisnice na barák. Teď se bojím, aby mně nepodstrčili falešný cukrátko. Jeden není mezi nima jistej...“

Michelup přistoupil k nim a pravil: „Babičko, chystejte se, už brzy pojedeme.“

Stará dáma si ho změřila posupným zrakem a vybafla: „Nechte nás bejt! Nikdo vás nevolal! My si tu tak hezky povídáme...“

Účetní pokrčil rameny a vzdálil se. Slyšel ještě, jak babička říká své přítelkyni: „A tenhleten je ze všech nejhorší. Ten by mne rád viděl na prkně...“

Když se vrátil do dílny, seznal s úlevou, že je práce skončena. U motocyklu stál studující Harry Poch s rukama v kapsách a s cigaretou, přilepenou k dolnímu rtu. Michelup se na něho obořil: „Kde jste byl celý ten čas, že jste se nedal vidět?“

Jinoch se zakomíhal v bocích a odvětil drze: „Kde jsem byl, tam jsem byl.“

„Nepřejte si mne!“ zahlomozil účetní, „vy jste pěkné kvítko! Až půjdete ode mě, nevím, jaké vám dám reference...“

Jinoch na to neodpověděl.

„Tak bysme to jako měli,“ řekl mistr Kejdana. Ohmatal zkoumavě pneumatiky a prohlásil: „V gumách nemáte ani půl atmosféry. Je to jako uvařený. Oldo! Napumpovat vzduch! Nebo popadnu, co popadnu, a bude neštěstí hotový...“

50) V TÉTO DOBĚ dostával účetní mnoho pošty. Ve své schránce nalézal nejen tiskopisy, ale i dopisy, psané strojem i perem, ba i ušmudlané korespondenční lístky, popsané inkoustovou tužkou. Nyní však nevítal se sladkým trnutím horlivého listonoše v modré pelerince; naopak vždycky zmalomyslněl, když se ozvalo prudké zazvonění u domovních dveří. Věděl, že žádný dopis neobsahuje lahodnou zvěst, která ho povznese a osvěží. Bývala to strohá, přísná psaní, ve kterých se hartusilo na liknavého dlužníka.

Michelup zvetšel, zpopelavěl. Nebyl to již onen čisťounký, hlaholivý mužík, který kroužil ve společnosti, okázale zurčel a staral se o to, aby ho bylo všude plno a nikdo ho nepřehlédl. Zakrsly výhody a slevy a zvadly

užitečné známosti. Nepředvídané výdaje bujely jako plevel a k účetnímu se hlásily nežádoucí známosti. Zti-
chl a na tváři mu tkvěl provinilý úsměv, který za starých
dob vyznačoval úpadce. Přátelé se mu vyhýbali; cítili
v něm nuzáka; snad se obávali, aby si od nich nevy-
půjčil. Michelup je ostatně nevyhledával a byl rád, když
nikoho nepotkal.

Jednou, když se s hlavou skloněnou, obtíženou nevlíd-
nými myšlenkami vracel z kanceláře, narazil na manžele
Hájkovy, kteří do sebe zavěšeni, konali svou zdravotní
procházku. Nemohl se již vyhnout. V jejich velikých, rů-
žových obličejích sídlil jednotvárný, neměnný úsměv.
Ptali se ho přívětivě na zdraví, to a ono, jak se vede, co
dělá rodina. Účetní, hledě úkosem stranou, mumlal, že,
díky Bohu, zdraví je dobré a jinak že je všechno
při starém. Manželé zakývali hlavou na znamení, že rádi
slyší tuto zprávu.

Účetní netrpělivě čekal, až se manželé Hájkovi rozlou-
čí, aby se mohl oddat tesklivému hloubání. Avšak růžové
obličej se neměly k odchodu, ale snažily se vyzkoumat
účetního názory na letošní počasí.

„Pocasí je pěkné,“ mumlal účetní neochotně.

„Ba, velmi pěkné,“ přisvědčil pan Hájek.

„Již léta nepamatuji tak pěkné počasí,“ připojila se paní
Hájková.

Michelup neměl, co by podotkl, a předmět rozhovoru byl
vyčerpán. Nastalo ticho. Nicméně manželé váhali; zdálo
se, že mají něco na srdci.

„Promiňte, já spěchám,“ vybuchl účetní.

„Pane Michelupe, já... my...“ začal váhavě pan Hájek
a pohlédl na manželku.

„My bychom opravdu, milerádi...“ řekla paní Hájková.

Michelup zdvihl hlavu.

„Totiž... ze staré známosti...“ a pan Hájek se zakuckal rozpaky.

„Jsme přece staří přátelé...“ mínila manželka.

Účetní se zpytavě zadíval do růžových obličejů.

„Kdyby snad náhodou...“ počal opět Max Hájek, „toť se ví, stávají se takové případy... kdybyste snad náhodou...“

„Kdybyste snad náhodou potřeboval nějakou výpomoc...“ doplnila jeho choť.

„Jsme vám k službám...“ doplnil s námahou Max Hájek.

„Můžete vždycky na nás počítat...“ přisvědčila paní Hájková.

„Jak tomu mám rozumět?“ otázal se Michelup. V jeho hlase se zachvěla nevole.

„Máte se obracet na cizího...? To není dobré... Jsou tu vaši přátelé, kteří vám rádi... tento... půjčí každou částku...“ domlouval Max Hájek srdečně.

„Jen si řekněte, kolik potřebujete,“ povzbuzovala ho paní Hájková, „my jsme vám k službám. Až budete moci, vrátíte...“

„Á, tak tomu mám rozumět...“ protáhl Michelup. Zachvěl se zlostí.

„Kdo vám řekl, že potřebuji peníze?“ zeptal se ponuře.

„Tak... všelicos se proslýchá...“ odvětil Max Hájek.

„Ááá... tak ono se proslýchá...“ opáčil účetní jedovavě. Najednou zařičel: „To jsou klepy! Já nic nechci! Mám všeho dost! Zakazují si takové pomluvy! Rozumíte? Kategoricky si zakazují! Absolutně!“

Rozběšnil se a vřískal.

Manželé Hájkovi se zatetelili. Začali mu domlouvat.

Nic ve zlém. Nechtěli urazit. Bůh chraň! Jenom z dobrého srdce...

Michelup se nedal uchlácholit.

„To je urážka, velectění!“ řval, „to mi zodpovíte! Prohlašuji, že budu každého stíhat, kdo bude rozšiřovat nepříznivé zprávy o mém finančním stavu! Zakročím! Já to dám advokátovi...!“

Zarazil se, aby nabral dech. Pak jízlivě zaútočil: „Vy máte nejméně zapotřebí někomu nabízet pomoc. Sami byste potřebovali. Víte, co jste? Vy jste u mě vznešená žebrota. Tak! Svoje jmění jste probendili, ale přesto chcete užívat. Všude se necháte vidět. Jednou půjdete dům od domu prosit o almužnu, protože jste lehkomyšlní a nepamatujete na zadní kola. Když vám to ještě nikdo nepověděl, říkám vám to já, Michelup! A jednou si vzpomenete na má slova...“

Opustil úžasem ztuhlé manželé Hájkovy a prudce vyrazil. Klusal ulicemi, vesloval rozhorleně rukama. Neslýcháno! Co si někteří lidé dovolují... Avšak on to tak ne nechá... Zjistí původce klepů a pak ho bude prohánět.

„Já vás naučím! Poznáte, kdo je účetní Michelup! Kdo z vás si vymyslel takovou nejapnou pomluvu? Sem s ním! Nechť předstoupí a podívá se mi do očí! Tak, vy jste to byl, pane? Jak jste se mohl opovážit? Cóóó? Mičet! Vydám vás příkladnému trestu. Postarám se, abyste shnil v žaláři! Co pravíte? Abych vám to laskavě odpustil? Nikdy! Byl jsem příliš dobrý, ale nyní mě přešla trpělivost. Budu vás pronásledovat až do desátého kolena. Já vás naučím! Jak? Že už to víckrát neuděláte? Tak dobrá, dobrá... Odpouštím vám, ale naposledy, rozumíte? Slíbíte mi však, že budete všude chodit a prohlašovat: Michelupův finanční stav je výtečný. Jeho jmění je konsolidováno. Mezi příjmy a výdaji bylo docíleno naprosté rovnováhy. Může s důvěrou hledět vstříc budoucnosti...“

Jsem příliš měkký,“ vzlykal nad sebou. „Každému odpustím a s každým dobře smýšlím. Oni se mi pak odměňují škaredou pomluvou...“

Potom umkl a rozčeřená mysl se uklidnila.

„Proč tak vyvádím?“ napomenul se. „Zbytečně jsem se rozčilil. Oni to se mnou mysleli dobře. Byl jsem vlastně hlupák. Přenáhliil jsem se. Mohl jsem je požádat o půjčku. Zůstalo by to mezi námi a mně by se náramně ulevilo...“

Zaúpěl: „Hlupák jsem, největší ze všech hlupáků. Včera se k nám dobýval hokynář s účtem a hulákal na celý dům. Mohl jsem mu dát těch pár krejcarů a tak bych se ho zbavil. Tady máte, člověče, a neobtěžujte. Zakazují si váš hrubý tón. Zároveň vám oznamuji, že ruším s vámi obchodní spojení. Svoje potřeby budu od nyníška krýt u jiné, kulantnější firmy, která ví, jak dlužno zákazníkům vycházet vstříc... Měli jste vidět, jak zkontl. Byl takhle maličký. Že prý to tak nemyslel a kdesi cosi... Totiž... on by býval zkontl, kdybych nebyl tak pošetilý a neosopil se na manžele Hájkovy... No, to je těžká rada. Co si počnete s takovým hlupákem jako já? Co si vlastně o sobě myslím? Jsem pyšná žebrota. Nejlepší přátele si odradím. Takoví milí, vzdělaní lidé, ti manželé Hájkovi! Musejí za svou účinnost slyšet hrubosti. Poslední slouha má lepší způsoby než vy, pane! Styďte se, pane! Fuj na vaši hlavu! Nejlépe bude, když se vám každý vyhne...“

Ach, peníze... Kde vzít peníze? Večer sedává doma, schoulen na pohovce z pozůstalosti baronky Aspahsové, a myslí stále na jedno a totéž, jeho myšlenky se vrtí dokola jako bílá myška v dřevěném kotouči. Nyní pochopil, že mohou být lidé, kteří jsou ustavičně sžírání mučivou touhou po penězích. Tehdy se v něm najednou vynořila vzpomínka na pána se zlatým úsměvem. Možná že chy-

bil, když tenkrát toho podnikavého mladíka odbyl. Byl to smělý, čiperný pán a třeba by se dalo s ním něco vyzískat. Světáci mívají nápady, jak přijít k penězům. Našinec sedí celý život na jednom místě, bere měsíční plat a opatrně obrací každý krejcar. Nyní je svět jiný, milý účetní! Muži světa mívají kouzelné proutky a ty je bezpečně zavedou ke skrytým zdrojům.

Mnohdy se přistihl, že snová v hlavě podivné myšlenky. Dejme tomu, že by zřídil takový podnik... jak to říkal onen pán se zlatým úsměvem? Michelup si láme hlavu, ale nevzpomíná si. Pamatuje si jenom, že ten mladík mluvil cosi o dvou gotických domech na nábřeží a potom o nějakých obrazech. Lehce a plynně mluvil ten mladík... Ale marná věc, nevzpomene si. Vzdychl: „Já na to nemám hlavu. Vyrostl jsem v představě, že jen pilností a šetrností lze nabýt jmění. Tehdy jsem však neznal motocykl...“

Počkat! Ve zprávách ze soudní síně můžeme najít trik, jak si opatřit peníze. Podivoval se odvážným kouskům různých podvodníků a rozjařeně dával ve společnosti k lepšímu historky, kterých se ve svých novinách dočetl. Malý muž zpravidla straní šejdířům, kteří směle napalují lidi a kteří dlouho unikají spravedlnosti. Čtverák! Prohnaný chlapík! Proč by si nepomohl, když jsou lidé tak hloupě důvěřiví? Pak mu však někdo ukradl rohožku přede dveřmi a účetní zuřil a žádal pro zločince šibenici.

Najednou se vzpamatoval a zachvěl se.

„Vida, kam jsem dospěl...,“ pokáral se, „celý život jsem neudělal křivý krok, a teď najednou tohle...“

51) ONOHO DNE se naplnila Michelupova poštovní schránka mnohými zásilkami. Jeden tiskopis ho lákal, aby zkusil své štěstí v třídní loterii; druhý tvrdil: Zařídím Váš byt moderně, účelně a levně. A mezi několika nevlídnými, hartusivými dopisy našel účetní cenzuru, ve které se oznamovalo, že žák třetí třídy reformního reálného gymnázia Jiří Michelup neprospívá z jazyka českého, z matematiky a fyziky. Musel zaplatit za toto poselství porto, neboť úřední spis nebyl frankován.

Byla to nová rána, která dopadla na hlavu utiskovaného účetního.

„Proč jenom já...?“ sténal, „čím jsem se provinil, že mám tolik zkoušet?“

Lomcoval chlapcem a dorážel na něho zuřivými otázkami. „Proč se neučíš, darebáku!“ ječel, „proč mi děláš takovou hanbu?“

Hoch mrkal provinile za svými brejličkami a nabíral k pláči.

„Já se učím...“, vzlykal.

„Kdyby ses učil, tak bys uměl,“ běsnil otec.

„Já se pořád hlásím, ale prófa mě nechce tasit...“

„Prófa! Tasit! Prófa! Tasit! Já ti dám prófu! Je vidět, jakou máš vážnost k svým představeným, když si dovoluješ takové výrazy...“

Zběsile pobíhal po pokoji a vykřikoval: „Prófa! Prófa! Kdo to jakživ slyšel! Teď už se nedivím, že propadá. Tasit! Tasit! Mám v domě zločince! Skončí v kriminále! Prófa! Prófa! Nechci vidět toho prófu...!“

Opět se vrhl na brejlatého studenta a lomcoval jím.

„Chceš mne zahubit, co? Chceš mne připravit do hrobu? Mluv!“

„Nech-ci...“, štkal nešťastný student.

„Ty chceš, ne že nechceš! Ničemo! Po prázdninách půjdeš do učení. Hned ti budu hledat místo v obchodě. Já se nedám od vás vydírat! Nejsem váš blázen! Pořád se lopotím, namáhám, nic si nedopřeji, abych jim dal vzdělání, a oni se takhle odslouží. Z domu mně musíš! Aby památky po tobě nezbylo!“

Tento výbuch vystřídala elegická, slzavá nálada.

„Podívejte se na mne, jak zkouším...“ vzdychal Michelup, „máte kousek citu v těle, že mne necháte tak trpět? Nemáte. Jsem u vás nikdo. Jsem ten poslední člověk. Jsem dobrý leda k tomu, abych vás živil a šatil. Je to tak dobře. Já si nezasloužím vašeho uznání. Nejlépe bude, když odejdu z tohoto domu. Co se mnou? Takovému člověku náleží, aby zdechl na smetišti. Budiž! Co jste chtěli, máte mít. Já vám už nebudu překážet.“

Tato naříkavá slova dopadala na nešťastného studenta jako rány bičem.

„Tatínku!“ sténal, „já se přičiním... uvidíš, že se polepším... jenom, prosím tě, už nenaříkej...“

Michelup ho však neposlouchal. Probudil se v něm tragický herec. Liboval si v roli zdrceného otce. Mluvil dále zlomeným, osláblým hlasem jako člověk, jenž dožil svůj věk a nyní se chystá navždy zavřít oči.

„Kamkoli pohlédnu, všude vidím, že rodiče mají ze svých dětí radost... Všichni moji známí mají zdárné děti, které vědí, že jsou svým rodičům povinovány vděkem a úctou. Vezměme si jenom takového Kafku. Kdo je Kafka? Nikdo. Ví někdo, kdo je pan Kafka? Je to cestář, který je rád, když mu jeden dá krejcar vydělat. A podívejme se: Jeho syn je s vyznamenáním. Nosí domů krásná vysvědčení. Každý se tomu diví. Z něho si může vzít každý příklad. Zdeněk Kafkuv, to je u mě student. Má svůj cíl před očima a k němu směřuje... A kdo je syn

účetního Michelupa? Neptejte se. Nechtějte nic vědět. Prosím vás, mluvme raději o něčem jiném. Všude je něco. V každé rodině najdeme nepodařence, to je vědecky dokázáno. Já za to nemohu. Kupuji učebnice, platím mu študenta, tak co mám ještě dělat? Víc se nemůže žádat...“

Při obědě však účetní odloží masku tragického herce a změní se v satirika.

„Maminko,“ táže se s řezavou ironií, „kdo to dnes s námi sedí u stolu? Neznáš toho pána? Domníváš se, že je to tvůj syn Jiří Michelup, studující. Omyl, maminko, velký omyl! To je známý a velký učenec. Světlo vědy! Musíš vědět, koho máš před sebou. On leží celé noci v knihách, a proto všechno ví. Když profesori něco neznají, obrátí se na něho. Maminko, přidej mu pečeně, aby se posilnil, neboť vědecká práce vysiluje...“

Ubohý chlapec se sklání hluboko nad svým talířem a slzy mu kanou do polévky. Neodvažuje se pozdvihnout hlavu, aby nemusel pohlédnout na Máňu. Ví, že jeho sestra zkrucuje obličej do pitvorných pošklebků. Neudržel by se smíchu a pak by vypukl pogram.

Otec vede dále svou jedovatou řeč a student polyká slané slzy.

Matka bere syna v ochranu.

„Tak už ho nech, tati,“ napomíná účetního, „dostal svůj díl a já vím, že se polepší. Bude se snažit, uvidíš!“

Michelup odstrčil talíř, vstal od stolu a pronesl s líčenou pokorou: „Nejsem hoden, abych seděl pohromadě s učencem. Ostýchám se, protože jsem nepatrný, nevzdělaný člověk...“

Příštího dne se vydal do ústavu, aby se poptal na prospěch svého syna. Musí se objasnit, proč

se chlapec tak najednou pohoršil. Vychladl, zlost ho přešla a jal se střízlivě uvažovat.

„Tohle není samo sebou,“ rozumoval, „chlapec přece sedí ustavičně nad knihou a pořád se učí. Je to velký dřič. Kdyby se to týkalo Máni, nic bych se nedivil. Ta o učení ani nezavadí. A přece všechno umí. Má dobrou hlavu. Kdyby Jiřík měl jenom polovinu jejího nadání, bylo by dobře...“

Profesor je ještě mladý muž, na němž je vidět, že ještě nedávno běhal po kondicích a chodil spát s hladovým žaludkem. Avšak jeho hlas má již ono mečivé, pedantické zabarvení a mrazivý, drtivý výraz.

„Michelup Jiří, tercie B,“ říká a dívá se do svého zápisníku. „Nuže, váš syn, pane Michelupe, v poslední době velmi polevil a postavil se do poslední řady. Nejen já, ale i ostatní členové profesorského sboru si naň stěžují. Nesleduje vyučování s patřičnou pozorností. Kdykoli je vyvolán, prozrazuje, že je duchem nepřítomen. Doporučuji vám, pane Michelupe, abyste ho vzal z ústavu. Bude pro něho lépe, oddá-li se praktickému povolání.“

Čněl nad Michelupem, jeho slova byla odměřená a tužkou ťukal do stolu. Účetní se zmenšil, jeho tvář přijala pokorný výraz a cítil, že se mu kolena chvějí.

„On se pořád učí, pane profesore... Můžete mně věřit... Vidím, že pořád leží v knížkách... Já bych uctivě prosil, pane profesore, kdybyste ho ještě jednou ráčil vytasit...vyvolat, aby si mohl zlepšit známku...“

Profesor ho přerušil.

„Váš syn, pane Michelupe, je prašivá ovce, která musí být vyvržena z mého stáda. Spolužáky vyrušuje a jen tropí alotria. Onehdy jsem mu zabavil dobrodružný román, který četl pod lavicí. Vůbec pozoruji, že projevuje větší

zájem o sport, zejména o automobilismus, než o nauky. Prosím, necht' se stane šoférem či závodníkem, má-li k tomu sklony. I tak se může stát platným členem lidské společnosti. My však takového žáka nepotřebujeme...“

„Můj syn že by měl zájem o sport?“ divil se účetní, „to slyším věru poprvé...“

„Opravdu, bude lépe, pane Michelupe, když hoča vezmete z ústavu,“ opakoval profesor, „není třeba, aby každý studoval. Kdo chce vstoupit na vysoké učení, musí být dokonale vyzbrojen. Jsem přísný učitel a neslevím nikomu nic. Máme třídy přeplněné, i nebude na škodu, když budeme prosívat...“

Michelup snažně prosil, aby profesor dal synovi příležitost polepšit si známky; sliboval, že chlapci důkladně domluví, a je přesvědčen, že si dá říci.

Profesor se dal posléze obměkčit, a když propouštěl účetního, otázal se: „Je váš syn osvobozen od školného?“

Účetní přisvědčil.

Profesor zdvihl tužku. „Pozor!“ řekl, „takhle by mohl osvobození ztratit!“

52) „TAKHLE BY MOHL osvobození ztratit...“ Co se to děje? Jak to, že se Jiřík najednou octl mezi posledními žáky své třídy? Účetní to nemůže pochopit. Nebýval, pravda, nikdy mezi prvními, ale byl snaživý a ctížádostivý. Jeho třídní profesor říkával: „Dávám přednost méně nadaným, ale pilným, před nadanými, avšak rozpustilými žáky, kteří jsou plni svévole a bujnosti a maří kázeň, vnášejíce do třídy neklid.“ Učitelům se zalíbilo v studentovi Michelupovi, který sedával bez hnutí a bedlivě sledoval vyučování. Dávali ho za příklad ostatním žákům a slibovali mu dobrou bu-

doucnost. Nyní však ho nazývají prašivou ovcí a hrozí, že ho vyvrhnou ze svého stáda.

„Jestliže ztratí osvobození, pak částkou za školní poplatek zatížím účet motocyklu. Protože od té doby, co stroj vkročil do domu, počal Jiří zanedbávat učení a nyní je v nebezpečí, že propadne. Motocykl je vším vinen. Vnesl do mého domu hoře a způsobil mi nesmírné útraty. Zkazil můj život a ještě mne uvrhne do zkázy.“

Michelup bere do rukou sešit, v kterém je zaznamenán životopis stroje v podobě čísel. Sloupec cifer vyrostl do závratné výše. Jsou mezi nimi položky, které znamenají posměch a hanbu a za které účetní nedostal žádné náhrady v podobě požitku. Poplatek cikánce za slabomyslné prorocství. Pokuta za přestupek proti dopravním předpisům. Spropitné všelijakým cizopasníkům. Neslýchané účty hostinským za žravého řidiče a babičku. Mnoho výdajů, mnoho strasti, ale málo radostí a požitků. Životní bilance je pasivní. Motocykl je železná kráva, nenasytný, chlemtavý tvor.

Účetního pokouší myšlenka zbavit se cizopasníka stůj co stůj. Vyvézt ho daleko za město a pak ho opustit. Uprchnout od něho! Zapudit žravého křiklouna! Snad se ho ujmu dobří lidé a napojí ho benzinem. Možná že se novým pěstounům odmění svou náklonností. Jen pryč s ním, s cizím uchvatitelem moci, který ustavičně vyžaduje krvavou daň!

Po krátké úvaze však zavrhuje tuto myšlenku. Ví, že by se motocykl zase k němu vrátil. Jako prašivý pes, kterého v pytli odnesou několik hodin cesty daleko, najde zase svého pána. Motocykl se od něho neodloučí. Nosil za řadry vejce černé slepice, z něhož se vyklubalo hltavé kuře. Ostatně, kdo by se dobrovolně odloučil od svého zboží? Dokud člověk žije, nevzdá se svého ma-

jetku. Zboží srostlo s majitelem a tvoří s ním jeden celek. Jsou svázáni řetězem nesmírných výloh.

A nejhorší je to, že onen zlomyslný stroj ustavičně vytlačuje z příbytku předměty klidné, které nedělají účetnímu žádné útraty, zboží nakloněné a oddané svému pánovi, věci získané s výhodou a se slevami, které tiše trčely na svém místě a jež tvořily minulost. Michelup, aby odvrátil pohromu, postupně prodává věci, k nimž se váží vzpomínky. Zanesl čajový příbor, dar šachistického spolku, starožitníkovi. Vydal koberec širáz do rukou obchodníka, jenž se ho dotýkal hrubými prsty a neomaleně jej obracel ze strany na stranu. Chrapouna nedojímaly vzpomínky, které se pojí k oněm předmětům. Zacházel s tím, jako by to bylo pouhé zboží; haněl jeho jakost a pustil se s účetním v zápas ve snaze docílit největších výhod.

„Nechcete-li prodat, nemusíte,“ říkal cynicky. „Já nestojím o takové šmízo. Mám toho plný kvelb. Nikdo se mne po tom nezeptá. Co chcete, pane? Je to stará veteš. Dneska nikdo nechce staré věci. Každý baží po novotách. Tak naposled se vás ptám: Dáte – nedáte? Nechcete-li, nezdržujte a jděte s Pánembohem!“

Michelup nakonec podlehne a vydá milovanou věc za bídou cenu obchodníkovi, který ji necitelně pohodí někam do koutu krámu. Tak kus po kuse zbavuje se minulosti a za nějaký čas budou dunět kroky v prázdném příbytku jako v tunelu. Účetní vraští čelo při těchto myšlenkách a jeho srdce se zmitá žalem. Pustne jeho příbytek, pustne jeho život. A pořád musí jezdit na výlety a nesmí klidně posedět doma...

Vedle v salonu sedí studující Harry Poch a opakuje se svým svěřencem školní úlohy. Máňa vystřihuje z pestrého archu panenky a přitom si prozpěvuje:

Hošíčku můj pošetilý,
ty nevíš, co láska jest,
ty nevíš, že za chvíli
ke všemu žena dá se svést.

Michelup, vyrušen z tesklivých myšlenek, obořil se na děvčátko: „Co tu lelkuješ? Nemáš se co učit?“
„Já všechno umím,“ odvětila Máňa a zpívala dále:

Hošíčku můj, jen nebuď bloud,
když ti láska kyne vstříc –

„Nech toho zpívání,“ velel otec, „a jdi si sednout vedle. Poslouchej, co se učí. Bude ti to k prospěchu.“
– s děvčátkem svým zajdi si v kout,
nemluv moc a líbej víc...

Přerušila zpěv a pravila: „Oni se beztoho neučí. Mluví jen samé hlouposti.“

Kdo miluje, nesmí se bát,
kdo slibuje, musí se vzdát.

„Ticho! Přestaneš s tím hloupým zpíváním!“ zakřičel otec. „Co jsi to řekla? Že se neučí? A co tedy dělají? O čem mluví?“

„Ale... já sama nevím. Jednou jsem tam s nimi seděla a oni mě vyhodili...“

„Tak...“ pravil účetní. „Tohle slyším pěkné věci. Já tady platím krvavé peníze, a oni se neučí...“

Vstal a po špičkách se přiblížil ke dveřím salonu. Naklonil ucho ke klíčové dírce. Slyšel slova, útržkové věty, ale nerozeznával jejich smysl.

„Znamenitě akcelerující stroj von Stuckův v jedenáctém kole uhájil nástup...“

„...na čtvrté místo se vypracoval Nuvolari, rychlejší do-
savadního nejlepšího času...“

„...von Stuck, bývalý král hor, stal se králem Masarykova
okruhu...“

„...Varzi jel poměrně dobrým tempem...“

„...Caracciola se bil jako lev...“

„Co to má být?“ žasl účetní a zlehounka pootevřel
dveře. Spatřil svého syna a studujícího Pocha
s rozpálenými tvářemi. Stojí proti sobě, prudce posun-
kují a oči jim jiskří. Učitel Poch se táže svého žáka: „Kdo
zlepšil Chironův rekord z roku 1931 a o kolik?“

Žák odpovídá: „Chironův rekord z roku 1931 o 29,7
vteřin zlepšil Hans von Stuck časem 13 minut 51,1 vte-
řin.“

„Dobře,“ pochválil ho učitel, „a kdo utvořil nový rekord
v druhém kole vozů silné skupiny?“

„Prosím, Faggioli,“ odpovídá žák, „a to časem
13:39,5.“

„Tak za tohle já platím...“ mumlá účetní.

Tazio Nuvolari! Hans von Stuck! Chiron! Varzi! Faggio-
li! Vykřikují jména závodníků s takovým nadšením, jako
když pobožný člověk vzývá svaté a vyvolené boží. Účetní
byl přítomen modloslužbě, celebrouvané na oslavu no-
vodobých bůžků. Slova tohoto evangelia rozšiřuje zisť-
ná žurnalistika, rádio a filmové žurnály, které představu-
jí obraz boha rekordu s bobkovým věncem na krku;
a tento obraz zažívá několik anglických slov, poselství
nové víry věřícím. Bůh rekordu zazáří na nebi jen něko-

lik okamžiků, protože vzápětí je svržen novým, úspěšnějším svatým.

„Já,“ říká studující Harry Poch blouznivě, „já budu jako Varzi. Rudý vůz, modrý dres, bílá kukla a cigareta v ústech. To je můj typ.“

„A já,“ odpovídá žák, „já budu Hans von Stuck, vytrvalý dřič, který jde neochvějně jen za svým úspěchem...“

„V novinách bude můj obraz,“ křičí Harry Poch, „budu brát těžké prachy a holky mně budou házet kytky. Já prasknu, ale vykašlu se na to. Nechám studií a stanu se závodníkem.“

„Já taky prasknu. Ale ať!“ přizvukuje žák, „budu závodníkem a proslavím se po celé zemi.“

Michelup prudce otevřel dveře a vpadl do salonu. Učitel a žák ztichli. Brejlatý student mrkal očima. Účetní pásl se na jejich rozpacích a pak spustil: „A jejej! Takhle se vy učíte! A to si nechám líbit! Mám velkou radost...“

„My, tatínku,“ zabrebtal brejlatý student, „probrali jsme všechny předměty a nyní si povídáme...“

„Tak... Vy si povídáte...,“ řekl Michelup jedovatě, „pěkné věci si povídáte. Já teď chápu, že ti učení nejde. Toť se ví, když máš takového učitele, který místo aby tě nabádal k pilnosti, ještě tě vede k špatnostem...“

Studující Harry Poch si zapálil cigaretu a vstrčil ruce do kapes.

Účetní nabral dechu a zařval: „Ven! Ven z mého domu!“

Studující Harry Poch odfoukl kouř, pokrčil opovržlivě rameny a procedil: „Esi si myslíte, že ste mě namích, tak ste vedle. Sem rád. Beztoho sem se u vás votravoval.“

Michelup napřáhl ruku a opakoval: „Ven!“

Harry Poch uchopil čepici a řekl: „De se.“ A zmizel.

Po jeho odchodu zahrozil otec svému synovi: „S tebou si ještě promluvím slovíčko, mizero jeden mizerná!“

A ještě téhož dne dal do novin inzerát, kterým hledal nového šoféra.

53) MICHELUP poobědval a chystal se ulehnout na pohovku baronky Aspahsové, když tu přišla služebná se zprávou, že babička leží v posteli a že se jídla ani nedotkla. Účetní se znepokojil a vstal. Nešlo mu na rozum, že by stařena, která se vždy vyznačovala dobrou chutí, nic nejedla. Snad se nehněvá; pátral ve své paměti, ale nenašel nic, čím by se babička urazila. Zamyšlen sešel do přízemní světničky.

Babička odpočívala na loži, v obličeji podivně růžová, a její ruce si nepokojně hrály s třepením pokrývky. Černé obočí se rychle pohybovalo, dívala se ke stropu a něco si broukala.

„Co je vám, babi?“ tázal se účetní, „pročpak jste nic nejedla?“

Podívala se na něho, ale zdálo se, že ho nepoznává.

„Jíst se musí, babičko,“ domlouval jí Michelup, „nebudete-li jíst, zeslábnete. Děláte nám starost. Aspoň několik lžic polévky byste měla spolknout. Růženka uvařila takovou dobrou polévku, slyšíte, babičko? Polévku s játrovou rýží, tu vy ráda...“

Avšak babička neslyší, pořád si hraje s třepením pokrývky a její okoralé rty cosi ševelí. Najednou se obrátí k účetnímu a zvěstuje mu s křečovitou veselostí: „Tak jsme se dočkali. Přišlo psaní z Lince.“

„Jaké psaní, babičko?“ ptal se účetní zkormoučeně.

„Přijel kočár a z něho vystoupila Lenorka a přivezla děti. Přistupte blíže, děti, ať se na vás podívám. Jak jste vy-

rostly! Zamhuřte oči a otevřete ústa. Schovala jsem pro vás cukrátku. Přivezl mně je Oskar...”

„Proboha!“ ulekl se Michelup, „ona je nemocná...”

Babičko!“ zakřičel, „babičko, slyšíte? Co je vám? Co vás bolí? Nesmíte nám stonat...”

Stařena vykřikuje: „Hrejme si, děti! Kdo si chce se mnou hrát?“ Tleská do dlaní a zpívá tenounkým hlasem: „Fuchs, du hast die Gans gestohlen, gib sie wieder her.“ Potom zakňourá: „Hedvička si se mnou nechce hrát. Já to povím!”

Michelup vyběhl nahoru a uděšeně hlásil: „Honem, Růženko, pojď se podívat na babičku! Zdá se mi, že se nám chce rozstonat...”

„Není možná!“ vykřikla manželka, „jdi tam a počkej u ní. Já zatím uvařím čaj.”

Účetní odkvapil a běžel k telefonní budce, aby zavolal lékaře. Překotně vytočil číslo, ale ze sluchátka se ozvalo: „Haló, zde kancelář Pražských vzorkových veletrhů. Co si přejete?“ Položil sluchátko a znovu hledal číslo doktora Geschmaje.

„Haló, haló... pan doktor přítomen...? Na návštěvě...? To je hrozné...! Prosím vás, až se vrátí, ať okamžitě mne navštíví... dovolte, slečno, ale případ je vážný... děkuji, slečno, já ho budu očekávat...”

Potom opět usedl vedle babiččiny postele a vzal nemocnou za ruku, smutný a ustaraný. Zkormoucenou mysl utěšovala myšlenka: „Pan doktor Geschmaj za návštěvu nic nevezme. Udělá to ze známosti...”

Paní Michelupová vstoupila s hrnečkem čaje. Účetní položil prst na ústa a zasyčel: „Pst! Ona spí...”

Stařena ležela se zavřenýma očima a těžce dýchala, v prsou jí chrastilo.

„Mám já to smutný život,“ sténal účetní, „jedna rána za druhou a teď ještě tohle...“

„Cože tak najednou?“ rozjímalá manželka, „včera byla zdravá. Ještě vynadala paní správcové, že pustila do domu cizího psa...“

Stařena otevřela oči, vztyčila se na loži a řekla zvukným hlasem: „Vítám vás, paní Šnábl! Děkuji vám za vizitu, paní Šnábl! Cože jste taková vzácná? Já si myslela, že už vůbec nepřijdete...“

„Babičko,“ domlouvá jí paní Michelupová, „napijte se čaje. To vám vypaří žaludek a budete zase chlapík...“

Stařena odvrací tvář a uraženě brouká: „Ta husa mohla mít svých dobrých sedm osm kilo. Mě se nikdo nezeptá, každý si dělá, co chce. Mnoho mastnoty! Mnoho mastnoty! Spotřebujete spoustu sádla!“

„Blouzní,“ zašeptal účetní.

Paní Michelupová jí položila ruku na čelo.

„Má horkost,“ zjistila.

„Bože nebeský, čeho jsem se to dočkal...,“ zaúpěl Michelup.

Kvečeru zahlomozilo pod okny auto. Michelup vyšel lékaři vstříc.

„Tak co je, co je?“ zahlaholil dr. Geschmay, „snad nám nechcete, babičko, stonat? A to ne, to se vám nepovoluje...“ Zadíval se do tváře nemocné a náhle zmlkl. Potom vložil stařeně teploměr pod paži a usedl na židli proti Michelupovi.

Chvilí bylo ticho, přerušované chrastivým dechem nemocné.

„A jak se jinak máte?“ zeptal se lékař.

„To víte, pořád stejně,“ odpověděl účetní.

„Kam pojedete letos na letní byt?“

„Ani nevím,“ vzdychl si účetní.

„Paní Kafková říká, že letos asi pojedete do Sedmi Mlýnů,“ vmísila se do rozmluvy jeho manželka, „povídala jí paní Taussigová, že tam byla Ioni. Krajina je tam prý nádherná. Lesy, koupání, krásné partie a vyhlídky. A platila se vším všudy třicet korun. To se nechá slyšet. A kam vy pojedete, pane doktore?“

Vyhlášený lékař se zasmušil.

„Ještě jsem se nerozhodl,“ řekl temně, „někam asi pojedu. Já se musím zotavit. Každý mně to říká.“

Vzdychl si: „Mám práce nad hlavu. Jsem pořád jako v kole. Ani v noci nemám pokoje. Tak nevím, jestli se odtud dostanu...“

„Letos,“ děl účetní, pohlížeje na nemocnou, „vezme-me babičku s sebou. V přírodě se osvěží a nabude nových sil. Ona, chudinka, nic neužije. Já si kolikrát skrz to dělám výčitky...“

Lékař se podíval na teploměr, zavrtěl hlavou a pravil: „Letos asi babička nikam nepojede. Ta už má vystaráno...“ Vstal, chopil se klobouku a vyšel na chodbu. Michelup ho vyprovázel až k vozu.

„Tak co je, pane doktore?“ optal se dychtivě.

„Je to zlé,“ zahučel lékař, „zápal plic.“

„Neříkejte!“ vzkřikl zděšeně účetní, „a co... a prosím vás, dostane se z toho?“

Dr. Geschmay pokrčil rameny.

„Akutní zápal plic v jejím věku...“ mručel, „musíte být připraven na všechno. Podle mého soudu vydrží sotva dva dni...“

Michelup zaplakal.

„Pane doktore,“ štkal, „prosím vás, zachraňte ji! Co bych si bez ní počal?“

„Nu, nu...“ bručel lékař dojat, „tak už, prosím vás... no vždyť já... Tady je věda v koncích... vzmužte se, možná že se mýlím... ale já se nemýlím...“

„Ubohá babička...!“ štkal účetní.

„Kdyby něco bylo, tak mě zavolejte, třeba v noci na mě zazvoňte, já jsem tu jako na koni,“ řekl lékař a vsedl do vozu.

Když se vrátil účetní k nemocné, tu se na něho manželka tázavě zahleděla. Když spatřila jeho zdrcenou tvář, všecko pochopila. Nos jí zduřel a po tvářích se koulely slzy.

Seděli naproti sobě, zahaleni v trudné přemítání. Tak tedy babička je opouští...

„Asi se nachladila na tom výletě,“ zašeptala manželka.

Účetní žalně přikývl. Zajisté, i toto hoře způsobil motocykl, nepřítel rodiny. Kdyby jeho nebylo, byla by stařena zdráva a její křik by se rozléhal po domě. Všechno by zůstalo při starém a pospolitost by nebyla porušena. Zlý osud se vtělil v onen záludný stroj.

„Všechno mi bere,“ dumal účetní. „Vzal mně koberec širáz, chanukový svícen z pozůstalosti učeného rabína, taburet, který zanechal jistý notář, který se zastřelil, zpronevěřiv klientům peníze. Moje věci, na nichž lpí památka na minulost, odcházejí k obchodníkům. Zpustošil příbytek a vyhrožuje mně zkázou. A naposled bere i babičku, památku na staré, lepší časy. Už nemám nic...“

Stařena přestala sípat a okoralé rty se rychle pohybují. Náhle promluvila zvučným hlasem. Manželé Michelupovi napjatě poslouchají. Co to mluví? Jako by přednášela báseň.

„„A já jsem smrt,‘ dí ona, ‚a kdo jsi ty, ó, mluv!“ Pyšně odvěti: ‚Neznáš mne? Jsem Na-póó-leon...“ A kam jste

mně dali brejle? Vždycky mně schováte brejle, hlupáci, já se tolik zlobím...”

„Babičko, my jsme u tebe, nechceš něco?“ šeptá paní Michelupová.

K ránu stařena zemřela.

54) SMUTEK po babičce přinesl účetnímu rozptýlení a úlevu; dal mu na chvíli zapomenout na nevlídné, hartusivé dopisy a vůbec odvál myšlenky na bědy a trampoty, do kterých zabředl. Byl cele zaujat myšlenkou, že pohřeb zesnulé musí být svědectvím toho, že Michelup byl babičce uctivým příbuzným; měl být okázalou a důstojnou manifestací rodinné pospolitosti a přehlídkou rodinných citů. Nesmí být nikoho, kdo by obřady pomluvil a kdo by mohl říci, že smuteční slavnosti byly ledabyle a skoupě odbyty. Chtěl, aby přátelé byli uspokojeni a dojati; každý bude povznesen a nikdo neodejde zklamán.

Vyhledal pohřební ústav, aby objednal pohřeb. Vyslovil své přání a úředník, který přijímal objednávky, stiskl účetnímu ruku a několika slovy vyjádřil upřímnou soustrast nad ztrátou, která ho stihla. Přijal kondolenci se zasmušilou a rezignovanou tváří. Když pak přišel hovor na technickou stránku pohřbu, tu úředník smyl smutek ze své líce, oživil a s patrnou chutí se jal vykládat podrobnosti. Vysvětlil Michelupovi, že jsou pohřby pro bohaté, pro chudé, a jsou i pohřby prostřední jakosti. Bohatci vyzvánějí na poslední cestě zvony, hřmí hudba, rakev a pohřební vůz budí podiv svou nádherou, stejnokroje zřízenců jsou okázalé a nad otevřeným hrobem zazpívají zpěváci dojemnou píseň. Na takový pohřeb každý hledí s libostí a divák pozná, že se veze

k poslednímu odpočinku člověk, který nashromáždil obezřetně a důmyslně veliké jmění. Úředník předložil návržníkovi prospekty, v kterých zřetelně a v obrázcích byly vyznačeny všechny náležitosti pohřbu. Michelup prohlásil, že babička byla nepatrná žena, která nevyhledávala okázalosti, žila v ústraní skromným životem a že tomuto životu přísluší pohřeb prostřední jakosti. Úředník s mrštnou ochotou děl, že přáním jeho podniku je v každém směru uspokojit zákazníka. Chválil svůj obchod a mínil, že jejich obsluha zanechá v zákazníkovi příjemnou vzpomínku. Nato se usnesli na ceně a podrobnostech. Účetní jako v mátohách, veden pouze podvědomým pudem, smlouval. Počínal si mdle a neprůbojně. Nevěnoval se svému úkolu s obvyklou vášní. Nemohl se také odvolat na známosti a protekce. Nikdy si nepomyslel, že v oblasti pohřebních ústavů lze navázat užitečné známosti. Úředník odrazil každý pokus snížit ceny. A Michelup odešel, ani si neuvědomil, že nedocílil výhod.

Přijímal ve svém domě smuteční hosty s přidušenou hlaholivostí, tiskl ruce a přijímal projevy útěchy s důstojnou tvářností člověka, zdrceného neutěšitelným žalem. Předstupovali přátelé a známí a každý pronášel myšlenky, pojící se k posledním věcem člověka. Ach, co jsme, my smrtelní? Ba, jsme pouze hosté tohoto světa. Mladý může, starý musí. Smrt nedělá rozdíl. Všichni se sejdeme na svatém poli. Počala se řeč o zesnulé; všichni velebili její dobré srdce a šlechetnou povahu. Michelup tiskl šátek k očím a přerývaně tvrdil, že nic nemůže vyrvat památku na nebožku z jeho mysli. Nemůže uvěřit, že je mrtva. Pořád čeká, že s nimi zasedne k obědu, a nemůže pochopit, že její místo u společné tabule zůstává prázdné. Paní Michelupová nabídla hos-

tům několik příhod, které svědčily o dobré chuti a zdravém zažívání zemřelé paní; byla neobyčejně pevné povahy a nikdo netušil, že to vezme tak zkrátka. Návštěvníci zádumčivě přikyvovali. Tak, tak... Avšak co je to platné? Jsme všichni v rukou božích. Všichni tam musíme...

Před domem stojí pohřební vůz a koně kývají hlavami, ozdobenými černými chocholy. Na kozlíku nepohnutě sedí vozka, pod čákou v podobě loďky. Vůz se podobá výkladní skříni. Na čtyřech rozích je ozdoben stříbrnými andílky s pochodněmi, obrácenými k zemi. Zřízenci v šosatých stejnokrojích chopili se rakve a obratně ji zasunuli do vozu. Průvod se seřadil, pořadatel zdvihl ruku a vozka pohládl koně po lesklých zadcích.

V tu chvíli uchopí paní Michelupová svého muže pod paží, tváře pod očima jí rudnou a ona ukrývá nos v kapesníku. Účetní litoval, že manželka není oděna do hlubokého smutku, neboť truchlila po velmi vzdálené příbuzné; vzdala jí poctu pouze tmavým kostýmem. Přál by si podpírat ženu utopenou v černý, splývavý závoj, potácející se pod tíží rozryvného žalu. S nelibostí pozoroval, že je náchylná k živým rozhovorům a že bystře střeží děti, aby se chovaly způsobně a nedávaly příčinu k pohoršení.

Pomalou se šine průvod; vůz se kymácí a koně kývají hlavami, jako by přisvědčovali svým myšlenkám. Účetní si blahopřeje, že neobjednal pohřební automobil, který mu byl úředník pohřebního ústavu nabízel. Byl to přepychový vůz a jeho výkladní skříňe byly ozdobeny zlatými ornamenty. Nicméně pohled na automobil, pádící s rakví po ulici, je pohoršlivý. Mrtvým přísluší zdlouhavá, důstojná jízda, jakou jede král k zahájení parlamentu. Jenom

jednou se veze obyčejný člověk v přepychovém, vyřezáváním a stříbrnými ozdobami okrášleném voze.

Nebeské slunce ponořilo pohřební průvod do vřelé lázně. Účetní cítí, jak mu po šíji prýští kapky potu; jeho škrobený límec zvadl; nohy pálí v těsných lakýrkách. Zjišťuje, kdo se účastní smuteční slavnosti, aby vzdal poctu památce zesnulé. V průvodu se pohybuje cestující Kafka s manželkou. Paní Hájková podpírá svého chotě, jenž lehce napadá na levou nohu. Michelup byl dojat. Dobří lidé! Zapomněli ve své ušlechtilosti na drsnou urážku. Umínil si, že je požádá za odpuštění. Nenápadně se ohlíží, aby odhadl velikost konduktu. Vidí s uspokojením, že přišlo mnoho lidí, aby zvelebili smuteční slavnost. Účetní oceňuje svou oblibu; jeho popularita neklesla a svazek užitečných známostí se neuvolnil.

Zasmušil se, když si uvědomil, že bude babičce nutno na hrobu vztyčit kámen. Budou opět útraty. Poněkud se uklidnil, když si vzpomněl, že má známého kameníka, se kterým se jednou seznámil na akademii soukromých úředníků. Zajisté že se dá s tím kameníkem mluvit a získá náhrobek za mírnou cenu.

Na ulici se zastavují lidé a se zájmem si prohlížejí průvod. Když míjí vůz s rakví, muži smekají klobouk a staré ženy se křížují. Michelup se vztyčil a vystavoval na odiv svůj vznešený smutek. Byl hrdý na to, že je součástí veřejných obřadů, protagonista okázalého divadla. Mrzelo ho, že pouliční ruch překážel průvodu, aby plul nerušeným, pravidelným proudem. Rachotivá fůra uhlí se postavila napříč ulicí. Kočí huláká, mává bičem a koňské podkovy se marně snaží opřít o kluzkou dlažbu. Pekařský učedník s nůší na zádech vjel se svým bicyklem neomaleně mezi smuteční hosty. Kropicí vůz elektrické dráhy hlasitě troubí. Na křižovatce se musel

průvod zastavit a čekat, až strážník pokyne rukou, oděnou do bílé rukavičky. Lidé kvačí za svými cíli, nedbají toho, že Michelup má smutek. Z pohřebního průvodu k němu dolétají slova, která svědčí o tom, že se smuteční hosté dali do živého hovoru o všedních záležitostech. Cestující Kafka, starý šprýmař, pokoušel se dokonce uplatňovati své anekdoty. Účetní byl zasažen ve své pýše.

„Mají to chování někteří lidé,“ mrzel se. „Mohl byste vědět, co se sluší, pane Kafko! Nejste v kavárně, pane Kafko! Vaše žerty jsou nevhodné. Však já vám povím své mínění, pane Kafko! Neprosil jsem se o vaši účast...“

Brejlatý student se vede s Máňou za ruce a kráčí za rakví. Jiří se nudí, zato však Máňa je nadšena. Raduje se z událostí a dbá na to, aby jí neunikla žádná podrobnost. Zajímá ji rabín v sametové čepičce s bambulkou. S horlivostí se chápe malé lopatky, aby vhodila hroudu do hrobu. Pozoruje, jak otec a někteří muži odříkávají v hřbitovní bráně modlitbu za zemřelé. Až přijde domů, zahraje si doma pohřební obřady. Předvede rabína, pohřební zřízence, svého otce a ostatní smuteční hosty. Jiří jí musí pomáhat. Bude to zajímavá hra; jenom aby ji Jiřík nezkazil. On je nudný, nemá žádnou obraznost a každá zábava ho záhy omrzí. Může se mu přidělit jenom nepatrná role. Bude hrát vozku, který sedí na kozlíku smutečního vozu.

Večer pak poslal Michelup děti brzy spát, a když se ocitl s manželkou o samotě, s tváří pohnutou a slavnostní rozvázal balíček, který zanechala nebožka. Byl jediný dědic, jsa nejbližší příbuzný, neboť babička zemřela bez závěti. Paní Michelupová s napětím sledovala počínání svého manžela; měla babičku za zámožnou; myslela si, že by neškodilo, kdyby rodina něco podědila.

Účetní rozprostřel na stole pestré papíry. Byla mezi nimi obligace vídeňské obecní půjčky z let sedmdesátých. Dva staré srbské losy. Uherský los Dobrého srdce. Dluhopis sedmihradské spořitelny. Jeden turecký los. Dva úpisy dolnorakouské hypoteční banky. Obligace Rudolfový dráhy v Solné komoře. A nakonec spořitelní knížka s hotovostí ve zlatkách. Byly to vesměs peníze, které stářím ztrouchnivěly, proměnily se v přelud a odešly do říše stínů.

„Má to nějakou cenu?“ ptala se manželka.

Michelup zavrtěl hlavou.

„Ani krejcar,“ řekl, ale dodal pohnutě: „Myslela to s námi dobře, drahá duše. Po celý život střádala, abychom byli šťastní a spokojení. Dopadlo to jinak, jakáž pomoc...“

Složil pestré papíry a opatrně je uložil do psacího stolu. Pak řekl slavnostně: „Aspoň máme na babičku pěknou památku...“

55) „ŘEKNĚTE MI, človíčku, proč jste tohle všechno dělal?“ Stařecké oči spočívají na úhledném obličejí obžalovaného, který s rukama připaženými stojí před křížem.

Soudce si hladí bradu a mladý muž hledí na scvrklá, stařecká ústa, obrostlá šedivým strniskem. Je už k polednímu, jednací síň je prázdná a je slyšet, jak péro zapisovatele skřípe.

„Měl jste toho zapotřebí?“ praví scvrklá ústa.

Obžalovaný nemění vojenský postoj a hlasitě odpovídá: „Neměl, pane předsedo.“

Soudce odvrací pohled a bručí: „Obžalovaný vypovídá jako na čísle listu třináct a dodává...“ Písař se sklonil nad archem papíru a jeho péro opět zaskřípalo.

„Tak se posadte!“ velí předseda obžalovanému.

Mladý muž v hnědém šoférském stejnokroji usedá na své místo mezi dvěma obžalovanými.

„Měl jste to zapotřebí?“ doznívá mu v uších. „Neměl,“ odpovídá sám sobě. „Proč jste to udělal?“ „To kdybych věděl...“ Podíval se nenávistně na muže, který seděl po jeho levici.

„Tenhle ví, proč jsem to udělal. Ten pán mě do toho uvrstal.“ Kriste Pane! Jak se jenom mohl spustit s takovým člověkem! Ovšem ten Lahůlek je rodák a spolužák. Nemohl se mu vyhybat, když s ním seděl v jedné lavici. Pořád chodil za ním a hučel: „Nebud' hloupý, Ludvo! Tady se dá něco trhnout. Byl bys sám proti sobě, kdybys nevyužil příležitosti. Věc je hladká, nemůže se nic stát. Já ti za to ručím, přece mne znáš, ne? Když si můžeme pomoci, proč bychom si nepomohli, ne? Kradou jinší páni a taky se jim nic nestane...“ Vypínal se, přimhuřoval oko jako muž, který se vyzná a na něhož jsou všichni krátcí, a dotíral svými chlemtavými řečmi, až Ludvík Marhan neodolal. A teď to má. Patří mu to!

Předseda sliní ukazováček a probírá se v listinách.

„Ludvík Marhan. Čte se zpráva o pověsti, číslo listu pět...“

Mladík v hnědé šoférské uniformě vstává, ale jeden přísedící mu kyne, že může zůstat sedět. Usedl opět a očima ulpěl na scvrklých ústech předsedy.

„Číslo listu pět. Obžalovaný požívá dobré pověsti, dosud trestán nebyl a je nemajetný... Co jste dělal, než vás zatkli?“ obrací se na obžalovaného.

Ludvík Marhan se vymrštil, srazil podpatky a odpověděl: „Naposled jsem byl zaměstnán jako osobní šofér pana ředitele Hartenegga.“

„A nyní?“

Obžalovaný sklonil hlavu a zašeptal: „Bez zaměstnání...“

„Sedněte si!“

Nyní je bez zaměstnání... A doma nesmí nic říci. Matka by to možná nepřežila. Každý den odchází z domova jako dříve, celý den prolajdá, a vrací se večer, aby se matka domnívala, že má dosud práci. Bude to pro ni rána, až se to doví. Všude chodila a vychloubala se svým synem. Má krásné místo, páni se k němu chovají jako k vlastnímu a přijde si na pěkné peníze. Však už má svůj kapitálek na knížce. Zaslouží si to za svou dobrotu, je to syn, jaký se nenajde, svoji matku by na rukou nosil a za ni by dýchal. Kupec naproti vyslechne tu chválu a nevrle bručí: „Někomu se děti vyvedou, někomu ne. Jaké kdo má štěstí. Já například to štěstí nemám. Můj syn k obchodu není, nikde v místě nevydrží, jenom by se celý den flinkal. Holky, biograf, kamarádi. A tak dále. Povedl se mi, synáček!“

Jak to vlastně bylo? Ludvík Marhan na to nerad myslí. Jeho kamarád Vojtěch Lahůlek byl skladníkem u jedné firmy. Laky, fermež, oleje, benzin. Lahůlek vynášel zboží ze skladiště a schovával je v průjezdu. Marhan si pro zboží chodil, roznášel plechovky s olejem po štaflech a prodával šoférům. Večer se scházel se skladníkem v hospodě a dělili se o peníze. Po čase jim to bylo málo a prodali větší partii kradeného zboží tomu chlapovi starému, co sedí po jeho pravici. Šéf obchodu uviděl vel-

kou mezeru ve skladu a udělal inventuru. Tak se na to přišlo.

Nejhorší je, že ten mizera Lahůlek se před soudem zapřísahal svou nevinou a sváděl všechno na Marhana. Takový špatný chlap! Je to charakter, co? Když něco provedu, tak se přiznám jako muž a netahám do toho druhého, ne? Však pan soudce byl hned doma a rovnou pověděl, co si o Lahůlkovi myslí. „Kdybyste raději nemluvil,“ usadil ho. „Marhan dosud nebyl trestán, ale vy už jste dvakrát seděl pro krádež. Zapíráním si nepomůžete a vzdáváte se závažné polehčující okolnosti.“ To je také pro Marhana novinka, že spolužák a rodák Lahůlek byl dvakrát v kriminále. Tohle měl vědět dřív, jistě by si s takovým sígrem nic nezačal.

„Není-li dalších návrhů, prohlašuji průvodní řízení za skončené,“ řekl předseda. „Pane státní zástupce, prosím o konečný návrh.“

Veřejný žalobce se napolo zvedl, zabručel, že trvá na žalobě a žádá za potrestání všech tří obžalovaných. Pak si sedl. Začal mluvit Lahůlkův obhájce.

„Přivedl si na to doktora,“ dumá Marhan zavile. „On to může dělat. Beztoho i mne okrádal. Sám si nechával větší část kořisti a mne odbýval několika krejcary. Svého zaměstnavatele okradl, kamaráda ožulil a teď ho má doktor vytrhnout.“

Advokát přimaloval svému klientovi andělská křídla a ukazuje prstem na Marhana a třetího obžalovaného, překupníka kradeného zboží. To jsou ti zloduchové, kteří přivedli jeho ubohého, dobromyslného a důvěřivého mandanta na špatné cesty. Marhanem to šije, nemůže slyšet ty drzé lži a zdvíhá ruku a žádá o slovo. Chce tomu advokátovi do očí říci, co si o něm myslí. Avšak předseda kyne rukou a velí mu, aby klidně seděl. Tomu staré-

mu chlapovi po pravici je všechno jedno. Sedí líně, div že neusne, a dívá se na svůj špinavý ukazováček, ozdobený prstenem s velkým karneolem. Líčení nesleduje a tlach advokáta ho nezajímá. Ví, že bude zavřený a nerozčiluje se. Kolikrát už seděl pro koupi podezřelých věcí? Vězení pokládá za část své obchodní reže. Zavřou a opět pustí. Posedí si těch pár neděl a pak bude zas kupovat kradené věci. Pak bude zase sedět. Z toho ještě nikdo neumřel.

Obhájce končí: „Z uvedených důvodů žádám za zproštění svého klienta. Kdyby však mimo nadání se slavný soudní dvůr nepřiklonil mému mínění, pak prosím za milostivý rozsudek a podmíněný trest.“

Závěr této řeči vyslechl soud už ve dveřích poradní síně a předseda, který se nedíval na advokáta, zahuhlal: „Soud se poradí,“ a písař zavřel dveře.

Po čtvrt hodině se senát vrátil a oznámil obchodníkovi, že je vinen, ale že jeho trest je vazbou odpykán. Obchodník se vzdalil se slovy „má poklona, dobré zažití přeju.“ Marhan byl odsouzen do žaláře na čtyři měsíce, ale bylo mu řečeno, že si trest nemusí odpykat, bude-li se dva roky řádně chovat, neoddá-li se životu zahálčivému a pohoršlivému a nedopustí-li se nového trestného činu. Muž v hnědém stejnokroji vyslechl rozsudek ve vojenském postoji, pak se uklonil a srazil podpatky.

Lahůlek dostal třináct měsíců. Když ho dozorce odváděl do vazby, měl na tváři drzý, trestanecký výraz a pokřikoval na chodbě na Marhana: „Těbůh, Ludvo! Měj se tu parádně a na shledanou!“

Marhan se zaškaredil, ukázal mu pěst, ale Lahůlek se škaredě chechtal a kynul rukou.

Byl zardělý a rozčilený, když se opět ocitl na ulici. Cítil hlodavý hlad, i vyhledal blízkou hospodu a poručil si

polévku. Zatracená historie! Ohlíží se bojácně, jestli v místnosti není nikdo ze známých. Má strach, že je mu vidět na obličeji, že mu před chvilkou naměřili čtyři měsíce žaláře. Avšak v hospodě je pouze jeden host, kočí s modrou zástěrou. Sedí nad sklenicí piva a žmoulá rohlík. Také číšník, jenž ho obsluhuje, nevidí, jak se zdá, ty čtyři měsíce. Utírá stůl ubrouskem a říká: „Prosím, vašnosti.“

Ještě štěstí, že u soudu nebyl nikdo od novin. Kdyby se ta hanba měla rozhlásit, pak by byl Ludvík Marhan úplně zničený člověk, kterému by nezbývalo, než aby vzal opasek a oběsil se. A maminka, co ta by, chudák, dělala?

„Zasloužil bys, aby z tebe dělali kůži zaživa, to bys zasloužil za svou hloupost. A tomu uličníkovi Lahůlkovi to nedaruji. Má to marné. Však my se ještě sejdeme. Uvidí, kdo já jsem. Má to půjčené a já mu to oplatím i s úroky.“

Lačně dojedl polévku, ale hlad ukonejšil pouze zčásti. Dnes by spořádal oběd, copak o to. Ale ví, že si to nemůže dovolit. Úspory se mu ztenčily a brzy bude na dně. A sestra má po prázdninách chodit do průmyslovky. Slíbil, že jí koupí barvičky a rýsovací prkno. Teď z toho nebude nic. Chudák žába! Tak se na to těšila...

Ludvík Marhan tiskne čelisti a úpí: „Mizera jsem jeden mizerná, copak je to platné...“

56) SŇAL z věšáku noviny, nikoli že by se zajímal o to, co je ve světě nového, ale aby prozkoumal inzertní část. Rubrika Služby a práce byla nyní jeho denní četbou. Byl si vědom toho, že s ním pročítá ty úzké sloupce anoncí statisíce lidí, kteří se pořád ještě snaží vklínit

do výrobního procesu. Se zástupem unavených a sešlých mužů postával před zprostředkovatelnami práce, před železnou mříží ztichlých továren a pořád ještě doufal, že se objeví někdo, kdo baží po jeho službách. Vždycky se však ukázalo, že přišel pozdě; kdyby prý přišel o minutu dříve, dalo by se něco dělat; ale vždycky tuto minutu zameškal.

Dnes našel mezi sloupci Malého oznamovatele inzerát, ve kterém jistý pán hledá šoféra k svému motocyklu. Obezřetného, zkušeného řidiče, bylo řečeno v té anonci. Zamyslel se. V řízení motocyklu se vyzná, což o to. Rozumí všem benzinovým motorům. Jenomže... Dosud obsluhoval elegantní, tichý vůz, jenž všude budil zbožňující podiv. V tomto automobilu vozil pána s brejlemi, vroubenými želvovinou, a s aktovkou, napěchovanou spisy, které se nazývají expozé, elaboráty, připomínky, dobrá zdání, pamětní spisy, rezoluce a protokoly. Někdy vozil také choť generálního ředitele, nervózní dámu s rozmarnou, pyšnou tváří, i její děti, dva chlapce v námořnických blúzách se zlatými knoflíky; osobního tajemníka generálního ředitele s uhlazeným, samolibým výrazem, a někdy anglickou vychovatelku.

Jako jeho otec byl i Ludvík Marhan zvyklý sloužit panstvu. V tuto chvíli si na něho vzpomněl, na jeho koženou, bezvousou tvář, zdobenou žlutými licousy. Sedával vzpřímený na kozlíku lesklého kočáru, pod vysokým cylindrem, zdobeným pestrou rozetou. Jeho zjev rozsával podiv a vážnost; nedíval se napravo ani nalevo a na pozdravy uctivých měšťanů odpovídal pouze tím, že se dotýkal cylindru rukou v bílé rukavici. Byl to hrdý muž, jenž mimo své pány uznával pouze sebe. Tak se cítil, že nemluvil ani se svou ženou. Marhanova matka se neodvážila v jeho přítomnosti promluvit. Slyšel-li hlasitější slovo, tehdy

s nevolí vraštil tvář. V panském sídle byl zakázán hluk a každý překotnější pohyb. Sluhové se proměnili v stíny, jejich nohy byly plstěné, slova ztlumená a chodili, sotva se dotýkali země.

Po příkladu svého otce dovedl i Ludvík tiše sedět u volantu a čekat nepohnutý dlouhé hodiny před mramorovým portálem bankovního paláce, ve kterém úřadoval ředitel Hartenegg. Když spatřil svého pána, tehdy vyskočil, vztyčil se po vojensku a jediným rozmachem otevřel dvířka. Pán určoval cíl cesty úsečným, jinému člověku nesrozumitelným zvukem. Šofér věděl, že se ho nesmí na nic tázat; ředitel nechtěl být unavován zbytečnými slovy.

Probral se ze vzpomínek a opět upřel oči na inzerát.

Hledá se šofér k motocyklu. Podivná věc! Jací jsou to páni, kteří jezdí s motocyklem, řízeným najatým šoférem? Má se hlásit o toto místo? Marhan váhá. Aby tak některý z jeho kolegů spatřil bývalého distingovaného panského šoféra řídit motocykl... Slyší v duchu prostořeké, uštěpačné poznámky. Co by tomu řekl jeho pyšný otec? Zajisté že by zavrhl nehodného syna, který klesl tak hluboko, že se dal do služeb jakýchsi plebejců.

„Ať! Nyní si nemohu vybírat. Musím vzít, co je. Měl jsem dělat dobrotu a nezačínat si nic s tím šantalou Lahůlkem. Budu rád, když to místo dostanu. Musím se uchytit. Pak se třeba naskytne něco šikovnějšího...“

Paní Michelupová přijala mladého muže v elegantní, čokoládové uniformě a ve vysokých, šněrovacích botách. Šofér se představil a přednesl svou žádost. Vykázal se svými papíry, které svědčí o tom, že byl mnoho let zaměstnán u osobního auta centrálního ředitele Hartenegga. Paní Michelupová ho vede do salonu a žádá, aby se posadil. Mladý muž odmítl a v jeho hlase zní podiv

nad tím, že by se sluha směl posadit v přítomnosti dámy

„Děkuji uctivě,“ odmítl s hrdou pokorou, „já postojím.“

Paní Michelupová je znepokojena tímto mladým mužem s uhlazenými, zjemněnými způsoby.

„Musíte počkat, pane,“ říká nervózně, „já nevím... až co můj manžel...“

„Prosím,“ odpověděl mladík uctivě, „já počkám.“

Rozpaky paní Michelupové se stupňovaly. Pán v hnědém stejnokroji stál nepohnutě, mírně nakloněn, s rukama svislýma a s uctivým, vyčkávaným výrazem v obličeji. Chtěla s ním zavést rozhovor. Mladík odpovídal tichým, hedvábným hlasem přesně to, nač byl otázan. Pak opět umkl a nepohnutě stál se svislýma rukama.

„Že ten můj choť už nejde?“ divila se paní Michelupová. Obyčejně nazývá pana Michelupa *ten můj*, ale v přítomnosti mladého uhlazeného muže špulí ústa a nutí se do distingovaných výrazů. Nervózně vyskakuje, otevírá dveře a naslouchá, není-li slyšet Michelupův krok.

„Co to je, že se tak zdržel? Už by tu měl dávno být...“

„Prosím, milostivá, já počkám,“ odpovídá mladý muž s neměnnou uctivostí.

Konečně je slyšet šramot klíče v zámku. Paní Michelupová se zaradovala. Velmi se jí ulevilo.

„Můj choť právě přišel,“ hlásila, „hned tu bude. Promiňte, že jsem vás nechala tak dlouho čekat.“

Mladý muž se mlčky uklonil.

Je slyšet, jak Michelup dupe po kuchyni a hlučnými slovy kárá pro cosi služku. Paní Michelupová se zastyděla.

„Má způsoby jako sedlák,“ pomyslela si. „Co si ten pán o nás pomyslí? Sloužil ve vznešené rodině a jistě

není zvyklý na takové mravy. Vůbec se ani nepodobá šoférovi.“ Paní Michelupové připomíná svou úhlednou tvář a štíhlou postavou mladého letce, který si vezme za manželku dceru petrolejového krále.

„Roberte!“ zavolala.

„Co je?“ ozvalo se z kuchyně.

„Pojď sem. Máme návštěvu.“

„Hned!“

Účetní vešel do salonu. Byl bez kabátu a drhnul si obličej ručníkem.

Paní Michelupová se zastyděla.

„Strašný člověk... Chodí mi tu ve vestě, jak to, prosím vás, vypadá?“

„Můj choť – pan Marhan,“ představovala.

Michelup odložil ručník na židli, uklonil se a zašvelel: „Těší mne velice. Čím mohu sloužit?“ a podával návštěvníkovi ruku.

Mladý muž váhavě přijal nabízenou pravici a v jeho pohledu tkvělo jemné pokárání: Panstvo nikdy nepodává ruku služebnictvu.

Paní Michelupová se hlučně vmísila do rozmluvy. Vysvětlila manželovi, že pan Marhan se uchází o místo šoféra.

„A tak...“ zarazil se účetní. „To ovšem... jaksi...“ Propadl ostychu před tímto jemným pánem v hnědém stejnokroji a jal se překotně vysvětlovat, že to místo je skromné a patrně by pánovi nevyhovovalo.

„My jsme jednoduchá rodina...“ mluvil chvatně, „vy byste si u nás nezvykl. A také nemohu moc platit, to víte... my... já... nevedeme velký dům... všechno skromné...“

Šofér se uklonil a děl, že by si pokládal za čest sloužit v tomto domě. Nečiní si velké nároky. Naléhal, aby ho

účetní přijal a sliboval, že se bude snažit, aby v každém ohledu uspokojil.

Michelup se zamyslel a pak oznámil mu výši mzdy, jakou hodlá platit. Očekával, že mladý muž se urazí a odejde. Ten však chvatně přijal.

„Dobrá... A co se toho týče... Kde bydlíte? Víte, my nemáme místo. Náš byt je malý...“

Šofér ho upokojil. Bydlí u matky. Každého dne se bude u Michelupa hlásit a žádat rozkazy.

A jak to bude se stravováním? Michelup nabídl šoférovi malou mzdu, ale k tomu má nárok na obědy u společné tabule. Mladý muž odmítl s tím, že se nesluší, aby služebnictvo jedlo s panstvem u jednoho stolu. Bude jíst se služkou v kuchyni.

Sjednotili se na podmínkách a účetní vyprovázela mladého muže ke dveřím. Uklonil se a podal šoférovi ruku na rozloučenou. Mladý muž ji s jistými rozpaky přijal.

57) KAŽDÝ DEN přicházel šofér do bytu Michelupova, neslyšně se zjevoval před účetním, srážel podpatky a ptával se tichým, hedvábným hlasem: „Nemáte pro mě rozkazy, pane?“

Michelup upadal do rozpaků, kladl mladému muži ruku na rameno a bez příčiny hlasitě odpovídal: „Dnes ne, přítelíčku, dnes jaksi... máte volno...“ Tlačil ho ke dveřím a bodře se pochechtával. Šofér zdvižením obočí naznačoval, že neschvaluje důvěrnosti mezi pánem a sluhou.

Vnášel do karlínského činžáku diskrétní, zjemnělé ovzduší šlechtických komnat. Manželé Michelupovi cítili v jeho přítomnosti ono křečovitě napětí, jaké bývá při oficiálních slavnostech. Účetní si mnul ruce, šoupal nohama a bzučel. Paní Michelupová nasazovala pípa-

vé, konverzační tóny, o nichž soudila, že se rozléhají v salonech velkých domů. Účetnímu připadalo, že jeho hrud' je sevřena tuhou náprsenkou, a paní Michelupová měla dojem, že je oděna ve velkou večerní toaletu a že její ramena jsou obnažena. Nemluvili jako obyčejně, nepohybovali se, jak bylo jejich zvykem; jaksi se natřásali, dělali drobné kroky a jejich mluva byla žvavá, drolivá.

Dům v Karlíně se proměnil v šlechtické sídlo. Paní Michelupová si záhy osvojila roli zámecké paní. Měla z kolportážních románů, které nabízejí ženské časopisy, jasnou představu o tom, jak si má počínat paní vznešeného domu. Mladý muž, obraz hrdinného letce, ji povznesl do říše iluzí. Připjala si velké, starožitné butony, jaké nosí svůdné a poněkud rozmarné dámy velkého světa. Pohrává si neviditelným vějířem a v tržnici si prohlíží oškubanou drůbež neskutečným lorňonem. Paní Michelupová ví, co se patří, leč její manžel je, žel, poněkud natvrdlý. Manželka mu vpravuje svoje znalosti jemných mravů bez plebejského křiku, ale rázně a energicky. Michelup si nesmí v její přítomnosti svléci kabát. Dbá na to, aby se při obědě sedělo vzpřímeně a správně užívalo příborů. Stalo se poprvé v dějinách domácnosti středních stavů, že paní domu vytáhla z vitríny svatební stříbro a vydala je bez vnějšího slavnostního důvodu k užívání. Panu Michelupovi zahradila přístup k lenošce po baronce Aspahsové. Nedovoluje mu, aby se rozvalil na otomanu s novinami v ruce; dovolila by mu, aby klímal ve starodávném fotelu; avšak takový nábytek v domácnosti nebyl. Na brejlatého studenta se dívá jako na majorátního pána a v Máně vidí mladou komtesu. Nedovoluje dětem si hrát s dětmi sousedů, obávající se,

aby se nenaučily hrubým mravům. Máňa si ostatně brzy osvojila knikavý a drolivý způsob mluvy své matky.

Když vstoupila do kuchyně, tehdy šofér, který obědval u jednoho stolu se služkou, vstal a stál se svěšenýma rukama tak dlouho, dokud se paní domu nevzdálila. Ve své osobě spojoval panského kočího, který pod lesklým cylindrem nepohnutě sedí na kozlíku, loka-je, který vedle něho trčí se zkříženýma rukama, a sluhu, jenž čeká za židlí svého pána, aby na nepostižitelný pokyn přiskočil a posloužil. Paní Michelupová se tváří tak, že nevstoupila do kuchyně za tím účelem, aby se točila kolem krbu, nýbrž pouze aby dohlédla na služebnictvo.

Jenom služka nepochopila, že domácnost v Karlíně se změnila v panské sídlo. Jako dříve chodí jako sloup, její kroky se dunivě rozléhají po domě; má červené rozprýskané ruce louhem a mydlinkami; pije kávu vestoje a přikusuje obrovské krajíce chleba; jen se podívá na stěnu a již se zřítí polička s nádobím a pod jejím pohledem puká porcelán. Služka zavádí rozhovory se šoférem; ale ten vznešeně mlčí, neboť je pod důstojnost panského kočího bavit se s děvečkou.

Ludvík Marhan zaměnil zlatá písmena O H, iniciálky jména bývalého zaměstnavatele, která zdobila okrouhlou čapku, za písmena R M, což značí Robert Michelup. Tato okolnost dovršila změnu, která se udála v duši účetního. Kdyby vznešený Michelup potkal nepatrného účetního Michelupa, pak by ho jistě nevzal na vědomí. Michelup říkává nyní svým známým: „Račte nás poctit návštěvou. Pošlu vám svůj vůz. Můj šofér vás bezpečně doveze. Je to spolehlivý řidič, čestné slovo! Vzal jsem ho na doporučení generálního ředitele Hartenegga.“

Když se rodina vypravuje na výlet, tehdy čeká Ludvík Marhan vzpřímeně před domem s rukou položenou

na řidítkách. Vytrvává nepohnut a zkamenělý, jako čekával ve voze před bankovním palácem na generálního ředitele. Když se objeví jeho pán, smeká čapku a pomáhá účetnímu do sedla. Brejlatého studenta tituluje mladý pane a Máňa je mu slečnou.

Na výletě následuje rodinu, s pokrývkou přes ruku a v určité vzdálenosti. Jakmile pozoruje, že se Michelup s dětmi chce usadit, tehdy přiskočí a rozprostře houni. Potom poodejde několik kroků a čeká se vztyčeným tělem a svislýma rukama na rozkaz.

Zpočátku ho účetní nabádal: „Pane Ludvíku, dejte si pivo. Na můj účet. Jen se neostýchejte. Potřebujete se osvěžit. Já to platím!“

Šofér odpovídá hebkým hlasem: „Děkuji, pane. Prosím za prominutí. Já nikdy ve službě nepiju.“

Povytažené obočí naznačuje, že kárá důvěrnost panstva k služebnictvu.

Michelup přijal toto naučení s rozpaky, ale v duchu velebí svého šoféra: „Hned poznáš vzdělaného člověka... Promiňte, pane, já ve službě nepiju... Tak to má být...“ A vzpomíná na studujícího Harryho Pocha: „Ten by mě nejráději sežral celého. Jemu to bylo jedno. Ani se neptal, jestli smí nebo ne. Žral a chlatal bez dovolení, že to mám tak sprostě říci. Jenom když si vzpomenu na ty velké zuby, mám toho dost. To byl nějaký prezent. Dobře že jsem ho vyrazil... Zato pan Ludvík by mohl mladým lidem dávat hodiny slušného chování. Podíváš se na něho a už je ti příjemněji. Výtečný muž! Měl bych mu něco koupit, jenom nevím, jestli se to patří...“

Leč i do vznešeného, panského sídla nalézají cestu nevlídné, hartusivé dopisy. Neubývá jich, ba zdá se, že jich přibýlo. Schránka na dveřích je každého dne přepl-

něna. Mezi těmi dopisy bývají i šedé, nevzhledné obálky od úřadů. Obsahují žaloby věřitelů.

Hokynář netuší, jaká proměna se stala s domácností účetního, a jako dříve dobývá se do příbytku a řvavě se domáhá zaplacení. Paní Michelupová měří výtržníka neviditelným lorňonem. Pohodí pyšně hlavou dozadu a pohledem drtí nepatrného plebejce, který si dovoluje v jejím domě hulákat.

„Milý muži,“ praví shovívavě, „není třeba tak křičet. Nejsem na to zvyklá, rozumíte? Můžete klidně odejít, dostane se vám vbrzku zaplacení...“

Obchodník je zpočátku zmaten tímto hrdopyšným tónem. Záhy však nabyl ducha a spustil na celé kolo: „Já chci své peníze, rozumíte, paničko? Já se беру jen o svoje. Pořád jenom slyším, že dostanu své peníze, ale zlaté oči, které je uvidí. Už toho mám dost. Já to dám doktorovi!“

Paní Michelupová zapomněla v tom okamžiku, že je vznešená dáma. Probudila se v ní žena z lidu, která na jedno slovo má deset.

„Kdo je u vás panička, vy sprostáku jeden sprostá!“ kvičela. „V mém domě si nebudete roztahovat hubu. Já vás naučím slušným mravům, vy holomku!“

Bojovně pokročila vpřed s planoucí tváří.

Hokynář poněkud zkontl. Sbírá ducha a reptá: „A já nejsem zase u vás milý muž. Já jsem živnostník podle paragrafu osmatřicet. Na hrubý pytel hrubá záplata. Když vy křičíte, tak já budu držet hubu, ne? Dejte mně, co mi patří, a já půjdu po svém. Mně také nedá nikdo nic zadarmo.“

„My od vás zadarmo nic nechceme,“ křičí paní domu. „My vám zaplatíme, jen co...“

„Kdy to bude?“ ptá se hokynář posměšně.

„Zítřa! Zítřa budete mít peníze, a teď koukejte mazat. Já nemám na vás čas.“

Hokynář zkrušen a s myslí pokleslou se šourá pryč, ale jakmile dojde do přízemí, najde opět výbojného ducha a vřiská: „Žebroto jedna žebrácká! Já nekradu, ani ne-sbírám peníze na ulici. Budete si na mě vyskakovat. Oho! Hned to dám doktorovi. Já se zlobit nebudu...“

A brzy potom přijala zámecká paní druhou nemilou návštěvu. Přišel pán s aktovkou, ze které vytáhl jakýsi spis. Paní domu se pokouší šermovat s neviditelným lorňonem a drtí návštěvníka hrdým pohledem. Avšak ten pán toho nedbá. Oznamuje paní domu suchým hlasem, že pohřební ústav vede proti panu Michelupovi exekuci pro nezaplacený účet za slavný pohřeb nebožky babičky. Rozhlíží se, přistoupí ke skříni a neomaladě počne ohmatávat šatstvo. Paní Michelupová ví z literatury a z filmu, že se často stává starobylým šlechtickým rodům, že se octnou ve spárech lichvářů. Zdrvena žalem klesá do židle a zastírá si tvář rukama. Soudní vykonavatel necitelně brousí po příbytku a zkoumá předměty. Polepil nábytek okrouhlými nálepkami, které značí, že bachraté skříně, jež odedávna stojí nepohnutě na jednom místě, jednoho dne opustí krov účetního a octnou se ve dražební síni. Tam budou tyto ctihodné předměty obklopeny křičícím davem; zisťní kramáři se budou dotýkat pohovky po baronce Aspahsové, stříbrníku a všech věcí, k nimž se váží vzpomínky; budou přihazovat, aby se zmocnili zboží, získaného se slevou a s výhodami.

Paní Michelupová vidí svou domácnost rozptýlenou po krámcích obchodníků; i cítí bolest nad zničenou rodinou, jejíž statky přišly na buben. Vyhnána z rodného sídla, bere děti za ruku a odchází do chudého příbytku,

kde bude žít ze vzpomínek na uplynulé štěstí. Avšak každý pozná na této zlomené ženě její urozený původ; její jemné mravy prozrazují, že se jí dostalo ušlechtilého vychování a že poznala lepší časy...

58) VEČER se skláněl nad krajinou, na ztmavělém nebi se mihotala osamělá hvězda, ztracená v nesmírném prostoru. Po silnici pádil řetěz motorových vozů; unášel lidi příjemně znavené výletem. A v tom věnci se řítíl i Michelupův motocykl s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle, jenž hostil dvě děti. Napřed seděl šofér Ludvík Marhan a za ním se usídlil účetní, rozjařený a ve spokojené náladě. Byl hrdý na mladého muže v čokoládovém stejnokroji, na zlatá písmena R M na okrouhlé čapce, i to, že motocykl a obzvláště pan Ludvík budili všude pozornost.

„Užili jsme,“ říká si účetní, „porozprávěli jsme si s mnohými váženými lidmi, nadýchali se svěžího vzduchu, načerpali nových sil a zítra znovu do práce! Tak to má být. Celý týden se lopotíme, sháníme a staráme, a proto je v neděli nutno se trochu povyrazit...“

Mladý muž v hnědé uniformě sedí vzpřímeně, jeho oko je bystré a zkušené ruce obratně řídí stroj. Nepatří k oněm nerozvážným, ctižádostivým lidem, kteří se předhánějí, a rád dává přednost světáckým vozům, sportovním kabrioletům, ba i liknavým, ošumělým kárám, koupeným ze třetí ruky.

„Prosím, račte,“ praví Michelup, když se za nimi ozve netrpělivé houkání. „My máme dost času. Chce-li si někdo srazit vaz, nemohu mu bránit. My nejsme žádní nováčkové, kteří se rádi dávají vidět, jsme staří, zkušení motoristé...“

Michelup zaplatil na obvodu města poplatek za dlažebné a za chvíli hučel motocykl křivolakými ulicemi města Bráníka.

„Haló, pane Ludvíku!“ zvolal účetní.

„Prosím, pane?“

„Tady musíte moc troubit,“ poučoval ho Michelup, „víte, moc dávat signály. V těchto místech panuje takový předpis.“

Zdálo se, že šofér nechápe. Účetní vysvětloval: „Jednou jsem zde musel platit pokutu, protože jsme netroubili. Stálo mne to pět korun. Podruhé bych se nerad spálil. Pět korun pro nic za nic, to člověka bolí.“

Šofér stiskl klakson, který vyrazil dva stručné skřeky.

„To je málo,“ reptal Michelup, „musíte hodně troubit!“ Klakson zavyl.

„Víc, víc,“ povzbuzoval účetní, „chci, aby se vidělo, že poslouchám nařízení.“

Zdálo se, že mladý muž chce něco říci; avšak mlčel, neboť vrozená kázeň mu bránila, aby odporoval svému pánovi.

„Uá-uá!“ hulákala trubka.

Najednou se před nimi vynořil strážník. Zdvihl velebně ruku v bílé rukavici a velel stroji, aby zastavil.

„Co je?“ reptal Michelup, „co se děje?“

Strážník si ho nevšiml a obrátil se na šoféra. Bylo na něm vidět, že se těší na obsáhlou a podrobnou diskusi s řidičem.

„Copak to je?“ hřímal, „co to slyším? Takové troubení jako při požáru. Jak si to vlastně představujete?“

„Ale, pane inspektore,“ promluvil účetní s údivem, „vždyť my podle předpisů...“

Uniformovaný muž se podíval s opovržením v ona místa, odkud vycházel ten zvuk, a opět se obořil na šoféra:

„Tak páni tedy nevědí, co se patří. Páni se domnívají, že je dovoleno rušit noční klid. Páni si troubí a obyvatelstvo to má poslouchat. Páni si to divně představují.“

„Dovolte, pane inspektore,“ reptal Michelup, „nedávno jste mne pokutoval, protože se netroubilo. Nyní nás káráte, že jsme troubili. Račte nás poučit, jaký zákon tedy platí: Troubit, či netroubit?“

Strážník ho nevezal na vědomí. S patrnou rozkoší vytáhl blok a skřípal: „Já teď pánům napařím pokutu, aby pánové věděli, co se smí, a co ne.“

Michelup se rozčilil.

„Jak to, dovolte!“ vriskal, „jak já bych k tomu přišel. Zase platit, pořád platit, jeden neví proč a zač, tohle přestává...“

Strážník se opřel mocným pohledem o obličej účetního.

„Varuji vás,“ vrčel, „dejte si pozor! Není dovoleno mísit se do úředního výkonu. Já mám tadyhle nějaké řízení se šoférem a vy mlčte a odpovídejte, když jste tázán.“

„Se mnou máte mluvit!“ burácel účetní, „já jsem tady od toho. Motocykl je můj a řidič je můj personál. Co se chce ode mě?“

Strážník naslinil tužku a pravil: „Platíte pět korun pokuty za rušení nočního klidu.“

„To by bylo pěkné!“ zaržál Michelup, „netroubíš – platíš pokutu. Troubíš – zase platíš pokutu. Jak tomu mám rozumět? Kde má jeden peníze pořád brát?“

„A teď toho mám akorát dost!“ zařval strážník. „Zaplatíte pokutu a sypte odtud, ať vás nevidím. Nebo vás musím zjistit.“

Kolem tohoto výjevu se utvořil kruh lidí, kteří s nadšením naslouchali debatě. Zástup rostl. Noví a noví občané přibíhali, aby byli přítomni zajímavému divadlu.

„Zjistit! Zjistit!“ poškleboval se účetní, „tot' se ví... Jinou starost nemá slavná policie. Aby chytala vrahy, to ne, ale obtěžovat pořádné občany, na to jich užije!“

Bylo slyšet hlas ze zástupu: „To je pravda!“

Strážník se vztyčil.

„Kdo to povídal?“ zahřměl, „kdo se to opovažuje?“

Nikdo se neozval. Strážník přeměřil dav mrazivým pohledem a pravil: „Někdo má hubu. Někdo ať si dá pozor! Abych dotyčného nemusel trestat!“

Pak se zase obořil na účetního: „Tak co bude?“

„Nepřejte si, abych řekl, co si o tom mám myslet,“ bouřil účetní, „nemyslete si, že máte před sebou nějakého obejdu. Já mám velké známosti. Mohl bych vás zničit jedním slovem. Já to dám jednomu poslanci. Tohle už je opravdu lumpárna.“

„To je pravda,“ ozvalo se ze zástupu.

Strážník zastrčil blok a popadl Michelupa pod paždí.

„Teď půjdete se mnou!“ velel, „alou! šupito! Já vás naučím!“

Brejlatý student se zděsil a zaplakal. Máňa zakvičela: „Nechte tatínka na pokoji, jo? Nebo vám vyškrábu oči, zlý člověče!“

„Co jsem udělal?“ úpěl Michelup, „proč mne chcete vzít? Já přece...“

„Rušení úředního výkonu. Urážka stráže. To si vypijete!“ odpovídal strážník a cloumal zatčeným.

Účetní rozkládal rukama a obracel se k zástupu: „Páni, buďte mi svědky, že jsem nic neřekl. Páni, vy jste viděli, že jsem nevinný!“

„To je pravda!“ ozval se hlas ze zástupu.

Michelup žádal souhlasný výkřik, aby předstoupil a šel mu za svědka. Nikdo se nepřihlásil.

Zástup vzrostl, až zaplavil ulici. Rozjařené množství následovalo strážníka s delikventem. Lidé opouštěli své příbytky a přidávali se k průvodu. Uličníci poskakovali a výskali. Byla to lidová slavnost. Dav nadšeně hlučel a uvažoval.

Účetní ztratil klobouk a brejle. Šofér zdvihl uválený a ušpiněný klobouk a nesl jej za svým pánem; brejle rozdrtily nohy zástupu. Michelup kráčel s obnaženou hlavou, všecko se mu rozplývalo v mlze a ruka strážníka tvrdě svírala jeho rameno.

Hořekoval: „Já přece nic neudělal... Jedeme, jedeme, a pořád nic... Hledíme si svého a chováme se slušně... Pane inspektore, já jsem účetní Robert Michelup a bydlím v Karlíně. Na mě se můžete zeptat, koho chcete, a každý vám dá ty nejlepší informace. Nejsem žádný zločinec, abyste mě takhle vedl. Co jsem vlastně udělal?“

„Jen pojdte, pojdte,“ odpovídal strážník tvrdě, „u nás se všechno dovíte!“

Došli ke strážnici a uniformovaný muž mocným rozmachem postrčil zatčeného dovnitř. Tam ho, zdrceného a zmateného, posadil na lavici. Za nimi vstoupil šofér, uhladil a očistil loktem pánův klobouk, posadil jej účetnímu na hlavu, uctivě se uklonil a pravil: „Pane, já nyní dopravím mladého pána a slečnu domů. Nemáte pro mě ještě nějaké rozkazy?“

Michelup si zakrýval oči, štkal a neodpovídal.

Šofér si odkašlal do dlaně a připojil: „Já zpravím milostivou paní o této nemilé příhodě a okamžitě se vrátím. Doufám, že se zatím ta věc objasní...“

Účetní troubil do kapesníku a oddával se svému žalu. Nějaký pán v uniformě se osopil na Marhana: „Člověče, koukejte mazat, nebo si vás tady taky necháme!“

Mladý muž srazil podpatky, uklonil se svému pánovi a vyšel. Venku stály hloučky zvědavců a dlouho ještě debatovaly o této příhodě.

59) ŠOFÉR zavezl motocykl do Karlína a pak vyhledal paní Michelupovou, aby jí oznámil, co se přihodilo. Stál před touto dámou vzpřímen, uctivě si odkašlal do dlaně a pravil: „Musím sdělit, milostivá paní, že se pánovi stala, bohužel, malá nehoda...“

Paní Michelupová zalomila rukama a úpěla: „Co se stalo? Mluvte, pane Ludvíku! Ó, nemuňte mne... Je živ, či mrtev? Mluvte, mluvte... Stalo se neštěstí? Je zraněn? Proč mlčíte? Ó, mé srdce tuší něco hrozného! Já to věděla... celý den jsem cítila takový neklid... neměla jsem nikde stání... mluvte, rychle mluvte! Co se přihodilo mému choti...?“

Klesla do židle a přikryla si oči.

Pan Ludvík vyčkal, až paní domluví, a potom řekl:

„Nic takového se nestalo, milostivá paní... pána odvedl strážník, a proto patrně nepřijde včas k večeři...“

Vtom vrazila do pokoje Máňa s rozpálenými tvářemi, a zalykajíc se dychtivostí, vyrážela: „Maminko, maminko! Tatínka si vzal policajť... On se s ním pral... protože policajť chtěl pokutu a tatínek se zlobil... moc se zlobil a křičel... strážník taky křičel... bylo u toho moc lidí a všichni křičeli... já jsem taky křičela... strážník ho vzal za ruku, aby šel s ním... tatínek nechtěl a srazil mu přílbu... tatínek by ho přemohl, protože je silnější, ale pak přišel ještě jeden... tak se tatínek poddal... a strčili ho do žaláře a on tam teď sedí... maminko, pojď, vysvobodíme tatínka... když budeme na ně dvě, tak je přemůže-

me... dáme jim ránu, policajti se svalí na zem, my vezmeme tatínka za ruku a utečeme... mami, slyšíš?“

Paní Michelupová vyskočila a obořila se na děvčátko: „Takhle se chodí domů? Neumíš pozdravit? Máš podivné chování! To jsi studentka? Jeden se musí za vás stydět. A jak to vypadáš? Jsi rozcuchaná jako cikánka – jdi se učesat, jinak tě nechci vidět.“

A obrátila se k šoferovi, který tu stál se sraženými podpatky; na jeho diskrétním obličejí bylo vidět, že nic nevnímá a nic neslyší.

Paní Michelupová zalkala: „Ten můj choť... vidíte, pane Ludvíku, jaký to je člověk... Dospělý muž, a pere se se strážníkem jako nějaký uličník... Ta hanba! Co si o nás lidé pomyslí? Na mě nebere ohled, ten necitelný paličatý člověk. Já už jsem celá usouzená. Co s ním mám dělat, pane Ludvíku?“

Pan Ludvík se vyhnul této otázce, zakašlal diskrétně do dlaně a pak se otázal svým hebkým, plyšovým hlasem: „Poroučíte, milostivá paní, abych pro pana Michelupa dojel?“

„Ano! – Ne! – Nechte ho tam, kde je... Já ho nechci vidět, toho hrubého, nevzdělaného člověka! Ať shnije v žaláři! Nesmí mně na oči... já už jsem s ním tolik zkusila...“

Šofér zdvihl obočí na znamení, že neschvaluje důvěrnost panstva k služebnictvu, že vidí a nevidí, slyší a neslyší a že se nechce účastnit rodinných scén.

„Okamžitě ho přivezte!“ křičela paní Michelupová, „já si s ním promluvím slovíčko! Nedovolím, aby mne kompromitoval... Už ať je tady! Má se nač těšit ten... ten... blázen, ten výtržník...“

Pan Ludvík se uklonil a zaševelil: „Prosím, milostivá paní...“

V tu chvíli zapadly za panem Michelupem dveře šatlavý a zarachotil klíč v zámku. Účetní se octl v šedé, beznadějně místnosti, kde byly pouze dvě pryčny a nic víc. Na jedné pryčně seděl prstýnkář, kterého strážník přistihl, když chtěl jednomu venkovanovi prodat mosazný klenot. Druhý obyvatel kobky, malý mužík s nazrzlým vousem, byl zatčený pro žebrotu. Policie mu při té příležitosti zabavila černé brejle a berlu.

Michelup se vrhl ke dveřím, kopal, bušil a plačtivě hu-lákal: „Pust'te mne! Slyšíte? Co si to dovolujete? Já jsem nic neudělal...”

Já tu nechci být! Já musím domů! Zítra mám v kanceláři mnoho práce! Kdo to za mě udělá?”

Žebrák na něho pohlédl unylým zrakem a zachraptěl: „Nedělejte rámus, človíčku. To nemá žádnou cenu.“

„Jak je to možné?“ vřískal účetní, „já jsem tu nevin-ně... já nic neudělal...”

„Povídám, že to nemá žádnou cenu,“ opakoval žebrák, „že jste tu nevinně, na to se nic nedá...”

„To nesmí být! Já to tak nenechám! Budu si stěžovat!”

„Sedněte si a buďte zticha. Máte to marné. Zavřou a zase pustí. To jinak nejde.“

Unylý hlas žebráka měl na Michelupa uklidňující vliv. Usedl na pryčnu a tupě zíral před sebe.

„Já jsem vyváděl jako vy,“ mluvil lhostejně žebrák, „když mě sebrali poprvé. Pak jsem si zvykl.“

Jednotvárným hlasem vypravoval, že byl pro potulku a žebrotu trestán již sedmadevadesátkrát. Brzy bude slavit jubileum stého zatčení. V očích účetního probudil se jakýsi zájem. Otázal se: „Prosím vás, kolik vám vy-náší žebrota? Nač si tak přijdete?”

„Jak kdy,“ odpověděl žebrák.

„Já to nechci vědět přesně. Řekněme tak průměrem...”

„To máte různé... tak sto, sto dvacet korun denně. Někdy ani stovku neutržím. Podle toho, v jaké jsou lidé náladě.“

Michelup vyvalil oči. „To není špatné,“ řekl s úctou.

„Není to zlé,“ liboval si žebrák, „bývalo to ovšem lepší, ale v nynější kritické době musíme být rádi, že se tak klepeme...“

„Ta krize...“ přitakal účetní zamyšleně. „A nechce to být lepší,“ vzdychal. „Pohybujeme se jako v bludném kruhu. Páni si lámou hlavy, ale rady si nevědí.“

Žebrák se pohrdlivě ušklíbl a mínil, že se hospodářská situace nemůže zlepšit, když jsou kapitáni průmyslu a peněžnictví diletanti. Podle jeho mínění je příčinou nynější tísně vysoký diskont.

„Kdyby vláda přiměla banky, aby snížily úrok, pak se situace rázem zlepší. Kola továren se roztočí, protože úvěr je základ moderního podnikání.“

„Právě naopak,“ odporoval Michelup, „já tvrdím, že příčinou hospodářských zmatků je nadužívání úvěru. Podívejte se, například... před válkou si takový příručí ušetřil nějaké peníze a s těmi úsporami si zařídil obchod. Tomu já říkám podnikání na zdravé základně...“

„Ale, přítelíčku,“ namítl žebrák, „to bylo... V dnešní pokročilé technice není možný takový způsob podnikání...“

„Dovolte!“ křičel Michelup.

„Vy mě nebudete učit znát bankovní politiku... Prosím vás, nenechte se vysmát...“ povykoval žebrák.

„Prosím vás, co vy víte o peněžnictví?“ zeptal se účetní zvyška.

„Víc než vy, milý pane,“ opáčil žebrák, „já byl bankovním disponentem. V roce dvacátém prvním jsem se účastnil stávky bankovního úřednictva a byl jsem pro-

puštěn. Pak jsem agentoval, nešlo to, a nakonec jsem se chytil žebroty. Mně nikdo nemůže říci, že nerozumím bankovní technice...”

„Já vám to neberu, ale...“ chtěl říci Michelup.

Vznikl vášnivý spor. Každý ze soupeřů věděl nejlepší lék proti krizi. Účetní vyslovil obdiv pro Roosevelta a pro jeho tabulární standard.

Žebrák vztyčil prst a pokřikoval: „Nebezpečný systém! Jsem proti indexové valutě. To je skok do tmy. Odkud začínáme, víme, kde skončíme, nevíme. Nazvete mne zpátečníkem, ale já jsem pro zlatý standard.“

„Haha!“ smál se Michelup ironicky, „kde je zlato? Kdo má dneska zlato, pane žebráku... é... pane disponente?“

„Zlata je, pane účetní... Kdybychom měli ty zlaté barely, které jsou ve sklepeních národních bank, bylo by nám oběma pomoheno. Ale to není ono... poslyšte...hlavní je...“

Účetní ho neposlouchal a žebrák neposlouchal účetního. Jak tomu bývá v každé národohospodářské debatě, každý ze soupeřů naslouchal pouze svému hlasu a sledoval svou myšlenku.

Prstýnkář seděl na pryčně a s otevřenými ústy chňapal neznámá slova. Snad poprvé v životě slyšel výrazy autarkie, celní hradba, cenová hladina, inflace, deflace, redeflace, expanze, úvěrová restrikce, exportní prémie, damping, doložka nejvyšších výhod... Znělo mu to jako čarodějné zaklínání.

„Já vám něco řeknu,“ řval žebrák, „jsou to břemena daňová a sociální, která zvětšují riziko podnikání...“

„Kartely, milý pane, kartely!“ burácel účetní. „Já vám dám příklad. Proč například... ale dovolte... švédský papír je levnější a lepší... ale když vy mně nedáte domluvit...“

„Kartely! Co chcete?“ odvětil žebrák, „kartely jsou logický důsledek liberalismu... Buď stojím na zásadě volného obchodu, nebo jsem pro státní zásah... Jsem proti mísení třetího činitele do výrobního procesu... Ostatně vám řeknu, že nejsem proti hospodářské soběstačnosti. Jsem pro posílení národního sebevědomí. Musíme být odolní a připraveni na všechno...“

„Konečně, já vám něco řeknu, pane disponente,“ křičel účetní, „nás se krize netýká. Naopak, čím větší krize, tím mají tiskárny víc práce. Protože čím větší hospodářská tíseň, tím větší politické zmatky a vášnivější agitace. A my tiskneme ve dne v noci. Jednou pro, jednou proti... Máme pořád co dělat. Ale...“

Stáli proti sobě, s očima zuřivě planoucíma, šermovali rukama a hulákali.

Někdo zatloukl na dveře.

Ozval se hlas: „Budete tam tiše, holoto, nebo ne? Já vám ty huby zacpu!“

Soupeři ztichli a začali šeptat. Žebrák zlostně syčel:

„Vzdělání vám chybí, vzdělání, pane účetní. Nedošel jste dál než k fyziokratům a merkantilismu. Prosím vás o jedno: Četl jste aspoň Adama Smitha Blahobyt národů?“

„Někdo leží pořád v knížkách,“ syčel účetní, „a nic neví. Jsem muž praxe...“

„Dejte si svátek, moulové!“ zareptal prstýnkář, „víte oba starou belu. Vy to nepředěláte a já chci spát...“

Avšak odpůrci, čelo na čelu, pěsti zaťaty, bzučeli dále a přeli se celou noc.

Již se rozednívalo, když žebrák zakončil diskusi.

„Vytýkáte mně konzervativní světový názor, pane,“ děl hlasem vysušeným vášní, „leč mějte na paměti, že obhájuje stávající pořádek, hájím i svůj stav. Sou-

kromá dobročinnost kvete pouze v soukromokapitalistickém zřízení. Bude-li tento řád podvrácen, co bude s námi? Potom budeme my žebřáci úplně zničeni.“

Venku stál šofér Ludvík Marhan a nehybně čekal na svého pána.

60) ÚČETNÍ klesl do náručí své manželky se slovy.

„Jsem zločinec!“ Paní Michelupová s šoférovou pomocí svlékla chorého muže a uložila ho do postele. Bránil se a blábolil: „Jsem zločinec, paní... Seberte své děti a vystěhujte se z tohoto domu. Nebudete přece pod jednou střechou se zločincem...“

Příbytek v karlínském domě se změnil. Pořádek v domě byl porušen. Na židli se objevilo umyvadlo s vodou; po nábytku se válely ručníky, pleny a půlky citronu; páchlo to tu rozestlanou postelí a vřelým čajem. Ženy mluvily šeptem a řinčely nádobím. Dorozumívaly se syčením a jejich kroky dupaly po bytě.

Ustaraná paní poslala pro doktora Geschmaye. Vyhlášený lékař přispěchal ve svém americkém voze a naplnil pokoj unylým doktorským zápachem. Nepromluvil ani slova, zmocnil se nemocného, převrátil ho na břicho a přiložil mu ucho na záda. Otevřel účetnímu ústa a vstrčil mu do hrtanu čajovou lžičku. Načež se zdvihl s tváří zarudlou, zavrtěl hlavou a mružel: „Nic nepozoruji... žádný objektivní nález... Co se přihodilo?“

Paní Michelupová vypravovala o dobrodružství svého muže. Když ukončila, pohlédl lékař zkoumavě na nemocného a utrousil: „Tak je to tedy...“ Zamyslel se a pak připojil: „Neschází mu nic. Má trochu horečku z rozčilení. To přejde.“

„To já ne, to motocykl...“ zasténal chorý, „raďte, pane komisaři, uvalit na ten stroj řádnou vyšetřovací vazbu. Ten je vším vinen, přísahám! Raďte se jenom podívat na jeho poťouchlou tvář. Už za ten obličej by zasloužil deset let kriminálu. Mne ale raďte propustit, neboť jsem člověk spravedlivý...“

„Něco mu předepíšeš,“ řekl lékař, „ale to není ono. Hlavní věc je, aby měl pacient klid.“

„Bude mít klid,“ slibovala paní Michelupová. „Nikdo se nesmí ani hnout. Já se o to postarám.“

Lékař zavrtěl hlavou.

„Nebude klidu, dokud ten motocykl nepřijde z domu. Stroj a pan Michelup k sobě nepatří. To nemůže dělat dobrotu. Víte, pan účetní a motocykl, to je, abych tak řekl, nečistý sloh; z toho povstávají největší zmatky. Doporučuji vám, paní, abyste dala ten motocykl z domu. Tady nemá co dělat. Uvidíte, že se pak všechno zjednoduší.“

Tak pravil moudrý lékař. Paní Michelupová odpověděla: „Já bych se toho stroje ráda zbavila, ale nikdo to nechce, v tom je ta svízele.“

Avšak lékař ji neposlouchal. Zdálo se, že se obírá svými myšlenkami. Nemocný se zmítal na loži a v horečných snech se znovu potýkal se strážníkem, hašteřil se s motocyklem a psal, pořád psal nekonečné sloupce číslic do sešitu, který obsahoval životopis stroje.

Po chvíli mlčení doktor Geschmay promluvil: „A co jsem chtěl ještě říci? Znáte Gräfenberg? Víte, povídají, že bych tam měl jet na letní byt.“

Paní Michelupová ožila.

„Gräfenberg neznám,“ řekla horlivě, „ale nechala jsem si říci, že tam má být moc krásně. Zeleň, koupání, mnoho partií a krásné vyhlídky. Loni tam byl pan Bondy, paní

Kantorová, paní doktorová Štědrá, prokurista Pick s chotí, pan Ganz, co měl na Malém rynku galanterii, a všichni si to velmi pochvalovali. Paní inženýrová Alt-schulová říká, že platili čtyřicet korun penze a že to byla pohádka.“

Vyhlášený doktor vyslechl tuto zprávu se zamračenou tváří a pak sklesle zamumlal: „Letos pojedu do Gräfenbergu. Říkají mně, že se musím zotavit, tak co mám dělat...?“

Zdvihl se a začal se loučit. Na odchodu pravil: „Kdyby se něco mimořádného stalo, tak mne zavolejte. Ale nic to není. Za dva dny bude pan Michelup chlapík.“

Po jeho odchodu otevřel nemocný oči a promluvil: „Hodný člověk je pan doktor Geschmay, já nevím, jak mu mám děkovat... A za návštěvu nic nevezme... to je ještě štěstí...“

„Hodný člověk,“ přisvědčila manželka, „ale ty nemluv a spi. Víš, že se nesmíš namáhat...“

Svoje mínění o vyhlášeném lékaři neprozradila. Právě dnes přinesl listonoš lékařův účet za ošetření nebožky babičky. Věděla, že se lékař nedávno oženil. A tak se stalo, že doktor Geschmay se z lékaře lidumila proměnil v manžela. A jeho paní velmi bedlivě bdí nad tím, aby se pacientům posílaly účty. Paní doktorová vede velký dům a ve velkém domě nemá dobročinnost místo. A doktor Geschmay nemůže nyní hýčkat své neduhy, nesmí se oddávat hypochondrii; je to ženatý člověk; musí se pachtit, zmítat a vydělávat na velký dům.

Paní Michelupová nesmí manželovi svěřit, že účet vyhlášeného doktora je mastný. Rozčilil by se, chudák, a velmi by mu to ublížilo. Až se uzdraví, pak mu řekne, že doktor Geschmay je dneska ženatý člověk, takže již nelze počítat s jeho laskavostí.

Máňa přišla ze školy a posadila se k otci na postel.

„Stůněš, tatínku?“ ptala se dychtivě.

„Jsem velmi... nemocen,“ odpověděl otec namáhavě.

„Máš štěstí,“ řeklo děvčátko závistivě, „a já bych tak ráda stonala, a pořád jsem zdravá...“

Představuje si, že leží chorá v posteli.

„To bych ale musela mít na sobě pyžama ze surového hedvábí, co má široké, zelené pruhy. Mně zelená velmi sluší. A na nočním stolku by musela být štíhlá vázička z broušeného skla a v ní snítka turecké třešně. Růžová a zelená jdou dobře k sobě.“

Přimhuřuje oči a blouzní.

„A možná že by mně doktor předepsal ananasovou zmrzlinu. To by bylo dobře. Ach, já bych byla krásná, kdybych stonala...“

Odpoledne přispěchal pan Kafka s chotí. Paní Kafková se vyptávala, co říkal a co nařídil lékař. Vyslechla zprávu paní Michelupové a opovržlivě ohrnula ret.

„Tihle doktoři ničemu nerozumí,“ řekla. „Nejlepší bude, když mu dáte na břicho dva obklady. Vespod teplý a navrch studený. Mně to vždycky udělá dobře. Poslechněte mne a uvidíte, že jsem vám dobře poradila.“

„A co vy, chlapíku,“ dorážel čtveračivý cestující na neduživého, „v posteli se válet, to věřím, vy líná kůže... To já bych také chtěl, copak o to!“

„Mám velké bolesti,“ sténal nemocný, „jako by mě tadyhle... žhavým železem vrtal...“

„Asi jste chytil průvan,“ jistil cestující. „To já znám. Hlavní věc je vypotit se. Pak budete zase kabrňák.“

Setrvali valnou chvíli a s chutí hovořili o nemocech, nehodách a neštěstích.

Vystřídali je dva zasmušilí, nerudní a neholení mladíci, deputace šachistického spolku. Stydlivě přinesli sáček

s pomeranči zároveň s přáním klubu, aby se pan Michelup brzy uzdravil. Nemocný ožil a zajímal se o výsledky posledního šachového turnaje. Mladíci umkli, dívali se na strop a přemítali, jak by se zase dostali na ulici. Paní Michelupová je uctila sklenkou šípkového vína domácí výroby. Poslušně ho vypili, mumlavě poděkovali a pak se počali neobratně loučit.

Jak zakopli o dveře, Michelup se ohlížel za nimi, naslouchal dusotu jejich kroků po schodech a šeptal dojatě: „Mají mne všichni rádi. Já také s každým dobře smýšlím, a proto jsem tak oblíbený.“

Bylo mu blaze v teplém lůžku jako šťvanému zvířeti, které se uchýlilo před smečkou zuřivých psů do bezpečného doupěte.

Potom přišli manželé Hájkovi s velikými růžovými obličejí, na nichž byl připevněn mdlý, neměnný úsměv. Paní Hájková přinesla chorému na posilňenou veliký, okrouhlý dort. Paní Michelupová plísnila dárkyni za lehkomyšlnou štedrost a s náramným blahořečením se zmocnila dortu a okamžitě ho uklidila do bezpečí. V duchu rozkrájela pochoutku a učinila své dispozice; děti dostanou po kousku a ostatní se uschová a předloží návštěvám.

Když pak za touto návštěvou zapadly dveře, zareptala: „Ti lidé nedostanou nikdy rozum. Svoje jmění pohřbili ve válečných půjčkách, ale nevzali si z toho poučení. Mají lehkou ruku na rozdávání. Kdyby si raději těch svých pár krejcarů schovali na stará kolena! Jeden neví, co se může stát...“

Účetní vzplanul.

„Nedovolím, abys je pomlouvala,“ řekl s nevolí, „nezaslouží si toho za svou dobrotu. Máš ostře nabroušený jazyk. Dej si pozor!“

„Už mlčím,“ konejšila ho manželka, „já jenom tak všeobecně... Nesmíš se rozčilovat, víš, že ti to doktor zakázal...“

61) PO NĚKOLIKA dnech účetní vstal. Byl ještě malátný, avšak myšlenka, že mu hrozí trestní stíhání pro zločin veřejného násilí a přestupek urážky strážce, dodala jeho údům hbitosti. Začal pobíhat, jako kdyby mu hořely šosy; zaklepal tu, zaklepal onde a všude se dožadoval pomoci v těchto těžkých chvílích. Musí učinit všechna opatření, aby se vyhnul žaláři.

Příbuzenstvo se zavlnilo, aby přiložilo ruku k dílu. Paní Kafková si vzpomněla na jednu paní, s níž navštěvovala kurs šití prádla. Tato paní má bratrance, váženého advokáta.

„Je to vyhlášený doktor,“ pravila, „rozumí své věci. Když se o něco vezme, tak to prosadí.“

„Jen aby, paní,“ zapochyboval Michelup, „oni toho na mě vědí mnoho. Když brali na policii se mnou protokol, sesadili toho čtyři strany. To je co říci! Moje věc není jenom tak. Kdyby to byl jenom jeden paragraf, ale je toho celá síla. Můžu mít z toho velkou polízanici.“

„Nebojte se, pane Michelupe,“ chlácholila ho ta paní, „doktor Glücklich doposavad pomohl každému lumpovi. Má všechny paragrafy v malíčku. Moc bych se divila, kdyby vás z toho nedostal, když vyseká každého vraha.“

„Bude ale asi drahý, ten pan doktor Glücklich, co?“ vyzvídal účetní.

„To víte, že si to nechá zaplatit,“ přisvědčila paní Kafková, „zato však bude věc v dobrých rukou. Já však mám jednu známou, co je příbuzná od pana doktora Glückli-

cha, a já jí řeknu, aby se za vás přimluvila. Pan doktor vám udělá cenu.“

„Moc vám budu děkovat, paní,“ blahořečil účetní.

Příbuzenstvo napjalo síly, aby proklestilo Michelupovi cestu k výhodě. A příští den vyhledal účetní advokátní kancelář.

Slovutný obhájce přijal zločince ve své kanceláři, zavale- né knihami a spoustou písemností. Naklonil hlavu a účetní mu začal šeptat své hříchy do ucha. Doktor Glücklich vy- slechl Michelupův dobrodružný příběh, pak se zamyslel a požádal účetního o zálohu. Michelup se zhrozil nad výši požadované částky a chtěl něco namítnout. Avšak obháj- ce pokynul mu rukou a ponořil se do čtení nějakého fasci- klu. Účetní po špičkách vyšel z advokátovy kanceláře, za- stavil se v předsíni a tam vložil zálohu do ruky trudovitého písaře.

„Drahý, drahý doktor,“ šeptal s úctou, „jen se na něho podíváš a už tě to stojí horentní peníze. A to mám, pro- sím, ještě slevu! Kolik bych asi musel platit, kdybych neměl protekci?“

Počítal v duchu a došel k takové číslici, že se jí zhro- zil, a litoval nešťastníky, kteří padnou vyhlášenému ob- hájci do rukou a nemohou se odvolat na užitečné zná- mosti.

Doma okamžitě vyhledal sešit, v němž je obsažen živo- topis motocyklu v číslicích. Připojil k převelikému sloupci poplatek, jež musel složit v advokátní kanceláři. Přitom seznal, že celý sešit je již popsán; zbýval jenom malý kousek poslední stránky. Zadumal se. Co si počne? Po- daří se mu získat nový sešit se slevou? Sotva. Vždyť onen papírník, který mu slevil dvacet haléřů z kupní ceny, je již mrtev. Kde sežene jiného papírníka, který by byl tak bla- hovolný jako nebožtík?

S velikými obavami vstoupil do kanceláře. Shrbil se, svlékl kabát, oblékl si pracovní rukávy a usedl k svému pultu. Pokradmo se díval na úřednice; nešeptají si? Nevětrí v něm zločince? Avšak stříbřité slečny neúčastně ťukaly do klaviatury psacích strojů a jiné slečny se popelily v registratuře. Asi netušily, že účetního brzy ustrojí do šedého trestaneckého stejnokroje a zapadnou za ním žalární vrata.

Musí však uvědomit ředitele o svém zlém skutku. Se slabým srdcem a chvějivými koleny přestoupil práh ředitele kanceláře. Co učiní ředitel Pazderník, až se doví, že ve svém podniku zaměstnává zločince? Zahřmí velikým hlasem a vykáže ho ze své kanceláře. Bude živořit s mnohými vyvrženými na okraji společenského řádu. Vzpomněl si na žebráka, se kterým se seznámil ve vyšetřovací vazbě. Bude jako on stát před vchodem kavárny s obnaženou hlavou a mumlat o milodar? Otřásl se.

Ředitel Pazderník sňal brejle a přivítal účetního tázavým pohledem.

„Copak, copak dělá náš pan účetní...? Neviděli jsme ho, áno, áno, neviděli několik dnů... áno... byl nemocen, áno, áno?“

Michelup přisvědčil. Byl velmi nemocen. Potácel se mezi životem a smrtí. Lékaři o něm pochybovali.

„A copak, copak...?“ znepokojil se ředitel.

„To byla podivná věc,“ objasnil účetní, „doktoři si lámali hlavu a nikdo neuměl moji nemoc pojmenovat. To mělo být něco zvláštního. Pan doktor Geschmay pravil, že taková choroba se vyskytuje jednou za sto let.“

„Co to bylo?“

„Nemohu sloužit, pane řediteli. Doktor řekl jedno takové latinské slovo. Já jsem je zapomněl. Bylo to něco s nervy...“

„Tak, tak... áno, áno... nervy... trochu jste přepadlý, áno, áno, je vidět, že jste trpěl, áno... Jsem rád, že jste zase v pořádku.“

Nasadil si brýle, aby naznačil, že je slyšení skončeno.

„Teď to přijde,“ pomyslel si účetní. „Jestlipak mne vyleschne? Asi ne. Řeknu jedno slovo a vyletím na ulici. Copak je to platné? Jen s tím ven! Ať to mám za sebou.“

„Pane řediteli...“ počal.

Pazderník si nasadil brýle.

„Áno...?“

„Pane řediteli, já...“

Ředitel složil ruce na břicho a naklonil se dozadu.

„Mluvte, příteli, já poslouchám...“

Michelup vykotal: „Já jsem totiž zločinec...“

Ředitel vyvalil oči: „Zločinec, áno, áno, pan účetní zločinec? Copak provedl pan účetní?“

Michelup mu třesoucím hlasem předložil své dobrodružství. Dokončil, sklonil hlavu a řekl si: „Tak. Nyní se děj vůle páně!“

Ředitel se znenadání rozchechtal.

„Áno, áno... pan Michelup je zločinec, áno...“ hýkal, „bude sedět v žaláři, áno, áno... podívejme se na něho...“

Zrudl a jeho břicho se otrásalo smíchem.

„Chlapík...“ škádlil účetního, „on se pere s policajty, áno, áno... nikdy bych to do něho neřekl...“

Ubohému Michelupovi vytryskly slzy. Sepjal ruce.

„Pane řediteli...“ zaprosil, „mám rodinu...“

Ředitel pištěl.

„Rád bych to viděl, áno... jak se pan účetní potýká se strážníkem... áno, to byla asi podívaná...“

Michelup zaštkal.

Pan Pazderník se na něho drsně obořil.

„Copak to je? Dospělý muž a tohle... nemohu vidět, áno, áno, slzy u dospělého muže...“

Vstal, sevřel rameno účetního svou mohutnou tlapou a přinutil ho, aby se posadil.

„Nesmíte si to tak brát,“ hučel, „co mi to tu vyvádíte? Já se opravdu rozzlobím, áno, budu zlý, áno...“

„Ta hanba!“ sténal účetní.

„Jaká hanba? Zavřou a opět pustí, áno, nenechají si tam pana účetního. Slyšíte, člověče! Vždyť já také seděl!“

Michelup údivem otevřel ústa.

„Pan ředitel seděl...?“

„Áno, v žaláři seděl...“

Zamyslel se a oči se mu pokryly nostalgickou mlhou.

„Jako mladý člověk,“ začal teskně, „kolik mně bylo roků? Áno, sedmnáct, typografický učeň, áno, áno, účastnil se bitvy s buršáky... áno... krvavá bitva v Krči... áno... kde jsou ty časy...? Kde jsou moje mladá léta...? Byli jsme ostří hoši, áno... politika a podobně... nikdy nechyběli v žádné tlačenici, áno...“

Setřásl ze sebe pohnutí, vzbuzené vzpomínkou na uplynulou mladost, a pokračoval: „Dobré to bylo... Žalář mně prospěl... áno... opatřil si knihy a vzdělával se... historie, sociologie, základy národohospodářství, áno, áno... učil se cizím jazykům... nikde tolik času jako v kriminále, áno... mnoho věcí promyslel... duševně uzrál, áno...“

Michelupovi se ulevilo.

„Tak pan ředitel také seděl...,“ šeptal.

„Také, také, hehe... A co...? Trestní řízení proti vám už bylo zahájeno?“

„Ještě ne.“

„Dobrá... áno, áno... postarám se... áno, aby pan účetní nemusel sedět.“

Michelup zakoktal slova díků.

„Nic, áno... odejděte s pokojem, áno... věc se, áno, likviduje...“

Strkal účetního ke dveřím a opět se rozchechtal.

„A co vy? Strážníkovi srazil přílbu, áno?“

Michelup se uctivě usmíval.

„Srazil, prosím...“

„Chachacha... Rozmáchl se a srazil, co?“

„Srazil, prosím...“

„Áno, hihihi... to se povedlo... a co on? Nadával?“

„Nadával, prosím. A natřel pendrekem, prosím.“

„Natřel pendrekem...? Achich, áchich... hoho... a bolelo to?“

„Bolelo, prosím. Ještě dnes to cítím.“

„Hahaha... pobavil jste mne, příteli, děkuji vám...“

62) A OPĚT přišla neděle. Účetní Michelup vyšel na balkon a zpytoval oblohu. Podíval se na západ, podíval se na východ, pohlédl vzhůru; všude zářivé modro, jenom nízko při obzoru pluly dva nevinné obláčky. Účetní se zamračil, poškrabal se na zádech, vešel do pokoje a mdle hlásil: „Udělal se hezky.“

„Moc hezky,“ přitakala manželka radostně.

„Nevím, z čeho se tak těší,“ pomyslel si účetní smutně.

„Je hezky, a co z toho?“

Nahlas zabručel: „Pojedeme na výlet.“

„Pojedete na výlet,“ opáčila paní Michelupová. „Však to potřebuješ, aby ses osvěžil po té nemoci.“

Účetní se zaškaredil, rozvalil se na pohovce po baronce Aspahsové a chopil se novin. Mdle převracel stránky nedělního čísla. Časopis mu zvěstoval, že v Makedonii se na obzoru objevuje postava obrovského válečníka v plné výzbroji, v přílbou na hlavě a s mečem v ruce. Učenci soudí, že je to duch Alexandra Makedonského. Obrátil list a dověděl se, že muž v plavkách přepadl na silnici dceru rolníka. Jeden americký učenec zjistil, že koupací vana je tisíckrát nebezpečnější než vlak a dvěstěkrát nebezpečnější než letadlo. Na Slovensku porodila jedna selka děvčátko, které mělo místo prstů drápy a mezi pažemi a tělem blány. Stařenka se zadusila polknutou kostí. 60 000 diváků vidělo porážku Arsenalu a slavný automobilový závodník Louis Chiron není rozhodnutý, na jakém voze bude příští rok jezdit. Nakonec časopis oznamoval účetnímu, že počasí je stálé a na západě je sklon k srážkám.

„Zase v těch novinách nic není,“ reptal Michelup, „já už je nebudu držet. Nemá to žádnou cenu. Jenom peníze stojí.“

Mrštil novinami na podlahu, vstal, přitiskl pěsti na oči a zazíval. Potom zavolal: „Růženko!“

„Prosím?“ ozvala se paní Michelupová.

„Dnes pojeděš se mnou na výlet.“

„Abych ti řekla, já... opravdu ani o to dvakrát nestojím. Raději zůstanu doma a půjdu si naproti poslechnout rádio.“

„Proč bys nejela, ty hloupá? Takový výlet má svou cenu. Svěží vzduch, zeleň a tak dále. Můžeme se také vykoupat.“

„Nechce se mi. Bude tam mnoho národa.“

„Tím lépe. Alespoň bude veseleji.“

„Jen si jeď sám. Já si doma odpočinu.“

Michelup se náhle rozlítil.

„Á!“ zařval, „pořád jenom já, všechno já, ona si chce doma odpočívat a já abych se trmácel po výletech v tom žáru, polykal prach a namáhal si údy. Copak já nemám právo na trochu klidu? Jsem váš otrok, nebo co? Proč jenom já musím dělat ty přírody s sebou a proč ty ne? Celý týden se mořím v kanceláři a v neděli abych se harcoval po všech čertech a ďáblech. Sobecká ženská! Nemáš se mnou soucit, to je to. Snad si zasluhuji trochu ohledů...“

Paní Michelupová vstoupila do pokoje.

„Co křičíš, divochu jeden divná? Když se ti nechce na výlet, nikdo tě nenutí. Zůstaneš se mnou doma.“

„Tak...“ vrčel účetní jedovatě, „podle tebe budu pro nic za nic vydržovat motocykl, platit šoféra. Budou se pořád vyhazovat šílené peníze a nakonec se zůstane doma. K čemu myslíš, že mám vůz? Abych se na něj díval? Abych k němu čuchal? Co? Máš rozum, matko?“

Zavřískal: „Když já, chorý, slabý člověk, musím na výlet, pojeděš se mnou. To nejde, abych já všecko za vás vylízal. Motocykl je pro jednoho jako pro druhého. Zdravý vzduch, zeleň a ty krásné vyhlídky nebyly vynalezeny pouze pro mě. Pojedeš na výlet, ne že nepojeďeš.“

„Tak tedy pojedu...“ chlácholila ho manželka, „pojedu do přírody, aby bylo po tvém. Jenom, prosím tě, už nekřič. Mám z tebe hlavu jako škopek.“

Chvatně poobědvali, paní Michelupová napomenula děti, aby nevyváděly a nikoho cizího nepouštěly do bytu. Potom, když se pod oknem ozvala trubka, vyšli manželé Michelupovi před dům. Šofér Ludvík Marhan

se vzpřímil, usadil paní Michelupovou v přívěsném vozíku, účetní pak zaujal místo za řidičem, motor zahudroval, vypustil modrý dým a stroj prudce vyrazil dopředu.

Nad bílou silnicí visel nehybný žár, vzduch se tetelil a zdálo se, že z dozrávajících osení a ze střech domků šlehají stříbrné plaménky.

Tu-tá! Motocykl pádil po asfaltové silnici jako dychtivý pes, paní Michelupová poskakovala v přívěsném vozíku, stromořadí rejdlilo v kole jako tanečníci, milníky ožily a daly se na úprk. Pestrý, sváteční dav vroubil banket, unylá píseň kolovrátku šlehla do uší, invalida se svým nástrojem se najednou vynořil a ihned byl pohlcen prostorem. Michelup cítil, jak pot, smíšený s prachem, mu leptá kůži. Trápila ho žízeň a vábil ho přelud pohovky po baronce Aspahsové. Nicméně se obrátil k manželce a zavolal ve snaze překřičet hluk motoru: „Jak se ti to líbí?“

„Prosím?“

„Jak se ti to líbí?“ zařval Michelup.

„Nerozumím...“

„Jak – se – ti – to – líbí?“

„Je to – velmi – krá – sné...“, odpověděla dáma v přívěsném vozíku.

Ocelová modř nebes zšedla. Obilí se zavlnilo, jako by jím proběhlo jakési čiperné zvířátko. Na obloze se jasně rýsoval mrak. Chvillemi se podobal vandrákovi s pytlím na zádech, pak se změnil v bublavého starce, ale v několika okamžicích byl stařec zaklet v podobu ulity s jasně žlutým okrajem. Na silnici zatančil sloup prachu.

Gluglugluglu..., zamumlala posupná nebesa. Krajinu pokryl zelenavý šerosvit.

„Jestli jsem si to nemyslel...“ zanařikal Michelup, „dostaneme bouřku. Pane Ludvíku! Pane Ludvíku!“

„Prosím, pane?“

„Honem... honem... ať se dostaneme do bezpečí...!“
Šofér přidal plyn.

Rarararach! nebe se roztrhlo vedví.

Paní Michelupová se pokřižovala: „Pánbůh s námi a zlé pryč!“

Rách! Rách! Na obloze vzklíčil ohnivý keř. Padly první kapky.

Z postranní cesty nenadále vyrazil dlouhý, lesklý vůz.

Rrrrách! Účetní nechápe, co se stalo. Ví jenom tolik, že ho mocná síla vynesla do povětří a pak jím mrštila do příkopu. Nejasně zahlédl, jak se přívěsný vozík v podobě tureckého pantofle točí na silnici jako káča. Potom cítil, jak se jeho obličej ponořil do smrdutého bahna.

V následujících okamžicích ho někdo zdvihl a dva muži ho pod paždí vedou k dlouhému lesklému vozu. Spatřil svoji manželku uválenou v prachu; krev se jí řine po obličejí. Déšť pleská a bouře řádí.

Paní Michelupová se vrhla ke svému manželovi.

„Roberte!“ křičela „neudělal sis něco?“

„Oj, oj, oj...“ vrněl účetní.

Nad ním se skláněl velký, tučný pán v dlouhém plášti. V jeho obličejí je vidět zoufalství.

„Pane, pane...“ volal, „pane, jste živ? Mluvte, pane!“

Ačkoli se déšť lije proudem, přece za chvílku bylo místo neštěstí obklopeno zvědavci. Rozkládají, uvažují a dávají své rozumy k lepšímu. Někteří se hlásí za svědky. Hodlají před soudem odpřisáhnout, že dlouhý, lesklý vůz je vinen srážkou. Jel velkou rychlostí a nedával znamení.

Účetní se ohlédl a spatřil svůj motocykl. Avšak nebyl to již bujný stroj, ve kterém byla skryta zlověstná síla

jako v mladém býčkoví. Přilnul ke kmeni stromu, zvarhanělý, schlíplý, ubohý lazar, z něhož vyprchal život; rozptýlené údy, tělo zohavené, které vydechlo naposledy. Michelup na něho vrhl pohled na rozloučenou. Trubky a závitky se již neleskly záhadným, zlomyslným úsměvem; zdálo se, že stroj pokorně prosí za odpuštění; účetní pocítil v srdci lítost nad pokořeným nepřitelem.

„Pane, pane!“ křičel velký, tučný pán zoufale, „pane, prosím vás, nezemřete, já vám všechno vynahradím...!“

Z okna dlouhého automobilu vystrkovala hlavu rozčepýřená dáma a divoče pokřikovala na zástup: „Lidičky, nebojte se! *Mně* se nic nestalo!“

Zdálo se, že velký, tučný pán poznal šoféra Ludvíka Marhana. Vrhel se k němu: „Ludvíku! Vy jste zde? Kde se tu berete?“

Šofér vysvětlil několika slovy, že slouží nyní účetnímu Michelupovi. Pán zaúpěl: „Ludvíku, prosím vás, sedněte si k volant. Já se na toho chlapa nemohu spolehnout. On pije! Já z něho cítím pivo! On to všechno zavinil! Ludvíku, já vás přijímám nazpět. Co je mně po tom, že jste měl nějakou aféru... Jste hodný člověk, obezřetný řidič, a žádný vrah jako váš nástupce. Ten nás všechny přivedl do neštěstí...“

„Prosím, pane řediteli,“ děl pan Ludvík, „přijímám vaši nabídku... ovšem, jestli mne pan Michelup propustí...“

„Lidičky! Lidičky, nebojte se!“ pokřikovala rozčepýřená dáma, „*mně* se nic nestalo!“

„Ale, Daisy,“ reptal generální ředitel, „prosím vás, mlčte. Jsem z vás nervózní...“

„*Mně* se opravdu nic nestalo!“ křičela dáma hystericky.

„Budeš zticha, nebo ne!“ zařval generální ředitel, „nebo po tobě skočím! Pane, pane...“ obrátil se opět

na Michelupa, „jste živ, či mrtev? Mluvte, proboha! Nebo ne! Mlčte raději, já vám všechno vynahradím. A co ta dáma?“ sháněl se po paní Michelupové, „je živa...? Můj Bože, to je neštěstí...!“

Paní Michelupová byla živa a starala se o to, aby svého manžela usadila do vozu.

„Lidičky, nebojte se! *Mně* se nic nestalo!“ pokřikovala rozčepýřená dáma. Z davu začaly padat jedovaté poznámky a paní Daisy zmlkla a vtiskla se do koutku vozu.

63) ŘEDITEL HARTENEGG se usadil vedle volantu; panu Michelupovi bylo vykázáno místo vedle paní Harteneggové; paní Michelupová se octla v sousedství bývalého šoféra. Když byl vůz obsazen, tu poručil ředitel šoferovi panu Ludvíkovi, aby vyjel. Chtěl se co nejdříve vzdálit z místa neštěstí. Automobil vyrazil a zanechal za sebou hlouček vzrušeně debatujících svědků. Glugluglu..., huh-lala ustupující bouře. Prořídlymi mraky prodral se chvost slunečních paprsků a osvítil vlhkou silnici jako reflektor. Z lučin se zdvíhaly chuchvalce páry a nad krajinou se vyklenul oblouk duhy. Účetní cítil, jak na jeho obličej stydne bahno; po těle se rozlézalo svědění; jeho oděv byl na několika místech potrhán. Také paní Michelupová nevbuzovala pocit libosti. K její tváři přilnul zaschlý koňský trus a v těle cítila dusnou bolest z pohmožděnin. K dovršení jejích svízeľů bývalý šofér usnul a sklonil hlavu na její prsa; z jeho dechu čpěl zápach piva.

Paní Harteneggová se štítivě schoulila do kouta, dbajíc toho, aby mezi ní a účetním byla mezera. Vraštila nos a žalostně kňourala: „Osvalde, ten pán ošklivě zápáchá...“

Ředitel se obrátil na svém sedadle a napomenul svou choť: „Mlčte, Daisy, proboha vás prosím...!“

„On strašně zapáchá, Osvalde...“

„Když zapáchá, tak zapáchá. Co má dělat? Vyvále se ve hnoji a nezbyvá mu nic jiného než páchnout... Jak se vám daří, pane?“ obrátil se na účetního, „neublížil jste si příliš?“

„Oj, oj, oj...“ sténal Michelup.

„No, no...“ chlácholil ho ředitel Hartenegg, „snad to nebude tak zlé... prosím vás, uklidněte se, já vám všechno vynahradím...“

„Nechali jsme... tam... motocykl...“ vydechl účetní těžce.

„Nevadí, pane, nevadí...“ zašvitořil ředitel, „všechnu škodu hradím...“

„Ale když já... my jsme... ho měli tak dlouho... a teď tam... leží opuštěný...“

S jakousi tesklivostí vzpomínal na onen stroj, úskočného domácího nepřítele, svědka jeho utrpení, původce všech těch podivných a spletitých dobrodružství. Motocykl vnesl vzrušení do jeho tichého, spořádaného života. Tisíckrát ho proklel, tisíckrát zavrhl svého nepřítele, který jím zmítal z místa na místo a nedal mu klidně vydechnout. Nyní však poznává, jak si na onu poťouchlou bytost zvykl. Bude mu chybět ten stroj s lesklými trubicemi, pákami, zvarhanělým válcem a s přívěsným vozíkem v podobě tureckého pantofle...

„Oj, oj, oj...“ zaúpěl.

„Bolí to, příteli, bolí?“ vyptával se ředitel účastně, „no, já doufám, že jste si vážně neublížil. Já vám to vynahradím, budete spokojen.“

A jak se daří vám, madam?“ obrátil se na paní Michelupovou.

„Jsem z toho... celá... smrtelná...“ zakvílela ta paní.

„Běda!“ vzdychl si pan Hartenegg, „jaké to neštěstí! Jsem absolutně deprimovaný...“

Pohrozil bývalému šoferovi pěstí.

„Uličníku! Darebo! Já si na tě posvítím! Já tě... no, počkej!“

Avšak původce nehody neslyšel, jsa ponořen v nevinný spánek.

„Osvalde!“ zafňukala jeho choť, „ale ten pán skutečně ošklivě páchne. Já to nevydržím...“

„Daisy!“ zahlomozil ředitel, „už nechci slyšet ani slovo. Jsem z toho celý nervózní...“

Šofér Ludvík řídil zkušenou rukou volant, díval se dopředu a jeho neúčastný obličej hlásal, že si nevšímá toho, co se ve voze děje. Ředitel Hartenegg se však vrtěl na svém sedadle a neustále útočil na účetního svými dotazy.

„Já, pane,“ mluvil, „nechci, aby z toho byly nějaké soudy. Bylo by mně to krajně nepříjemné, kdybych z toho měl mít nějaké popotahování. Rozumíte mně. Jsem znám ve společnosti... chápete... nechci, aby moje jméno přišlo do novin... Doufám, že se ta věc dá vyřešit v dobrém. Co o tom soudíte?“

„Oj, Oj, oj...“ slyšel místo odpovědi.

„Pane účetní!“ volal ředitel žalostně, „nedělejte mně těžkou hlavu. Řekněte mně laskavě, kolik požadujete za svou škodu? Jsem připraven na každou částku.“

Vzadu zaznělo – oj, oj, oj – v zesíleném měřítku. Také paní Michelupová pochopila, že nyní nastala vhodná chvíle, aby své bědování spojila s nářkem svého manžela.

„Mluvte, pane,“ dorážel ředitel, „jak vysoko si ceníte svou újmu? Promluvte slovo, abychom mohli vyjednávat.“

„Oj, oj, oj...“

Paní Michelupová propukla v hlasitý nářek.

„Prosím vás, řekněte něco vy, madam,“ domlouval jí ředitel. „Kolik byste si tak vzala? Dám vám deset tisíc,“ nabízel pan Hartenegg, „pěkná částka, co?“

„Oj, oj, oj...“

„Dám vám dvacet tisíc, pro mě a za mě... Souhlasíte?“

„Oj, oj, 0j...“

Naštěstí začala vřískat také paní Daisy.

Ředitel Hartenegg upadl v jakési třeštění.

„Ticho budu prosit, ti-cho! Já neslyším vlastního slova. Dám třicet, dám –“

Začal zběsile přihazovat jako při dražbě. Stroj vytrvale bzučel, šofér Ludvík seděl nepohnutě u volantu a zdálo se, že nepozoruje, že vedle něho rozhazuje ředitel rukama a rozčileně pokřikuje.

Než však vůz vjel do ulic města, umlklo žalostné „oj, oj, oj“ a v automobilu nastalo ticho.

Večer seděli manželé Michelupovi u stolu, vykoupaní a růžoví, s obličejí polepenými náplastmi. Doktor Geschmay je prohlédl a zjistil pouze několik modřin, pohmožděnin a škrábanců. Předepsal obklady, octan hliníkový a klid.

Noc se skláněla nad městem. Z ulice zaznívaly hlasy opožděnců, trubky automobilů a řinčení tramvají. Michelupovy děti spaly. Účetní po špičkách zašel do dětské ložnice a shledal, že Máňa dříme stočená do kotoučku a že student sní s otevřenými ústy a mumlá ze spánku. Snad ho ve snu navštívila geometrie nebo nějaký jiný přízrak.

Michelup se vrátil, vytáhl ze zásuvky sešit, v kterém byl v číslicích obsažen životopis nebožtíka a jal se počítat. Paní Michelupová složila ruce do klína a blaženě si hověla..

Účetní dokončil své dílo a zvedl hlavu.

„Růženko,“ řekl, „srovnáme-li výši nákladů, spojených s cenou a udržováním motocyklu, s náhradou, kterou jsme obdrželi od ředitele Hartenegga, pak docházíme k poznání, že jsme vysoce aktivní. Naše bilance je potěšitelná, díky Bohu! Hádej, moc-li jsme vydělali?“

Paní Michelupová se k němu naklonila a účetní jí pošeptal cifru. Manželka se zarděla radostí.

„Pak se řekne,“ liboval si účetní, „že já neumím nakupovat. Co jsem musel slyšet řeči přes ten motocykl!“

„Já ti nikdy nic nevyčítala,“ hájila se paní, „ode mne jsi neslyšel ani slovo.“

„Od tebe ne,“ přisvědčil Michelup, „ale od jiných. To bylo pořád nějakého povídání!“

Vstal, procházel se kolem stolu a hlasitě blouznil.

„Nyní jsme ze všeho venku. Dluhy poplatíme a ještě si uložíme hezké peníze, abychom nebyli jen tak, kdyby něco přišlo. Povedeme klidný a spokojený život...“

„Já se pořád nemohu uklidnit,“ pravila manželka, „ani věřit se tomu nechce...“

„Už je tomu tak, matko,“ odvětil účetní s nadšením, „postaral jsem se. Dobře jsem si to vypočítal. Já věděl, že nechybím, když ten motocykl koupím. Ten můj čich mne nikdy neklame...“

„Ty jsi hlava, to se musí nechat!“ zvolala paní Michelupová s obdivem. Objala manžela kolem krku a vtiskla mu do tváře mlaskavý polibek.

Účetní si opět sedl a vzal do ruky šek, který obdržel od ředitele Hartenegga. Chvilku ho zádumčivě prohlížel

a potom děl: „Podívejme se... Člověk by ani neřekl. Je to generální ředitel a má docela pěkné písmo...“

64) UPLYNULO několik dnů. Účetní Robert Michelup sedí u okna, ruce složené na mírumilovném břichu, a dívá se na náměstí. Domy města Karlína vydechují tupý žár, neurčitě hlaholí nedělní jitra, hudrují motory automobilů a táhle vyjí klaksony. Na okenní římsu přiletěl kos, naklonil hlavičku a zpytavě se zahleděl na pána, který seděl uvnitř.

Účetnímu je blaze, asi jako bylo mořeplavci Odysseovi, který se po nesmírných strastech a divokých dobrodružstvích vrátil domů. Kouří doutník prostřední jakosti, dívá se na parčík zrezivělý vedrem a usmívá se sytě, blahobytně.

„Maminko!“ volá, „co myslíš, vydrží to?“

„Já myslím, že něco přijde,“ ozývá se manželka, „je náramné dusno.“

„Hloupá,“ kárá ji Michelup, „noviny píší, že bude stále počasí.“

„Copak noviny...“

„Podívejme se na ni! Chce být moudřejší než redaktoři. Noviny si dobře rozmyslí, co napíší. Je-li jednou napsáno, že bude počasí trvalé, pak je to svaté...“

Tu-tá! zavřeštěla trubka automobilu. Účetní se poťouchle usmívá.

„Tak, tak...“ bručí, „na výlet, hoši, na výlet. Jen do toho! Žádné okolky! Když jsi motorista, musíš do přírody. Žádná pomoc! Nadýcháš se svěžího vzduchu, zotavíš se a budeš celý týden dobré mysli. Že se ti nechce? Že bys raději poseděl doma? Hoho! Jen kupředu do volné přírody! Ahoj! Máš to marné...“

Na taburetu z pozůstalosti jednoho notáře, který se zastřelil, když zpronevěřil klientům peníze, stojí rádiový přístroj. Veliká bednička v podobě varhan. Michelup otočí knoflík, v bedničce se rozsvítí, ozve se jakési šumění a praskání a po chvíli jsou slyšet zvuky dechové hudby.

Esta-esta-estadrá a cajrajraj a cajrajraj... Účetní mhouří oči a kolébá se v kyčlích. Pěkná, řízná muzika. Ta doveče člověku rozehrát krev v žilách. Tohle rádio, to je vy-moženosť! Kdyby tak naši předkové vstali a poslechli si tenhle kousek. Znamenitá věc! Účetní hladí lesklé boky té truhličky. Všechno se mu líbí, co vychází z jejích útro-b. Řinčivá hudba, obhroublé, slabomyslné šprýmy jakých-si komiků, poučné přednášky, žvanivé fejetony o střídání ročních počasí... Ba i zemědělský rozhlas se mu zamlou-vá.

U dveří zadrnčel elektrický zvonek a vzápětí je slyšet příbuzenské povykování. Návštěva přišla. Michelup září. Miluje návštěvy a hlaholivý společenský život. Oživily užitečné známosti, jakoby postřiklé živou vodou.

Vchází pan Kafka. Čtverák pokřikuje: „Copak, pane Michelupe, sedíte doma? Takový krásný den, vy líná kůže... Vzhůru do zeleně!“

„Jděte si vy do zeleně, pane Kafko,“ šklebí se Michelup, „já zůstanu, kde jsem. Mám té vaší zeleně po krk.“

„Jsem s vámi zajedno, pane Michelupe.“ Cestující se posadil.

„Co je nového, pane Kafko?“

„To víte, všechno při starém. A co je nového u vás, pane Michelupe?“

„To víte, pořád stejně. Pomalu si žijeme.“

„To věřím. Jen týden před smrtí bych se chtěl mít tak jako vy, pane Michelupe.“

„A co dělá rodina? A co pan student?“

Cestující se zachmuřil. „Kluk se mi nějak pohoršil,“ říká, „dostal napasa z rýska.“

Michelupem proběhlo sladké chvění. Tak vida! Zdeněk Kafky, ten premiant, byl napomínán z rýsování. Každému hrají jenom chvilku...

Nahlas pravil s předstíranou soustrastí: „To mne mrzí, pane Kafko... Máte starosti, co?“

„Ani ne,“ odpověděl cestující lehkomyšlně, „však on se zase zlepší. A co ten váš dorost?“

„Máňa je s vyznamenáním,“ hlásil účetní vítězně, „ta má hlavu, ta holka! Někdy si myslím, že se to nedá udržet, protože se na knihu ani nepodívá. Ovšem Jiřík, to se ví... Měl napasa z čéniny, frániny, fýzy i matiky, musel dělat postupky... Zkusil jsem moc strachu. Ale obstál. Ptal jsem se na něho tříďase a on si ho moc chválí. Prý se tuží a jeví zájem. Tak nevím...“

Z vedlejšího pokoje jsou slyšet oživené ženské hlasy. Paní Kafková klokotá: „Podívejme se, ukažte se mi, otočte se, miláčku, ať si vás prohlédnu, mmm-cs!-cs!-cs! to je krása! to je apartní! Deliciés...! Kdo vám to šil?“

Paní Michelupová odpovídá: „Kdo mně to šil? Paní Carola Knina.“

„Ó! Paní Carola Knina. Podívejme se! Vy to vedete nóbl, miláčku... Paní Altschulová má něco podobného, jenomže v zelené. A na ramenou to má maličko štyrcnuté... Mmm, to je krása! Já bych si měla také něco takového pořídit. Kolik jste platila za fazonu?“

„Ani ne moc. Musíte vědět, že Carola Knina dává slevu členkám Spolku dobročinných paní a dívek karlínských.“

„Proto! Jinak by to jeden nemohl dělat, protože Carola Knina je drahá jako lékárna...“

Účetní nabídl cestujícímu doutník. Kafka si zapálil a zabafal. Pak řekl: „Víte, že se pan doktor Geschmay oženil?“

„To vím,“ odpověděl Michelup zasmušile, „a také s ním od té doby není žádná řeč. Zkazil se. A jaký to byl znamenitý lékař. Světová kapacita!“

„Jojo...,“ vzdychl si cestující, „on je hodný, ale ona! Ta je! On musí, chudák, kolem ní tancovat jako pimprle. Měl s námi jet na letní byt do Sedmi Mlýnů. Ale ona že nechce. Že v Sedmi Mlýnech není žádná společnost. Že se musí do Gräfenbergu... Co ona vyvádí, to je k neuvěření. Musíte vědět, pane Michelupe, že ona si nechá poslat letadlem nejnovější model z Paříže, má to na sobě dva dni a pak to dá pryč, že se jí to nelíbí...“

Ve dveřích se objevila paní Michelupová a za ní paní Kafková.

„Co?“ zaječela paní Michelupová, „model z Paříže? To je neslýchané! Podívejme se na paní Geschmayovou! Jako bychom nevěděli, z čeho je... Z domu si nepřinesla ani košili, paní Geschmayová. Vdala se nahá jako Eva, paní Geschmayová, a teď ze sebe dělá nevím jakou...“

„Jo, to jsou věci...,“ vzdychl si její manžel. Potom si na něco vzpomněl a obrátil se na cestujícího.

„Chtěl jsem se vás zeptat, vy to budete jistě vědět... Co dělá pan Turl?“

Cestující Kafka se široce zasmál. „Pan Turl! Bodejt', pan Turl! Náhodou jsem se s ním srazil v baru, víte...“

Michelup přikývl. Zná bar, jak by nevěděl, jak to chodí v baru... Můj Bože, také jsme byli jednou mladí... Tam se vyvádí, v těch barech, tam je život... Známe, známe,

také jsme si trošičku zařádili... Účetní potouchle zavírá jedno oko a šklebí se na cestujícího. „A co vy, pane Kafko, co jste měl v baru k pohledávání?“

Cestující se trochu před manželkou ostýchá a naznačuje, že tam měl co dělat obchodně. Jo, abychom nezapomněli svou řeč... Tak pan Turl je nyní manažer v baru Piccadilly. Učí mladý dorost rodu Turlů roztačet jmění otců na ploše v rozměru několika čtverečných metrů. Pan Turl si to chválí a říká, že si přijde na moc peněz.

Účetní přikývl a řekl vážně: „Z toho je vidět, že každý najde svoje místo. V našem oboru neobstál. K tomu neměl vlohy. Vždycky cítil náklonnost k nočním podnikům. Šel, kam ho to táhlo, no, a dělá štěstí. V každém člověku je jiskřička, která čeká na příležitost...“

Z rádiové truhličky se vyřinul klokotavý ženský zpěv. Cestující ulpěl zrakem na přístroji a řekl si: „Pěkný kousek...“

„Znameníť!“ zvolal Michelup s nadšením, „chytám na to celý svět. Otočím kotoučkem a slyším řeč pana Hitlera. Chvilku poslouchám, pak mám toho dost. Pane Hitler! Účetní Michelup vám bere slovo! Pan Hitler umlkne, jako když utne. Chcete slyšet milánskou Scalu? Prosím – máte ji slyšet. Nebo máte rád sbor balalajek? Beze všeho – pustím vám Moskvu. Snad by se vám líbilo anglické divadlo nebo negerský džez z New Yorku. Račte, mohu posloužit. Nebo snad něco z domova? Tady to je: přednáška o družstevnictví v Dánsku. Panečku, to je věc!“

„Kolik jste za to platil?“

Účetní mhouří jedno oko.

„Hádejte!“

Cestující se poddává.

„Nic jsem za to nedal,“ vyrazil účetní vítězně.

„Nic? Jak to nic.“

„To máte tak...“

Účetní vysvětluje. Jedno lázeňské místo si dalo u jeho firmy tisknout prospekty a ceníky. Michelup ten obchod zprostředkoval. Dobrá. Prospekty se vytiskly a lázně poslaly tiskárně vagon minerální vody na protiúčet. To víte, hotovými se dnes neplatí. Dobrá. Tiskárna přijala alkalickou kyselku a zaplatila jí účet za stavební hmoty jedné firmě, která prováděla v tiskárně jakési stavitelské práce. Dobrá. Ta stavitelská firma poslala vagon kyselky jistému závodu, který jí zařizoval telefonní vedení. Dotyčná firma nabídla před časem své rádiové přístroje Svazu hostinských. Protože se ty přístroje zdály být hostinským drahé, přidala ona firma vagon minerální vody. Tak se ten obchod uskutečnil. No, a účetní dostal za zprostředkování onoho obchodu rádiový přístroj.

Cestující vyvrací oči k nebi a praví s úctou: „Zdatný! Zdatný je účetní Michelup, to se musí nechat...“

„A kam pojedete, pane Michelupe, na letní byt?“ ptala se paní Kafková.

Účetní se zachechtal.

„Nikam, paní, nikam. My máme letních bytů po krk. Děti dáme letos do skautského tábora a sami pojedeme do lázní.“

„Do lázní?“

Michelup se samolibě podíval na popel doutníku a připojil: „My máme totiž v oněch lázních, o kterých jsem vám říkal, třínedělní pobyt zdarma. Na protiúčet.“

Cestující rozpráhl ruce a zvolal nadšeně: „Zdatný, zdatný, zdatný je pan účetní Michelup...“